

2019

การพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้ศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิด เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

ยอดแก้ว แก้วมิ่งสา
คณะครุศาสตร์

Follow this and additional works at: <https://digital.car.chula.ac.th/chulaetd>

Part of the [Health and Physical Education Commons](#)

Recommended Citation

แก้วมิ่งสา, ยอดแก้ว, "การพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้ศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิด เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย" (2019). *Chulalongkorn University Theses and Dissertations (Chula ETD)*. 9809.

<https://digital.car.chula.ac.th/chulaetd/9809>

This Thesis is brought to you for free and open access by Chula Digital Collections. It has been accepted for inclusion in Chulalongkorn University Theses and Dissertations (Chula ETD) by an authorized administrator of Chula Digital Collections. For more information, please contact ChulaDC@car.chula.ac.th.

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อ
พัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาสุขศึกษาและพลศึกษา ภาควิชาหลักสูตรและการสอน
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2562
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

DEVELOPMENT OF A HEALTH EDUCATION INSTRUCTIONAL MODEL BASE ON SERVICE
LEARNING APPROACH AND REFLECTION THINKING TO IMPROVE SOCIAL INTELLIGENCE
OF UPPER SECONDARY SCHOOL STUDENTS

Mr. Yodkaew Kaewmahingsa

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Doctor of Philosophy in Health and Physical Education

Department of Curriculum and Instruction

FACULTY OF EDUCATION

Chulalongkorn University

Academic Year 2019

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิด การรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาด ทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย
โดย	นายยอดแก้ว แก้วมิ่งสา
สาขาวิชา	สุขศึกษาและพลศึกษา
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	ศาสตราจารย์ ดร.จินตนา สรายุทธพิทักษ์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม	รองศาสตราจารย์ ดร.รัชณี ขวัญบุญจัน

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต

..... คณบดีคณะครุศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริเดช สุชีวะ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อะเคื้อ กุลประสูติติก)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ศาสตราจารย์ ดร.จินตนา สรายุทธพิทักษ์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม
(รองศาสตราจารย์ ดร.รัชณี ขวัญบุญจัน)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุธนะ ดิงศภักดิ์)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รุ่งระวี สมะวรรณะ)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร.สรินญา รอดพิพัฒน์)

ยอดแก้ว แก้วมิ่งสา : การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย . (DEVELOPMENT OF A HEALTH EDUCATION INSTRUCTIONAL MODEL BASE ON SERVICE LEARNING APPROACH AND REFLECTION THINKING TO IMPROVE SOCIAL INTELLIGENCE OF UPPER SECONDARY SCHOOL STUDENTS) อ.ที่ปรึกษาหลัก : ศ. ดร.จินตนา สรายุทธพิทักษ์, อ.ที่ปรึกษาร่วม : รศ. ดร.รัชณี ขวัญบุญจัน

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย 2) ประเมินประสิทธิผลรูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย การพัฒนารูปแบบดำเนินการโดยศึกษาแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดรวมทั้งข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการของผู้เรียนและครู นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์สังเคราะห์เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ฉบับร่าง และตรวจสอบคุณภาพรูปแบบจากผู้ทรงคุณวุฒิ การประเมินประสิทธิผลรูปแบบดำเนินการโดยนำไปทดลองใช้กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มในโรงเรียนเบญจมราชานุสรณ์ เป็นเวลา 8 สัปดาห์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและทดสอบค่าที (t-test) ที่ระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติ .05

ผลการวิจัยพบว่า

1) รูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยขั้นตอนการสอน 6 ขั้นตอน คือ 1) การกระตุ้นความสนใจปัญหาความต้องการในสังคม 2) การสร้างความตระหนักในการช่วยเหลือผู้อื่น 3) การศึกษาสภาพและปัญหาของชุมชน 4) การวางแผนปฏิบัติการ 5) การปฏิบัติกิจกรรมการรับใช้สังคม และ 6) การสะท้อนความคิด

2) ผลการประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษา 2.1) กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความฉลาดทางสังคมหลังการทดลองสูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 และ 2.2) กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความฉลาดทางสังคมหลังการทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

สาขาวิชา สุขศึกษาและพลศึกษา
ปีการศึกษา 2562

ลายมือชื่อนิสิต
ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก
ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาร่วม

5984219227 : MAJOR HEALTH AND PHYSICAL EDUCATION

KEYWORD: HEALTH EDUCATION INSTRUCTIONAL MODEL, SERVICE LEARNING, REFLECTIVE THINKING, SOCIAL INTELLIGENCE

Yodkaew Kaewmahingsa : DEVELOPMENT OF A HEALTH EDUCATION INSTRUCTIONAL MODEL BASE ON SERVICE LEARNING APPROACH AND REFLECTION THINKING TO IMPROVE SOCIAL INTELLIGENCE OF UPPER SECONDARY SCHOOL STUDENTS . Advisor: Prof. JINTANA SARAYUTHPITAK, Ph.D. Co-advisor: Assoc. Prof. Rajanee Quanboonchan, Ph.D.

This research aims to 1) develop a health education learning management model based on the concept of social service and reflection to develop social intelligence of high school students. 2) To evaluate the effectiveness of the conceptual health education learning management model. Social service and reflection for the development of social intelligence of high school students. The development of the model is carried out by studying the concepts of social service and reflection, as well as information on problems and needs of learners and teachers. The data were analyzed and synthesized as a draft learning management model. And check the model quality from a qualified person The model effectiveness evaluation was conducted with two groups of students at Benjamachanusorn School for 8 weeks. Standard deviation and t-test at the statistical significance level of .05.

The research results were found that:

1) The developed health education learning management model consisted of 6 teaching steps: 1) stimulating interest in problems and needs in society 2) raising awareness in helping others 3) education of the state and problem of Community, 4) action planning, 5) practice of social service activities, and 6) reflection.

2) The effectiveness results of the health education learning management model evaluation: 2.1) the experiment group had the average of the social intelligence after the experiment higher than before by statistical significance 0.5.2.2) the experiment group had the average of the social intelligence after the experiment higher than the control group by statistical significance 0.05.

Field of Study: Health and Physical Education

Student's Signature

Academic Year: 2019

Advisor's Signature

Co-advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาและช่วยเหลืออย่างดียิ่งจาก ศาสตราจารย์ ดร. จินตนา สรายุทธพิทักษ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และรองศาสตราจารย์ ดร. รัชณี ขวัญบุญจันทร์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ในการดูแลเอาใจใส่ให้คำปรึกษา คำแนะนำข้อเสนอแนะ ตรวจสอบ แก้ไขวิทยานิพนธ์ให้มีความถูกต้องสมบูรณ์ มีคุณค่าทางวิชาการ ตลอดจนให้กำลังใจและช่วยเหลือในทุก ๆ ด้านมาโดยตลอด ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

กราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อะเคื้อ กุลประสูติติกุล ประธานกรรมการสอบ วิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุธนะ ดิงศักทีย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รุ่งระวี สมะวรรณนะ อาจารย์ ดร. สรียญา รอดพิพัฒน์ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ที่กรุณาให้ข้อคิดและเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงแก้ไข ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

กราบขอบพระคุณ ผู้ทรงคุณวุฒิ ศาสตราจารย์ ดร. เอ็มอัชฌา วัฒนบุรณนท์ รองศาสตราจารย์ ดร. บัญชา ชลาภิรมย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อะเคื้อ กุลประสูติติกุล ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุธนะ ดิงศักทีย์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รุ่งระวี สมะวรรณนะ ที่ให้คำแนะนำและตรวจเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

กราบขอบพระคุณท่านผู้อำนวยการโรงเรียนเบญจมราชานุสรณ์ที่อำนวยความสะดวกและให้ความร่วมมืออย่างดียิ่งในการเก็บข้อมูล และขอบคุณบุคลากรกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยทุกท่านที่ให้ความร่วมมือและตั้งใจทำกิจกรรมเป็นอย่างดีตลอดช่วงการทำวิจัย

กราบขอบพระคุณ คุณแม่ คุณพ่อ และครอบครัวเป็นอย่างสูงที่ให้การสนับสนุนทางด้านการศึกษามาโดยตลอด และเป็นกำลังใจอันมีค่ายิ่งจนจบการศึกษา ผู้วิจัยขอมอบวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นเครื่องบูชาเพื่อทดแทนบุญคุณ

ขอขอบคุณเพื่อน พี่ และน้องสาขาวิชาสุขศึกษาและพลศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ให้ความช่วยเหลือและเป็นกำลังใจตลอดเวลาที่เข้าศึกษาในระดับปริญญาตรี ณ ที่นี้

สุดท้ายนี้ ขอขอบคุณวัฒนพงษ์ ศรีธรรมมา คุณณัฐกันย์ กุศลปิติธิกุล และคุณปณณวิษญ์ ปิยะอร่ามวงศ์ ที่ให้ความช่วยเหลือและเป็นกำลังใจที่ดีมาโดยตลอด

ยอดแก้ว แก้วมิ่งสา

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ง
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญแผนภาพ.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามการวิจัย	5
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
สมมติฐานการวิจัย	5
ขอบเขตการวิจัย.....	7
นิยามศัพท์.....	8
ประโยชน์ที่ได้รับ	9
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	10
1. แนวคิดการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้.....	11
1.1 ความหมายของรูปแบบการจัดการเรียนรู้	11
1.2 องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้	12
1.3 ขั้นตอนการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้.....	14
1.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้.....	17
2. แนวคิดการจัดการเรียนรู้สู่ศตวรรษที่ 21.....	20

2.1 แนวคิดหรือปรัชญาการจัดการเรียนรู้สู่ศึกษา.....	20
2.2 จุดประสงค์ในการจัดการเรียนรู้สู่ศึกษา	24
2.3 ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางสังคม	25
2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้สู่ศึกษา	27
3. แนวคิดการรับใช้สังคม.....	33
3.1 ความหมายของการรับใช้สังคม	33
3.2 หลักการจัดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม.....	34
3.3 รูปแบบของการจัดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม.....	37
3.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม	41
4. แนวคิดการสะท้อนคิด.....	50
4.1 ความหมายของการสะท้อนคิด.....	50
4.2 องค์ประกอบของการสะท้อนคิด	51
4.3 รูปแบบการสะท้อนคิด.....	54
4.4 การใช้เทคโนโลยีบนเว็บช่วยสนับสนุนสะท้อนคิดร่วมกัน	64
4.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสะท้อนคิด	65
5. ความฉลาดทางสังคม.....	75
5.1 ความหมายของความฉลาดทางสังคม	75
5.2 องค์ประกอบของความฉลาดทางสังคม.....	76
5.3 การพัฒนาความฉลาดทางสังคม.....	83
5.4 การวัดและการประเมินความฉลาดทางสังคม.....	87
5.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางสังคม	89
6. กรอบแนวคิดการวิจัย	97
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	98

ระยะที่ 1 การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย	101
ระยะที่ 2 การประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย.....	105
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	112
ตอนที่ 1 ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย	113
ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์และกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้.....	113
ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์สาระสำคัญของแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย.....	116
ส่วนที่ 3 ผลการสังเคราะห์สาระขององค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย.....	119
ส่วนที่ 4 ผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์รูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย.....	134
ตอนที่ 2 ผลการประเมินประสิทธิผลรูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายที่พัฒนาขึ้น	138
ส่วนที่ 1 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความฉลาดทางสังคมก่อนและหลังการทดลองของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดและของนักเรียนกลุ่มควบคุมที่ได้รับการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาแบบปกติ	138
ส่วนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความฉลาดทางสังคมหลังการทดลองระหว่างนักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้	

ศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดกับนักเรียนกลุ่มควบคุมที่ ได้รับการจัดการเรียนรู้สุศึกษาแบบปกติ.....	141
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	143
สรุปผลการวิจัย	143
อภิปรายผลการวิจัย.....	146
บรรณานุกรม	153
ภาคผนวก	163
ภาคผนวก ก รายนามผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	164
ภาคผนวก ข แผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนา ความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย.....	166
ภาคผนวก ค ตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล	171
ข้อเสนอแนะ	142
ประวัติผู้เขียน	144

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
ตารางที่ 1 การวิเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอน	14
ตารางที่ 2 การสังเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	20
ตารางที่ 3 การจัดลำดับความสำคัญของ จุดประสงค์ในการสอนสุขศึกษาแต่ละด้านตามช่วงชั้น	24
ตารางที่ 4 การวิเคราะห์ สาระและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย	25
ตารางที่ 6 การวิเคราะห์ตัวแปรจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้สุขศึกษา	31
ตารางที่ 7 การวิเคราะห์หลักการจัดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม	36
ตารางที่ 8 การวิเคราะห์รูปแบบของการจัดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม	41
ตารางที่ 9 การวิเคราะห์กิจกรรมที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม	48
ตารางที่ 10 รูปแบบการสะท้อนคิดของ Gibbs	57
ตารางที่ 11 รูปแบบการสะท้อนคิดของ Driscoll	58
ตารางที่ 12 การวิเคราะห์สาระสำคัญของรูปแบบการสะท้อนคิด	61
ตารางที่ 13 การวิเคราะห์กิจกรรมที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ด้วยการประยุกต์การสะท้อนคิด	72
ตารางที่ 14 การศึกษาองค์ประกอบของความฉลาดทางสังคม	82
ตารางที่ 15 คุณลักษณะของผู้ที่มีความฉลาดทางสังคม	85
ตารางที่ 16 การวิเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความฉลาดทางสังคม	95
ตารางที่ 17 การวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องของรูปแบบการเรียนการสอนพัฒนาขึ้น	105
ตารางที่ 18 จำนวนข้อคำถามในแบบวัดความฉลาดทางสังคมจำแนกตามองค์ประกอบ	108
ตารางที่ 19 แผนการทดลอง	110
ตารางที่ 20 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความฉลาดทางสังคมก่อนการทดลองระหว่าง นักเรียนกลุ่มทดลองกับนักเรียนกลุ่มควบคุม	111
ตารางที่ 21 ผลการวิเคราะห์และกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้	114
ตารางที่ 22 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความฉลาดทางสังคมก่อนและหลังการทดลองของ นักเรียนกลุ่มทดลองและของนักเรียนกลุ่มควบคุม	139
ตารางที่ 23 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนองค์ประกอบความฉลาดทางสังคมก่อนและหลังการ ทดลองของนักเรียนกลุ่มทดลองและของนักเรียนกลุ่มควบคุม	140

ตารางที่ 24 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความฉลาดทางสังคมหลังการทดลองระหว่าง นักเรียนกลุ่มทดลองกับนักเรียนกลุ่มควบคุม	141
ตารางที่ 25 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนองค์ประกอบความฉลาดทางสังคมหลังการทดลอง ระหว่างนักเรียนกลุ่มทดลองกับนักเรียนกลุ่มควบคุม	142

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
แผนภาพที่ 1 รูปแบบการสะท้อนคิดของ John Dewey.....	54
แผนภาพที่ 2 รูปแบบการสะท้อนคิดของ Argyris and Schon.....	55
แผนภาพที่ 3 วงจรการเรียนรู้ของ Kolb.....	56
แผนภาพที่ 4 กรอบแนวคิดการวิจัย เรื่องการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิด การรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย	97
แผนภาพที่ 5 สรุปลขั้นตอนการวิจัยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น	99
แผนภาพที่ 6 สรุปลขั้นตอนการสังเคราะห์สาระสำคัญของรูปแบบการจัดการเรียนรู้	104
แผนภาพที่ 7 ผลการวิเคราะห์สาระสำคัญของแนวคิดการรับใช้สังคม	116
แผนภาพที่ 8 ผลการวิเคราะห์สาระสำคัญของการสะท้อนคิด	118
แผนภาพที่ 9 ผลการสังเคราะห์หลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้แนวคิดการรับใช้สังคม	120
แผนภาพที่ 10 ผลการสังเคราะห์หลักการจัดการเรียนรู้ตามการสะท้อนคิด	121
แผนภาพที่ 11 ผลการสังเคราะห์หลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับ ใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม	122
แผนภาพที่ 12 ผลการสังเคราะห์วัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับ ใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย	124
แผนภาพที่ 13 ผลการวิเคราะห์แนวทางในการจัดการเรียนการสอนของรูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษา ตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอน ปลาย	125
แผนภาพที่ 14 ผลการสังเคราะห์ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนของรูปแบบการจัดการเรียนรู้สุข ศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียน มัธยมศึกษาตอนปลาย.....	127
แผนภาพที่ 15 ผลการวิเคราะห์กิจกรรมการเรียนการสอน วิธีสอนและเทคนิคการสอนของ ของ รูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความ ฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย.....	128
แผนภาพที่ 16 ผลการวิเคราะห์บทบาทผู้สอนและบทบาทผู้เรียนของรูปแบบการจัดการเรียนรู้สุข ศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียน มัธยมศึกษาตอนปลาย.....	131

แผนภาพที่ 17 ผลการสังเคราะห์แนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้สู่ศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย.....	133
--	-----

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 ทำให้สภาพสังคมไทยต้องปรับเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลาเพื่อเตรียมประเทศให้ประชาชนมีความพร้อมในทักษะในศตวรรษที่ 21 อาทิเช่น จากสังคมเกษตรเข้าสู่สังคมอุตสาหกรรมที่มีการแข่งขันเพื่อชิงความได้เปรียบทางเศรษฐกิจและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ดังนั้น การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เกิดความสมดุลทั้งสติปัญญา อารมณ์ และสังคมนับว่าเป็นสิ่งจำเป็นเร่งด่วน โดยเฉพาะการจัดเตรียมเยาวชนไทยให้สามารถปรับตัวอยู่ในสังคมที่มีการแข่งขันสูงได้อย่างมีความสุข การจัดการศึกษาสำหรับเยาวชนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งเป็นกลุ่มประชากรที่อยู่ในวัยต้องพัฒนามากที่สุดอีกทั้งมีสถานศึกษากระจายอยู่ทั่วประเทศ อย่างไรก็ตาม การพัฒนาบุคลากรวัยเรียนเฉพาะด้านสติปัญญาเพียงอย่างเดียวอาจทำให้เกิดปัญหากับบุคคลนั้น เนื่องจากระบบการศึกษาที่เน้นพัฒนาด้านสติปัญญาเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาในการปรับตัว การอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น ความขัดแย้ง การมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ส่งผลกระทบต่อสุขภาพกาย จิตใจอารมณ์ และสังคม การศึกษาจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาบุคคลให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขทั้งในปัจจุบันและในอนาคต (จินตนา สรายุทธพิทักษ์, 2561; การศึกษา [Education] สำคัญอย่างไรกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์, 2562)

สอดคล้องกับ แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2579) (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ได้กำหนดเป้าหมายด้านผู้เรียนไว้ว่า เพื่อมุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้มีคุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (3Rs 8Cs) โดยทักษะที่จำเป็นต่อการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 คือ ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ (Collaboration, Teamwork and Leadership) และในยุทธศาสตร์ที่ 3 มีจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัย และเพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้โดยมีตัวชี้วัดที่สำคัญ ได้แก่ ผู้เรียนที่มีคุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เพิ่มขึ้น และจำนวนสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จัดการศึกษาตามหลักสูตรที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เพิ่มขึ้น ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนจึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีความฉลาดทางสังคมเพื่อให้บุคคลจะอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขนั้น (กรมสุขภาพจิต, 2554; ชีรพัฒน์ วงศ์คุ้ม, 2558; ทักษา สุริโย, 2559; วิจารย์ พานิช, 2558)

จากการศึกษา พบว่า ความฉลาดทางสังคมเป็นปัจจัยที่สำคัญปัจจัยหนึ่งในการส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้มีคุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (กรมสุขภาพจิต, 2554; Goleman, 2006; Albrecht, 2006) เนื่องจากความฉลาดทางสังคม (Social Intelligence) คือ (กาญจน์กมล สุวิทยารัตน์, 2557; ปวีรีสา ภวเจริญผล, 2559) ความสามารถของบุคคลในการเข้า

สังคม มีมนุษยสัมพันธ์สามารถเข้ากับผู้อื่นได้ และทำให้ผู้อื่นให้ความร่วมมือ การรับรู้บทบาทหน้าที่ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น การอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างกลมกลืนและมีความสุข รวมทั้งมีทักษะในการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นในทุกสถานการณ์ เมื่อพิจารณาองค์ประกอบของความฉลาดทางสังคมพบว่า มี 3 องค์ประกอบ (Bar-on, 2005; Albrecht, 2006 ; Goleman, 2006) ดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 การตระหนักรู้ทางสังคม (Social Awareness) โดยมีองค์ประกอบย่อย ได้แก่ 1.1 การรับรู้ผู้อื่น 1.2 การเข้าใจผู้อื่น 1.3 การเห็นอกเห็นใจผู้อื่น องค์ประกอบที่ 2 การรู้คิดทางสังคม (Social Cognition) โดยมีองค์ประกอบย่อย ได้แก่ 2.1 การรู้คิดในพฤติกรรม 2.2 การมีข้อสนเทศทางสังคม 2.3 การตัดสินใจทางสังคม และ องค์ประกอบที่ 3 การมีทักษะทางสังคม (Social Skills) โดยมีองค์ประกอบย่อย ได้แก่ 3.1 การแสดงออกทางอารมณ์ 3.2 การแสดงออกทางสังคม 3.3 การสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) กล่าวว่า คนไทยที่มีคุณลักษณะเป็นคนไทยที่สมบูรณ์ ต้องมีวินัย มีทัศนคติและพฤติกรรมตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคม มีความเป็นพลเมืองดี รู้ความสามารถในการปรับตัวได้อย่างรู้เท่าทันสถานการณ์ มีความรับผิดชอบและทำประโยชน์ต่อส่วนรวม มีสุขภาพกายและใจที่ดี มีความเจริญงอกงามทางจิตวิญญาณ มีวิถีชีวิตที่พอเพียง และมีความสุข

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาคนไทยที่มีคุณลักษณะเป็นคนไทยที่สมบูรณ์ตามเป้าหมายการพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) โดยเฉพาะประเด็นความรับผิดชอบต่อส่วนรวม มีความเจริญงอกงามทางจิตวิญญาณ มีวิถีชีวิตที่พอเพียง และมีความสุขนั้น จากการศึกษาวิเคราะห์ผลการสำรวจของหน่วยงานต่าง ๆ ได้แก่ ผลการสำรวจของศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน) ร่วมกับ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ในปี 2559 เรื่อง “สถานการณ์คุณธรรมของสังคมไทย” (ศูนย์คุณธรรม [องค์การมหาชน], 2562) พบว่า ร้อยละ 19.30 มีปัญหาขาดความสามัคคี เกิดความขัดแย้งในสังคม ร้อยละ 14.69 มีปัญหาจิตสำนึกสาธารณะ ขาดความรับผิดชอบต่อสังคมเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าส่วนรวม สอดคล้องกับ ผลการสำรวจของสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (2560) ได้ทำการสำรวจ เรื่อง ปัญหาอาชญากรรมของสังคมไทยในปัจจุบัน พบว่า ร้อยละ 48.80 เกิดจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนไป ทั้งเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ชีวิต ความเป็นอยู่ และเทคโนโลยี ร้อยละ 42.72 เกิดจากจิตใจของผู้คนที่มักขาดสติ ไม่ใช้สติในการแก้ไขปัญหา ขาดศีลธรรม

ประเด็นสภาพสังคมที่เปลี่ยนไป ทั้งเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ชีวิต ความเป็นอยู่ และเทคโนโลยีนั้น เมื่อศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลการมีวิถีชีวิตของคนไทยในปัจจุบัน พบว่า เทคโนโลยีกลายเป็นส่วนหนึ่งที่ขาดไม่ได้สำหรับชีวิตคนไทยยุคนี้ ทำให้คนไทยในยุคปัจจุบันใช้เวลาไปกับสื่อมากขึ้น ยิ่งกว่าเดิม โดยเฉพาะกลุ่มเด็กและเยาวชนตั้งแต่ระดับประถมศึกษาไปจนถึงระดับอุดมศึกษาใช้เวลาไปกับสื่อเทคโนโลยี วันละ 8-9 ชั่วโมง สำหรับการคุยโทรศัพท์และแชทในสังคมออนไลน์ โดยเฉพาะบุคคลในเจนเอเรชั่น วาย (Generation Y) ของไทย ใช้เวลาถึง 1 ใน 3 ของวันไปกับชีวิตออนไลน์บนโลกอินเทอร์เน็ตด้วยความเร็วอินเทอร์เน็ตและความสะดวกของอุปกรณ์เคลื่อนที่ โดยเฉพาะสมาร์ตโฟนและแท็บเล็ตที่พัฒนาขึ้น ทำให้คนไทยทุกวัยเชื่อมต่อโลกออนไลน์และมีวิถีชีวิตเคลื่อนที่ (Connected and mobile lifestyle) มากขึ้น (สุขภาพคนไทย, 2559) สอดคล้องกับ ผลการสำรวจ

พฤติกรรมผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปี พ.ศ. 2559 (Thailand Internet User Profile, 2017) โดยสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (ETDA) สํารวจกับ “ผู้ใช้ออนไลน์” พบว่า ในด้านการใช้ Internet นั้น คนไทยเข้าถึง Internet ผ่านโทรศัพท์มือถือมากที่สุด โดยเฉลี่ยถึง 5.7 ชั่วโมงต่อวัน ในขณะที่บริษัทนิลเสน (ประเทศไทย) ทำการวิจัย พบว่า กลุ่มคนที่ใช้สมาร์ทโฟนมากที่สุดเป็นกลุ่มคนอายุ 16-34 ปี (สำนักยุทธศาสตร์, 2560) สอดคล้องกับ ผลการวิจัย "สถานการณ์การเล่นเกมออนไลน์ของเด็กไทย" ประจำปี 2562 (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2562) พบว่า นักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 ร้อยละ 89.33 เคยเล่นเกมออนไลน์ โดยเล่นเกมเกือบทุกวัน ร้อยละ 64.66 เฉลี่ย 3-5 ชั่วโมง ทั้งในวันธรรมดาและวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ หากเป็นเด็กในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ร้อยละ 8.1 จะใช้เวลาเล่นเกมมากกว่า 8 ชั่วโมงในวันหยุด เกมที่ได้รับความนิยมมากที่สุดของเด็กไทย คือ ROV ร้อยละ 51.38 รองลงมา คือ PUBG MOBILE มีระดับการแสดงออกของพฤติกรรมความรุนแรงสูงและการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพประเด็นการล้นแกล้งทางออนไลน์วิธีการรับมือมีรูปแบบที่ได้ผลมีดังนี้ 1) การนิ่งเฉยไม่ตอบโต้ 2) การตัดความสัมพันธ์ บล็อก ไม่ปรากฏตัว 3) การขอคำปรึกษา จากพ่อแม่ ผู้ปกครอง หรือครู และ 4) เก็บหลักฐานเพื่อแจ้งความดำเนินคดี จะเห็นได้ว่าการนิ่งเฉยไม่ตอบโต้และการตัดความสัมพันธ์ บล็อก ไม่ปรากฏตัว สอดคล้องกับ ความฉลาดทางสังคม ด้านการมีทักษะทางสังคม

การสื่อสารกับบุคคลอื่นจำนวนมากผ่านอุปกรณ์ เช่น สมาร์ทโฟนไม่สามารถทดแทนการพูดคุยแบบเผชิญหน้ากัน การมีเพื่อนมากมายอยู่ใน Facebook หรือใน line นั้น ในความเป็นจริงไม่ได้หมายถึงบุคคลนั้นมีทักษะทางสังคมที่เรียกว่า "face to face" การมองหน้าหรือสบตากัน การมีจังหวะในการพูดคุย การสื่อสารกับบุคคลอื่นผ่านอุปกรณ์บ่อย ๆ อาจทำให้บางคนรู้สึกประหม่าเมื่อพูดกับคนอื่น หรือว่าไม่เข้าหาคนอื่น หรือวางตัวไม่ถูก หรือใช้ภาษาไม่ถูกต้อง เพราะภาษาที่ใช้ในโซเชียลเน็ตเวิร์กไม่ใช่ภาษาที่เหมาะสมกับการสื่อสารในสังคมทั่วไป นายแพทย์พงษ์ศักดิ์ น้อยพยัคฆ์ กุมารแพทย์ ผู้เชี่ยวชาญด้านพัฒนาการและพฤติกรรม คณะแพทยศาสตร์วชิรพยาบาล (2559) ได้รายงานผลการวิจัย ว่ากว่าร้อยละ 96 ของพ่อแม่ในยุคนี้หันมาให้ความสำคัญกับการอยู่รอดในสังคมอย่างมีความสุขของลูกมากกว่าการสร้างอัจฉริยภาพทางสติปัญญา พ่อแม่อยากให้ลูกมีความสุขจิตใจดี มีน้ำใจ ไม่ก้าวร้าว สามารถปรับตัวอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข รวมถึงการรู้จักการเอาตัวรอดโดยไม่เอาเปรียบ ซึ่งจะเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญที่สนับสนุนให้ลูกประสบความสำเร็จและมีชีวิตที่มีความสุข โดยพ่อแม่สามารถพัฒนาทักษะทางสังคมนี้ได้ตั้งแต่ลูกเกิด ผลการศึกษา ยังพบว่า คนเราใช้ทักษะด้านความสามารถเพียงร้อยละ 15 อีกร้อยละ 85 คือ บุคลิกภาพและการปรับตัว ดังนั้น การส่งเสริมให้เยาวชนมีความฉลาดทางด้านสังคมโดยโรงเรียนต้องเป็นส่วนสำคัญในส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนมีพัฒนาการอย่างมีประสิทธิภาพ รู้จักการปรับตัวเข้าสังคม รู้จักการให้หรือตอบแทนสังคมจนเป็นกิจปฏิบัติ

เมื่อวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา พบว่า มีตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางสังคมได้แก่ สาระที่ 4 เรื่อง การสร้างเสริมสุขภาพสมรรถภาพและการป้องกันโรค มีตัวชี้วัด การสร้างเสริมสุขภาพและการป้องกันโรคในชุมชน การพัฒนาสุขภาพของตนเองและครอบครัว ส่วนสาระการเรียนรู้ ได้แก่ เรื่อง

การส่งเสริมและพัฒนาสุขภาพในชุมชน การวางแผนพัฒนาสุขภาพของตนเองและครอบครัว ดังนั้นในการจัดการเรียนรู้สู่ศึกษาเพื่อส่งเสริมความฉลาดทางสังคมนั้นสมควรมีการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีวัตถุประสงค์เฉพาะคือเพื่อส่งเสริมความฉลาดทางสังคม อย่างไรก็ตาม การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความฉลาดทางสังคมได้นั้น สิ่งสำคัญประการหนึ่งคือแนวคิดทฤษฎีที่เหมาะสมในการนำมาเป็นพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เหมาะสมในการนำมาเป็นพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความฉลาดทางสังคมนั้น (AAHE, 1998; Coverdell, 2002; ภาสุดา ภาคาผล, 2556; ศุภวดี มีเพียร, 2559) พบว่า การจัดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมเป็น กระบวนการเรียนการสอนที่บูรณาการการเรียนรู้ทางวิชาการและการบริการสังคมเข้าด้วยกัน ทำให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์จริงในการบริการสังคม สอดคล้องกับแนวคิดปรัชญาพิพัฒนนิยม (Progressivism) หรือปรัชญาปฏิบัตินิยม (Pragmatism) ของ John Dewey ที่เน้นการเรียนรู้ด้วยการลงมือกระทำ (Learning by doing) หรือได้รับประสบการณ์จริง (Experience) และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Paulo Freire ว่าด้วยการสร้างจิตสำนึก (Conscientization) หรือความตระหนักต่อปัญหาต่าง ๆ ในสังคม รวมทั้ง แนวคิดเรื่องการเรียนรู้โดยอาศัยประสบการณ์ (Experiential Learning) ของ David Kolb (Dewey, 1993; Freire, 1979; Kolb, 1984) นั่นคือ การให้ผู้เรียนได้มีโอกาสคิดด้วยตนเอง มีการนำปัญหาสังคมมาขบคิด แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและวิพากษ์วิจารณ์ สนทนาปัญหาควบคู่ไปกับการลงมือปฏิบัติ การบริการสังคมจนเกิดความตระหนักต่อปัญหาต่าง ๆ ในสังคมที่เขาดำรงชีวิตอยู่ ซึ่งทิตนา แคมมณี (2548) ได้กล่าวไว้ในศาสตร์การสอนว่า การจัดการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคม (Service Learning) เป็นการดำเนินการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้โดยการให้ผู้เรียนเข้าไปมีประสบการณ์ในการบริการสังคม ผู้เรียนมีการสำรวจความต้องการของชุมชนที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องที่เรียน และวางแผนการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ได้ลงมือปฏิบัติบริการสังคมตามแผน และนำประสบการณ์ทั้งหลายที่ได้รับมาพิจารณาไตร่ตรอง จนกระทั่งเกิดความคิดรวบยอดหลักการหรือสมมติฐานต่าง ๆ ซึ่งสามารถนำไปทดลองหรือประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้

การศึกษางานวิจัยที่ใช้แนวคิดการรับใช้สังคม กิจกรรมที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม เป็นการเลือกกิจกรรมที่ตนเอง สามารถให้บริการแก่ชุมชนได้ มีความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับบริบททางสังคม การให้ผู้เรียนเริ่มศึกษาโอกาสต่างๆ และตัดสินใจว่าจะสามารถทำอะไรได้บ้าง ในกิจกรรมที่ทำการบริการชุมชนร่วมถึงการทำความเข้าใจข้อมูลทางสังคม บุคคลจะมีการรับข้อมูลจากภายนอก แล้วมีผลต่อการแสดงพฤติกรรมของตนเอง ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง การอภิปราย ความไวในการรับรู้อารมณ์ผู้อื่น รับและแปลความหมายอารมณ์ของผู้อื่น โดยบุคคลนั้นไม่ต้องใช้คำพูด มีการสร้างความตระหนักและกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนร่วมถึงการให้ผู้เรียนรับรู้ผู้อื่นและเข้าใจผู้อื่น ครูและผู้เรียนร่วมกันวิเคราะห์ผลการปฏิบัติงาน การให้ความสำคัญ และเอาใจใส่ต่อทุกคนเท่าเทียมกัน สามารถหลีกเลี่ยงข้อขัดแย้ง ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น (วิมลรัตน์ จตุรานนท์, 2551 ; สีตาทายะติ , 2556 ; กิ่งกาญจน์ กลิ่นจันทร์ , 2556 ภาสุดา ภาคาผล , 2558 ; มนตา ตูลย์เมธากร , 2561)

การศึกษางานวิจัยที่ใช้แนวคิดการสะท้อนคิด กิจกรรมที่ใช้ในการสะท้อนคิด เป็นการสะท้อนคิดเริ่มจากการเผชิญต่อสถานการณ์และตระหนักต่อปัญหา การบรรยายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น การตระหนักถึงทางสังคม ซึ่งจะต้องให้รับรู้และเข้าใจผู้อื่นด้วย การพูด สื่อสารรวมไปถึงภาษาท่าทาง น้ำเสียง สีหน้า แววตา การวิเคราะห์ที่ใช้ประสบการณ์เดิมมาช่วยในการมองว่า สถานการณ์นี้เป็นอย่างไรเป็นสิ่งที่ดี และไม่ดี เสนอทางเลือกใดทางเลือกหนึ่ง การสะท้อนคิดมีการแสดงความรู้สึกต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ให้มีการสะท้อนคิดร่วมกันระหว่างสมาชิกที่มี ความเกี่ยวข้องในสถานการณ์นั้นๆ เพื่อเป็นการขยายมุมมองต่างๆ สามารถในการแสดงออกถึงความชำนาญของ บุคคลในการเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นด้วยการแสดงออกและการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น (ชนิกานต์ ดุลนกิจ,2557 ; สมจิตต์ สินธุชัย,2559 ; ปิยพจน์ ตัณฑะพลิน,2559 ; รัชพันธ์ เพชรจำนง,2561)

จากประเด็นสภาพสังคมที่เปลี่ยนไป ทั้งเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ชีวิต ความเป็นอยู่ และเทคโนโลยี รวมทั้งข้อมูลการมีวิถีชีวิตของคนไทยในปัจจุบัน และความสำคัญของความฉลาดทางสังคมที่เป็นปัจจัยที่สำคัญปัจจัยหนึ่งในการส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จึงเป็นความสำคัญและความจำเป็นที่ต้องพัฒนาความฉลาดทางสังคมของผู้เรียน ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิด เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

คำถามการวิจัย

1. รูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิด เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย มีองค์ประกอบใดบ้าง แต่ละองค์ประกอบมีสาระสำคัญใดบ้าง
2. รูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิด เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพหรือไม่อย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย
2. เพื่อประเมินประสิทธิผลรูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

สมมติฐานการวิจัย

การตั้งสมมติฐานของการวิจัยครั้งนี้ ได้จากการพิจารณาข้อมูลดังต่อไปนี้
จากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม (Dewey, 1993; Freire, 1979; Kolb, 1984 Mittlefehldt, 1997; Weigert, 1998; ทิศนา ขัมมณี,

2548) พบว่า เป็นกระบวนการเรียนการสอนที่บูรณาการการเรียนรู้ทางวิชาการและการบริการสังคม เข้าด้วยกัน ทำให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์จริงในการบริการสังคม สอดคล้องกับแนวคิดปรัชญาพัฒนานิยม (Progressivism) หรือปรัชญาปฏิบัตินิยม (Pragmatism) ของ John Dewey ที่เน้นการเรียนรู้ ด้วยการลงมือกระทำ (Learning by doing) หรือได้รับประสบการณ์จริง (Experience) และยัง สอดคล้องกับแนวคิดของ Paulo Freire ว่าด้วยการสร้างจิตสำนึก (Conscientization) หรือความ ตระหนักต่อปัญหาต่าง ๆ ในสังคม รวมทั้ง แนวคิดเรื่องการเรียนรู้โดยอาศัยประสบการณ์ (Experiential Learning) ของ David นั่นคือ การให้ผู้เรียนได้มีโอกาสคิดด้วยตนเอง มีการนำปัญหา สังคมมาขบคิด แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและวิพากษ์วิจารณ์ สนทนาปัญหาควบคู่ไปกับการลงมือ ปฏิบัติ การบริการสังคมจนเกิดความตระหนักต่อปัญหาต่าง ๆ ในสังคมที่ดำรงชีวิตอยู่ จึงกล่าวได้ว่า การจัดการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคม (Service Learning) เป็นการดำเนินการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการ เรียนรู้โดยการให้ผู้เรียนเข้าไปมีประสบการณ์ในการบริการสังคม ผู้เรียนมีการสำรวจความต้องการ ของชุมชนที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องที่เรียน และวางแผนการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ได้ลง มือปฏิบัติการบริการสังคมตามแผน และนำประสบการณ์ทั้งหลายที่ได้รับมาพิจารณาไตร่ตรอง จนกระทั่งเกิดความคิดรวบยอด หลักการหรือสมมติฐานต่าง ๆ ซึ่งสามารถนำไปทดลองหรือ ประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ สำหรับการศึกษางานวิจัยที่ใช้แนวคิดการรับใช้สังคม (สิตา ทายะ ติ, 2556; กิ่งกาญจน์ กลิ่นจันทร์, 2556; ภาสุตา ภาคาผล, 2558; ประสาท เนืองเฉลิม, 2558; จารุพัฒน์ จำกิจ, 2559; วัฒนา ไตต่อผล, 2558; มนตา ตูลย์เมธากา, 2561) พบว่า เป็นการศึกษาที่ สามารถส่งผลต่อตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางสังคมส่วนการศึกษาสังเคราะห์เอกสารและ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการสะท้อนคิด (Xie, Ke, & Sharma, 2008; Moon, 2013) พบว่า เป็นกลยุทธ์ทางการสอนอีกวิธีหนึ่งที่สามารถพัฒนานักเรียนให้เรียนรู้จากการ ปฏิบัติงานของตนเองตามสถานการณ์ต่าง ๆ ที่แตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากการสะท้อนคิดเป็น กระบวนการที่ช่วยบุคคลให้สามารถสร้างข้อมูลใหม่และพัฒนาความรู้จากระดับผิวเผินเป็นความรู้ใน เชิงลึก โดยเฉพาะเมื่อมีสถานการณ์ที่น่าสงสัยหรือน่าค้นหาคำตอบจะเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการ สะท้อนคิด การสะท้อนคิดจะช่วยจัดข้อมูลที่มีอยู่เดิมให้เกิดเป็นสิ่งใหม่ ซึ่งหากนักเรียนพบปัญหาหรือ เกิดข้อสงสัยในประสบการณ์ที่ผ่านมาของตนเอง ก็นับได้ว่านักเรียนได้ใช้ความคิดในเชิงลึก การ สะท้อนคิดจะเริ่มเกิดขึ้นเมื่อนักเรียนเริ่มต้นที่จะหาเหตุและผลของสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ชี้ชัดได้ว่าการ สะท้อนคิดเป็นกระบวนการที่ต้องใช้ความพยายามและนักเรียนยากที่จะเข้าถึงได้ภายในเวลาที่กำหนด โดยปราศจากการช่วยเหลือจากภายนอกเช่น รูปแบบการสอนของครู การสะท้อนคิดมีหลายรูปแบบ สำหรับการศึกษางานวิจัยที่ใช้แนวคิดการสะท้อนคิด (Lampe et al., 2011; Liu, Horton, Olmanson, and Toprac, 2011; ชนิกันต์ ดุลนกิจ, 2557; ปิยพจน์ ตัณฑะผลิน, 2559; ชมภูณัฐ จันทร์แสง, 2558; สมจิตต์ สีนุชชัย, 2559; รัชนันท์ เพชรจำนง, 2561) พบว่า เป็นการศึกษาที่ สามารถส่งผลต่อตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางสังคมเช่นกัน

กล่าวโดยสรุป จากสาระสำคัญของแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิด รวมทั้งงานวิจัย ที่ใช้แนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเป็นพื้นฐานในการศึกษาพบว่าส่งผลต่อองค์ประกอบ

หรือองค์ประกอบย่อยของความฉลาดทางสังคม ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้กำหนดสมมติฐานการวิจัยดังต่อไปนี้

1. รูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ประกอบด้วย หลักการของรูปแบบ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย มีขั้นตอนการเรียนการสอนที่มีลักษณะเฉพาะ และมีการประเมินผลของรูปแบบ

2. รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพในการพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยพิจารณาจาก

2.1 นักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความฉลาดทางสังคมหลังทดลองสูงกว่าก่อนทดลอง

2.2 นักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความฉลาดทางสังคมหลังทดลองสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมที่ได้รับการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาแบบปกติ

ขอบเขตการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนาการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

2. ประชากรที่ใช้ในการประเมินประสิทธิภาพรูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดที่พัฒนาขึ้น คือ นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

3. จากการสังเคราะห์พบว่าความฉลาดทางสังคมมีองค์ประกอบ 3 ด้าน ได้แก่ 1) การรู้คิดทางสังคม 2) การตระหนักรู้ทางสังคม และ 3) การมีทักษะทางสังคม ซึ่งองค์ประกอบของความฉลาดทางสังคมสอดคล้องกับการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสุขศึกษา กล่าวคือ การรู้คิดทางสังคมสอดคล้องกับความรู้ 2) การตระหนักรู้ทางสังคมสอดคล้องกับเจตคติ และ 3) การมีทักษะทางสังคมสอดคล้องกับการปฏิบัติ ดังนั้น การประเมินความฉลาดทางสังคมในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จึงหมายถึงการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสุขศึกษา

4. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

4.1 ตัวแปรอิสระ คือ รูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิด

4.2 ตัวแปรตาม คือ ความฉลาดทางสังคมซึ่งมี 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การตระหนักรู้ทางสังคม 2) การรู้คิดทางสังคม และ 3) การมีทักษะทางสังคม

นิยามศัพท์

การพัฒนาแบบแผนการจัดการเรียนรู้ หมายถึง หมายถึง การปรับปรุงแบบแผนการจัดการเรียนรู้ที่เป็นระบบแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่างๆ ที่ครอบคลุม ปรัชญา ทฤษฎี หรือแนวคิด สามารถใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์เฉพาะของรูปแบบนั้น ๆ องค์ประกอบที่สำคัญของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการของรูปแบบ วัตถุประสงค์ กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล

แนวคิดการรับใช้สังคม หมายถึง การเรียนรู้ที่จัดให้ผู้เรียนเข้าไปมีประสบการณ์ในการช่วยเหลือสังคม ซึ่งจะบูรณาการการเรียนรู้ทางวิชาการกับการบริการสังคมเข้าด้วยกัน โดยผู้เรียนต้องมีการสำรวจความต้องการของชุมชนและประสานความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันการศึกษากับชุมชน เพื่อให้ทราบถึงปัญหาและความต้องการของชุมชน มีการสะท้อนคิดในการวิเคราะห์ ไตร่ตรอง จนกระทั่งเกิดความคิดรวบยอด ตลอดจนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้

การสะท้อนคิด หมายถึง การที่ผู้เรียนได้รับหรือรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นจากการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียน และนำมาพิจารณาวิเคราะห์อย่างใคร่ครวญจนเกิดความเข้าใจในความคิดของตนเองอย่างถ่องแท้ก่อนที่จะสื่อสารกับผู้อื่น ซึ่งเป็นวิธีการสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนได้คิดเกี่ยวกับพัฒนาการเรียนรู้ของตน การตัดสินใจขณะดำเนินกิจกรรมหรือตัดสินใจในผลงานของตนเองที่ได้สร้างสรรค์ขึ้นมา

รูปแบบการจัดการเรียนรู้สู่ศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิด หมายถึง แบบแผนที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้จากการวิเคราะห์สังเคราะห์แนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิด ประกอบด้วย หลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม มีขั้นตอนการเรียนการสอนที่มีลักษณะเฉพาะประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การกระตุ้นความสนใจปัญหาความต้องการในสังคม 2) การสร้างความตระหนักในการช่วยเหลือผู้อื่น 3) การศึกษาสภาพและปัญหาของชุมชน 4) การวางแผนปฏิบัติการ 5) การปฏิบัติกิจกรรมการรับใช้สังคม 6) การสะท้อนความคิด

ความฉลาดทางสังคม หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข มีการรับรู้เข้าใจและตระหนักรู้ถึงความต้องการของสังคม นำไปสู่การปฏิบัติตัวที่ถูกต้องเหมาะสมต่อสังคม เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลอื่นในทุกสถานการณ์ องค์ประกอบของความฉลาดทางสังคมมี 3 ด้าน ได้แก่

1. ด้านการตระหนักรู้ทางสังคม คือ การรับรู้อารมณ์ของผู้อื่น เป็นความสามารถในการรับรู้ถึงอารมณ์ความรู้สึก เบื้องต้นของผู้อื่นซึ่งเกิดขึ้นในสถานการณ์ต่างๆ การให้ความสนใจผู้อื่นเป็นการสนใจและตั้งใจฟังผู้อื่นอย่างเต็มที่ เพื่อให้เราและคู่สนทนาสามารถเชื่อมโยงให้เกิดความเข้าใจกัน รับความรู้สึกถึงกันได้ ทำให้ เข้าใจอารมณ์ของผู้อื่นมากขึ้นและ การเห็นอกเห็นใจผู้อื่น คือ การทำความเข้าใจใน ความคิด อารมณ์ของคู่สนทนา โดยการทำความเข้าใจในสิ่งที่ถูกต้องต่ออารมณ์

2. ด้านการรู้คิดทางสังคม คือ การมีข้อสนเทศทางสังคม เป็น ความสามารถของบุคคลในการใช้ ข้อมูลเกี่ยวกับสังคม วัฒนธรรมและธรรมเนียมปฏิบัติ เพื่อการแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมในสถานการณ์ต่างๆและการตัดสินใจสภาพการณ์ทางสังคม คือความสามารถของบุคคลใน การใช้ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจ คาดคะเนการแสดงพฤติกรรมของตนเองและผู้อื่นในสถานการณ์ต่างๆ

3. ด้านการมีทักษะทางสังคม คือ การแสดงออกทางอารมณ์ เป็นความสามารถของบุคคล ในการแสดงอารมณ์ที่เหมาะสมกับผู้อื่น การควบคุมอารมณ์ การแสดงอารมณ์เพื่อการกระตุ้นเพื่อให้ผู้อื่นคล้อยตาม การแสดงออกทางสังคม เป็น ความสามารถของบุคคล ในการสื่อสารกับผู้อื่น โดยใช้ภาษาถ้อยคำ น้ำเสียง และภาษาท่าทางที่เหมาะสม แสดงถึงความ มั่นใจ ชัดเจน และการรู้จัก รับฟังผู้อื่นและการสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม เป็นความสามารถของบุคคลใน การสร้างและดำรง คอยอยู่ของสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่น รู้จักช่วยเหลือผู้อื่น

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ได้รูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อ พัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย
2. เป็นแนวทางสำหรับการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อน คิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิด เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและนำเสนอแนวคิดในประเด็นที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้
 - 1.1 ความหมายของรูปแบบการจัดการเรียนรู้
 - 1.2 องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้
 - 1.3 ขั้นตอนการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้
 - 1.4 งานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้
2. แนวคิดการจัดการเรียนรู้สุขศึกษา
 - 2.1 แนวคิดหรือปรัชญาการจัดการเรียนรู้สุขศึกษา
 - 2.2 จุดประสงค์ในการจัดการเรียนรู้สุขศึกษา
 - 2.3 ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางสังคม
 - 2.4 งานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้สุขศึกษา
3. แนวคิดการรับใช้สังคม
 - 3.1 ความหมายของการรับใช้สังคม
 - 3.2 หลักการจัดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม
 - 3.3 รูปแบบของการจัดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม
 - 3.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม
4. แนวคิดการสะท้อนคิด
 - 4.1 ความหมายของการสะท้อนคิด
 - 4.2 องค์ประกอบของการสะท้อนคิด
 - 4.3 รูปแบบการสะท้อนคิด
 - 4.4 การใช้เทคโนโลยีบนเว็บไซต์ช่วยสนับสนุนการสะท้อนคิดร่วมกัน
 - 4.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสะท้อนคิด
5. ความฉลาดทางสังคม
 - 5.1 ความหมายของความฉลาดทางสังคม
 - 5.2 องค์ประกอบของความฉลาดทางสังคม

- 5.3 การพัฒนาความฉลาดทางสังคม
- 5.4 การวัดและการประเมินความฉลาดทางสังคม
- 5.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางสังคม
- 6. กรอบแนวคิดการวิจัย

รายละเอียดในแต่ละประเด็นมีดังต่อไปนี้

1. แนวคิดการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้

1.1 ความหมายของรูปแบบการจัดการเรียนรู้

จากการศึกษาความหมายของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ พบว่า นักวิชาการให้ความหมายของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกัน ดังนี้

Joyce, Weil, and Shower (1992) กล่าวว่าโดยทั่วไปรูปแบบ (model) หมายถึง ตัวแทนของกรอบความสัมพันธ์ของตัวแปรที่แสดงให้เห็นเป็นรูปธรรม หรือหมายถึงแผนของการทำงาน (Working plan) ซึ่งใช้ในการอธิบายกระบวนการสำคัญ ๆ ในเชิงปฏิบัติให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้

Bronico, and Looms (1995) ให้ความหมายว่า รูปแบบการเรียนการสอน (Instructional model) หมายถึง แบบหรือแผนของการเรียนการสอนที่แสดงถึงความสัมพันธ์ ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ที่จะใช้ในการจัดกระทำเพื่อให้เกิดผลแก่ผู้เรียนตามจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนนั้น เป็นแนวทางหรือยุทธศาสตร์พื้นฐานของวิธีสอน

ทิตินา แคมมณี (2553) ได้กล่าวว่า รูปแบบการเรียนการสอน เป็นสภาพลักษณะของการเรียนการสอนที่จัดไว้อย่างเป็นระบบระเบียบครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญตามหลักปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิดหรือความเชื่อ ได้รับการพิสูจน์ ทดสอบ หรือยอมรับว่ามีประสิทธิภาพ สามารถใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์เฉพาะของรูปแบบนั้นๆ

จินตนา สรายุทธพิทักษ์ (2557) ให้ความหมายของรูปแบบการเรียนการสอนว่า หมายถึง แบบแผน (Pattern) หรือกระบวนการที่ช่วยให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ของรูปแบบนั้นการพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนจะต้องเป็นไปอย่างมีระบบเป็นระเบียบและมีจุดมุ่งหมายเฉพาะผ่านขั้นตอนการดำเนินการศึกษาหลักการ แนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการกำหนดองค์ประกอบต่าง ๆ ในการจัดการเรียนการสอนที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กันและแสดงให้เห็นถึงแนวทางในการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดและต้องได้รับการตรวจสอบ พิสูจน์ เพื่อยืนยันประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนการสอนนั้น

Joyce, Weil, and Calhoun (2011) ได้อธิบายว่า รูปแบบการสอน คือ แบบแผนการจัดการเรียนการสอนที่บรรยายให้เห็นสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้

Mohan (2007) ได้ให้ความหมายของรูปแบบการเรียนการสอนว่าเป็นการออกแบบการเรียนการสอนที่อธิบายกระบวนการของการกำหนดและสร้างสถานการณ์ต่างๆ อันเป็นสิ่งแวดล้อมของการเรียนการสอนที่มีความเฉพาะเจาะจงเพื่อให้ผู้เรียนเข้ามามีปฏิสัมพันธ์ เป็นการเปลี่ยนแปลงเฉพาะพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่งของพวกเขา หรือกล่าวได้ว่ารูปแบบการเรียนการสอน หมายถึง พิมพ์เขียวที่ระบุกระบวนการเรียนการสอนอย่างเป็นขั้นตอน ซึ่งจะนำไปสู่ผลการเรียนรู้ที่เฉพาะเจาะจงในด้านใดด้านหนึ่ง

จากการให้ความหมายของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ของนักวิชาการสามารถสรุปได้ว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ หมายถึง แบบแผนการเรียนการสอนที่เป็นระบบแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ที่ครอบคลุม ปรัชญา ทฤษฎี หรือแนวคิด สามารถใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์เฉพาะของรูปแบบนั้น ๆ

ดังนั้น จึงสามารถสรุปได้ว่า การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ใช้ในการวิจัยนี้ หมายถึง การปรับปรุงแบบแผนการจัดการเรียนรู้ที่เป็นระบบแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ที่ครอบคลุม ปรัชญา ทฤษฎี หรือแนวคิด สามารถใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์เฉพาะของรูปแบบนั้น ๆ

1.2 องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้

Anderson (1997) กล่าวว่า องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนประกอบด้วย หลักการ โดยมีแนวคิด หรือทฤษฎีพื้นฐาน วัตถุประสงค์ และ กิจกรรมการเรียนการสอนที่ช่วยให้การใช้รูปแบบการเรียนการสอนนั้นเกิดสัมฤทธิ์ผลสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่วางไว้

Joyce & Weil (2000) กล่าวว่า องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนมี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) เป้าหมายของรูปแบบการเรียนการสอน 2) หลักการหรือแนวคิดที่เป็น พื้นฐานของรูปแบบ 3) รายละเอียดของขั้นตอนการสอนหรือการดำเนินการสอน 4) การประเมินผลที่แสดงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการใช้รูปแบบการเรียนการสอน

Eggen & Kauchak (2012) ได้อธิบายถึงองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอน สรุปได้ว่า รูปแบบการเรียนการสอนจะต้องประกอบไปด้วยลักษณะที่สำคัญ 3 ประการ กล่าวคือ ประการแรก จะต้องนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอน ที่แสดงให้เห็นถึงความมุ่งหมาย (goals) เป็นการเฉพาะ เช่น รูปแบบการเรียนการสอนนั้นเป็นรูปแบบที่มุ่งพัฒนาการคิดระดับสูง หรือสร้าง ความเข้าใจในเนื้อหาหรือสาระความรู้ที่มีรูปแบบเฉพาะ ประการต่อมา จะต้องเป็นแนวทางที่ ดำเนินการสอนอย่างเป็นระยะ (Phases) หรือประกอบด้วยชุดของขั้นตอนต่าง ๆ (Series of steps) ซึ่งจะช่วยพัฒนา

ผู้เรียนให้บรรลุเป้าหมายเฉพาะของรูปแบบ และประการสุดท้าย แนวทางการจัดการเรียนการสอนจะต้องมีพื้นฐานที่มา (foundations) ซึ่งสนับสนุนด้วยทฤษฎีหรือ การวิจัยด้านการเรียนรู้เป็นสำคัญ

สุรางค์ โค้วตระกูล (2541) ได้กล่าวถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นส่วนประกอบสำคัญของการสอน ที่มีประสิทธิภาพที่ได้มาจากผลการวิจัยของการฝึกจิตวิทยาทางการศึกษาของประเทศสหรัฐอเมริกา นั่นคือ 1) ตั้งวัตถุประสงค์การศึกษาที่สอดคล้องกับเป้าหมายทั่วไปของการศึกษาของประเทศระดับต่าง ๆ 2) จัดกิจกรรมเนื้อหาและวิธีสอนที่จะช่วยให้มีความสัมฤทธิ์ผลตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ และ 3) ประเมินผล

ทิตินา แคมมณี (2553) กล่าวว่า การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนควรคำนึงถึงองค์ประกอบของรูปแบบดังต่อไปนี้

1) หลักการของรูปแบบการเรียนการสอน เป็นส่วนที่กล่าวถึงความเชื่อและแนวคิด ทฤษฎีที่เป็นพื้นฐานของรูปแบบการเรียนการสอน หลักการของรูปแบบการเรียนการสอนจะเป็นตัวชี้นำ การกำหนดจุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรม และขั้นตอนการดำเนินงานในรูปแบบการเรียนการสอน

2) จุดประสงค์ของรูปแบบการเรียนการสอน เป็นส่วนที่ระบุถึงความคาดหวังที่ ต้องการให้เกิดขึ้นจากการใช้รูปแบบการเรียนการสอน

3) สารและกระบวนการ เป็นส่วนที่ระบุถึงเนื้อหาและกิจกรรมต่าง ๆ ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ของรูปแบบการเรียนการสอน

4) กิจกรรมและขั้นตอนการดำเนินงาน เป็นส่วนที่ระบุถึงวิธีการปฏิบัติในขั้นตอน ต่างๆ เมื่อนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้

5) การวัดและประเมินผล เป็นส่วนที่ประเมินถึงประสิทธิผลของรูปแบบการเรียน

จินตนา สรายุทธพิทักษ์ (2557) อธิบายถึงองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอน ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ หลักการของรูปแบบการเรียนการสอน วัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนการสอน ขั้นตอนการเรียนการสอนของรูปแบบการเรียนการสอน (ประกอบด้วย กิจกรรมและวิธีเรียน) และการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนของรูปแบบการเรียนการสอน จากข้อมูลข้างต้น ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนได้ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอน

องค์ประกอบ	Anderson (1997)	Joyce & Weil (2000)	Eggen & Kauchak (2012)	สุรางค์ โคว์ตระกูล (2541)	ทิตนา แซมมณี (2548)	จินตนา สรายุทธ พิทักษ์ (2557)
1. หลักการ	✓	✓	-	-	✓	✓
2. วัตถุประสงค์	✓	✓	✓	✓	✓	✓
3. กิจกรรมการเรียน	✓	✓	✓	✓	✓	✓
4. วิธีสอนและวิธีเรียน			✓	-	✓	✓
5. การวัดประเมินผล		✓		✓	✓	✓

จากตารางที่ 1 การวิเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอน สรุปได้ว่า องค์ประกอบที่สำคัญของรูปแบบการเรียนมี 4 ประการ ได้แก่ 1. หลักการของรูปแบบ 2. วัตถุประสงค์ 3. กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน (ประกอบด้วยกิจกรรมการเรียนและวิธีสอนและวิธีเรียน) และ 4. การวัดและประเมินผล

ดังนั้น จึงสามารถสรุปได้ว่า องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ใช้ในการวิจัยนี้ ประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญของรูปแบบการเรียน 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. หลักการของรูปแบบ 2. วัตถุประสงค์ 3. กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และ 4. การวัดและประเมินผล

1.3 ขั้นตอนการพัฒนาารูปแบบการจัดการเรียนรู้

การศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน ทิตนา แซมมณี (2553) ได้สรุปขั้นตอนสำคัญของการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนไว้ ดังนี้

1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐานด้านแนวคิด ทฤษฎี และข้อค้นพบจากการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน หรือปัญหาจากเอกสารผลการวิจัย หรือการสังเกต และการสอบถามผู้ที่เกี่ยวข้อง

2) การกำหนดหลักการ เป้าหมาย และองค์ประกอบอื่น ๆ ของรูปแบบการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับข้อมูลพื้นฐานและสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบระเบียบ การกำหนดเป้าหมายของรูปแบบการเรียนการสอนจะช่วยให้ผู้สอนสามารถเลือกรูปแบบไปใช้ให้ตรงกับจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน เพื่อให้การสอนบรรลุผลสูงสุด

3) การกำหนดแนวทางในการนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ประกอบด้วย รายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการและเงื่อนไขต่าง ๆ เช่น การใช้กับผู้เรียนกลุ่มใหญ่หรือกลุ่มย่อย ผู้สอนจะต้องเตรียมงานหรือจัดสภาพการเรียนการสอนอย่างไร เพื่อให้การใช้รูปแบบการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

4) การประเมินรูปแบบการเรียนการสอนเป็นการทดสอบความมีประสิทธิภาพของรูปแบบที่สร้างขึ้น โดยทั่วไปจะใช้วิธีการ ต่อไปนี้

4.1) ประเมินความเป็นไปได้ในเชิงทฤษฎีโดยคณะผู้เชี่ยวชาญ เป็นการประเมินความสอดคล้องภายในระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ

4.2) ประเมินความเป็นไปได้ในเชิงปฏิบัติการ โดยการนำรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้ในสถานการณ์จริงในลักษณะของการวิจัยเชิงทดลอง

5) การปรับปรุงรูปแบบการเรียนการสอน มี 2 ระยะ คือ ระยะก่อนนำรูปแบบการเรียนการสอนไปทดลองใช้ การปรับปรุงรูปแบบการเรียนการสอนในระยะนี้ ใช้ผลจากการประเมินความเป็นไปได้ในเชิงทฤษฎีเป็นข้อมูลในการปรับปรุง ระยะหลังนำรูปแบบการเรียนการสอนไปทดลองใช้ การปรับปรุงรูปแบบการเรียนการสอนในระยะนี้ อาศัยข้อมูลจากการทดลองใช้เป็นตัวชี้้นำในการปรับปรุง และมีการนำ รูปแบบการเรียนการสอนไปทดลองใช้และปรับปรุงซ้ำ จนกว่าจะได้ผลเป็นที่น่าพอใจ

Hannafin and Peck (1988) ได้กล่าวถึงการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนตามองค์ประกอบของรูปแบบการสอนว่า มีกระบวนการรวม 3 ระยะได้แก่

ระยะที่ 1 ระยะการจัดทำการประเมินความต้องการจำเป็น (Needs analysis)

ระยะที่ 2 ระยะการออกแบบเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอน (Design phase)

ระยะที่ 3 การพัฒนาและการนำรูปแบบไปทดลองใช้ (Development and implementation)

Joyce & Weil (2000: 12-14) อธิบายแนวทางการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนไว้ สรุปได้ 4 ประเด็น ได้แก่

1) การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนต้องมีทฤษฎีรองรับ

2) เมื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแล้วก่อนนำไปใช้อย่างแพร่หลายจะต้องมีการพิสูจน์ทดสอบทฤษฎีและตรวจสอบคุณภาพเมื่อนำไปใช้ในสถานการณ์จริงโดยนำข้อค้นพบมาแก้ไขปรับปรุงอยู่เสมอ เพื่อรับรองว่ารูปแบบการเรียนการสอนนั้น ๆ สามารถใช้ได้มีประสิทธิภาพ

3) การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนจะมีจุดมุ่งหมายหลักสำหรับการพิจารณาเลือกรูปแบบไปใช้หากนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ได้ตรงตามจุดมุ่งหมายหลักก็จะทำให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุดทั้งนี้สามารถนำรูปแบบ นั้นไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์อื่น ๆ ได้ตามความเหมาะสมแต่อาจไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร

4) การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนอาจออกแบบให้นำไปใช้ได้อย่างกว้างขวางหรือใช้เพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะอย่าง ใดอย่างหนึ่ง

จินตนา สรายุทธพิทักษ์ (2557) อธิบายขั้นตอนการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน มีการดำเนินงานแบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขั้นที่ 2 การวิเคราะห์และกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอน

ขั้นที่ 3 การวิเคราะห์สาระสำคัญของแนวคิดทฤษฎี และวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการ เพื่อใช้เป็นกรอบในการสังเคราะห์สาระองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอน

ขั้นที่ 4 การสังเคราะห์สาระขององค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดทฤษฎีที่ใช้

ขั้นที่ 5 การตรวจสอบ ปรับปรุงและประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนการสอน โดยผู้ทรงคุณวุฒิและทดลอง

ระยะที่ 2 การประเมินประสิทธิผล มีการดำเนินงานแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การเตรียมการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น

ขั้นที่ 2 การดำเนินการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น

ขั้นที่ 3 การประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนการสอน

สรุป ได้ว่าขั้นตอนการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ 2 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1 การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องขั้นที่ 2 การวิเคราะห์และกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ขั้นที่ 3 การวิเคราะห์สาระสำคัญของแนวคิดทฤษฎี ขั้นที่ 4 การสังเคราะห์สาระขององค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ขั้นที่ 5 การตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ระยะที่ 2 การประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 การเตรียมการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ขั้นที่ 2 การดำเนินการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น และเก็บรวบรวมข้อมูล ขั้นที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ และ ขั้นที่ 4 สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ดังนั้น ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยจึงกำหนดขั้นตอนการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย 2 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1 การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย และ ระยะที่ 2 การประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น

1.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้จำนวน 5 แหล่งข้อมูล มีรายละเอียดดังนี้

เรื่องที่ 1 จินตนา สรายุทธพิทักษ์ (2557) ได้พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการพัฒนาด้านจิตพิสัยที่มีประสิทธิภาพเพื่อสร้างเสริมสุขภาพนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการพัฒนาด้านจิตพิสัยที่มีประสิทธิภาพเพื่อสร้างเสริมสุขภาพนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 2) ประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวความคิดการพัฒนาด้านจิตพิสัยที่พัฒนาขึ้น 3) ขยายผลการวิจัยเพื่อวางนัยทั่วไปให้รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนามีความน่าเชื่อถือเพิ่มมากขึ้นผู้วิจัยดำเนินการพัฒนารูปแบบโดยการศึกษาแนวคิดและข้อมูลที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งปัญหาและความต้องการของผู้เรียนและครู นำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เป็นรูปแบบฉบับร่างต่อจากนั้นได้รับการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิและนำไปทดลองใช้ตามกระบวนการ PDCA จำนวน 3 รอบ เพื่อปรับปรุงแล้วจึงนำไปใช้ทดลองตามแบบแผนการวิจัยเป็นเวลา 10 สัปดาห์กับนักเรียนกลุ่มทดลอง 2 กลุ่มจากโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยฝ่ายมัธยมและโรงเรียนพุทธจักรวิทยา ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1) รูปแบบที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยขั้นตอนการเรียนการสอน 8 ขั้นที่มีประสิทธิภาพ ได้แก่ 1.1) การตรวจสอบค่านิยมของผู้เรียน 1.2) การสำรวจอภิปรายปัญหาสุขภาพ 1.3) การรวบรวมข้อมูลข้อเท็จจริง 1.4) การแสดงความคิดเห็นความรู้สึก 1.5) การวิเคราะห์ข้อมูล 1.6) การปฏิบัติ 1.7) การสรุป และ 1.8) การติดตามผลการปฏิบัติ 2) รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวความคิดการพัฒนาด้านจิตพิสัยที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพได้จากผลการทดลองที่พบว่า 2.1) กลุ่มทดลองทั้ง 2 โรงเรียน มีคะแนนเฉลี่ยทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ ด้านการพัฒนาความตระหนัก จิตสำนึก ค่านิยม การตัดสินใจ และด้านการปฏิบัติเพื่อสร้างเสริมสุขภาพหลังทดลองสูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 2.2) กลุ่มทดลองทั้ง 2 โรงเรียนมีคะแนนเฉลี่ยหลังทดลองทั้ง 3 ด้านสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ผลการวิจัยจากรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นสามารถขยายผลเพื่อวางนัยทั่วไปในการเรียนการสอนสุขศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีความน่าเชื่อถือเพิ่มมากขึ้น

เรื่องที่ 2 เฉลิมลาภ ทองอาจ (2558) ได้พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนการเขียนโดยใช้ทฤษฎีกระบวนการเขียนเชิงปัญญาร่วมกับกลยุทธ์พุทธิปัญญาและอภิปัญญาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการเขียนรายงานการวิจัยของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ 1) เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนการเขียนโดยใช้ทฤษฎีกระบวนการเขียนเชิงปัญญาร่วมกับกลยุทธ์พุทธิปัญญาและอภิปัญญาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการเขียนรายงานการวิจัยของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น 2) เพื่อประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น

โดยพิจารณาจากการเปรียบเทียบความสามารถในการเขียนรายงานการวิจัยของนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยหลังการทดลอง ระหว่างกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น และกลุ่มควบคุมที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการสอนปกติ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1) รูปแบบการเรียนการสอนการเขียนที่พัฒนาขึ้นตั้งอยู่บนพื้นฐานของทฤษฎีกระบวนการเขียนเชิงปัญญาแนวคิดกลยุทธ์พุทธิปัญญาและแนวคิดกลยุทธ์อภิปัญญา มีองค์ประกอบ 4 ประการ คือ หลักการ วัตถุประสงค์ ขั้นตอนของการจัดการเรียนการสอน และการประเมินผลการเรียนการสอน 2.) ประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นพบว่า หลังการทดลอง คะแนนเฉลี่ยความสามารถในการเขียนรายงานการวิจัยในภาพรวมและรายด้านทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการนำเสนอเนื้อหา ด้านการจัดการความคิด ด้านการค้นคว้าและสืบค้นข้อมูล ด้านการเรียบเรียงประโยคและย่อหน้า ด้านการเลือกใช้คำและระดับภาษา และด้านการจัดรูปแบบของรูปเล่ม ของนักเรียนที่เป็นกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05.

เรื่องที่ 3 ปฏิมาภรณ์ ธรรมเดชะ (2558) ได้พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดพื้นที่เสรีสำหรับการสานเสวนาและการสืบสอบเพื่อเสริมสร้างโน้ตศน์ด้านความเป็นพลเมืองและความสามารถในการวิเคราะห์ประเด็นทางสังคมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดพื้นที่เสรีสำหรับการสานเสวนาและการสืบสอบเพื่อเสริมสร้างโน้ตศน์ด้านความเป็นพลเมืองและความสามารถในการวิเคราะห์ประเด็นทางสังคมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และ 2) ศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดพื้นที่เสรีสำหรับการสานเสวนาและการสืบสอบของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1) รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นมีองค์ประกอบ 3 ประการ หลักการ ขั้นตอนของการจัดการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล 2) ประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนการสอนหลังทดลองใช้ พบว่า 2.1 นักเรียนกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยของคะแนนโน้ตศน์ด้านความเป็นพลเมืองหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2.2 นักเรียนกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนโน้ตศน์ด้านความเป็นพลเมืองสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2.3 นักเรียนกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถในการวิเคราะห์ประเด็นทางสังคมหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2.4 นักเรียนกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถในการวิเคราะห์ประเด็นทางสังคมสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เรื่องที่ 4 พัทธราภรณ์ พุทธิกุล (2558) ได้พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษาตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้หลักฐานและการอิงสถานที่เพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมของเด็กอนุบาลการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษาตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้หลักฐานและการอิงสถานที่เพื่อเสริมสร้างพฤติกรรม

รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมของเด็กอนุบาล 2) ศึกษาผลของการใช้รูปแบบการเรียนการสอน และ 3) ศึกษาความพึงพอใจของครูที่ใช้รูปแบบการเรียนการสอนผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1) รูปแบบการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษาตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้หลักฐานและการอิงสถานที่ มีองค์ประกอบ 5 ประการ คือ หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา ขั้นตอนของการจัดการเรียนการสอน และการประเมินผลการเรียนการสอน 2) ผลของการใช้รูปแบบพบว่า คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมของกลุ่มตัวอย่างหลังการทดลองสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) ครูที่นำรูปแบบการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษาไปทดลองใช้มีความพึงพอใจในระดับมาก โดยมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุดในการนำรูปแบบการเรียนการสอน ไปใช้ในสถานการณ์จริงได้ และมีความพึงพอใจระดับมากในด้านแนวคิดพื้นฐานของรูปแบบการเรียนการสอน มีความเหมาะสม หลักการเรียนรู้ของรูปแบบการเรียนการสอน แสดงจุดเน้นของการเรียนรู้ วัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนการสอนมีความชัดเจนแสดงถึงสิ่งที่มุ่งหวังให้เกิดกับผู้เรียน ขั้นตอนการเรียนการสอนทั้ง 6 ขั้น เนื้อหา แผนการจัดประสบการณ์มีความเหมาะสม และการประเมินพฤติกรรมรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมใช้วิธีการและเครื่องมือที่เหมาะสม

เรื่องที่ 5 ทศนีย์ เศรษฐพงษ์ (2559) ได้พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการอ่านจากต้นแบบและกลวิธีฝังสัมพันธ์ของความหมายเพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนิสิตนักศึกษาระดับอุดมศึกษามีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการอ่านจากต้นแบบกับกลวิธีฝังความสัมพันธ์ของความหมายเพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนิสิตนักศึกษาระดับอุดมศึกษา และเพื่อประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1) รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนิสิตนักศึกษาระดับอุดมศึกษามีองค์ประกอบ 4 ประการ คือ หลักการ ขั้นตอนของการจัดการเรียนการสอน บทบาทผู้สอนและผู้เรียน และการประเมินผลการเรียนการสอน 2) ประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนการสอน พบว่า คะแนนเฉลี่ยความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ในภาพรวมสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และคะแนนเฉลี่ยขององค์ประกอบความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ พบว่า ด้านการวิเคราะห์ส่วนประกอบงานเขียนและการแสดงความคิดเห็นสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านการตีความสูงกว่าก่อนการทดลอง แต่ไม่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คะแนนเฉลี่ยพัฒนาความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ของผู้เรียน 4 ระยะของการทดลองสูงขึ้นตามลำดับอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ จำนวน 5 แหล่งข้อมูล ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การสังเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

องค์ประกอบของรูปแบบ	เฉลิมลาภ	นารท	ปฎิมาภรณ์	พัชรภรณ์	ทัศนีย์
การจัดการเรียนรู้	ทองอาจ (2558)	ศรีละโพธิ์ (2558)	ธรรมเดชะ (2558)	พุทธิกุล (2558)	เศรษฐพงษ์ (2559)
1. แนวคิดพื้นฐาน	-	✓	-	-	-
2. หลักการ	✓	✓	✓	✓	✓
3. วัตถุประสงค์	✓	✓		✓	✓
4. ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้	✓	✓	✓	✓	✓
5. เนื้อหา	-	-	-	✓	-
6. การวัดและประเมินผล	✓	✓	✓	✓	✓
7. บทบาทผู้สอนและผู้เรียน	-	✓	-	-	✓

จากตารางที่ 2 การสังเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จำนวน 5 แหล่งข้อมูล พบว่า องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) แนวคิดพื้นฐานของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 2) หลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 3) วัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 4) ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 5) เนื้อหา 6) การวัดและประเมินผล และ 7) บทบาทผู้สอนและผู้เรียน

นอกจากนี้ เมื่อสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้นยังพบว่า การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ มีขั้นตอนการพัฒนา 2 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นการพัฒนาารูปแบบการจัดการเรียนรู้ และ 2) ขั้นการประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น

2. แนวคิดการจัดการเรียนรู้สุขศึกษา

2.1 แนวคิดหรือปรัชญาการจัดการเรียนรู้สุขศึกษา

จินตนา สราวุธพิทักษ์ (2561) กล่าวว่า สุขศึกษาเป็นวิทยาศาสตร์ประยุกต์สาขาหนึ่งว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างการค้นพบทางด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพกับการนำเอาไปใช้ในชีวิตประจำวันแต่ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญยิ่งในการสอนสุขศึกษาอยู่ที่ทำอย่างไรจึงจะให้ผู้เรียนสามารถนำเอาความรู้หรือประสบการณ์ที่ได้รับไปปฏิบัติเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสุขภาพในชีวิตประจำวันมากที่สุด ดังนั้นเพื่อให้การเรียนการสอนวิชาสุขศึกษาบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้การสอนสุขศึกษาจึงต้องวางแนวคิดหรือปรัชญาการสอนไว้ ดังนี้

1) โรงเรียนควรจัดโปรแกรมสุขภาพในโรงเรียนซึ่งมี 8 องค์ประกอบ เพื่อเป็นประสบการณ์ทางการเรียนรู้ให้ตรงให้กับความต้องการของนักเรียนได้อย่างเป็นรูปธรรม

2) การสอนสุขศึกษาควรสอดแทรกเนื้อหาเกี่ยวกับสุขภาพเข้าไปในวิชาอื่น ๆ รวมทั้งจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรตามสภาพของท้องถิ่น

3) การสอนสุขศึกษาควรส่งเสริมเนื้อหาสุขภาพทางด้านจิตใจ อารมณ์ และสังคมให้มากหรือเท่า ๆ กับเนื้อหาสุขภาพทางด้านร่างกาย

4) การสอนสุขศึกษาควรเน้นการพัฒนาสุขภาพส่วนบุคคลให้มากพอ ๆ กับการยอมรับที่บุคคลจะมีต่อชุมชนนั้น ๆ

5) การสอนสุขศึกษาจะบรรลุผลสำเร็จได้ ถ้ามีความร่วมมือเป็นอย่างดี ระหว่างบ้าน โรงเรียน และชุมชน

นอกจากนี้ Grout (1969) ได้กล่าวถึงแนวคิดเบื้องต้นในการสอนสุขศึกษา ดังนี้

1) การสอนสุขศึกษาจะต้องมีการวางแผนร่วมกันระหว่างครูผู้สอนเพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับหลักสูตรและประสบการณ์ของตัวผู้สอนเอง

2) การสอนสุขศึกษาที่ตื้นเขินควรมีการปรับเนื้อหาให้เข้ากับเหตุการณ์ปัจจุบัน เพื่อให้เกิดความน่าสนใจ และทันต่อเหตุการณ์

3) รวบรวมปัญหาที่เกิดในการสอน รวมไปถึงข้อมูลทางด้านสุขภาพของนักเรียนในแต่ละปี เพื่อที่จะนำข้อมูลเหล่านั้นมาปรับปรุงการสอนสุขศึกษาในปีต่อไป

4) การสอนสุขศึกษาที่ตื้นเขินควรให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนการสอน ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง

5) นำปัญหาสุขภาพของนักเรียนมาเป็นประเด็นในการสอนสุขศึกษา

6) มีการบูรณาการเนื้อหาสาระระหว่างวิชาอื่นกับวิชาสุขศึกษา รวมไปถึงความรู้จากการเรียนรู้ และความรู้จากประสบการณ์จริง

7) ควรจัดให้นักเรียนได้มีโอกาสเรียนรู้จากสถานที่จริง

8) ใช้แหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อทำให้นักเรียนเกิดความรู้ ไม่ใช่แค่เพียงเรียนจากหนังสือแบบเรียนอย่างเดียว

9) ผู้สอนควรเป็นผู้แนะนำและผู้ที่ยกย่องให้ข้อมูล อำนวยความสะดวกให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้

10) ใช้แหล่งการเรียนรู้ที่มีอยู่ภายในชุมชน เช่น โรงพยาบาล ศูนย์สาธารณสุขชุมชน รวมไปถึงการขอความร่วมมือในการดำเนินการบริการด้านสุขภาพให้แก่นักเรียน

11) มีการวัดประเมินผลเพื่อก่อให้เกิดการพัฒนา

12) เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียนการสอน

ส่วน เอ็มอัชมา วัฒนบุรานนท์ และสุชาติ โสมประยูร (2553) ได้สรุปเกี่ยวกับหลักเบื้องต้นในการสอนสุขศึกษา ดังต่อไปนี้

1) การสอนสุขศึกษาควรเน้นเรื่องสุขภาพไปในลักษณะบวก (positive) ไม่ใช่ลักษณะลบ (negative) เช่น การตั้งจุดมุ่งหมายในการสอนสุขศึกษา ควรจะระบุลงไปว่าเพื่อสร้างเสริมและดำรงรักษาไว้ซึ่งสุขภาพของเด็กทุกคน ไม่ใช่บอกแต่เพียงว่าเพื่อให้เด็กทุกคนปราศจากโรคภัยไข้เจ็บเท่านั้นพอ หรือในการสอนบทเรียนเรื่องการแปร่งฟัน ควรเน้นจุดประสงค์ให้แน่ชัดว่าต้องการให้ปากและฟันสะอาด ฟันแข็งแรงและมีความต้านทานโรค ไม่ใช่เน้นแต่เพียงเพื่อการป้องกันโรคฟันผุเท่านั้น อีกทั้งการยกตัวอย่างประกอบการสอนเช่นเดียวกัน ผู้สอนควรจะยกตัวอย่างนักเรียนที่สะอาดดีกว่าจะยกตัวอย่างนักเรียนที่สกปรก

2) จุดมุ่งหมายสำคัญที่สุดในการสอนสุขศึกษา ได้แก่ ความเป็นผู้มีสุขภาพดี ไม่ใช่สอนเพื่อให้เด็กได้ รับแต่เพียงความรู้ไปเท่านั้น ด้วยเหตุนี้ “ผู้สอนจึงควรสอนเพื่อสุขภาพไม่ใช่สอนเรื่องสุขภาพ ” โดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจกรรมการเรียนการสอนหรือวิธีสอนมีอยู่มากมายในปัจจุบัน แต่ผลการสอนสุขศึกษายังไม่ดีเท่าที่ควรนั้น อาจเป็นเพราะว่าผู้สอนรู้แต่ว่าสอนอย่างไร(How) แต่อาจจะไม่รู้อย่างแน่ชัดว่าสอนไปทำไม (Why) การที่ผู้สอนรู้ว่าสอนไปทำไมนั้นคือ การรู้จุดมุ่งหมายของการสอนนั่นเอง

3) บทเรียนที่สอนนั้นควรคำนึงถึงภูมิหลังของ ผู้เรียนเกี่ยวกับ (1) ด้านความสนใจ (2) ความต้องการ และ (3) ความสามารถด้วยเสมอ เพราะทั้ง 3 ด้าน เป็นองค์ประกอบขั้นพื้นฐานที่สำคัญยิ่ง ในตัว ผู้เรียนที่จะช่วยให้การเรียน รู้บรรลุเป้าหมายได้มาก เพราะการเรียนการสอนอาจไม่ได้ผลเต็มที่ ถ้าผู้เรียนบกพร่องหรือขาดอย่างหนึ่งอย่างใดใน 3 ด้านนี้ไป

4) การสอนเพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้ที่ดีนั้น ผู้สอนควรจัดให้เด็กได้มีส่วนร่วมในบทเรียน (participation) หรือกระทำการต่าง ๆ ร่วมกัน การที่เด็กได้มีโอกาสร่วมกิจกรรมหรือแสดงออกซึ่งความคิดเห็นต่าง ๆ ย่อมเป็นผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้อย่างแท้จริงเช่น การสอนเรื่องการผายปอด ไม่ใช่เพียงแต่จะให้เด็กฟังคำอธิบายและชมการสาธิตของผู้สอน แต่เด็ก ๆ ทุกคนควรจะได้มีส่วนร่วมโดยการทดลองฝึกปฏิบัติผายปอดด้วยตนเอง รวมทั้งควรมีการอภิปรายและซักถามข้อสงสัยอีกด้วย

5) จุดมุ่งหมายในการจัดกิจกรรมการสอนใดๆ ก็ตาม จะต้องมุ่งไปที่ผลของผู้เรียนจะพึงได้รับ และจุดมุ่งหมายนั้นจะต้องได้รับการยอมรับ จากเด็กว่าเป็นเป้าหมายเฉพาะตัวของเขา (Personal goal) ถ้าหากผู้สอนต้องการจะให้การเรียนรู้ได้ผลอย่างแท้จริง เนื่องจากเป้าหมายในชีวิตที่แต่ละคนมุ่งเพื่อสู่ความสำเร็จ ซึ่งอาจมีได้ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ผู้สอนจึงจำเป็นต้องทราบวิชาหรือบทเรียนที่ ผู้สอนกำลังสอนอยู่นั้น มีความเกี่ยวข้องกับเป้าหมายชีวิตของเด็กมากน้อยเพียงใด โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่ส่วนใหญ่มุ่งเรียนเพื่อศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา

6) กิจกรรมที่ใช้ในการเรียนการสอนควรจะต้องมีความสัมพันธ์กับประสบการณ์ในชีวิตจริงของเด็กผู้เรียนเสมอ กิจกรรมหลาย ๆ อย่างที่ผู้สอน นำมาใช้ควรเป็นกิจกรรมหรือการปฏิบัติที่เด็กสามารถนำไปใช้ในชีวิตจริง เพราะจะช่วยทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ที่ดียิ่งขึ้น อันที่จริงเด็ก ๆ ไม่ได้เรียนเฉพาะเนื้อหาสาระเท่านั้น (Subject matter หรือ Subject matter as a content) แต่เด็กเรียนวิธีการกิจกรรมกระบวนการสอนที่ ผู้สอนนำมาใช้สอนด้วย (Teaching process หรือ Process as a content)

7) ประสบการณ์ในการเรียนรู้จะได้ผลดี ก็ต่อเมื่อเด็กผู้เรียนได้มองเห็นว่าประสบการณ์ที่ได้รับนั้นมีความสัมพันธ์ หรือเป็นส่วนหนึ่งของประสบการณ์โดยทั่วไปทั้งหมดที่พบหรือจะพบในชีวิตจริงของเขาด้วย ตามปกติเรื่องที่เด็กเรียนรู้ได้ดีควรจะต้องมีความหมายหรือความสัมพันธ์ต่อชีวิตประจำวันที่อยู่ใกล้ตัว และเรื่องนั้นๆ ควรจะต้องมีลักษณะเป็นรูปธรรมมากกว่านามธรรมอีกด้วย เด็กจึงจะมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างบทเรียนกับการนำเอาไปใช้ได้ง่ายขึ้น

8) ผู้สอนช่วยให้นักเรียนรู้จักสรุปหลักเกณฑ์และสามารถนำเอาหลักเกณฑ์เหล่านั้นไปใช้กับประสบการณ์ใหม่ในด้านต่างๆ ของชีวิตประจำวันได้ ในปัจจุบันวิชาความรู้มีมากมายจนเป็นการยากที่นักเรียนจะจดจำหรือนำไปใช้ได้ทั้งหมด การสอนที่ เน้น ในเรื่องหลักเกณฑ์หรือแนวคิดที่เรียกว่า Conceptual approach จึงมีความสำคัญมากสำหรับวิชาสุศึกษาซึ่งมีเนื้อหาอยู่ในสภาพล้นสมอง (Knowledge explosion)

9) การเรียนรู้แบบบูรณาการหรือแบบผสมผสานมักจะได้ผลดีและมีการเรียนรู้คงทนอยู่ได้นาน ทั้งนี้เพราะ การเรียนรู้เหล่านั้นได้รวม เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอย่างสมบูรณ์แบบและมีคุณภาพที่ดี การเรียนรู้ที่แบ่งแยกออกเป็นส่วนๆ รวมทั้งความรู้หรือข้อเท็จจริงที่มีอยู่อย่างกระจัดกระจายไม่สัมพันธ์ซึ่งกันและกันมักไม่ได้ผลและอีกไม่ช้านานมักจะลืมไปได้ง่ายอย่างทีกล่าวกัน ในปัจจุบันว่า “ส่วนใหญ่ทั้งหมดย่อมมีค่ามากกว่าส่วนย่อยรวมกัน” หรือ “ผลรวมของส่วนย่อยย่อมมีค่าน้อยกว่าส่วนใหญ่ทั้งหมด” ตามหลักปรัชญาองค์รวม (HOLISM)

10) การพัฒนาส่งเสริมสุขภาพนักเรียนจะไม่สามารถ บรรลุเป้าหมายได้ผลอย่างเต็มที่ นอกเสียจาก ผู้สอน หรือผู้บริหารโรงเรียนจะได้สอดแทรกเรื่องสุขภาพต่าง ๆ เข้าไปผสมผสานในการดำรงชีวิตจริงของเด็กทั้งที่โรงเรียน บ้าน และชุมชนด้วย เพราะพลังสนับสนุน จากสังคมทางบ้าน และชุมชน

สรุป แนวคิดหรือปรัชญาการจัดการเรียนรู้สุศึกษา ประกอบด้วย การสอนสุศึกษาเนื้อหา คำนึงถึงภูมิหลังของ ผู้เรียนเกี่ยวกับ ความสนใจ ความต้องการ และ ความสามารถด้วยเสมอ อีกทั้งยังต้องเข้ากับเหตุการณ์ปัจจุบัน ทันท่วงทีเหตุการณ์ มีการบูรณาการเนื้อหาสาระระหว่างวิชาอื่นกับวิชาสุศึกษา ในการจัดกิจกรรม มีการวางแผนร่วมกันระหว่างครูผู้สอน นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนการสอน ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงใช้แหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายและนำไปใช้ในชีวิตจริงได้

2.2 จุดประสงค์ในการจัดการเรียนรู้สุขศึกษา

จุดประสงค์ในการจัดการเรียนรู้สุขศึกษา เป็นกรอบหรือแนวทางให้ครูจัดและดำเนินการสอนได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับนโยบายที่วางไว้ อีกทั้งเป็นแนวทางให้ครูได้จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้รวมถึงการวัดประเมินผลว่านักเรียนได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปจากเดิมหรือไม่

จุดประสงค์สำคัญในการสอนสุขศึกษา มี 3 ด้าน (เอนัซมา วัฒนบุรณนท, 2553; จินตนา สรายุทธพิทักษ์, 2561) ดังนี้

1) ความรู้ด้านสุขภาพ (Health Knowledge) หมายถึง การที่นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระต่าง ๆ ของวิชาสุขศึกษามากขึ้นจากเดิม เช่น หลังจากการสอนเรื่องการแปรงฟันไปแล้วนักเรียนมีความรู้โดยสามารถอธิบายได้ว่าลักษณะของแปรงสีฟันที่ดีนั้นเป็นอย่างไร

2) ทศคติด้านสุขภาพ (Health Attitude) หมายถึง การที่นักเรียนมีทัศนคติหรือปฏิกิริยาด้านความรู้สึกนึกคิดต่อเรื่องสุขภาพดีขึ้น หรือเพิ่มมากขึ้น เช่น หลังจากการสอนเรื่องการแปรงฟันไปแล้วนักเรียนเกิดความสนใจต่อการแปรงฟัน เช่น ขอให้ผู้ปกครองซื้อแปรงสีฟันและยาสีฟันให้ มีความปรารถนาให้ฟันตนเองขาวสะอาดอยู่เสมอด้วยการบอกให้ผู้ปกครองทราบ เป็นต้น

3) การปฏิบัติด้านสุขภาพ (Health Practice) หมายถึง การที่นักเรียนได้กระทำหรือมีความสามารถในการเชิงปฏิบัติในเรื่องสุขภาพ หรือสวัสดิภาพอย่างถูกต้องเหมาะสมกว่าเดิม เช่น หลังจากการสอนเรื่องการแปรงฟันไปแล้ว นักเรียนสามารถแปรงฟันได้อย่างถูกวิธี และนำเอาวิธีการแปรงฟันไปใช้ในชีวิตประจำวันอย่างสม่ำเสมอ เป็นต้น

โดยสามารถจัดลำดับความสำคัญของจุดประสงค์ในการสอนสุขศึกษาแต่ละด้านตามช่วงชั้นรายละเอียดดังตารางที่ 3 ต่อไปนี้

ตารางที่ 3 การจัดลำดับความสำคัญของ จุดประสงค์ในการสอนสุขศึกษาแต่ละด้านตามช่วงชั้น

ระดับ	อันดับ 1	อันดับ 2	อันดับ 3
อนุบาลและประถมศึกษาตอนต้น (ป.1-3)	การปฏิบัติ	เจตคติ	ความรู้
ประถมศึกษาตอนปลาย (ป.4-6)	เจตคติ	การปฏิบัติ	ความรู้
มัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1-3)	เจตคติ	การปฏิบัติ	ความรู้
มัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4-6)	ความรู้	เจตคติ	การปฏิบัติ
อุดมศึกษา	ความรู้	เจตคติ	การปฏิบัติ

จากตารางที่ 3 การจัดลำดับความสำคัญของจุดประสงค์ในการสอนสุขศึกษาแต่ละด้านตามช่วงชั้น กล่าวโดยสรุป จุดประสงค์ในการสอนสุขศึกษา มีด้วยกัน 3 ด้าน คือ ความรู้ ทัศนคติและการปฏิบัติ ในระดับประถมศึกษาตอนต้น จะเน้นการปฏิบัติ ส่วนในระดับ ประถมศึกษาตอนปลายและ

มัธยมศึกษาตอนต้น จะเน้น เจตคติ และมัธยมศึกษาตอนปลาย กับ อุดมศึกษา จะเน้นความรู้ สำหรับ ประชากรเป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้สอนควรจะเน้นความรู้ เนื่องมาจากปัญหา สุขภาพของผู้เรียนที่ยังคงพบอยู่มาก

2.3 ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางสังคม

ปัจจุบันในการจัดการเรียนการสอนสุขศึกษาสำหรับระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ใช้ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2561 โดยอยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา ซึ่งมีสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์ สาระและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

สาระที่	มาตรฐาน
1 การเจริญเติบโตและการพัฒนาการของมนุษย์	พ 1.1 เข้าใจธรรมชาติของการเจริญเติบโตและพัฒนาการของมนุษย์
2 ชีวิตและครอบครัว	พ 2.1 เข้าใจและเห็นคุณค่าตนเอง ครอบครัว เพศศึกษา และมีทักษะในการดำเนินชีวิต
3 การเคลื่อนไหว การออกกำลังกาย การเล่นเกม กีฬาไทย และกีฬาสากล	พ 3.1 เข้าใจ มีทักษะในการเคลื่อนไหว กิจกรรมทางกาย การเล่นเกม และกีฬา พ 3.2 รักการออกกำลังกาย การเล่นเกม และการเล่นกีฬา ปฏิบัติเป็นประจำอย่างสม่ำเสมอ มีวินัย เคารพสิทธิ กฎ กติกา มีน้ำใจนักกีฬา มีจิตวิญญานในการแข่งขัน และชื่นชมในสุนทรีภาพของการกีฬา
4 การสร้างเสริมสุขภาพ สมรรถภาพและการป้องกันโรค	พ 4.1 เห็นคุณค่าและมีทักษะในการสร้างเสริมสุขภาพ การดำรงสุขภาพ การป้องกันโรคและการสร้างเสริมสมรรถภาพเพื่อสุขภาพ
5 ความปลอดภัยในชีวิต	พ 5.1 ป้องกันและหลีกเลี่ยงปัจจัยเสี่ยง พฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพ อุบัติเหตุ การใช้ยา สารเสพติด และความรุนแรง

จากตารางที่ 4 การวิเคราะห์สาระและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สามารถสรุปได้ว่า สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับ สุขศึกษาได้แก่ สาระที่ 1 2 4 และ 5 ส่วนสาระที่ 3 เป็นในส่วนของพลศึกษา และจากการวิเคราะห์

สาระและมาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับสุขศึกษา พบว่า มีตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางสังคม ดัง
การวิเคราะห์ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางสังคมในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์แผนการจัดการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางสังคม

แผนที่	เรื่อง	ความฉลาดทางสังคม
1	แนวคิดการสร้างเสริมสุขภาพชุมชน	- การตระหนักรู้ทางสังคม - การรู้คิดทางสังคม
2	การสำรวจปัญหาและความต้องการของชุมชน	- การตระหนักรู้ทางสังคม - การรู้คิดทางสังคม
3	การวางแผนการสร้างเสริมสุขภาพในชุมชน	- การตระหนักรู้ทางสังคม - การรู้คิดทางสังคม
4	การปฏิบัติการรับใช้สังคมเพื่อสร้างเสริมสุขภาพในชุมชน 1	- การรู้คิดทางสังคม - ทักษะทางสังคม
5	การปฏิบัติการรับใช้สังคมเพื่อสร้างเสริมสุขภาพในชุมชน 2	- การรู้คิดทางสังคม - ทักษะทางสังคม
6	การปฏิบัติการรับใช้สังคมเพื่อสร้างเสริมสุขภาพในชุมชน 3	- การรู้คิดทางสังคม - ทักษะทางสังคม
7	การประเมินผลการปฏิบัติการรับใช้สังคม	- การตระหนักรู้ทางสังคม - การรู้คิดทางสังคม - ทักษะทางสังคม
8	การสะท้อนความคิดหลังจากปฏิบัติการรับใช้สังคม	- การตระหนักรู้ทางสังคม - การรู้คิดทางสังคม - ทักษะทางสังคม

จากตารางที่ 5 การวิเคราะห์แผนการจัดการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางสังคม สรุปได้ว่า แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง แนวคิดการสร้างเสริมสุขภาพชุมชน แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 การสำรวจปัญหาและความต้องการของชุมชน และแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 การวางแผนการสร้างเสริมสุขภาพในชุมชน เกี่ยวข้องกับ การตระหนักรู้ทางสังคมและการรู้คิดทางสังคม แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 การปฏิบัติการรับใช้สังคมเพื่อสร้างเสริมสุขภาพในชุมชน 1 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 การปฏิบัติการรับใช้สังคมเพื่อสร้างเสริมสุขภาพในชุมชน 2 และแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6 การปฏิบัติการรับใช้สังคมเพื่อสร้างเสริมสุขภาพในชุมชน 3 เกี่ยวข้องกับ การรู้คิดทางสังคมและทักษะทางสังคม แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 7 การประเมินผลการปฏิบัติการรับใช้สังคม แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 8 การสะท้อนความคิดหลังจากปฏิบัติการรับใช้สังคม เกี่ยวข้องกับ การตระหนักรู้ทางสังคม การรู้คิดทางสังคมและทักษะทางสังคม

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้สุขศึกษา

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาจำนวน 7 แหล่งข้อมูล มีรายละเอียดดังนี้

เรื่องที่ 1 กษมล ธนะวงศ์ (2557) ได้ศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาเรื่องการดูแลสุขภาพส่วนบุคคลโดยใช้ทฤษฎีการกำกับตนเองที่มีต่อพฤติกรรมสุขภาพของนักเรียนประถมศึกษา การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมสุขภาพเรื่องการดูแลสุขภาพส่วนบุคคล ก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม 2) เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมสุขภาพเรื่องการดูแลสุขภาพส่วนบุคคล หลังการทดลองระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 60 คน โรงเรียนพญาไท แบ่งเป็นนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้วิชาสุขศึกษาโดยทฤษฎีการกำกับตนเอง จำนวน 30 คน และนักเรียนกลุ่มควบคุมที่ได้รับการจัดการเรียนรู้วิชาสุขศึกษาแบบปกติจำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้วิชาสุขศึกษาโดยใช้ทฤษฎีการกำกับตนเอง จำนวน 8 แผน แบบวัดด้านความรู้ แบบวัดด้านเจตคติ แบบประเมินตนเองด้านการปฏิบัติและแบบสำรวจการปฏิบัติ เรื่องการดูแลสุขภาพส่วนบุคคลของนักเรียนโดยผู้ปกครอง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยของคะแนนด้วยค่า “ที” ผลการวิจัยพบว่า 1) ค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมสุขภาพเรื่องการดูแลสุขภาพส่วนบุคคลก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมสุขภาพเรื่องการดูแลสุขภาพส่วนบุคคลของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เรื่องที่ 2 นิชาภา บุรีกาญจน์ (2557) ได้ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้วิชาสุขศึกษาโดยใช้แนวคิดแบบห้องเรียนกลับด้านที่มีผลต่อความรับผิดชอบและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการจัดการเรียนรู้วิชาสุขศึกษาโดยใช้แนวคิดแบบห้องเรียนกลับด้านที่มีต่อความรับผิดชอบและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสิริรัตนาร จังหวัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 60 คน โดยแบ่งเป็น กลุ่มทดลองจำนวน 30 คนซึ่งใช้วิธีการจัดการเรียนรู้วิชาสุขศึกษาตามแนวคิดแบบห้องเรียนกลับด้าน และกลุ่มควบคุมซึ่งใช้วิธีการจัดการเรียนรู้วิชาสุขศึกษาแบบปกติจำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองคือแผนการจัดการเรียนรู้วิชาสุขศึกษาโดยใช้แนวคิดแบบห้องเรียนกลับด้าน ใช้เวลาในการทดลองทั้งหมด 8 คาบ รวม 8 สัปดาห์ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบวัดการความรับผิดชอบ และแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ยค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ด้วยสถิติทดสอบค่าที (t-test) รวมถึงค่าสถิติวิเคราะห์ความแปรปรวนของตัวแปร Analysis of Covariance (ANCOVA) ผลการวิจัยสามารถกล่าวโดยสรุปได้ว่าการจัดการเรียนรู้วิชาสุขศึกษาโดยใช้แนวคิดแบบห้องเรียนกลับด้านมีผลต่อความรับผิดชอบและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น จากผลการวิจัยดังนี้ 1) ค่าเฉลี่ยของคะแนนความรับผิดชอบและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสุขศึกษาของนักเรียนกลุ่มทดลองหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ค่าเฉลี่ยของคะแนนความรับผิดชอบและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสุขศึกษาของนักเรียนกลุ่มทดลองสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เรื่องที่ 3 บุษกร เฉลิมสินสุวรรณ (2558) ได้ศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้วิชาสุขศึกษาโดยใช้การเรียนรู้ด้วยการทำงานที่มีต่อทักษะการดูแลตนเองและทักษะการสื่อสารของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 3 การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนทักษะการดูแลตนเองและทักษะการสื่อสาร ก่อนและหลังทดลองของนักเรียนกลุ่มทดลองและนักเรียนกลุ่มควบคุม 2) เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนทักษะการดูแลตนเองและทักษะการสื่อสาร หลังทดลองระหว่างนักเรียนกลุ่มทดลองและของนักเรียนกลุ่มควบคุม กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 60 คน โรงเรียนวิสุทธิ กรุงเทพมหานคร แบ่งเป็นนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้วิชาสุขศึกษาโดยใช้การเรียนรู้ด้วยการทำงาน จำนวน 30 คน และนักเรียนกลุ่มควบคุมที่ได้รับการจัดการเรียนรู้วิชาสุขศึกษาแบบปกติ จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้วิชาสุขศึกษาโดยใช้การเรียนรู้ด้วยการทำงาน จำนวน 8 แผน แบบวัดทักษะการดูแลตนเองโดยนักเรียนเป็นผู้ประเมิน แบบสำรวจทักษะการดูแลตนเองของนักเรียนโดยผู้ปกครองและแบบประเมินทักษะการสื่อสาร วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยของคะแนน ด้วยค่า “ที” ผลการวิจัยพบว่า 1) ค่าเฉลี่ยของคะแนนทักษะการดูแลตนเองและทักษะการสื่อสารหลังการทดลองของนักเรียนกลุ่มทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ค่าเฉลี่ยของคะแนนทักษะการดูแลตนเองและทักษะการสื่อสารหลังการทดลองของนักเรียนกลุ่มควบคุมไม่แตกต่างจากก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ค่าเฉลี่ยของคะแนนทักษะการดูแลตนเองและทักษะการสื่อสารหลังการทดลองของนักเรียนกลุ่มทดลองสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เรื่องที่ 4 แทน ไพโรสิงห์ (2560) ได้ศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้วิชาสุขศึกษาโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบตกผลึกที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหา ก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม 2) เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการ

แก้ปัญหา หลังการทดลองระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 80 คน โรงเรียนสตรีวัฒนาพาณิชยาราม ในพระบรมราชินีนาถ กรุงเทพมหานคร แบ่งเป็นนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้วิชาสุขศึกษาโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบตกผลึก จำนวน 40 คน และนักเรียนกลุ่มควบคุมที่ได้รับการจัดการเรียนรู้วิชาสุขศึกษาแบบปกติ จำนวน 40 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้วิชาสุขศึกษาโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบตกผลึก จำนวน 8 แผน แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสุขศึกษาด้านความรู้ เจตคติ การปฏิบัติและความสามารถในการแก้ปัญหา วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยของคะแนนด้วยค่า "ที" ผลการวิจัยพบว่า 1) ค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านความรู้ เจตคติ การปฏิบัติ และความสามารถในการแก้ปัญหาหลังการทดลองของนักเรียนกลุ่มทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านความรู้ เจตคติ การปฏิบัติ และความสามารถในการแก้ปัญหาหลังการทดลองของนักเรียนกลุ่มทดลองสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เรื่องที่ 5 เพ็ญนิ บุญอาษา (2560) ได้ศึกษาผลการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนสุขศึกษาตามแนวคิดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานผสมผสานกลวิธีเมตาคอกนิชันสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนสุขศึกษาตามแนวคิดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานผสมผสานกับเมตาคอกนิชัน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 2) ศึกษาผลของการใช้รูปแบบที่พัฒนาขึ้น กลุ่มตัวอย่าง ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบัวขาว อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 81 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองจำนวน 40 คน กลุ่มควบคุมจำนวน 41 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.98 แบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหา ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.97 และแบบวัดความสามารถในเมตาคอกนิชัน ระยะเวลาในการศึกษา ปีการศึกษา 2556 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าที (dependent t-test) และ one way ANOVA ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นมีองค์ประกอบ คือ 1.1) ที่มาและความสำคัญ 1.2) ทฤษฎีและแนวคิดพื้นฐาน 1.3) หลักการ 1.4) จุดมุ่งหมาย 1.5) กระบวนการเรียนรู้ และ 1.6) การวัดและประเมินผล 2) ผลการใช้รูปแบบที่พัฒนาขึ้น พบว่า 2.1) นักเรียนกลุ่มทดลอง มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสามารถทางในการแก้ปัญหา ความสามารถในการเมตาคอกนิชัน หลังเรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2.2) นักเรียนกลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์

ทางการเรียน ความสามารถทางในการแก้ปัญหา ความสามารถทางด้านเมตาคognition หลังเรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เรื่องที่ 6 วชิรวิทย์ ช่างแก้ว (2560) ได้ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้วิชาสุขศึกษาโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนเชิงผลิตภาพที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการสร้างสื่อนวัตกรรมทางสุขภาพของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้วิชาสุขศึกษาโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนเชิงผลิตภาพที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการสร้างสื่อนวัตกรรมทางสุขภาพของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบางแพปฐมพิทยาคม จำนวน 66 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนรู้วิชาสุขศึกษาโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนเชิงผลิตภาพ จำนวน 33 คน และกลุ่มควบคุมที่ได้รับการจัดการเรียนรู้วิชาสุขศึกษาแบบปกติ จำนวน 33 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แผนการจัดการเรียนรู้วิชาสุขศึกษาโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนเชิงผลิตภาพ จำนวน 8 แผน แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสุขศึกษาด้านความรู้ เจตคติการปฏิบัติ และแบบวัดความสามารถในการสร้างสื่อนวัตกรรมทางสุขภาพ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยของคะแนนด้วยค่า “ที” ผลการวิจัย 1) ค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านความรู้ เจตคติการปฏิบัติ และความสามารถในการสร้างสื่อนวัตกรรมทางสุขภาพหลังการทดลองของนักเรียนกลุ่มทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านความรู้ เจตคติ การปฏิบัติ และความสามารถในการสร้างสื่อนวัตกรรมทางสุขภาพหลังการทดลองของนักเรียนกลุ่มควบคุมไม่แตกต่างจากก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านความรู้ เจตคติ การปฏิบัติ และความสามารถในการสร้างสื่อนวัตกรรมทางสุขภาพหลังการทดลองของนักเรียนกลุ่มทดลองสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05.

เรื่องที่ 7 โสภา ช้อยชด (2560) ได้ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้วิชาสุขศึกษาโดยใช้ปัญหาเป็นฐานและทฤษฎีประมวลสารสนเทศทางสังคมที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาพฤติกรรมการกลั่นแกล้งทางโลกออนไลน์ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาพฤติกรรมการกลั่นแกล้งทางโลกออนไลน์ ก่อนและหลังการทดลองของนักเรียนกลุ่มทดลองและของนักเรียนกลุ่มควบคุม 2) เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาพฤติกรรมการกลั่นแกล้งทางโลกออนไลน์ หลังการทดลองระหว่างนักเรียนกลุ่มทดลองกับนักเรียนกลุ่มควบคุม ตัวอย่าง คือ นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 70 คน โรงเรียนสันติราษฎร์วิทยาลัย กรุงเทพมหานคร แบ่งเป็นนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้วิชาสุข

ศึกษาโดยใช้ปัญหาเป็นฐานและทฤษฎีประมวลสารสนเทศทางสังคม จำนวน 35 คน และนักเรียนกลุ่มควบคุมที่ได้รับการจัดการเรียนรู้วิชาสุขศึกษาแบบปกติ จำนวน 35 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานและทฤษฎีประมวลสารสนเทศทางสังคม จำนวน 8 แผน แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านความรู้ เจตคติ การปฏิบัติ และแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาพฤติกรรม การกลั่นแกล้งทางโลกออนไลน์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยของคะแนนด้วยค่า “ที” ผลการวิจัยพบว่า 1) ค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านความรู้ เจตคติ การปฏิบัติ และความสามารถในการแก้ปัญหาพฤติกรรม การกลั่นแกล้งทางโลกออนไลน์หลังการทดลองของนักเรียนกลุ่มทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านความรู้ เจตคติ การปฏิบัติ และความสามารถในการแก้ปัญหาพฤติกรรม การกลั่นแกล้งทางโลกออนไลน์หลังการทดลองของนักเรียนกลุ่มควบคุมไม่แตกต่างจากก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านความรู้ เจตคติ การปฏิบัติ และความสามารถในการแก้ปัญหาพฤติกรรม การกลั่นแกล้งทางโลกออนไลน์หลังการทดลองของนักเรียนกลุ่มทดลองสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้สุขศึกษา จำนวน 7 แหล่งข้อมูล ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ตัวแปรที่ศึกษา ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์ตัวแปรจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้สุขศึกษา

เรื่องที่	ผู้วิจัย	ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม	กลุ่มตัวอย่าง
1	กษมล ธนะวงศ์ (2557)	ทฤษฎีการกำกับ ตนเอง	พฤติกรรมสุขภาพ เรื่องการดูแล สุขภาพส่วนบุคคล	นักเรียน ประถมศึกษา
2	นิชาภา บุรีกาญจน์ (2557)	แนวคิดห้องเรียน กลับด้าน	ความรับผิดชอบ และผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียน	นักเรียนมัธยมศึกษา ตอนต้น
3	บุษกร เฉลิมสิน สุวรรณ (2558)	การเรียนรู้ด้วยการ ทำงาน	ทักษะการดูแล ตนเองและทักษะ การสื่อสารของ	นักเรียน ประถมศึกษาปีที่ 3

ตารางที่ 6 (ต่อ)

เรื่องที่	ผู้วิจัย	ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม	กลุ่มตัวอย่าง
4	แทน ไพรสิงห์ (2560)	การเรียนการสอน แบบตกผลึกที่มีต่อ	ผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนและ ความสามารถใน การแก้ปัญหาของ	นักเรียนมัธยมศึกษา ตอนปลาย
5	เพ็ญนิ บุญอาษา (2560)	แนวคิดการเรียนรู้ แบบใช้ปัญหาเป็น ฐานผสมผสานกลวิธี เมตาคอกนิชัน	ผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนและ ความสามารถในเม ตาคอกนิชัน	นักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3
6	วชิรวิทย์ ช้างแก้ว (2560)	การสอนเชิงผลิต ภาพ	ผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนและ ความสามารถใน การสร้างสื่อ นวัตกรรมทาง สุขภาพของ	นักเรียนมัธยมศึกษา ปีที่ 4
7	โสภา ช้อยชด (2560)	ใช้ปัญหาเป็นฐาน และทฤษฎีประมวล สารสนเทศทาง สังคม	ผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนและ ความสามารถใน การแก้ปัญหา พฤติกรรมการกลั่น แกล้งทางโลก ออนไลน์ของ	นักเรียนมัธยมศึกษา ปีที่ 2

จากตารางที่ 6 การวิเคราะห์ตัวแปรจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้สุขศึกษา จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาจำนวน 7 แหล่งข้อมูล พบว่า เป็นการศึกษาตัวแปร ความสามารถทางในการแก้ปัญหา 3 แหล่งข้อมูล ทักษะการดูแลตนเอง และทักษะการสื่อสาร 1 แหล่งข้อมูล ความสามารถในการสร้างสื่อนวัตกรรมทางสุขภาพ 1

แหล่งข้อมูล พฤติกรรมสุขภาพ 1 แหล่งข้อมูล ความรับผิดชอบ 1 แหล่งข้อมูล แต่ยังไม่พบการศึกษาการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาที่ส่งผลต่อตัวแปรทักษะทางสังคม

3. แนวคิดการรับใช้สังคม

3.1 ความหมายของการรับใช้สังคม

สภาอุดมศึกษาของสหรัฐอเมริกา AAHE (1998) ได้กล่าวถึง การเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมว่าเป็นวิธีการที่นักเรียนเรียนรู้และพัฒนา อาศัยการกระทำบริการสังคมที่มีการวางแผนอย่างดี เป็นการจัดการเพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชน โดยที่มีความสัมพันธ์กับสถานการศึกษาขั้นสูงและชุมชน การเรียนรู้ด้วยการบริการสังคม เป็นการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อในการเป็นพลเมืองดี เป็นการบูรณาการและส่งเสริมหลักสูตรทางวิชาการที่นักเรียนเรียน และเวลาที่เตรียมไว้สำหรับการพิจารณาไตร่ตรองเกี่ยวกับประสบการณ์การบริการสังคม

Rhoads (1998) ให้ความหมาย การเรียนรู้ด้วยการบริการสังคมว่าเป็นรูปแบบการสอนที่วางแผนอย่างชัดเจนในการบูรณาการการเรียนรู้ทางวิชาการกับการบริการชุมชนเข้าด้วยกัน

Wigert (1998) ให้ความหมายการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคม หมายถึง การเรียนการสอนที่ผู้เรียนทำ กิจกรรมบริการสังคม อันเนื่องมาจากความต้องการหรือปัญหาของชุมชนอย่างมีความหมาย สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของรายวิชา ซึ่งมีการเตรียมการอย่างมีระบบและบูรณาการในรายวิชาด้วยการไตร่ตรองจากการกระทำและการเรียนรู้และงานที่ต้องทำนี้ต้องได้รับการวัดและประเมินทั้งด้านวิชาการและการบริการสังคม

Coverdell (2002) กล่าวว่า การเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม หมายถึง วิธีการสอนที่รวมการช่วยเหลือสังคมและให้ความรู้ทางวิชาการไว้ด้วยกันอย่างมีความหมาย ทั้งนี้มีการสะท้อนคิดในการวิเคราะห์ที่จะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และความรับผิดชอบต่อตามหลัก ความเป็นพลเมือง

ทิตินา แคมณี (2548) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมเป็นการดำเนินการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ในการรับใช้สังคม โดยผู้เรียนต้องเข้าไปสำรวจความต้องการของชุมชนที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะเรียน นอกจากนั้นจะเข้าไปวางแผนการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ โดยการลงมือปฏิบัติการรับใช้สังคมตามแผนและนำประสบการณ์ทั้งหลายที่ได้รับมาพิจารณา ไตร่ตรองจนกระทั่งเกิดความคิดรวบยอด ตลอดจนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้

กานต์วี บุญญานุสิทธิ์ (2554) รูปแบบการเรียนการสอนด้วยการบริการสังคม หมายถึง รูปแบบการเรียนการสอนที่บูรณาการการเรียนรู้ด้านวิชาการและการทำกิจกรรมรับใช้สังคมเข้าด้วยกัน โดยผู้เรียนจะต้องเรียนเนื้อหาวิชาการ ควบคู่ไปกับการทำกิจกรรมการบริการสังคม และทำ

การพิจารณาอย่างมีรูปแบบที่ชัดเจน เพื่อให้บรรลุตามจุดประสงค์ของรายวิชา โดยมีการเรียนวิชาการ ทำกิจกรรมรับใช้สังคม พัฒนาจิตแห่งความเคารพและจิตแห่งจริยธรรม มีการประเมินและแสดงผลงาน

ภาสุมิตรา ภาสุมิตรา (2556) ได้กล่าวถึง การเรียนรู้ด้วยกิจกรรมการบริการสังคม หมายถึง การเรียนรู้ผ่านกิจกรรมการบริการสังคม ซึ่งจะบูรณาการการเรียนรู้ทางวิชาการกับการบริการสังคมเข้าด้วยกัน โดยผู้เรียนต้องมีการสำรวจความต้องการของชุมชนและประสานความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันการศึกษา กับชุมชนเพื่อให้ทราบถึง ปัญหาและความต้องการของชุมชน ซึ่งผู้เรียนจะได้นำความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ในหลักสูตรที่ผู้เรียน เรียนอยู่มาใช้ในการบริการสังคมและมีการจัดสรรเวลาให้ผู้เรียนได้มีโอกาสในการพิจารณาตนเองในประสบการณ์การบริการสังคม การเรียนรู้ด้วยการบริการสังคมเป็นการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นพัฒนาความเป็นพลเมืองดีให้แก่ผู้เรียน

ศุภวดี มีเพียร (2559) การเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม หมายถึง การเรียนรู้ที่จัดให้ผู้เรียนเข้าไปมี ประสบการณ์ในการช่วยเหลือสังคม โดยมีการสำรวจความต้องการของชุมชน การเข้าไปมีส่วนร่วม ในกิจกรรมเพื่อสังคม และสามารถนำประสบการณ์ที่ได้มาคิดทบทวนอย่างมีเหตุผล ทำให้เกิดความคิดรวบยอดนำไปสู่การประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่ได้

สรุป การเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม หมายถึง การเรียนรู้ที่จัดให้ผู้เรียนเข้าไปมีประสบการณ์ ในการช่วยเหลือสังคม ซึ่งจะบูรณาการการเรียนรู้ทางวิชาการกับการบริการสังคมเข้าด้วยกัน โดยผู้เรียนต้องมีการสำรวจความต้องการของชุมชนและประสานความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันการศึกษา กับชุมชนเพื่อให้ทราบถึงปัญหาและความต้องการของชุมชน มีการสะท้อนคิดในการวิเคราะห์ ไตร่ตรองจนกระทั่งเกิดความคิดรวบยอด ตลอดจนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้

3.2 หลักการจัดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม

Weigert (1998) ได้กล่าวถึงหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมที่สำคัญ แบ่งออกได้ 6 ข้อ ดังนี้

- 1) ผู้เรียนเป็นผู้จัดการรับใช้สังคมอย่างมีความหมาย หมายถึงกิจกรรมรับใช้สังคมที่ทำนั้น ต้องสอดคล้องกับความต้องการของสังคม กิจกรรมนั้นมีคุณค่าต่อผู้เรียนและชุมชน กิจกรรมจะขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมของชุมชนจึงไม่สามารถกำหนดเวลาที่แน่นอนได้
- 2) การรับใช้สังคมต้องเป็นความต้องการที่จำเป็นของชุมชน ไม่ใช่เป็นสิ่งที่ผู้เรียนสร้างขึ้นเอง
- 3) การรับใช้สังคมต้องเป็นความต้องการจากสมาชิกของชุมชน ชุมชนเป็นผู้แสดงความ ต้องการให้เกิดกิจกรรมการรับใช้สังคมในรูปแบบที่ชุมชนต้องการโดยคำนึงถึงความสามารถ ทักษะ เจตคติ และการเตรียมการของผู้เรียน

4) กิจกรรมรับใช้สังคมมาจากจุดประสงค์ของรายวิชาที่เรียนของผู้เรียน ผู้สอนจะต้องตั้งจุดประสงค์ของรายวิชาและบูรณาการกิจกรรมการรับใช้สังคมให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของสิ่งที่เรียน ในการตั้งจุดมุ่งหมายของรายวิชาจึงต้องสำรวจสภาพชุมชนก่อน เพื่อนำมาออกแบบหลักสูตรรายวิชาให้เหมาะสมกับชุมชน

5) กิจกรรมรับใช้สังคมบูรณาการอยู่ในงานตามจุดประสงค์ของรายวิชา ต้องให้โอกาสผู้เรียนได้สะท้อนความคิดจากกิจกรรมการรับใช้สังคมว่าได้ผลตามจุดประสงค์ของรายวิชาหรือไม่ อย่างไร เช่น ให้เขียนรายงาน การอภิปราย การนำเสนอผลงาน การรับใช้สังคมจึงเป็นส่วนหนึ่งของงานในรายวิชา

6) การวัดผลในการรับใช้สังคมต้องวัดและประเมินผลอย่างเหมาะสมกับจุดประสงค์ของรายวิชา คือ ต้องวัดผลการเรียนรู้ ไม่ใช่วัดการรับใช้สังคม วัดผลการแสดงออกถึงการเรียนรู้ของผู้เรียนซึ่งเป็นผลมาจากการทำกิจกรรมรับใช้สังคม ผู้สอนกับชุมชนจะเป็นผู้ร่วมมือกันวัดและประเมินผลผู้เรียน

สำหรับตัวบ่งชี้ของการเรียนรู้ด้วยการรับใช้นั้น ทิศนา แคมมณี (2545) กล่าวถึงตัวบ่งชี้ของการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมไว้ ดังนี้

- 1) ผู้เรียนกำหนดขอบเขตของการศึกษาชุมชน เพื่อเรียนรู้ในเรื่องที่กำหนด
- 2) ผู้เรียนศึกษาความต้องการของชุมชนและเลือกกิจกรรมที่จะรับใช้สังคม
- 3) ผู้เรียนวางแผนการรับใช้สังคมในกิจกรรมที่เลือก
- 4) ผู้เรียนจดบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติการรับใช้สังคม
- 5) ผู้เรียนวิเคราะห์เหตุการณ์และสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในขณะปฏิบัติการรับใช้สังคม และมีการคิดพัฒนาและสร้างข้อสรุปเป็นความคิดรวบยอด / หลักการ / สมมติฐาน
- 6) ผู้เรียนนำเสนอความคิดรวบยอด / หลักการ / สมมติฐานที่ได้ไปทดลองใช้ หรือนำไปประยุกต์ใช้ในสภาพการณ์ใหม่ ๆ
- 7) ผู้สอนติดตามผลการนำความรู้ / ความคิด / หลักการ / สมมติฐาน ไปใช้ส่งเสริมให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนผลการนำไปใช้ และอภิปรายหาข้อสรุปความรู้ความคิดใหม่ ๆ หรือปรับเปลี่ยนความคิดตามความเหมาะสม

8) ผู้สอนวัดและประเมินผลการเรียนรู้ โดยใช้ผลการประเมินการเรียนรู้ของตนเองของผู้เรียน ประกอบกับการประเมินผลของผู้สอนด้วย และการวัดและประเมินผลจะต้องเป็นไปตามจุดประสงค์ของเรื่องที่เรียนรู้ มิใช่วัดผลการรับใช้สังคม

จากข้อมูลข้างต้น ผู้วิจัยได้วิเคราะห์หลักการจัดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม ดังตารางที่ 7

ตารางที่ 6 การวิเคราะห์หลักการจัดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม

Mittlefehldt (1997)	Weigert (1998)	ทศนา แคมมณี (2545)
1.ตรงกับความต้องการที่แท้จริงของชุมชน	1.กิจกรรมรับใช้สังคม ที่ทำนั้น ต้องสอดคล้องกับความต้องการของสังคม กิจกรรมนั้นมีคุณค่าต่อผู้เรียนและชุมชน	1.กำหนดขอบเขตของการศึกษาชุมชน
2.ร่วมมือกันระหว่างโรงเรียนและชุมชน	2.การรับใช้สังคมต้องเป็นความต้องการที่จำเป็นของชุมชนที่แท้จริง	2.ศึกษาความต้องการของชุมชน และเลือกกิจกรรมที่จะรับใช้สังคม
3.บูรณาการกับหลักสูตรทางสังคม	3.คำนึงถึงความสามารถ ทักษะ เจตคติ และการเตรียมการของผู้เรียน	3.วางแผนการรับใช้สังคมในกิจกรรมที่เลือก
4.จัดเวลาให้ผู้เรียนได้คิด เขียน และสนทนาเกี่ยวกับสิ่งที่ได้พบระหว่างดำเนินกิจกรรมรับใช้สังคม	4.กิจกรรมรับใช้สังคมมาจากจุดประสงค์ของรายวิชาที่เรียนของผู้เรียน ผู้สอนจะต้อง ตั้งจุดประสงค์ของรายวิชาและบูรณาการกิจกรรมการรับใช้สังคมให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของสิ่งที่ เรียน ใน การตั้งจุดมุ่งหมายของรายวิชา	4.จัดบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติการรับใช้สังคม
5.จัดให้ผู้เรียนมีโอกาสใช้ทักษะทางวิชาการและความรู้ในสถานการณ์จริงใน ชุมชนของเขาเอง	5.ผู้เรียนได้สะท้อนความคิด จากกิจกรรมการรับใช้สังคม	5. วิเคราะห์เหตุการณ์และสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นในขณะปฏิบัติการรับใช้สังคม และมีการคิดพัฒนา และสร้างข้อสรุปเป็นความคิดรวบยอด / หลักการ / สมมติฐาน
6.ผู้เรียนมีโอกาสเรียน นอกเหนือสิ่งที่เรียนในห้องเรียน	6.วัดผลการแสดงออกถึงการเรียนรู้ของผู้เรียนซึ่งเป็นผลมาจากการทำกิจกรรมรับใช้สังคม	6. นำเสนอความคิดรวบยอด / หลักการ / สมมติฐานที่ได้ไปทดลองใช้ หรือ นำไปประยุกต์ใช้ในสภาพการณ์ใหม่ๆ
7.ผู้เรียนเกิดการพัฒนาความรู้สึกรักในการเอาใจใส่ผู้อื่น	7.ผู้สอนติดตามผลการนำความรู้ / ความคิด / หลักการ / สมมติฐาน ไปใช้ส่งเสริม ให้ผู้เรียน แลกเปลี่ยนผลการนำไปใช้ และอภิปรายหาข้อสรุป ความรู้ ความคิดใหม่ๆ หรือปรับเปลี่ยนความคิดตามความเหมาะสม	7. ผู้สอนติดตามผลการนำความรู้ / ความคิด / หลักการ / สมมติฐาน ไปใช้ส่งเสริม ให้ผู้เรียน แลกเปลี่ยนผลการนำไปใช้ และ อภิปรายหาข้อสรุป ความรู้ ความคิดใหม่ๆ หรือปรับเปลี่ยนความคิดตามความเหมาะสม

ตารางที่ 7 (ต่อ)

Mittlefehldt (1997)	Weigert (1998)	ทศนา แคมมณี (2545)
		8. ผู้สอนวัดและประเมินผลการเรียนรู้ โดยใช้ผลการประเมินการเรียนรู้ของตนเอง ของผู้เรียน ประกอบกับการประเมินผลของผู้สอนด้วย และ การวัดและประเมินผลจะต้องเป็นไปตามจุดประสงค์ของเรื่อง ที่เรียนรู้ มิใช่วัดผลการรับใช้สังคม

จากตารางที่ 7 สรุปได้ว่าหลักการจัดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม ประกอบด้วย การศึกษาความต้องการของชุมชนและเลือกกิจกรรมที่จะรับใช้สังคมให้ตรงกับความต้องการที่แท้จริงของชุมชน วิเคราะห์เหตุการณ์และสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นในขณะปฏิบัติการรับใช้สังคม และมีการคิดพัฒนาจัดเวลาให้ผู้เรียนได้คิด เขียน และสนทนาเกี่ยวกับสิ่งที่ได้พบระหว่างดำเนินกิจกรรมรับใช้สังคม ผู้เรียนเกิดการพัฒนาความรู้สึกในการเอาใจใส่ผู้อื่น จัดให้ผู้เรียนมีโอกาสนำทักษะทางวิชาการและความรู้ในสถานการณ์จริงในชุมชนของเขาเอง

3.3 รูปแบบของการจัดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม

3.3.1 รูปแบบของการจัดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม ของ Delve, Mintz and Stewart

Delve, Mintz and Stewart (1990) ได้เสนอรูปแบบการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคมเพื่อพัฒนาจริยธรรม โดยมี 4 ขั้นตอน ดังนี้

1) การสำรวจประสบการณ์ (Exploration) หมายถึง การที่ผู้เรียนมีโอกาสครั้งแรกที่ประสบเหตุการณ์หรือโอกาสต่างๆ ด้วยความรู้สึกตื่นเต้นเกี่ยวกับปัญหาที่ผู้อื่นประสบและผู้เรียนพยายามมองหาโอกาสที่จะให้ความช่วยเหลือ หรือเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หรือปัญหาของชุมชน

2) การแจกแจง (Clarification) หมายถึง การที่ผู้เรียนเริ่มศึกษาโอกาสต่าง ๆ และตัดสินใจว่าจะ สามารถทำอะไรได้บ้างในกิจกรรมที่ทำการบริการชุมชน หลังจากที่เขามีประสบการณ์พร้อมกับเพื่อน ๆ ผู้เรียนจะสามารถแจกแจงและแยกแยะสิ่งที่มีความสำคัญสำหรับตนเองได้

3) การตระหนัก (Realization) หมายถึง ผู้เรียนจะเริ่มตระหนักว่าประสบการณ์การบริการ สังคมมีความหมายอย่างไรสำหรับตนเอง และสามารถมุ่งความสนใจไปยังบุคคลหรือปัญหาที่ประสบอย่างชัดเจนและมีความมั่นใจมากขึ้นในความเชื่อของตน

4) การกระตุ้น (Activation) หมายถึง การที่ผู้เรียนจะพัฒนาจากการมีความรู้ ความเข้าใจ เป็น การเข้าไปมีส่วนร่วมในการอภิปรายในปัญหาที่ซับซ้อนขึ้นในสังคม เพราะมีความรู้สึกเป็นหนึ่งเดียวกับประชาชนที่เข้าไปร่วมงานด้วยและเรียนรู้จากกิจกรรมการบริการสังคมมากขึ้น การซึมซับหรือการปรับให้เป็นของตนเอง (Internalization) หมายถึง ผู้เรียนที่สามารถบูรณาการประสบการณ์การบริการสังคมของตนเข้าไปในชีวิต และทำให้วิถีชีวิตและการตัดสินใจในชีวิตมุ่งไปที่คุณค่าที่ได้รับมาจากการบริการนั้น ๆ

3.3.2 รูปแบบของการจัดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม ของ CRFC

Close up Foundation และ Constitutional Rights Foundation Chicago ในเมือง ลอสแอนเจลิส (CRFC, 1997 อ้างถึงใน เรวณี ชัยเขาวรัตน์, 2552) พัฒนาโครงการสอนสังคมศึกษากับการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคม (Active Citizenship Today: ACT) มีขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

- 1) การเตรียมการ
 - 1.1) การระดมชุมชนของผู้เรียน
 - 1.2) การสำรวจชุมชน สภาพและปัญหา
- 2) การเลือกปัญหาที่สนใจและสอดคล้องกับจุดประสงค์รายวิชา
 - 2.1) การสำรวจปัญหาที่เลือกในรายละเอียด
 - 2.2) การเตรียมทักษะที่จำเป็นต้องใช้ในการดำเนินการ
- 3) การศึกษานโยบายหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่สนใจ
 - 3.1) ศึกษาต้นนโยบายหรือกฎหมาย
 - 3.2) ผลกระทบจากนโยบายหรือกฎหมายนั้น
 - 3.3) นำเสนอนโยบายเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น
- 4) การปฏิบัติกิจกรรม
 - 4.1) วางแผนปฏิบัติการ
 - 4.2) ลงมือกระทำกิจกรรมตามแผนปฏิบัติการที่กำหนดไว้
- 5) การไต่ตรอง ประเมินและกิจกรรมแสดงผลงาน
 - 5.1) กำหนดกิจกรรมและเวลาในการไต่ตรอง
 - 5.2) ทำการพิจารณาไต่ตรองในแต่ละขั้นตอน ด้วยการเขียนบันทึก รายงานปากเปล่า สนทนา อภิปราย การเขียนรายงานสรุป
 - 5.3) ประเมินผลในแต่ละขั้นตอน

5.4) สรุปและนำเสนอกิจกรรมการบริการสังคมและบทเรียนที่เรียนรู้และ
ประชาชนสัมพันธ์นำเสนอผลงาน

3.3.3 รูปแบบของการจัดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม ของ Coverdell

Coverdell (2002) ได้อธิบายกระบวนการเรียนรู้ ด้วยการบริการสังคมใน
สวนสาธารณะ โดยมี 4 ขั้นตอน ดังนี้

1) ขั้นเตรียมการ (Preparation) เป็นขั้นตอนวางแผนกิจกรรมการบริการสังคม
และการให้ ความรู้แก่นักเรียนในการมีส่วนร่วมและเรียนรู้จากการทำกิจกรรมบริการสังคม ในขั้นแรก
นักเรียนควรจะมีความรู้เกี่ยวกับ

- 1.1) การสำรวจและระบุความต้องการของชุมชน
- 1.2) การเลือกและวางแผนกิจกรรมบริการสังคมตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่คาดหวัง
- 1.3) ระบุชื่อองค์กรและขอความช่วยเหลือจากองค์กรต่างๆ ในชุมชน
- 1.4) กำหนดขอบเขตพื้นที่และการฝึกทำกิจกรรมบริการสังคม

2) ปฏิบัติการ (Action) เป็นการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ ซึ่งมีหลักสำคัญคือ

- 2.1) เป็นการปฏิบัติอย่างมีความหมาย
- 2.2) มีการบูรณาการทางวิชาการ
- 2.3) เป็นการพัฒนาอย่างเหมาะสม
- 2.4) ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง
- 2.5) มีการดูแลการปฏิบัติอย่างทั่วถึง

3) ผลสะท้อนกลับ (Reflection) เป็นการให้โอกาสนักเรียนในการคิดวิเคราะห์เกี่ยวกับ
ประสบการณ์การบริการสังคมและการประยุกต์การเรียนรู้ของนักเรียนในเชิงวิชาการ บริบทส่วนตน และ
บริบททางสังคม กิจกรรมที่สะท้อนออกมายังเป็นการเปิดโอกาสในการเชื่อมโยงการทำงาน

วิชาการกับการทำกิจกรรมบริการสังคมอีกด้วย กิจกรรมที่แสดงถึงผลสะท้อน
กลับนี้มีหลายประเภท ได้แก่

- 3.1) การอภิปราย
- 3.2) การเขียนบรรยาย
- 3.3) การอ่าน
- 3.4) การแสดงความคิดออกมาในเชิงศิลป์
- 3.5) โครงงานนักเรียน
- 3.6) การนำเสนอในรูปแบบต่างๆ

4) เฉลิมฉลอง (Celebration) เป็นการระลึกถึงสิ่งที่นักเรียนได้ช่วยเหลือชุมชน ถือเป็นการปิด กิจกรรมการบริการสังคม การเฉลิมฉลองอาจประกอบด้วย

- 4.1) การประชุมโรงเรียน
- 4.2) การใช้สื่อพิเศษ
- 4.3) การร่วมฉลองกับผู้ที่มีส่วนร่วมในการบริการสังคม
- 4.4) การมอบใบประกาศนียบัตร
- 4.5) การจัดงานเลี้ยง
- 4.6) การฉลองในสถานที่ที่จัดการบริการสังคม เช่น จัดเลี้ยงในสวนสาธารณะที่

นักเรียนไป ช่วยทำความสะอาด

3.3.4 รูปแบบของการจัดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมของ ภาสوتا ภาคาผล

ภาสوتا ภาคาผล (2556) ได้นำเสนอรูปแบบของการจัดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม ได้ 4 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นสร้างความตระหนักและกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน เป็นขั้นที่ผู้สอนปูพื้นฐานความรู้ความเข้าใจให้แก่ผู้เรียน และเป็นขั้นที่ผู้สอนพยายามกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักถึงความสำคัญและเกิดความสนใจใฝ่รู้ในเรื่องนั้นๆ

ขั้นที่ 2 ขั้นเตรียมการ ผู้เรียนสำรวจความต้องการของชุมชนและเลือกกิจกรรมที่ตนเอง สามารถให้บริการแก่ชุมชนได้

ขั้นที่ 3 ขั้นปฏิบัติ ผู้เรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมการบริการชุมชนตามที่ได้วางแผนไว้

ขั้นที่ 4 ขั้นประเมินผล ครูและผู้เรียนร่วมกันวิเคราะห์ผลการปฏิบัติงาน โดยที่ผู้เรียนจะต้อง ประเมินตนเองและให้เพื่อนประเมินผลการทำงานด้วย

จากข้อมูลข้างต้น ผู้วิจัยได้แสดงการวิเคราะห์รูปแบบของการจัดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม ดังตารางที่ 8

ตารางที่ 7 การวิเคราะห์รูปแบบของการจัดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม

Delve, Mintz and Stewart (1990)	CRFC (1997)	Coverdell (2002)	ภาสุตา ภาคาผล (2556)
1) การสำรวจ ประสบการณ์	1) การเตรียมการ	1) ขั้นเตรียมการ	1) ขั้นสร้างความ ตระหนักและกระตุ้น ความสนใจของผู้เรียน
2) การแจกแจง	2) การเลือกปัญหาที่ สนใจและสอดคล้องกับ จุดประสงค์รายวิชา	2) ปฏิบัติการ	2) ขั้นเตรียมการ
3) การตระหนัก	3) การศึกษานโยบาย หรือกฎหมายที่เกี่ยวข้อง กับประเด็นที่สนใจ	3) ผลสะท้อนกลับ (Reflection)	3) ขั้นปฏิบัติ
4) การกระตุ้น	4) การปฏิบัติกิจกรรม	4) เฉลิมฉลอง (Celebration)	4) ขั้นประเมินผล
	5) การไตร่ตรอง ประเมินและกิจกรรม แสดงผลงาน		

จากตารางที่ 8 การวิเคราะห์รูปแบบของการจัดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม สรุปได้ว่า ทั้ง 4 รูปแบบ มี 3 รูปแบบที่กระบวนการ 4 ขั้นตอนและ 1 รูปแบบที่มี 5 ขั้นตอน ซึ่งในขั้นตอนที่ 1 จะเป็นการเตรียมการ สำรวจข้อมูลพื้นฐานและมีการสร้างความตระหนัก กระตุ้นความสนใจ ขั้นตอนที่ 2 เป็นการปฏิบัติการ โดยการเลือกปัญหาที่สนใจ ขั้นตอนที่ 3 การเฉลิมฉลองเป็นการให้รางวัลและขั้นตอนที่ 4 การสะท้อนกลับจะทำการประเมินผล

3.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาจำนวน 8 แหล่งข้อมูล มีรายละเอียดดังนี้

เรื่องที่ 1 การศึกษาของ วิมลรัตน์ จตุรานนท์ (2551) เรื่อง การบูรณาการเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคม(ในรายวิชา 404401 บูรณาการหลักสูตร และการสอนวิชาเฉพาะ) : กรณีศึกษา

สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ผลการเรียนรู้ของนิสิตคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ที่เรียน ด้วยการบูรณาการเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการบริการ สังคมประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ นิสิตคณะศึกษาศาสตร์ สาขาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ ชั้นปีที่ 3 ปีการศึกษา 2548 จำนวน 9 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการเทคนิคการเรียนรู้ ด้วยการบริการสังคม แบบทดสอบปลายภาค และแบบประเมินผลการสอนของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ใช้เวลาในการทดลอง 16 สัปดาห์ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยโปรแกรม SPSS for Window V.11.5 และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากบันทึก การเรียนรู้ของผู้เรียน เอกสารสรุปผลการสัมมนาและผลการสนทนากลุ่ม (Focus group interview) ผลการวิจัยพบว่า ผลการเรียนรู้ของนิสิต ที่เรียนด้วยการบูรณาการเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคมสูงกว่าเกณฑ์ 80% ที่กำหนดไว้ และผู้เรียนมีผลการเรียนรู้ในด้านต่าง ๆ ดังนี้ 1) ด้านความรู้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กิจกรรมส่งเสริมการอ่านการสอน ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การออกแบบการสอน การเขียนแผนการสอน การเตรียมความพร้อมของ ผู้สอน การดำเนินการสอน ผู้เรียนและการควบคุม ชั้นเรียน 2) ด้านทักษะ มีทักษะในการวางแผน การสอน การดำเนินการสอน การจัดกิจกรรม การเล่านิทาน การควบคุมชั้นเรียน การผลิตและ ใช้สื่อ การทำงานร่วมกัน การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า การประเมินตนเอง และการคิด 3) ด้านเจตคติ มีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครู การสอน การบริการ สังคม และการสอนด้วยเทคนิคการบริการสังคม

เรื่องที่ 2 การศึกษาของ สิตา ทายะติ (2556) เรื่อง การบูรณาการเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคมเพื่อการสื่อสารภาษาอังกฤษ ในชุมชนรอบมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น จังหวัดเชียงใหม่ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาทักษะการเรียนรู้ของนักศึกษาที่ประยุกต์ใช้เทคนิคการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคม 2) ศึกษาความพึงพอใจของการรับบริการของชุมชนที่ได้รับการบริการจากนักศึกษาที่ประยุกต์ใช้ เทคนิคการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคม 3) ศึกษาแรงจูงใจในการทำกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคม กลุ่ม เป้าหมายเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 2 สาขาภาษาอังกฤษธุรกิจ คณะศิลปศาสตร์ ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาการเขียน ภาษาอังกฤษ รหัสวิชา 202212 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2555 จำนวน 32 คน ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แผนการสอนที่สร้างขึ้นโดยประยุกต์ใช้กิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคม ดำเนินการทดลองแบบกลุ่มเดียว เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ แผนการสอนที่ประยุกต์ใช้กิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคม จำนวน 7 แผน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้ประกอบการ และแบบสอบถาม ความเห็นเกี่ยวกับแรงจูงใจในการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคมของผู้เรียน โดยหาค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า

ผู้เรียนที่ได้เรียนผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคม จำนวนร้อยละ 59.38 สามารถทำคะแนนได้ มากกว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนสอบวัดความสามารถทางการเขียนภาษาอังกฤษ ทั้งนี้ ผู้ประกอบการที่ได้รับชิ้นงานจาก ผู้เรียนที่เรียนผ่านการทำกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคม มีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และ ผู้เรียนที่ได้เรียนผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคมมีแรงจูงใจต่อการเรียนในระดับพึงพอใจมาก

เรื่องที่ 3 การศึกษาของ กิ่งกาญจน์ กลิ่นจันทร์(2556) เรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการบริการสังคม เรื่อง ปรากฏการณ์ทางธรณีวิทยาและ ธรณีประวัติ สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 การวิจัยครั้งนี้จึงมีความมุ่งหมายเพื่อ พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการบริการสังคมโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาโลก ดาราศาสตร์และอวกาศให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 ศึกษาดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาโลก ดาราศาสตร์และอวกาศ และเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะกระบวนการวิทยาศาสตร์และเจตคติต่อการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการบริการสังคม กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/2 โรงเรียนบุญวัฒนา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา สพม.31 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2555 จำนวน 1 ห้อง โดยใช้วิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) ด้วยวิธีการจับฉลาก จำนวนนักเรียน 40 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มี 4 ชนิด ประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการบริการสังคม จำนวน 20 ชั่วโมง แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบทดสอบวัดทักษะกระบวนการวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐาน และแบบวัดเจตคติต่อการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Likert Scale) สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบสมมติฐานใช้ (t-test Dependent) ผลการวิจัยปรากฏ ดังนี้ 1. แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กลุ่มสาระวิทยาศาสตร์เรื่อง ปรากฏการณ์ทางธรณีวิทยาและธรณีประวัติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ได้รับการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการบริการสังคม มีค่าประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ $E 1/E 2 = 88.45/85.812$. ดัชนีประสิทธิผลของการจัดการเรียนรู้รายวิชาโลก ดาราศาสตร์และอวกาศ กลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ได้รับการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการบริการสังคม เท่ากับ 0.78 3. นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการบริการสังคม มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะกระบวนการวิทยาศาสตร์และเจตคติต่อการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เรื่องที่ 4 การศึกษาของ ภาสุมิตรา ภาคาผล (2558) เรื่อง ผลของการจัดการเรียนรู้แบบโครงการในวิชาสังคมศึกษาโดยใช้กิจกรรมการบริการสังคมที่มีต่อมโนทัศน์และพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษามโนทัศน์และพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบโครงการในวิชาสังคมศึกษาโดยใช้กิจกรรมการบริการสังคม ตัวอย่างประชากรคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนม่วงไข่พิทยาคม จำนวน 65 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลอง จำนวน 35 คน และกลุ่มควบคุม จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง คือ แผนการจัดการเรียนรู้แบบโครงการในวิชาสังคมศึกษาโดยใช้กิจกรรมการบริการสังคม ใช้เวลาในการทดลอง 12 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 คาบ คาบละ 50 นาที เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบวัดมโนทัศน์จิตสาธารณะ แบบประเมินพฤติกรรมจิตสาธารณะด้วยตนเองของนักเรียน แบบประเมินพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนโดยครู แบบประเมินพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนโดยผู้ปกครอง และแบบสะท้อนความคิด วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติทดสอบค่าที (t-test) ผลการวิจัยพบว่า 1. นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบโครงการในวิชาสังคมศึกษาโดยใช้กิจกรรมการบริการสังคม มีมโนทัศน์จิตสาธารณะหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 2. นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบโครงการในวิชาสังคมศึกษาโดยใช้กิจกรรมการบริการสังคม มีมโนทัศน์จิตสาธารณะสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 3. นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบโครงการในวิชาสังคมศึกษาโดยใช้กิจกรรมการบริการสังคม มีพฤติกรรมจิตสาธารณะหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 4. นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบโครงการในวิชาสังคมศึกษาโดยใช้กิจกรรมการบริการสังคม มีพฤติกรรมจิตสาธารณะหลังเรียนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

เรื่องที่ 5 การศึกษาของ ประสาท เนืองเฉลิม (2558) เรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยการบริการสังคมสำหรับนิสิตครูวิทยาศาสตร์การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยการบริการสังคมสำหรับนิสิตครูวิทยาศาสตร์ และศึกษาผลการเรียนรู้โดยการบริการสังคม กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยเป็นนิสิตสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ทั่วไป ชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ภาคเรียนที่ 2/2556 จำนวน 45 คน การวิจัยครั้งนี้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการเชิงคุณภาพ ได้แก่ การสังเกต การเขียนสะท้อนคิด การบันทึกภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหว วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการบรรยายพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า นิสิตครูวิทยาศาสตร์มีการจัดกิจกรรมผ่านโครงการบริการสังคมในรูปแบบที่เน้นการมีส่วนร่วมระหว่างนิสิตกับชุมชน ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นเตรียมการ (Preparation) ขั้นลงมือปฏิบัติ (Action) และขั้นสะท้อนคิด (Reflection) นิสิตครูได้รับการเติมเต็มความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับชุมชน สังคม และบ่มเพาะคุณลักษณะของความ

เป็นครูผ่านหลักสูตรแฝงที่เน้นการปฏิบัติ มีการอภิปรายความรู้ ประยุกต์ความรู้ และนำความรู้ไปใช้ ด้วยกระบวนการกลุ่ม

เรื่องที่ 6 การศึกษาของ วัฒนา ไตต่อผล (2558) เรื่อง หลักสูตรเสริมสร้างจิตสาธารณะตามแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคมร่วมกับการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาคุณลักษณะด้านจิตสาธารณะสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ของหลักสูตรเสริมสร้างจิตสาธารณะตามแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคมร่วมกับการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น 2) พัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างจิตสาธารณะตามแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคมร่วมกับการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และ 3) ศึกษาผลการทดลองใช้หลักสูตรเสริมสร้างจิตสาธารณะตามแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคมร่วมกับการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยศึกษาผลดังนี้ 3.1) เปรียบเทียบคุณลักษณะด้านจิตสาธารณะของนักเรียนก่อนและหลังการใช้หลักสูตรเสริมสร้างจิตสาธารณะตามแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคม ร่วมกับการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และ 3.2) ศึกษาพฤติกรรมด้านการมีจิตสาธารณะของนักเรียนก่อนและหลังการใช้หลักสูตรเสริมสร้างจิตสาธารณะตามแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคม ร่วมกับการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ดำเนินการโดยประยุกต์ใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยการสุ่มนักเรียนแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Random Sampling) จำนวน 1 ห้อง ที่คลองความสามารท เก่ง ปานกลาง อ่อน โรงเรียนพิชัย ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ หลักสูตรเสริมสร้างจิตสาธารณะตามแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคมร่วมกับการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น แบบประเมินความเหมาะสมของโครงร่างหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร แบบวัดจิตสาธารณะและแบบประเมินพฤติกรรมด้านการมีจิตสาธารณะ ผลการวิจัยพบว่า 1. คุณลักษณะด้านจิตสาธารณะสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของหลักสูตรเสริมสร้างจิตสาธารณะตามแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคมร่วมกับการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 6 คน เยาวชนดีเด่น จำนวน 6 คน มี 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านการดูแลรักษา 2) ด้านการบริการ และ 3) ด้านการพัฒนา และแนวทางการเสริมสร้างจิตสาธารณะสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น คือการใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้ 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นเตรียมความพร้อม 2) ขั้นวิเคราะห์วางแผน 3) ขั้นลงมือปฏิบัติ และ 4) ขั้นสะท้อนความคิด 2. หลักสูตรเสริมสร้างจิตสาธารณะตามแนวคิดทฤษฎี

การเรียนรู้ทางปัญญาสังคมร่วมกับการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ผลการประเมินความเหมาะสม พบว่าหลักสูตรประกอบด้วย 1) หลักการของหลักสูตร 2) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 3) โครงสร้างหลักสูตร 4) คำอธิบายรายวิชา 5) สารการเรียนรู้ 6) คำอธิบายหน่วยการเรียนรู้ 7) จุดประสงค์การเรียนรู้ 8) กระบวนการเรียนรู้ที่ให้นักเรียนมีแนวทางในการเปลี่ยนแปลงจากการสังเกตตัวแบบและนำไปสู่การวางแผนเพื่อดำเนินกิจกรรมด้วยการลงมือปฏิบัติในสถานการณ์จริงโดยมุ่งเน้นให้เกิดคุณลักษณะด้านจิตสาธารณะ 9) สื่อและแหล่งเรียนรู้ 10) การวัดและประเมินผล และผลการตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร และเอกสารประกอบหลักสูตร โดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า มีความเหมาะสมในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และผลการทดลองนำร่อง (Pilot Study) พบว่า หลักสูตรมีความเหมาะสม สามารถนำไปใช้ได้จริง 3. ผลการทดลองใช้หลักสูตรเสริมสร้างจิตสาธารณะตามแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคมร่วมกับการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า 3.1 นักเรียนมีคุณลักษณะด้านจิตสาธารณะหลังการใช้หลักสูตร สูงกว่าก่อนการใช้หลักสูตร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3.2 นักเรียนมีพฤติกรรมการมีจิตสาธารณะหลังการใช้หลักสูตร สูงกว่าก่อนการใช้หลักสูตร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เรื่องที่ 7 การศึกษาของ จารุพัฒน์ จำกิจ (2559) เรื่อง การประเมินการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีผ่านกิจกรรมการเรียนรู้โดยการรับใช้สังคม ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแนวทางการประเมินการเรียนรู้ความเป็นพลเมืองดีโดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา วิธีการดำเนินการวิจัยประกอบด้วย การวิจัยปฏิบัติการ (action research) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ 4 แผน แบบบันทึกผลการเรียน แบบประเมินผลงาน แบบประเมินโครงการบันทึกการเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม สมุดบันทึกความดี และแบบประเมินความเป็นพลเมืองดี วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความถี่ และค่าร้อยละ ผลการวิจัย พบว่า การพัฒนาแนวทางการประเมินการเรียนรู้และความเหมาะสมของวิธีการประเมินความเป็นพลเมืองดี โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้หน่วยการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ 3 หน่วยการเรียนรู้ จำนวน 12 คาบ และผลการประเมินการเรียนรู้ความเป็นพลเมืองดี โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 5 ด้าน นักเรียนมีคะแนนที่ได้จากการประเมินการเรียนรู้หลังการจัดกิจกรรมรับใช้สังคม เพิ่มขึ้นทุกด้าน

เรื่องที่ 8 การศึกษาของ มนตา ตูลย์เมธการ (2561) เรื่อง การพัฒนาภาวะผู้นำครู ของ นิสิตการศึกษาศึกษาบัณฑิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒโดยใช้โปรแกรมการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำครู ของนิสิตการศึกษาศึกษาบัณฑิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ก่อนและหลังการใช้โปรแกรมการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม โดยกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ หลักสูตรการศึกษาศึกษาบัณฑิต 5 ปี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 ที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 2 – 3 จำนวน 24 คน เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ โปรแกรมการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม และแบบสำรวจภาวะผู้นำครู ผลการวิจัยพบว่า 1) หลังจากเข้าร่วมโปรแกรมการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมแล้ว นิสิตมีภาวะผู้นำครูสูงขึ้นกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรมการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อคำนวณค่า ขนาดอิทธิพลเท่ากับ 1.08 แสดงให้เห็นว่าคะแนนหลังเข้าร่วมโปรแกรมการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม แตกต่างกับคะแนนก่อนเข้าร่วมโปรแกรมการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม ในระดับมาก 2) เมื่อพิจารณา ภาวะผู้นำครูใน 7 ด้าน พบว่าหลังการใช้โปรแกรมการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมแล้ว นิสิตมีภาวะผู้นำครูเกือบทุกด้านสูงขึ้นกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรมการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ยกเว้นด้านวัฒนธรรมความร่วมมือ ทั้งนี้เมื่อพิจารณาค่าขนาดอิทธิพลพบว่า โปรแกรมการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมส่งผลให้ภาวะผู้นำครูด้านการปรับปรุงการเรียนการสอนและพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน ด้านการใช้กระบวนการวิจัยเพื่อปรับปรุงการเรียนรู้ และด้านการใช้การประเมินผลและข้อมูลโรงเรียน เพิ่มขึ้นในระดับมาก (Effect Size เท่ากับ 1.04, 0.86, 0.82 ตามลำดับ) ขณะที่โปรแกรมการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม ส่งผลให้ภาวะผู้นำครูด้านการส่งเสริมการเรียนรู้อย่างมืออาชีพ ด้านการสนับสนุนให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และมีวิชาชีพ และด้านการเข้าถึง และการร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชน เพิ่มขึ้นในระดับปานกลาง (Effect Size เท่ากับ 0.76, 0.73, 0.63 ตามลำดับ) โดยที่โปรแกรมการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม ส่งผลให้ภาวะผู้นำครูด้านวัฒนธรรมความร่วมมือเพิ่มขึ้นในระดับเล็กน้อย

ผลการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม จำนวน 8 แหล่งข้อมูล ผู้วิจัยได้วิเคราะห์กิจกรรมที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม ดังตารางที่ 9

ตารางที่ 8 การวิเคราะห์กิจกรรมที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม

เรื่อง ที่	ผู้วิจัย	ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม	กิจกรรมที่ใช้ในการจัดการ เรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม
1	วิมลรัตน์ จตุรนนท์ (2551)	การบูรณาการเทคนิค การเรียนรู้ด้วยการ บริการสังคม	การทำงาน ร่วมกัน	-เลือกกิจกรรมที่ตนเอง สามารถให้บริการแก่ชุมชนได้ -มีความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับบริบท ทางสังคม
2	สิตา ทายะติ (2556)	การบูรณาการเทคนิค การเรียนรู้ด้วยการ บริการสังคมเพื่อการ สื่อสารภาษาอังกฤษ	แรงจูงใจต่อ การเรียนรู้	-การที่ผู้เรียนเริ่มศึกษาโอกาส ต่างๆ และตัดสินใจว่าจะ สามารถทำได้บ้าง ใน กิจกรรมที่ทำการบริการชุมชน -ทำความเข้าใจข้อมูลทางสังคม บุคคลจะมีการรับข้อมูลจาก ภายนอก แล้วมีผลต่อการ แสดงพฤติกรรมของตนเอง

ตารางที่ 9 (ต่อ)

เรื่อง ที่	ผู้วิจัย	ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม	กิจกรรมที่ใช้ในการจัดการ เรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม
3	กิงกาญจน์ กลินจันทร์ (2556)	การพัฒนากิจกรรมการ เรียนรู้ที่เน้นการบริการ สังคม	ผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียน	- ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติ ด้วยตนเอง การอภิปราย - ความไวในการรับรู้อารมณ์ ผู้อื่น รับและแปลความหมาย อารมณ์ของผู้อื่น โดยบุคคลนั้น ไม่ต้องใช้คำพูด
4	ภาสุตา ภาคาพล (2558)	การจัดการเรียนรู้แบบ โครงงานในวิชาสังคม ศึกษาโดยใช้กิจกรรมการ บริการสังคม	มโนทัศน์และ พฤติกรรมจิต สาธารณะ	- สร้างความตระหนักและ กระตุ้นความสนใจของผู้เรียน - การรับรู้ผู้อื่นและการเข้าใจ ผู้อื่น
5	ประสาธ เนื่องเฉลิม (2558)	การพัฒนากิจกรรมการ เรียนรู้โดยการบริการ สังคมสำหรับบัณฑิตครู วิทยาศาสตร์	คุณลักษณะของ ความเป็นครู	- อภิปรายความรู้ ประยุกต์ ความรู้ และนำความรู้ไปใช้ด้วย กระบวนการกลุ่ม - ความสามารถในการที่จะ เข้าใจการตอบสนองของบุคคล โดยการนึกถึงใจเขาใจเรา
6	วัฒนา ไต้ต่อผล (2558)	หลักสูตรแนวคิดทฤษฎี การเรียนรู้ทางปัญญา สังคมร่วมกับการเรียนรู้ ด้วยการรับใช้สังคม	จิตสาธารณะ	- นำเสนอนโยบายเพื่อแก้ปัญหา ที่เกิดขึ้น ลงมือกระทำกิจกรรม ตามแผนปฏิบัติการที่กำหนดไว้ - การควบคุมทางสังคมเป็น ความสามารถในการแสดง บทบาททางสังคม
7	จารุพัฒน์ จำกิจ (2559)	กิจกรรมการเรียนรู้โดย การรับใช้สังคม	ความเป็น พลเมืองดี	- ทำการพิจารณาไตร่ตรองใน แต่ละขั้นตอน - ความไวในการรับรู้สังคม เป็นความสามารถใน การเข้าใจ ที่คนอื่นพูด

เรื่อง ที่	ผู้วิจัย	ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม	กิจกรรมที่ใช้ในการจัดการ เรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม
8	มนตา ตุลย์เมธา การ (2561)	โปรแกรมการเรียนรู้ด้วย การรับใช้สังคม	ภาวะผู้นำครู	-ครูและผู้เรียนร่วมกันวิเคราะห์ ผลการปฏิบัติงาน -การให้ความสำคัญ และเอาใจ ใส่ต่อทุกคนเท่าเทียมกัน สามารถหลีกเลี่ยงข้อขัดแย้ง ยอมรับฟังความคิดเห็นของ ผู้อื่น

จากตารางที่ 9 การวิเคราะห์กิจกรรมที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม สรุปได้ว่า กิจกรรมที่พัฒนาความฉลาดทางสังคม ได้แก่ การเลือกกิจกรรม ศึกษาโอกาสต่างๆ และตัดสินใจว่าจะสามารถทำได้บ้าง ในกิจกรรมที่ทำการบริการชุมชน ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง การอภิปราย นำเสนอนโยบายเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น และวิเคราะห์ผลการปฏิบัติงาน

4. แนวคิดการสะท้อนคิด

การสะท้อนคิดเป็นรูปแบบหนึ่งของการคิดแบบอภิปรัชญา (Metacognition) เป็นการคิด เกี่ยวกับการคิดของตนเอง การสะท้อนคิดจึงไม่ใช่เป็นการรายงานข้อมูลความเป็นจริงต่างๆ แต่เป็น การแสดงออกถึงความคาดหวัง การรับรู้ และความรู้สึกเกี่ยวกับประสบการณ์ โดยผ่านกระบวนการพูด หรือเขียน โดยมีจุดประสงค์เพื่อวิเคราะห์ เปรียบเทียบ วางแผน หรือแก้ไขปัญหา ซึ่งเหล่านี้เป็นการ คิดระดับสูงกว่าการคิดทั่วไป (รัชนิกร ทองสุคติ, 2545)

4.1 ความหมายของการสะท้อนคิด

Dewey (1933) ให้ความหมายของการสะท้อนคิดว่า เป็นรูปแบบหนึ่งของการคิดพินิจ พิจารณา ตรึกตรอง ใคร่ครวญอย่างลึกซึ้ง โดยเริ่มจากความสงสัย ใคร่รู้ในเรื่องที่เกี่ยวกับความคิด ความเชื่อหรือองค์ความรู้ที่ยึดถือกันอยู่ และใช้ความพยายามในการ ค้นหาคำตอบ โดยอาศัยเหตุผล และข้อมูลอ้างอิง

Mezirow (1991) ให้ความหมายของการสะท้อนคิดว่าเป็นกระบวนการของการคิด การเรียนรู้ ซึ่งบุคคลใช้ความรู้ ความเชื่อ การลงความเห็น การวินิจฉัย และการประเมินเพื่อที่จะ ตีความ วิเคราะห์ ปฏิบัติ อภิปราย หรือตัดสินใจ

Johns (2007) กล่าวว่า การสะท้อนคิดเป็นกระบวนการคิดไตร่ตรองทบทวน ฟินิจพิเคราะห์ และสะท้อนคิดการปฏิบัติ (Reflective practice) เพื่อให้เกิดความเข้าใจและเกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ นำไปสู่การพัฒนาปรับปรุงตนเอง ปรับปรุงงาน และการแก้ปัญหาต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น และมั่นใจในสถานการณ์ที่จะเผชิญในอนาคต

Boyd & Fales (2008) ให้ความหมายของการสะท้อนคิด ว่า เป็นกระบวนการเรียนรู้ภายในของบุคคล และตรวจสอบประเด็นปัญหาจากประสบการณ์ ทำให้ เกิดความชัดเจนในความหมายของตนเอง เป็นผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแนวความคิดและมุมมอง ใหม่ที่แตกต่างไปจากเดิม

Sherwood & Horton-Deutsch (2012) สรุปว่าการสะท้อนคิดเป็นวิธีการคิดอย่างเป็นระบบเกี่ยวกับการปฏิบัติ ซึ่งช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงมุมมอง กรอบแนวคิดของสถานการณ์หรือปัญหา รวมทั้งกำหนดหรือตัดสินใจการปฏิบัติในอนาคต อาจกล่าวได้ว่าการสะท้อนคิดเป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์โดยพิจารณาถึงความรู้ ความเชื่อและการให้คุณค่าของตนเองต่อสถานการณ์

พลรพี ทุมมาพันธ์ (2545) กล่าวว่า การสะท้อนคิด หมายถึง ทักษะการคิดเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ต้องการ หรือไม่ก็ใช้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยมุ่งเน้นที่กระบวนการวิเคราะห์และตัดสินใจเกี่ยวกับสิ่งที่เกิดขึ้น

ประกอบ กรณีกิจ (2550) กล่าวว่า การสะท้อนคิด เป็นการสำรวจที่เกิดขึ้นจากกระบวนการเรียนรู้ โดยเกิดขึ้นระหว่างการดำเนินกิจกรรม และหลังการดำเนินกิจกรรม เป็นการพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบ ที่จะช่วยในการตัดสินใจขณะดำเนินกิจกรรมหรือตัดสินใจใน

สรุปได้ว่า การสะท้อนคิดเกิดขึ้นจากการที่ผู้เรียนได้รับหรือรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นจากการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียน และนำมาฟินิจพิเคราะห์อย่างใคร่ครวญจนเกิดความเข้าใจในความคิดของตนเองอย่างถ่องแท้ ก่อนที่จะสื่อสารกับผู้อื่น ซึ่งเป็นวิธีการสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนได้คิดเกี่ยวกับพัฒนาการเรียนรู้ของตน การตัดสินใจขณะดำเนินกิจกรรม หรือตัดสินใจในผลงานของตนเองที่ได้สร้างสรรค์ขึ้นมา

4.2 องค์ประกอบของการสะท้อนคิด

Dewey (1933) ได้แบ่งองค์ประกอบของการสะท้อนคิด ไว้ดังนี้

- 1) การสังเกตเพื่อรวบรวมเงื่อนไขต่างๆ ที่เป็นลักษณะสำคัญ ที่จำเป็นต้องใช้ในการคิด
- 2) การให้ข้อเสนอแนะที่หลากหลาย เพื่อเป็นทางเลือกในการแก้ปัญหา
- 3) ข้อมูล (ข้อเท็จจริงที่ได้จากการสังเกต) และความคิด (ข้อเสนอแนะหรือทาง แก้ปัญหาที่เป็นไปได้) ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่จำเป็นและมีความสัมพันธ์กัน

ส่วน Noffke and Brennan (1991) กล่าวว่า การสะท้อนคิดประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่

- 1) ด้านเทคนิค (technical) เป็นการสะท้อนด้านวิธีการ (how to)
- 2) ด้านการปฏิบัติงาน (practical) เป็นการสะท้อนด้านการปฏิบัติงาน (what to)
- 3) ด้านวิจารณ์ญาณ (critical) เป็นการสะท้อนด้านเหตุผล (why)

นอกจากนี้ Atkins & Murphy (1993) ยังให้ความหมายของการสะท้อนคิดว่ามี 2 ลักษณะ คือ

1) การสะท้อนคิดในขณะที่กำลังทำกิจกรรม (Reflection in action) เป็นการคิดและหาทางแก้ปัญหาต่อสิ่งที่เผชิญขณะปฏิบัติโดยการตรวจสอบจากข้อมูลต่างๆ ซึ่งมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ และการปรับปรุงกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะกระทำต่อไป

2) การสะท้อนคิดต่อกิจกรรมที่ได้กระทำ (Reflection on action) เป็นการคิดถึงเหตุการณ์หรือประสบการณ์ที่ผ่านมาที่ได้กระทำแล้ว เพื่อตรวจสอบและวิเคราะห์สิ่งที่เกิดขึ้นเพื่อให้เกิดการเรียนรู้จากความหมายดังกล่าว

Schon (2011) เสนอว่ากระบวนการสะท้อนคิดเกิดขึ้นได้ 2 ลักษณะ ได้แก่

- 1) การสะท้อนคิดในขณะที่กำลังทำกิจกรรม (Reflection-in- action) คือกระบวนการที่มีการใช้ความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ที่ผ่านมาในการตัดสินใจแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นขณะปฏิบัติงาน
- 2) การสะท้อนคิดต่อกิจกรรมที่ได้กระทำ (Reflection-on- action) คือการใคร่ครวญทบทวนประสบการณ์ที่เกิดขึ้นหลังจากเหตุการณ์ผ่านไปแล้ว

Sherwood & Horton-Deutsch (2012: 9) กล่าวถึงลักษณะการสะท้อนคิดมี 3 ลักษณะคือ

1) การสะท้อนคิดก่อนทำกิจกรรม (Reflection before action) หมายถึงความสำคัญของการคิดผ่านสถานการณ์เฉพาะที่กำลังมาถึง

2) การสะท้อนคิดในขณะที่กำลังทำกิจกรรม (Reflection in action) หมายถึง การสะท้อนคิดขณะที่กำลังทำกิจกรรม การใช้ความตระหนักรู้ในตนเอง (Self-awareness) ในการจัดการกับสถานการณ์ เป็นการคิดอย่างรวดเร็ว มีความเกี่ยวข้องกับการหยั่งรู้และความรู้ที่มีอยู่ในบุคคล (Tacit knowledge)

3) การสะท้อนคิดต่อกิจกรรมที่ได้กระทำ (Reflection on action) หมายถึงกระบวนการคิดทบทวนการปฏิบัติที่ได้กระทำไปแล้ว เพื่อทำความเข้าใจกับสถานการณ์ และนำผลลัพธ์ที่ได้จากการสะท้อนคิดไปใช้ในสถานการณ์ต่อไป

Alden & Durham (2012) กล่าวถึงการสะท้อนคิดในการเรียนการสอนด้วย สถานการณ์จำลองมี 4 ลักษณะดังนี้

1) การสะท้อนคิดขณะปฏิบัติงาน (reflection-in-action) เป็นการมุ่งให้ความสำคัญกับ เหตุการณ์ต่างๆ ในระหว่างที่ปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดการติดตามงานและมีการปรับปรุงแก้ไขในทันที

2) การสะท้อนคิดการปฏิบัติงาน (reflection-on-action) เป็นการมุ่งให้ความสำคัญกับ เนื้อ งานที่กำลังสะท้อนคิด พยายามให้เกิดการเรียนรู้มากที่สุดเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการสะท้อนคิด ต่อไป

3) การสะท้อนคิดเพื่อการปฏิบัติงานในอนาคต (reflection-for-action) เป็นการมุ่งคิดถึง สิ่งที่กำลังจะเกิดขึ้นภายหลังจากกระบวนการสะท้อนคิด โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้แบบต่างๆ ของ เหตุการณ์ภายหลังการปฏิบัติงานในกระบวนการสะท้อนคิด

4) การปฏิบัติงานหลังการสะท้อนคิด (action following reflection) การเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมภายหลังจากการเกิดการเรียนรู้จากกระบวนการสะท้อนคิด เนื่องมาจากแรงกระตุ้น ภายในที่ขับให้เกิดการแสดงพฤติกรรมนั้นๆ ออกมา จนเป็นองค์ความรู้ใหม่ มีการปฏิบัติจนเกิดเป็น ความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงาน

กนกนุช ชื่นเลิศสกุล (2544) กล่าวถึงการสะท้อนคิดในการปฏิบัติการพยาบาล จำแนกได้ 2 ลักษณะคือ

1) การสะท้อนคิดในขณะที่กำลังทำกิจกรรม (Reflection in action) หมายถึงกระบวนการ ที่ผู้ปฏิบัติรับรู้ถึงสถานการณ์หรือปัญหา และคิดเกี่ยวกับสถานการณ์หรือปัญหานั้นในขณะที่กำลังทำ กิจกรรมอยู่ การสะท้อนคิดลักษณะนี้ช่วยให้ผู้ปฏิบัติพัฒนาความสามารถในการจำแนกปัญหาที่ เกิดขึ้น และมีความใส่ใจต่อสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง เพื่อจะได้จัดการกับปัญหาอย่างเร่งด่วน การ สะท้อนคิดขณะที่กำลังทำกิจกรรมจึงเป็นการสะท้อนคิดอย่างลึกซึ้ง (Critical reflection) และช่วยให้ มีความตระหนักรู้ในปัจจุบัน (Awareness)

2) การสะท้อนคิดต่อกิจกรรมที่ได้กระทำ (Reflection on action) หมายถึงกระบวนการที่ผู้ ปฏิบัติย้อนทบทวนการปฏิบัติที่ได้กระทำไปแล้ว เพื่อค้นหาความรู้ที่ได้นำมาใช้ในสถานการณ์การ ปฏิบัตินั้นๆ โดยการวิเคราะห์ และตีความข้อมูลที่จะลึกได้ด้วยการคิดหาคำตอบว่าตนสามารถจัดการ กับสถานการณ์นั้นได้อย่างไร มีความรู้อื่นอะไรบ้างที่จะเป็นประโยชน์ในสถานการณ์ดังกล่าว ซึ่งการ สะท้อนคิดในลักษณะนี้จะช่วยให้ผู้กระทำการสะท้อนคิดมีความเข้าใจในสถานการณ์ และการกระทำ ของตนเองเพิ่มมากขึ้น

สรุปได้ว่า การสะท้อนคิด มีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้ การสะท้อนคิดก่อนทำกิจกรรม การ สะท้อนคิดขณะที่กำลังทำกิจกรรม และการสะท้อนคิดหลังจากทำกิจกรรม โดยเป็นการสะท้อนคิด เกี่ยวกับสถานการณ์หรือปัญหา การไตร่ตรองด้วยวิจาร์ณญาณเพื่อให้เกิดเกิดการเรียนรู้

4.3 รูปแบบการสะท้อนคิด

4.3.1 รูปแบบการสะท้อนคิดของ John Dewey

Dewey (1933) ได้เสนอกระบวนการสะท้อนคิดไว้ดังนี้

1) ก่อนการสะท้อน (pre-reflective) เป็นจุดเริ่มต้นของการสะท้อนคิด เมื่อบุคคลเผชิญกับสถานการณ์ที่มีความสงสัย มีปัญหา หรือสับสน จะทำให้เกิดการกำหนดปัญหาขึ้นเพื่อหา แนวทางแก้ไข

2) ขั้นตอนการสะท้อน (stages of thinking) เป็นการดำเนินการสะท้อนคิดตามขั้นตอน 5 ขั้น ได้แก่

2.1) การให้ข้อเสนอแนะ หรือทางเลือกในการแก้ปัญหา

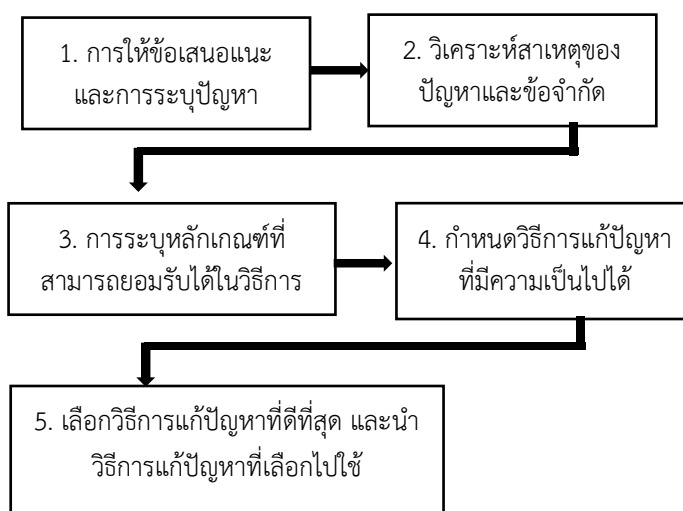
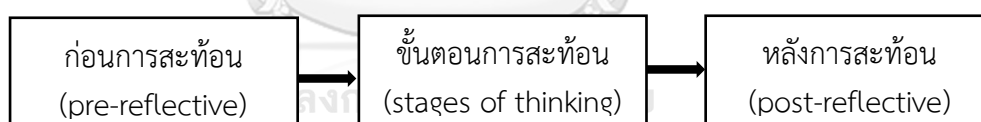
2.2) การใช้กระบวนการทางปัญญาวิเคราะห์ความยากลำบากหรือความคลุมเครือของแต่ละทางเลือก เพื่อหาทางแก้ปัญหา

2.3) การใช้ทางเลือกใดทางเลือกหนึ่งเป็นความคิดนำหรือสมมติฐาน เพื่อเป็นแนวทางในการสังเกตหรือดำเนินการอย่างอื่นในการรวบรวมข้อเท็จจริง

2.4) การใช้เหตุผลวิเคราะห์ความคิดหรือข้อสมมติอย่างละเอียดยิ่งขึ้น

2.5) การทดสอบสมมติฐานโดยการกระทำอย่างเปิดเผย

3) หลังการสะท้อน (post-reflective) เป็นสถานการณ์ช่วงสุดท้ายซึ่งความสงสัย ปัญหา หรือความสับสนได้หมดไป

แผนภาพที่ 1 รูปแบบการสะท้อนคิดของ John Dewey

4.3.2 รูปแบบการสะท้อนคิดของ Argyris and Schon

Argyris and Schon (1978) ได้เสนอกระบวนการสะท้อนคิดซึ่งมีพื้นฐานมาจากงานวิจัยของ John Dewey ว่ากระบวนการสะท้อนคิดจะเกิดขึ้นสองช่วงเวลา ได้แก่ reflection-in-action คือ กระบวนการที่มีการใช้ความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ที่ผ่านมาในการตัดสินใจแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ขณะปฏิบัติงาน และ reflection-on-action คือการใคร่ครวญทบทวนประสบการณ์ที่เกิดขึ้นหลังจาก เหตุการณ์ผ่านไปแล้ว

กระบวนการสะท้อนคิด (Reflection) มักจะเริ่มต้นด้วย

1) Knowing-in-action คือ การเกิดความตระหนักในขณะนั้นว่ากำลังเผชิญกับข้อสงสัยหรือประสบการณ์ที่ไม่เคยประสบมาก่อน ทำให้ เกิด

2) Surprise ตามมาด้วย

3) Reflection-in-action

3.1) การคิดล่วงหน้า (Think ahead)

3.2) การวิเคราะห์ (Analyzing)

3.3) การใช้ประสบการณ์ (Experiencing)

3.4) การตอบสนองอย่างเร่งด่วน (Critically responding)

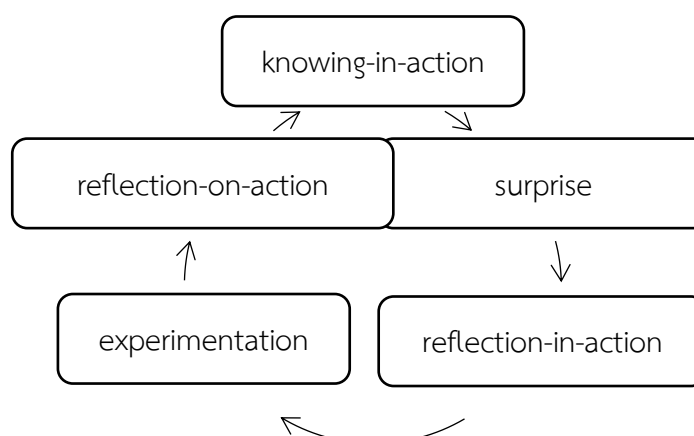
4) Experimentation คือการพยายาม ใช้ผลลัพธ์หรือข้อสรุป จากการที่มี reflection-in-action มาแก้ปัญหาเฉพาะหน้าไปก่อน สุดท้ายจึง เกิด

5) Reflection-on-action

5.1) การคิดไปถึงสถานการณ์ที่จะตามมาในภายหลัง (Think through subsequence to situation)

5.2) การอภิปราย (Discussing)

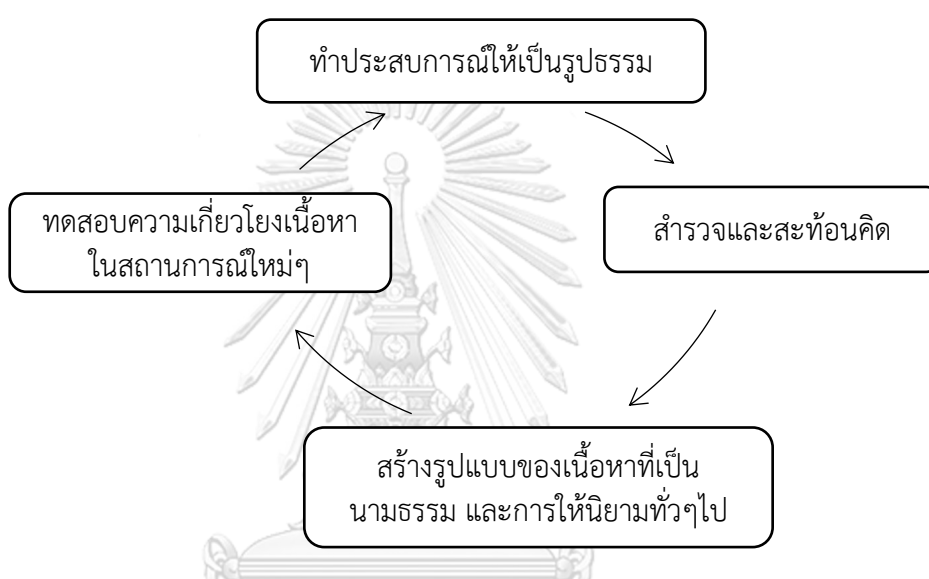
5.3) บันทึกรสะท้อนคิดประจำวัน (Reflective Journal)

แผนภาพที่ 2 รูปแบบการสะท้อนคิดของ Argyris and Schon

4.3.3 วงจรการเรียนรู้ของ Kolb

Kolb (1984) ได้รับอิทธิพลจากการวิจัยของ Dewey และ Piaget ในปี 1970 ได้พัฒนากระบวนการคิดเป็นรูปแบบการสะท้อนคิดของ Kolb ซึ่งมีจุดเด่นที่มโนทัศน์ของการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential learning) และการให้ความสำคัญกับการเปลี่ยนแปลงสารสนเทศให้เป็นความรู้ ซึ่งจะเกิดขึ้นเมื่อมีสถานการณ์ให้ผู้ปฏิบัติได้สะท้อนประสบการณ์และทำความเข้าใจกับประสบการณ์นั้น และนำความเข้าใจนั้นไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่ ซึ่งความรู้ที่เกิดขึ้นในกระบวนการนี้จะนำไปใช้สถานการณ์ใหม่และกลายเป็นประสบการณ์เดิม จนเกิดเป็นวงจรต่อเนื่อง ไปเรื่อยๆ

แผนภาพที่ 3 วงจรการเรียนรู้ของ Kolb

4.3.4 รูปแบบการสะท้อนคิดของ Gibbs

Gibbs (1988) ได้พัฒนางานวงจรสะท้อนคิดของ Gibbs (Gibbs' reflective cycle) หรือ รูปแบบการสะท้อนคิดของ Gibbs (Gibbs' model of reflection) ต่อยอดมาจากวงจรการเรียนรู้ของ Kolb (Kolb's experiential learning cycle) รูปแบบการสะท้อนคิดของ Gibbs มีขั้นตอนการสะท้อนคิดด้วยกันทั้งหมด 7 ขั้นตอน ดังตารางที่ 10

ตารางที่ 9 รูปแบบการสะท้อนคิดของ Gibbs

ขั้นตอน	พฤติกรรม	คำถามเพื่อการสะท้อนคิด
1. การบรรยาย (Description)	อะไรเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้เกิดการ สะท้อน คิด (อุบัติการณ์ สถานการณ์ หรือ ประเด็น แนวคิด)	“เกิดอะไรขึ้น”
2. ความรู้สึก (Feelings)	เรามีปฏิกิริยาอย่างไร หรือรู้สึก อย่างไรต่อสถานการณ์ หรือ ประเด็น แนวคิดนั้น	“เราคิดและรู้สึกอย่างไรบ้าง”
3. การประเมิน (Evaluation)	อะไรเป็นสิ่งที่ดี และไม่ดี เกี่ยวกับ อุบัติการณ์ สถานการณ์ หรือประเด็น แนวคิดนั้น นำสิ่งที่ คุณให้คุณค่ามาใช้ ในการ ตัดสินใจ	“มีประสบการณ์อะไรที่เป็น ด้าน บวกบ้าง ?” และ “มี ประสบการณ์ อะไรที่เป็นด้าน ลบบ้าง”
4. การวิเคราะห์ (Analysis)	ใช้ประสบการณ์เดิมมาช่วยใน การมอง ว่า สถานการณ์นี้เป็น อย่างไร	“เรามีความเข้าใจเหตุผล หรือ ผลกระทบอะไรบ้างเกี่ยวกับ สถานการณ์?”
5.การสรุปภาพรวม ทั่วไป (General conclusions)	ใช้ประสบการณ์เดิมมาช่วยใน การ สรุป สถานการณ์ที่เกิดขึ้นนี้ สรุปได้ อย่างไร	“มีอะไรที่เราได้เรียนรู้ สถานการณ์ดังกล่าวได้บ้าง”
6. การสรุปแบบ เฉพาะเจาะจง (Specific conclusions)	ใช้ประสบการณ์เดิมมาช่วยใน การลง รายละเอียดของข้อสรุป ที่ได้ให้มี ความชัดเจนขึ้น	“สถานการณ์ดังกล่าวช่วยให้ เกิดการเรียนรู้อะไรสำหรับเรา โดยเฉพาะ”
7. การวางแผนปฏิบัติใน อนาคต (Personal action plans)	ถ้าสถานการณ์นี้เกิดขึ้นอีก เรา จะทำ อะไรที่แตกต่างไปจากเดิม บ้าง จาก การที่ได้เรียนรู้มาจาก สถานการณ์นี้ เรามีขั้นตอนการ ปฏิบัติอย่างไร	“เราจะทำอะไรถ้า เหตุการณ์ เช่นนี้เกิดขึ้นอีก”

4.3.5 รูปแบบการสะท้อนคิดของ Driscoll

Driscoll (2007) พัฒนารูปแบบการสะท้อนคิดอย่างมีโครงสร้างโดยการใช้คำถาม “อะไร” (The What? Model of Structured Reflection) รูปแบบนี้ประกอบด้วยคำถามหลัก 3 คำถามเพื่อ ทำความเข้าใจกับสถานการณ์ โดยการตีความ สืบสอบ และแสดงให้เห็นการเรียนรู้ผ่าน

การสะท้อนคิด รูปแบบการสะท้อนคิดนี้สะดวกต่อการนำไปใช้และมีประสิทธิภาพ เนื่องจากคำถามที่ใช้เป็นคำถามที่ สามารถนำไปใช้ได้ทั้งในห้องเรียนและในคลินิก ดังตารางที่ 11

ตารางที่ 10 รูปแบบการสะท้อนคิดของ Driscoll

หัวข้อ	คำถาม
1. การบรรยายเหตุการณ์ (Describe the situation: What?)	1.1. อะไรเป็นวัตถุประสงค์ของการย้อนกลับไปสถานการณ์ 1.2. มีอะไรเกิดขึ้น 1.3. สิ่งที่เราเห็นและได้กระทำในสถานการณ์ 1.4. อะไรเป็นการตอบสนองของฉันท่อสถานการณ์ 1.5. บุคคลอื่นทำอะไร มีใครเกี่ยวข้องในสถานการณ์บ้าง
2. การวิเคราะห์สถานการณ์ (An analysis of the event: So What?)	2.1. ฉันรู้สึกอย่างไรในสถานการณ์ 2.2. ความรู้สึกที่ฉันมีแตกต่างจากความรู้สึกของบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ หรือไม่ 2.3. ความรู้สึกของฉันทันที และหลังจากสถานการณ์ แตกต่างกันอย่างไร ฉันได้รับ ประสบการณ์อะไร ณ เวลานั้น 2.4. ฉันรู้สึกยุ่งยากใจไหม ถ้าใช่ฉันไม่สบายใจเรื่องอะไร 2.5. อะไรเป็นผลลัพธ์ที่ตามมาในสิ่งที่ฉันกระทำ หรือไม่ได้กระทำ 2.6. อะไรเป็นผลลัพธ์ด้านบวกที่เกิดขึ้นสำหรับฉันจากสถานการณ์ที่เกิดขึ้น 2.7. อะไรที่ฉันสังเกตเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมปฏิบัติของฉันโดย การมองที่ สถานการณ์อย่างไตร่ตรองเพิ่มขึ้น 2.8. อะไรเป็นข้อสังเกตที่บุคคลอื่นช่วยสะท้อนให้ฉันเห็นถึงการปฏิบัติที่ฉันทำ ขณะนั้น
3. การวางแผนการกระทำ สำหรับเหตุการณ์ต่อไป (Proposed actions following the event: Now What?)	3.1. จากการบรรยายและวิเคราะห์สถานการณ์ที่ผ่านมาจะนำไปใช้ อย่างไรในการ ปฏิบัติ 3.2. จะมีความแตกต่างอะไรเกิดขึ้น ถ้าฉันเลือกที่จะไม่กระทำ 3.3. ฉันสามารถหาข้อมูลเพิ่มเติมได้จากที่ใด เพื่อที่จะเผชิญกับ ปัญหาที่คล้ายคลึง กัน 3.4. ฉันจะปรับเปลี่ยนการปฏิบัติของฉันอย่างไรถ้าพบเหตุการณ์ที่ คล้ายคลึงกันอีก

หัวข้อ	คำถาม
	3.5 อะไรเป็นสิ่งสนับสนุนที่ฉันต้องการในการแสดงถึงผลของการสะท้อนคิดของฉัน
	3.6 มุมมองไหนที่ฉันควรจัดการในครั้งแรก
	3.7 ฉันจะสังเกตได้อย่างไรว่าฉันปฏิบัติการในคลินิกได้แตกต่างในการปฏิบัติการ พยาบาล
	3.8 อะไรเป็นการเรียนรู้สำคัญที่ได้จากการสะท้อนคิดในการปฏิบัติของฉัน

4.3.6 รูปแบบการสะท้อนคิดของ Barry and King

Barry and King (2008) ได้นำเสนอวงจรเพื่อฝึกการสะท้อนคิดในการพัฒนาตนเอง 8 ขั้นตอน คือ

- 1) ระบุเป้าหมายในการพัฒนาตนเอง ซึ่งผู้สะท้อนจะต้องมีความ ชี้อิสัยและต้องกล้าเปิดเผยจุดเด่นและจุดด้อยของตนเองเพื่อใช้ในการจัดการปัญหา
- 2) เลือก 1 หรือ 2 เป้าหมายในการพัฒนาตนเอง
- 3) ศึกษาแนวคิด/ทฤษฎี/หลักการของผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับ เป้าหมายเพื่อพัฒนา มุมมองและบริบท ขอบเขตและความเชื่อมโยง มี วิธีการสื่อสารอย่างชำนาญและเกิดความคิดใหม่ๆ
- 4) พัฒนาและใช้วิธีการตรวจสอบตนเอง เช่น แบบวัดชนิดตรวจสอบ รายการ (Checklists) หรือ แบบวัดชนิดมาตราวัดระดับคุณภาพ (Rating scales)
- 5) รวบรวมข้อมูลของตนเองเกี่ยวกับเป้าหมายเพื่อการปรับปรุง โดยอาจได้ข้อมูลมาจากการวิจารณ์จากเพื่อน
- 6) วิเคราะห์และวางแผนโครงการเพื่อปรับปรุงแก้ไข
- 7) ทดลองหรือปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ตรวจสอบตนเองอีกครั้ง และดำเนินการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องจนเกิดความพึงพอใจในผลของการปรับปรุงแก้ไขนั้น
- 8) ดำเนินตามขั้นตอนเดิม โดยเริ่มใหม่กับพฤติกรรมอื่นที่ต้องการ ปรับปรุงแก้ไข

4.3.7 รูปแบบการสะท้อนคิดของ ประกอบ กรณีกิจ

ประกอบ กรณีกิจ (2550) ได้นำเสนอกระบวนการคิดสะท้อนที่ใช้ในการประเมินตนเองเพื่อส่งเสริม การคิดอย่างมีวิจารณญาณของนิสิตนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ดังนี้

- 1) การเผชิญต่อสถานการณ์และตระหนักต่อปัญหา
- 2) การสืบค้นข้อมูล และระบุแนวทางที่เป็นไปได้ในการแก้ปัญหา
- 3) การใช้กระบวนการทางปัญญาวิเคราะห์ทางเลือกเพื่อหาทางแก้ปัญหา

- 4) การใช้ความคิดวิเคราะห์เพื่อให้ได้ยุทธวิธีหรือแผนการที่เหมาะสม
- 5) การแก้ปัญหาตามยุทธวิธีหรือแผนการที่ได้วางไว้
- 6) การสรุปผลเพื่อนำไปใช้

4.3.8 รูปแบบการสะท้อนคิดของ เยาวนารถ โพธิ์มี

เยาวชนารถ โพธิ์มี (2553) ได้ศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับการคิดสะท้อน และได้ประยุกต์แนวคิด กระบวนการจัดการเรียนการสอนคิดสะท้อน แบ่งเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นจับประเด็นปัญหา เป็นขั้นตอนที่จับประเด็นปัญหา จากบทอ่านที่เป็นข่าว และเหตุการณ์ สถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นใน ชีวิตประจำวัน สามารถสรุปมโนทัศน์ของบทอ่าน เรื่องนั้นๆ ได้รู้สถานการณ์ของเรื่องคืออะไร

ขั้นตอนที่ 2 ค้นคว้าข้อมูล โดยการนำเนื้อหาของข่าว และเหตุการณ์ สถานการณ์ ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันไปค้นหาข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อค้นหาคำตอบที่สมเหตุสมผล มากกว่าได้ คำตอบที่เกิดจากการคาดเดา

ขั้นตอนที่ 3 เพิ่มพูนปัญญา เป็นขั้นตอนการนำข้อมูลที่แยกแยะมา วิเคราะห์ สรุป วิธีการนำ เสนอทางเลือกในการแก้ไขสถานการณ์ปัญหา โดย กรองข้อเท็จจริงแท้ ออกมานำเสนอ

ขั้นตอนที่ 4 สนทนาแลกเปลี่ยน เป็นขั้นตอนที่นำความคิดที่ตกผลึก แล้วในกลุ่ม มา สนทนาแลกเปลี่ยนกันในกลุ่ม โดยนำข้อเท็จจริงหรือ แนวทางในการแก้ไขสถานการณ์ปัญหา ไป ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

ขั้นตอนที่ 5 พากเพียรสรุปข้อสรุป เป็นขั้นตอนที่นักเรียนสรุปสาระสำคัญ จากบทอ่าน และข้อสรุปที่นักเรียนได้เห็นข้อเท็จจริง โดยสามารถประเมิน ถึงแนวทางที่เป็นไปได้ในการนำไปใช้

จากการศึกษารูปแบบการสะท้อนคิด ผู้วิจัยสามารถสรุปสาระสำคัญของการสะท้อนคิด รูปแบบต่าง ๆ ได้ ดังตารางที่ 12

ตารางที่ 11 การวิเคราะห์สาระสำคัญของรูปแบบการสะท้อนคิด

รูปแบบการสะท้อนคิด	สาระสำคัญ
Dewey (1933)	เริ่มจากการให้เสนอทางเลือกในการแก้ปัญหา วิเคราะห์ความเป็นไปได้ ตัดสินใจเลือกใดทางเลือกหนึ่ง ใช้เหตุผลวิเคราะห์ความคิดและทดสอบ สมมติฐาน
Argyris and Schon (1978)	กระบวนการสะท้อนคิดจะเกิดขึ้นจากการใช้ความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ที่ผ่านมาในการตัดสินใจแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น และการใคร่ครวญทบทวน ประสบการณ์ที่เกิดขึ้นหลังจาก เหตุการณ์ผ่านไปแล้ว
Kolb (1984)	การเรียนรู้จากประสบการณ์ และการให้ความสำคัญกับการเปลี่ยนแปลง สารสนเทศให้เป็น ความรู้ ซึ่งจะเกิดขึ้นเมื่อมีสถานการณ์ให้ผู้ปฏิบัติได้ สะท้อนประสบการณ์และทำความเข้าใจกับ ประสบการณ์นั้น และนำ ความเข้าใจนั้นไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่
Gibbs (1988)	แสดงความรู้สึกต่อสถานการณ์ มีการประเมิน นำสิ่งที่มีคุณค่ามาใช้ในการ ตัดสินใจ ใช้ประสบการณ์เดิมมาช่วยในวิเคราะห์และสรุป การวางแผน ปฏิบัติในอนาคต
Driscoll (2007)	ทำความเข้าใจกับสถานการณ์ โดยการตีความ สืบสอบ และแสดงให้เห็น การเรียนรู้ผ่านการสะท้อนคิด โดยบรรยายเหตุการณ์ วิเคราะห์ สถานการณ์และวางแผนการกระทำสำหรับเหตุการณ์ต่อไป
Barry and King (2008)	ระบุเป้าหมายในการพัฒนาตนเอง พัฒนาและใช้วิธีการตรวจสอบตนเอง รวบรวมข้อมูลของตนเอง วิเคราะห์และวางแผนโครงการเพื่อปรับปรุง แก้ไข ทดลองหรือปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และตรวจสอบตนเองอีกครั้ง
ประกอบ กรณีกิจ (2550)	เผชิญต่อสถานการณ์และตระหนักต่อปัญหา สืบค้นข้อมูล และระบุ แนวทางที่เป็นไปได้ วิเคราะห์ทางเลือกเพื่อหาทาง วิเคราะห์เพื่อให้ได้ ยุทธวิธี ลงมือแก้ปัญหาแล้วสรุปผล
เยาวนารถ โพธิ์มี	จับประเด็นปัญหา ค้นหาข้อมูล วิเคราะห์กรองข้อเท็จจริงสนทนา

(2553)

แลกเปลี่ยน และสรุปข้อเท็จจริง

จากตารางที่ 12 การวิเคราะห์สาระสำคัญของรูปแบบการสะท้อนคิด สามารถสรุปได้ดังนี้ เกิดขึ้นจากการใช้ความรู้ ทักษะ เผชิญต่อสถานการณ์และตระหนักต่อปัญหา จับประเด็นปัญหา ค้นคว้าข้อมูล ทำความเข้าใจกับสถานการณ์ แสดงความรู้สึกต่อสถานการณ์ การเรียนรู้จากประสบการณ์

เทคนิคการสะท้อนความรู้สึกนึกคิด

เทคนิคการสะท้อนความรู้สึกนึกคิด (Projective Technique) (ผ่องพรรณ ทรัพย์มงคล, 2543) หรือบางแห่งใช้คำว่า การฉาย ภาพความคิด เป็นเทคนิคทางจิตวิทยา ใช้เพื่อทำความเข้าใจความรู้สึกนึกคิดและการตีความของ บุคคลต่อวัตถุหรือสถานการณ์ที่เป็นสิ่งเร้า ซึ่งเป็นการฉายภาพของตนเองออกมาให้เห็นความรู้สึกนึกคิดที่แฝงเร้นอยู่ภายใน เทคนิคนี้เป็นการบอกเล่าด้วยตนเอง (Self-report technique) และเป็นการ ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ

รูปแบบของเทคนิคการสะท้อนความรู้สึกนึกคิด สามารถทำได้หลายรูปแบบผ่านสิ่งเร้าต่างกันไป คือ

1) การสะท้อนความรู้สึกนึกคิดผ่านภาพ โดยใช้คำถามกระตุ้น ภาพอาจได้แก่ ภาพถ่ายเหตุการณ์ สถานที่ ภาพจากวิดีโอ

2) การสะท้อนความรู้สึกนึกคิดโดยการเขียน เช่น

2.1 เติมประโยคให้สมบูรณ์ (Complete sentences) โดยผู้วิจัยจะให้ประโยคเริ่มต้นกลุ่ม หนึ่ง แล้วให้นักเรียนเขียนต่อตามความรู้สึกนึกคิด เช่น ถ้าเป็นฉัน ฉันจะเลือก.....

2.2 การเขียนสะท้อนความคิดแบบเรียงความสั้นตามหัวข้อที่กำหนดให้ โดยเขียนตามความรู้สึกนึกคิดอย่างอิสระ

การเขียนบันทึกการเรียนรู้ เป็นการเขียนสะท้อนคิดอีกรูปแบบหนึ่งซึ่งมีหลายประเภท

Hoskisson and Tompkins (1987 อ้างถึงใน พัทธราภรณ์ เอมมิน้อม, 2553) แบ่งประเภทไว้ดังนี้

1) บันทึกการเรียนรู้ประเภทส่วนบุคคล (personal journals) เป็นบันทึกเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดในชีวิตประจำวันของผู้เรียน โดยผู้เขียนเลือกบันทึกเหตุการณ์ตามความสนใจ

2) บันทึกการเรียนรู้ประเภทสนทนา (dialogue journals) เป็นบันทึกที่ครูและนักเรียนสนทนาผ่านงานเขียน นักเรียนอาจจะเขียนเรื่องที่ตนกังวลหรือสนใจ โดยครูจะเขียนตอบโต้และตอบคำถามกลับมา

3) บันทึกการเรียนรู้ประเภทการเรียนรู้ (learning logs) เป็นบันทึกที่เขียนสิ่งที่ได้เรียนรู้ในวิชาต่างๆ เป็นเครื่องมือสะท้อนการเรียนรู้ เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่เรียนรู้กับประสบการณ์เดิม

4) บันทึกการเรียนรู้ประเภทบันทึกจากการอ่าน (reading logs) เป็นบันทึกที่ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดเห็นที่มีต่อเรื่องที่อ่าน

5) บันทึกการเรียนรู้ประเภทจำลองบุคคล (simulated journals) เป็นบันทึกที่ผู้เขียนสมมติตนว่าเป็นคนอื่น แล้วเขียนแสดงความคิดเห็นหรือบทบาทของบุคคลนั้น

6) บันทึกการเรียนรู้ประเภทเด็กเล็ก (young children's journals) เป็นบันทึกที่ใช้กับเด็กก่อนเรียน เด็กปฐมวัย เด็กวัยที่ไม่สามารถอ่านหนังสือได้ โดยการเขียนประเภทนี้จะใช้การวาดภาพประกอบ ครูช่วยบอกให้เด็กเขียนตาม

การสะท้อนคิดร่วมกัน

รูปแบบการสะท้อนคิดส่วนใหญ่เน้นการสะท้อนคิดส่วนบุคคล การสะท้อนคิดด้วยตัวบุคคล เดี่ยวย่อมมีข้อจำกัดทั้งด้านประสบการณ์เดิมและมุมมองต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เพื่อให้ได้มุมมองที่หลากหลายและขยายขอบเขตความเป็นไปได้ขององค์ความรู้ จึงมีการพัฒนารูปแบบการสะท้อนคิดจากบุคคลบุคคลเดียวเป็นการสะท้อนคิดร่วมกัน (Collaborative Reflection) ระหว่างสมาชิกที่มีความเกี่ยวข้องในสถานการณ์นั้น ๆ เพื่อเป็นการขยายมุมมองต่าง ๆ ที่มีต่อสถานการณ์นั้นให้มากยิ่งขึ้น และนำไปสู่องค์ความรู้ที่มีความชัดเจนและนำไปใช้ได้ ในสถานการณ์ที่หลากหลายต่อไป การสะท้อนคิดร่วมกัน (Collaborative Reflection) เป็นการให้สมาชิกของการสะท้อนคิด มาร่วมกันหาข้อค้นพบในสถานการณ์ที่ทุกคนเกี่ยวข้องร่วมกัน การเรียนรู้ผ่านการสะท้อนคิดร่วมกัน

จำเป็นต้องมีการเชื่อมโยงความรู้กับประสบการณ์ของแต่ละคน ต้องใช้เวลาในการผสมผสานมุมมองที่ หลากหลายจากสมาชิกของกลุ่ม และสะท้อนออกมาร่วมกันผ่านวิธีการต่างๆ ลักษณะสำคัญของการ สะท้อนคิดร่วมกันคือ “การแบ่งปันประเด็นวิฤติ (critical opinion sharing)” ในการอภิปราย “การทำทลายความคิดของกลุ่ม (challenging groupthink)” เพื่อหาความคิดที่แตกต่างไปจาก มาตรฐาน “การถามผลป้อนกลับ (asking for feedback)” ในวิธีการของตัวเองและ “ทดลองใช้แนวทางทางเลือกนั้น” (Prilla et al., 2013)

ผลการศึกษาการใช้การสะท้อนคิดร่วมกันในการส่งเสริมการเรียนรู้ในการทำงานของ Prilla et al. (2013) พบว่า ประสบการณ์การพูดคุยกับบริษัทคู่ค้าเป็นหัวข้อหลักสำคัญในการอภิปรายกับกลุ่มที่ช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับกรณีศึกษาและการให้กำลังใจในการสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกัน หัวใจสำคัญที่ทำให้เกิดการสะท้อนคิดคือต้องมีการใช้เครื่องมือในการช่วยสนับสนุนให้เกิดความสนใจในหัวข้อที่สะท้อนคิด

การศึกษาการสะท้อนคิดร่วมกันของ Yukawa (2006) พบว่าการสะท้อนคิดร่วมกันมีส่วนเกี่ยวข้องกับการมีปฏิสัมพันธ์ทั้งทางด้านความรู้และทัศนคติต่อการสร้างความสัมพันธ์ในการทำงานร่วมกัน การใช้เครื่องมือที่ยืดหยุ่นในการสะท้อนคิด เช่น ซอฟต์แวร์การทำงานร่วมกันในรูปแบบ Wiki อีเมล และห้องสนทนาอย่างง่าย มีส่วนที่ทำให้ผู้เรียนรู้สึกเป็นอิสระและสะดวกสบายในการสร้างเนื้อหาของตนเองและสามารถประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับรูปแบบการติดต่อสื่อสารและการเรียนรู้ของผู้เรียนได้จากงานวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าการสะท้อนคิดร่วมกันมีส่วนช่วยในการพัฒนาผู้เรียนทั้ง ด้านความรู้และความคิดผ่านทางมุมมองและประสบการณ์ที่หลากหลายของสมาชิกที่มีส่วนร่วมใน สถานการณ์เดียวกัน มุมมองและประสบการณ์ต่างๆ เหล่านี้จะถูกนำมาเชื่อมโยงและพัฒนาเป็นองค์ ความรู้ของกลุ่มที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์อื่นๆ ต่อไปได้อีกทั้งยังช่วยสร้าง ความสัมพันธ์ที่ดีในการทำงาน อย่างไรก็ตามการสะท้อนคิดร่วมกันควรมีการใช้เครื่องมือเข้ามาช่วยใน การสนับสนุนการสะท้อนคิดมีส่วนสำคัญต่อการสะท้อนคิดร่วมกันเป็นอย่างมากเนื่องจากช่วยเพิ่ม ความสะดวกสบายในการอภิปรายและสะท้อนคิด และทำให้สมาชิกสามารถสนใจอยู่กับหัวข้อได้อย่างชัดเจนขึ้น

4.4 การใช้เทคโนโลยีบนเว็บช่วยสนับสนุนสะท้อนคิดร่วมกัน

ในการสะท้อนคิดร่วมกันเครื่องมือบนเว็บต่างๆ สามารถนำมาใช้ในการสนับสนุนเพื่อเพิ่มความสะดวกสบายในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกันได้เป็นอย่างดี เนื่องจากสมาชิกของการสะท้อนคิดสามารถเข้าถึงได้จากที่ใดก็ได้ เวลาใดก็ได้ไม่จำกัดเวลา อีกทั้งมีเครื่องมือที่หลากหลายที่สามารถช่วยเป็นช่องทางการนำเสนอความคิดในรูปแบบต่างๆ เช่น รูปภาพ เสียง วิดีโอ แผนผังความคิด เป็นต้น รวมทั้งสามารถสืบค้นข้อมูลและเชื่อมโยงแหล่งข้อมูลต่างๆ สู่การสะท้อนคิดได้ สะดวกกว่าการสะท้อนคิดร่วมกันแบบพบหน้า จากการศึกษาพบว่า Social Web Application เป็นเทคโนโลยีบนเว็บที่น่าสนใจในการนำมาช่วยในการสนับสนุนการสะท้อนคิดร่วมกันได้เป็นอย่างดี

Social web application เดิมทีพัฒนามาจากโปรแกรมประยุกต์บนเว็บ หรือ Web application ซึ่งเป็นโปรแกรมที่เขียนขึ้นให้ทำงานภายใต้ Web Server ของผู้ผลิต และสามารถเรียกใช้งานผ่าน Web Browser ต่างๆ ได้ โดยโปรแกรมและข้อมูลการทำงานต่างๆ ของผู้ใช้จะถูกติดตั้งและจัดเก็บที่ Server ของผู้ผลิตแทนที่จะดาวน์โหลดมาติดตั้งไว้บนเครื่องคอมพิวเตอร์ของผู้ใช้ ซึ่งโปรแกรมประยุกต์บนเว็บ สามารถใช้งานแทนโปรแกรมทั้งแบบ Desktop และแบบ Client – Server (Fowler & Stanwick, 2004; Vora, 2009) เช่น ในคอมพิวเตอร์มีโปรแกรม Outlook สำหรับจัดการอีเมล บนเว็บก็จะมีบริการเว็บเมลต่างๆ ที่สามารถทำงานแบบเดียวกันได้ หรือ Google มีการพัฒนา Google Docs เพื่อใช้สำหรับการจัดการเอกสารเช่นเดียวกับ MS-Office ของ Microsoft ปัจจุบันนี้เว็บไซต์สำหรับแบ่งปันวิดีโออย่าง Youtube ก็มีเครื่องมือให้ตัดต่อวิดีโอออนไลน์

เว็บไซต์สำหรับแบ่งปันรูปภาพอย่าง Flickr ก็จะมีเครื่องมือสำหรับตกแต่งรูปภาพให้บนเว็บ เช่นเดียวกับโปรแกรมตกแต่งภาพในคอมพิวเตอร์ เป็นต้น ซึ่งทั้งหมดนี้ล้วนแต่โปรแกรมประยุกต์บนเว็บทั้งสิ้น

Vora (2009) ได้กล่าวถึงประโยชน์ที่จะได้รับจากการใช้โปรแกรมประยุกต์บนเว็บ คือ สามารถเข้าถึงได้ง่ายโดยเปิดใช้งานผ่านเว็บเบราว์เซอร์ต่างๆ ได้ทันทีโดยไม่ต้องติดตั้งโปรแกรม สามารถใช้งานผ่านเว็บไซต์ได้กับทุกระบบปฏิบัติการ ลักษณะการใช้งานที่มีความคล้ายคลึงกับการใช้งานอินเทอร์เน็ตทั่วไป นอกจากนี้โปรแกรมประยุกต์บนเว็บ ส่วนมากมักจะให้บริการโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย แต่มีประสิทธิภาพที่เพียงพอต่อการใช้งานทั่วไป และพัฒนาโดยใช้เว็บเทคโนโลยีมาตรฐานที่ผู้ใช้ทุกคนมีความพร้อมอยู่แล้ว อีกทั้งยังมีเครื่องมือสำเร็จรูปสำหรับใช้พัฒนาต่อยอดได้อีกด้วย Social web application นั้นถูกพัฒนาต่อเนื่องจากโปรแกรมประยุกต์บนเว็บซึ่งมี จุดประสงค์พัฒนาเพื่อเพิ่มความสะดวกในการท างานต่างๆ ให้สามารถทำงานจากที่ใดก็ได้ผ่านทาง อินเทอร์เน็ต (Tantaphalin, 2012) มาพัฒนาต่อยอดโดยเพิ่มคุณสมบัติในการติดต่อสื่อสารระหว่าง กันให้สามารถแบ่งปันให้ผู้อื่นสามารถเข้ามาชมหรือเข้ามาแก้ไขชิ้นงานได้ รวมถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่าง กัน เช่น การแสดงความคิดเห็น การให้คะแนน การส่งข้อความ การแก้ไขและสร้างชิ้นงานร่วมกันการท ากิจกรรมร่วมกันบนระบบ ทำให้เกิดสังคมของผู้มีความสนใจเรื่องเดียว จนเกิดเป็นเครือข่าย สังคมออนไลน์ขนาดใหญ่ขึ้นมาบน อินเทอร์เน็ต Social web application อาจเป็นที่รู้จักกันในชื่อ อื่นๆ อีกหลายชื่อ เช่น Social Media, Social technologies, Social software, Web 2 .0 , Conversation technologies, Social computing และ Social Networking (Winkelen & McKenzie, 2011) ซึ่งทุกคำล้วนแต่หมายถึง โปรแกรมประยุกต์บนเว็บลักษณะเดียวกันทั้งสิ้น เพียงแต่อาจจะมีการนิยามความหมายที่แตกต่างกันไปตามบริบทการท าสื่อของแต่ละคำ แต่ทุกๆ คำจะหมายถึงโปรแกรมบนเว็บหรือเว็บไซต์ในลักษณะเดียวกันที่สามารถสร้างและแบ่งปันข้อมูล เกิด เป็นสังคมระหว่างกันได้ทั้งสิ้น โดย Social web application จะมีขอบเขตของความหมายที่กว้าง และครอบคลุมคำต่างเหล่านี้ๆ ได้ชัดเจนที่สุด

4.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสะท้อนคิด

จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสะท้อนคิด จำนวน 8 แหล่งข้อมูล มีรายละเอียดดังนี้

เรื่องที่ 1 การศึกษาของ ดุจเดือน เขียวเหลือง (2556) เรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบการสะท้อนคิดเพื่อสร้างเสริมความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมทางการพยาบาล สำหรับนักศึกษาพยาบาล การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนเกี่ยวกับความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมทางการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาลใน

ปัจจุบัน และศึกษาความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิเรื่องกระบวนการของการสะท้อนคิดที่มีความสำคัญและจำเป็นในการเสริมสร้างความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมทางการพยาบาล สำหรับนักศึกษาพยาบาล 2) สร้างและตรวจสอบคุณภาพรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบการสะท้อนคิดเพื่อสร้างเสริมความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมทางการพยาบาลสำหรับนักศึกษาพยาบาล 3) ศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบการสะท้อนคิด เพื่อสร้างเสริมความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมทางการพยาบาลสำหรับนักศึกษาพยาบาล 4) ประเมินการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบการสะท้อนคิดเพื่อสร้างเสริมความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมทางการพยาบาลสำหรับนักศึกษาพยาบาล นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครลำปาง จำนวน 16 คน ขั้นตอนที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้กับนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุตรดิตถ์ จำนวน 31 คน ขั้นตอนที่ 4 สัมมนาเพื่อประเมินการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น ผลการวิจัยพบว่า 1. ความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมทางการพยาบาลทั้ง 5 ขั้นตอน คือ 1) การระบุประเด็นปัญหาทางจริยธรรม 2) การเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง 3) การวิเคราะห์ทางเลือก 4) การตัดสินใจเลือกและนำไปปฏิบัติ และ 5) การประเมินผลลัพธ์ มีปัญหาอยู่ในระดับมากควรเสริมสร้างแก่นักศึกษาพยาบาล กระบวนการสะท้อนที่มีความสำคัญจำเป็นในการเสริมสร้างความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมทางการพยาบาลมี 7 ขั้นตอน 2. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีองค์ประกอบดังนี้คือ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) กระบวนการจัดการเรียนรู้ 5) การวัดและประเมินผล กระบวนการจัดการเรียนรู้เน้นการสะท้อนคิดตามขั้นตอน 7 ขั้นตอน คือ 1) อธิบายสถานการณ์และปัญหาที่เกิดขึ้น 2) อธิบายความรู้สึกต่อสถานการณ์ 3) บอกแนวคิด/หลักการ/ความเชื่อที่สนับสนุนการกระทำ 4) เปิดใจรับฟังความคิดเห็น/ทางเลือกที่หลากหลาย 5) จัดลำดับความคิด/หาข้อสรุปร่วมอย่างเป็นเหตุเป็นผล 6) นำข้อสรุปไปปฏิบัติ 7) สะท้อนคิดการเรียนรู้/ประสบการณ์ใหม่ที่แตกต่างจากเดิม ผลการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ผลการทดลองใช้เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ พบว่า การจัดกิจกรรมตามกระบวนการจัดการเรียนรู้ของรูปแบบสามารถเสริมสร้างความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมทางการพยาบาล และทำให้นักศึกษาพยาบาลเกิดพฤติกรรมการสะท้อนคิด 3. ผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบที่พัฒนาขึ้นพบว่า 3.1) นักศึกษามีความรู้เกี่ยวกับวิชาจริยศาสตร์และกฎหมายวิชาชีพพยาบาล หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3.2) นักศึกษามีความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมทางการพยาบาล หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3.3) นักศึกษาที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีพฤติกรรมการสะท้อนคิดโดยรวมอยู่ในระดับดี 4. อาจารย์และนักศึกษาส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ปัจจัยนำเข้ากระบวนการ และผลผลิตที่ได้รับจากการใช้รูปแบบมีความเหมาะสม

เรื่องที่ 2 การศึกษาของ ชนิกันต์ ดุลนกิจ (2557) เรื่อง ผลของการใช้หนังสือการตูนเรื่อง โดราเอมอนร่วมกับการสะท้อนคิด เพื่อสร้างความตระหนักเรื่องความมุ่งมั่นในการทำงานของนักเรียน ประถมศึกษาปีที่ 6 การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการใช้หนังสือการตูนเรื่องโดราเอมอนร่วมกับการสะท้อนคิดเพื่อสร้างความตระหนักเรื่องความมุ่งมั่นในการทำงานของนักเรียนระดับ ประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย (ฝ่ายประถม) จำนวน 71 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) หนังสือการตูนโดราเอมอนร่วมกับการเขียนสะท้อนคิด และ 2) แบบวัดความตระหนักเรื่องความมุ่งมั่นในการทำงาน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ยเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานจากคะแนนแบบวัดความตระหนักเรื่องความมุ่งมั่นในการทำงาน และทำการเปรียบเทียบผลก่อนการทดลองและหลังการทดลองด้วยการหาค่าสถิติ t-test dependent ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลของคะแนนแบบวัดความตระหนักเรื่องความมุ่งมั่นในการทำงานในรูปแบบของแบบมาตราประมาณค่า นักเรียนมีคะแนนหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 2) ผลของคะแนนแบบวัดความตระหนักเรื่องความมุ่งมั่นในการทำงานในรูปแบบของการเขียนเติมประโยคให้สมบูรณ์ นักเรียนมีคะแนนหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เรื่องที่ 3 การศึกษาของ ชีรพล เพียรเพ็ง (2557) เรื่อง ผลของการสะท้อนคิดด้วยวิดิทัศน์ ตามแนวคิดวงจรกิบบสันแฟ้มสะสมงานอิเล็กทรอนิกส์ ที่มีต่อระดับการสะท้อนคิดของนักศึกษาครู การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลของการสะท้อนคิดด้วยวิดิทัศน์ตามแนวคิดวงจรกิบบสันแฟ้มสะสมงานอิเล็กทรอนิกส์ที่มีต่อระดับการสะท้อนของนักศึกษาครูก่อนการทดลองกับหลังการทดลอง 2) ศึกษาความแตกต่างระหว่างผลของระดับการสะท้อนของนักศึกษาครูที่สะท้อนคิดด้วยวิดิทัศน์ตามแนวคิดวงจรกิบบสันแฟ้มสะสมงานอิเล็กทรอนิกส์ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยนี้เป็นนักศึกษาครู ที่ลงทะเบียนเรียนวิชา 2726337 การผลิตสิ่งพิมพ์เพื่อการศึกษาด้วยคอมพิวเตอร์ ภาคการศึกษาปลาย ปีการศึกษา 2556 จำนวน 21 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แฟ้มสะสมงานอิเล็กทรอนิกส์ แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และวิดิทัศน์สะท้อนคิด เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ เกณฑ์ประเมินแฟ้มสะสมงานสำหรับนาเสนอ เกณฑ์ประเมินการสะท้อนคิดด้วยวิดิทัศน์ และแบบประเมินระดับการสะท้อน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที (t-test) ผลการวิจัยพบว่า 1) คะแนนเฉลี่ยของการสะท้อนคิดด้วยวิดิทัศน์ตามแนวคิดวงจรกิบบสันแฟ้มสะสมงานอิเล็กทรอนิกส์ที่มีต่อระดับการสะท้อนของนักศึกษาครูหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ระดับการสะท้อนของนักศึกษาครูที่สะท้อนคิดด้วยวิดิทัศน์ตามแนวคิดวงจรกิบบสัน

ในแฟ้มสะสมงานอิเล็กทรอนิกส์ระหว่างก่อนการทดลองและหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เรื่องที่ 4 การศึกษาของ ชมภูษ จันทร์แสง (2558) เรื่อง ผลของการประเมินตนเองโดยใช้วิธีการสะท้อนคิดที่มีต่อความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองมีวัตถุประสงค์เพื่อ เปรียบเทียบความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียนกลุ่มที่เรียนแบบปกติ กับกลุ่มที่จัดการเรียนการสอนประเมินตนเองโดยใช้วิธีการสะท้อนคิดแบบวงเดียว (Single-loop self-reflective thinking) และกลุ่มที่จัดการเรียนการสอนประเมินตนเองโดยใช้วิธีการสะท้อนคิดแบบสองวง (Double-loop self-reflective thinking) ตัวอย่างที่ใช้คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2557 จำนวน 113 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นข้อสอบปรนัย 32 ข้อ และข้อสอบอัตนัย 6 ข้อ ซึ่งมีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.85 วิเคราะห์ผลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของกลุ่มควบคุม ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนไม่แตกต่างกัน และความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของกลุ่มทดลองกลุ่มที่ 1 ซึ่งใช้การสอนประเมินตนเองโดยใช้วิธีการสะท้อนคิดแบบวงเดียว (Single-loop self-reflective thinking) และกลุ่มทดลองกลุ่มที่ 2 ซึ่งใช้การสอนประเมินตนเองโดยใช้วิธีการสะท้อนคิดแบบสองวง (Double-loop self-reflective thinking) ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และกลุ่มทดลองกลุ่มที่ 2 มีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียนสูงกว่ากลุ่มทดลองกลุ่มที่ 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เรื่องที่ 5 การศึกษาของ ปาริฉัตร บุญต่อม (2558) เรื่อง ปฏิสัมพันธ์ระหว่างการสะท้อนคิดของผู้เรียนและการให้ข้อมูลย้อนกลับของผู้สอน ในการพัฒนาแฟ้มสะสมงานอิเล็กทรอนิกส์ที่มีต่อการสร้างสรรค์งานคอมพิวเตอร์กราฟิกของนักเรียนการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างการสะท้อนคิดของผู้เรียนและการให้ข้อมูลย้อนกลับของผู้สอนในการพัฒนาแฟ้มสะสมงานอิเล็กทรอนิกส์ที่มีต่อการสร้างสรรค์งานคอมพิวเตอร์กราฟิกของนักเรียน โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2557 จากการสุ่มอย่างง่าย จำนวนทั้งสิ้น 125 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ระบบจัดการแฟ้มสะสมงานอิเล็กทรอนิกส์บน Google Sites คำถามนำสำหรับการสะท้อนคิด รูปแบบการให้ข้อมูลย้อนกลับ 2 รูปแบบ คือ รูปแบบทั่วไป และรูปแบบชี้แนะเพื่อการปรับปรุง สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงบรรยาย เพื่ออธิบายข้อมูลทั่วไป วิเคราะห์ความแปรปรวนสองทาง (Two-way ANOVA) เพื่อหาปฏิสัมพันธ์ระหว่างการสะท้อนคิดและการให้ข้อมูลย้อนกลับที่มีต่อการ

สร้างสร้งงานคอมพิวเตอร์กราฟิก วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ t-test independent เพื่อหาความแตกต่างของการสร้างสร้งงานของกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการสะท้อนคิดและรูปแบบการให้ข้อมูลย้อนกลับต่างกัน และวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบผลคะแนนของการสร้างสร้งงานคอมพิวเตอร์กราฟิกของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 4 กลุ่ม ผลการทดลองพบว่าการสะท้อนคิดของผู้เรียนและการให้ข้อมูลย้อนกลับของผู้สอนในการพัฒนาแฟ้มสะสมงานอิเล็กทรอนิกส์มีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันส่งผลต่อการสร้างสร้งงานคอมพิวเตอร์กราฟิกของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เรื่องที่ 6 การศึกษาของ สมจิตต์ สินธูชัย (2559) เรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการเสริมต่อการเรียนรู้และการสะท้อนคิดการปฏิบัติเพื่อส่งเสริมความสามารถในการตัดสินใจทางคลินิกของนักศึกษาพยาบาล การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการเสริมต่อการเรียนรู้ และการสะท้อนคิดการปฏิบัติเพื่อส่งเสริมความสามารถในการตัดสินใจทางคลินิกของนักศึกษาพยาบาล และศึกษาประสิทธิผลของการใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น โดยการทดลองใช้กับนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 2 ในการเรียนภาคปฏิบัติวิชาปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาสุขภาพ 1 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เก็บรวบรวมข้อมูลตามจำนวนกลุ่มที่สอนทั้งหมด 4 กลุ่มละ 7-8 คน จำนวนทั้งหมด 31 คน แต่ละกลุ่มคะแนนเฉลี่ย สุ่มแบบง่ายได้กลุ่มทดลอง 2 กลุ่ม จำนวน 16 คน และกลุ่มควบคุม 2 กลุ่ม จำนวน 15 คน กลุ่มทดลองสอนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น กลุ่มควบคุมได้รับการสอนโดยวิธีปกติ แต่ละกลุ่มฝึกปฏิบัติการพยาบาลกลุ่มละ 2 สัปดาห์ รวม 64 ชั่วโมง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่แบบทดสอบวัดความสามารถในการตัดสินใจทางคลินิก เป็นแบบทดสอบอัตนัยประยุกต์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1) รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการเสริมต่อการเรียนรู้ และการสะท้อนคิดการปฏิบัติประกอบด้วย ขั้นตอนการมอบหมายงานให้ปฏิบัติตามความสามารถ และขั้นตอนการจัดการเรียนการสอน 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นประเมินศักยภาพผู้เรียนผ่านการสะท้อนคิดความรู้และประสบการณ์เดิม ขั้นสร้างเสริมศักยภาพการปฏิบัติการพยาบาล ขั้นไตร่ตรองประสบการณ์ร่วมกัน ขั้นสรุปความคิดรวบยอด และ ขั้นประยุกต์ความรู้ในการปฏิบัติงานด้วยตนเอง 2) ประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นพบว่า นักศึกษาพยาบาลกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนความสามารถในการตัดสินใจทางคลินิกหลังทดลองสูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และค่าเฉลี่ยคะแนนความสามารถในการตัดสินใจทางคลินิก หลังการทดลองของนักศึกษาพยาบาลกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เรื่องที่ 7 การศึกษาของ ปิยพจน์ ตัณฑะผลิน (2559) เรื่อง รูปแบบการเรียนออนไลน์โดยการสะท้อนคิดร่วมกันด้วยกรณีศึกษาเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้การกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ตของนิสิต

นักศึกษาครู การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและศึกษาผลการใช้รูปแบบการเรียนออนไลน์โดยการสะท้อนคิดร่วมกันด้วยกรณีศึกษาเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้การกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ตของนิสิต นักศึกษาครูที่มีรูปแบบการระบุด่วนในการเรียนแตกต่างกัน และเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างตัวแปรที่มีผลต่อความตระหนักรู้การกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ตของนิสิตนักศึกษาครู ตัวอย่างการวิจัยคือนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ภาคการศึกษาปลาย ปีการศึกษา 2559 จำนวน 83 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสำรวจข้อมูลเบื้องต้น แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ บทเรียนออนไลน์ แบบประเมินความตระหนักรู้การกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ต คู่มือและแบบประเมินองค์ประกอบและขั้นตอนของรูปแบบ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์สถิติ t-test และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยมีข้อค้นพบดังนี้ 1. รูปแบบการเรียนออนไลน์โดยการสะท้อนคิดร่วมกันด้วยกรณีศึกษาเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้การกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ตของนิสิตนักศึกษาครู ประกอบด้วยองค์ประกอบ 5 ด้าน คือ 1) ระบบการจัดการเนื้อหาสำหรับจัดกิจกรรมออนไลน์ 2) กรณีศึกษาเกี่ยวกับการกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ต 3) ผู้สอนและผู้ช่วยสอน 4) ทรัพยากรการเรียนรู้ และ 5) การประเมินความตระหนักรู้การกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ต ขั้นตอนการสะท้อนคิดร่วมกันด้วยกรณีศึกษา มีด้วยกัน 4 ขั้นตอนคือ 1) ทบทวนประสบการณ์และแสดงความรู้สึก 2) วิเคราะห์กรณีศึกษา 3) สรุปสิ่งที่ได้จากการศึกษา และ 4) เสนอแนวทางการจัดการสถานการณ์ในอนาคต 2. ผลการใช้รูปแบบการเรียนออนไลน์โดยการสะท้อนคิดร่วมกันด้วยกรณีศึกษาพบว่า 1) ผู้เรียนมีทัศนคติต่อพฤติกรรมที่มีแนวโน้มเป็นการกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ตหลังการทำกิจกรรมสูงกว่าก่อนทำกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ผลการเปรียบเทียบความตระหนักรู้การกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ตของนิสิต นักศึกษาครูที่ทำกิจกรรมสะท้อนคิดร่วมกันแบบเปิดเผยตัวตนและไม่เปิดเผยตัวตนพบว่าไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) ผลการวิเคราะห์ลักษณะการแสดงความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงความตระหนักสามารถจำแนกภาพรวมได้ 2 ลักษณะ และความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมเมื่อต้องไปเผชิญการกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ตสามารถจำแนกภาพรวมได้ 4 ลักษณะ 3. ผลการศึกษาตัวแปรที่ส่งผลต่อความแตกต่างของความตระหนักรู้การกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ตของนิสิตนักศึกษาครูพบว่า 1) ผู้เรียนที่มีระดับการพบเจอพฤติกรรมที่มีแนวโน้มเป็นการกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ตแตกต่างกันจะมีระดับทัศนคติต่อพฤติกรรมที่มีแนวโน้มเป็นการกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ตทั้งก่อนและหลังทำกิจกรรมความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ผู้เรียนที่มีระดับทัศนคติหลังทำกิจกรรมแตกต่างกันจะมีความเชื่อมั่นในตนเองต่อการรับมือการกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05.

เรื่องที่ 8 การศึกษาของ รัชพันธ์ เพชรจำนง (2561) เรื่อง การใช้รูปแบบการสะท้อนคิดที่แตกต่างกันผ่านบล็อกในการเรียนแบบผสมผสาน ตามหลักการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่มีต่อ

ความสามารถในการทำงานเป็นทีมของนักศึกษาด้านสื่อสารมวลชน การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาผลของการใช้รูปแบบการสะท้อนคิดผ่านบล็อกแบบมีรูปแบบในการเรียนแบบผสมผสานตามหลักการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่มีต่อความสามารถในการทำงานเป็นทีมของนักศึกษาด้านสื่อสารมวลชน 2) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการทำงานเป็นทีม ของนักศึกษาด้านสื่อสารมวลชนที่เรียนแบบผสมผสานตามหลักการเรียนรู้จากประสบการณ์กลุ่มที่ใช้การสะท้อนคิดผ่านบล็อกแบบมีรูปแบบกับกลุ่มที่ใช้การสะท้อนคิดผ่านบล็อกแบบไม่มีรูปแบบ 3) เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมในการทำงานเป็นทีม ของนักศึกษาด้านสื่อสารมวลชนที่เรียนแบบผสมผสานตามหลักการเรียนรู้จากประสบการณ์กลุ่มที่ใช้การสะท้อนคิดผ่านบล็อกแบบมีรูปแบบกับกลุ่มที่ใช้การสะท้อนคิดผ่านบล็อกแบบไม่มีรูปแบบกลุ่มตัวอย่าง เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาเทคโนโลยีการโทรทัศน์และวิทยุกระจายเสียง คณะเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร (ศูนย์เทเวศร์) จำนวน 55 คน เป็นกลุ่มที่ใช้การสะท้อนคิดแบบมีรูปแบบ (กลุ่มทดลอง) จำนวน 25 คน และกลุ่มที่ใช้การสะท้อนคิดแบบไม่มีรูปแบบ (กลุ่มควบคุม) จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยดังนี้ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ 2) ระบบการจัดการเรียนรู้ (LMS) และเครื่องมือในการสะท้อนคิดผ่านบล็อก 3) แบบวัดความสามารถในการทำงานเป็นทีม 4) แบบประเมินพฤติกรรมความสามารถในการทำงานเป็นทีมและระบุริคเกณฑ์ประเมินพฤติกรรมความสามารถในการทำงานเป็นทีม ผลการวิจัยพบว่า 1) กลุ่มสะท้อนคิดแบบมีรูปแบบ (กลุ่มทดลอง) มีค่าเฉลี่ยคะแนนความสามารถในการทำงานเป็นทีมหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) กลุ่มที่ใช้การสะท้อนคิดผ่านบล็อกแบบมีรูปแบบกับกลุ่มที่มีการสะท้อนคิดผ่านบล็อกแบบไม่มีรูปแบบมีค่าเฉลี่ยคะแนนความสามารถในการทำงานเป็นทีมไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) กลุ่มที่ใช้การสะท้อนคิดผ่านบล็อกแบบมีรูปแบบ (กลุ่มทดลอง) มีค่าเฉลี่ยคะแนนพฤติกรรมการทำงานเป็นทีมสูงกว่า กลุ่มที่มีการสะท้อนคิดผ่านบล็อกแบบไม่มีรูปแบบ (กลุ่มควบคุม) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสะท้อนคิด จำนวน 7 แหล่งข้อมูล ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์กิจกรรมที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ด้วยการประยุกต์การสะท้อนคิดได้ ดังตารางที่ 13

ตารางที่ 12 การวิเคราะห์กิจกรรมที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ด้วยการประยุกต์การสะท้อนคิด

เรื่อง ที่	ผู้วิจัย	ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม	กิจกรรมที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ด้วย การรับใช้สังคม
1	ดุจเดือน เชียวเหลือง (2556)	การพัฒนา รูปแบบการ จัดการเรียนรู้ แบบการสะท้อน คิด	ความสามารถ ในการ ตัดสินใจเชิง จริยธรรม	-การวิเคราะห์สถานการณ์ การคิดไป ถึงสถานการณ์ที่จะตามมาในภายหลัง - ความสามารถของบุคคลใน การใช้ ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจ คาดคะเนการ แสดงพฤติกรรมของตนเองและผู้อื่นใน สถานการณ์ต่างๆ

ตารางที่ 13 (ต่อ)

เรื่อง ที่	ผู้วิจัย	ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม	กิจกรรมที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ ด้วยการรับใช้สังคม
2	ชนิกานต์ คุณกิจ (2557)	การใช้หนังสือ การ์ตูนเรื่องโดรา เอมอนร่วมกับ การสะท้อนคิด	ความ ตระหนัก	- การสะท้อนคิดเริ่มจากการเผชิญต่อ สถานการณ์และตระหนักต่อปัญหา การบรรยายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น - การพัฒนาความฉลาดทางสังคมใน ด้าน การตระหนักรู้ทางสังคม ซึ่ง จะต้องให้รับรู้และเข้าใจผู้อื่นด้วย การ พูด สื่อสารรวมไปถึงภาษาท่าทาง น้ำเสียง สีหน้า แววตา
3	ธีรพล เพียร เพ็ง (2557)	ผลของการ สะท้อนคิดด้วย วิถีทัศน์ตาม แนวคิดวงจร กิบส์ในแฟ้ม สะสมงาน อิเล็กทรอนิกส์	ระดับการ สะท้อนคิด	-การสร้างแรงจูงใจ การทำกิจกรรม ออนไลน์ร่วมกันที่หลากหลาย ในการ ดำเนินชีวิตประจำวัน - นำมาใช้ในการพัฒนา การเข้าใจ ความรู้สึกข้อผู้อื่น แสดงออกทาง สังคม
4	ชมภูษ จันทร์แสง (2558)	การประเมิน ตนเองโดยใช้ วิธีการสะท้อน คิด	ความสามารถ ในการคิด อย่างมี วิจารณญาณ	- การรับรู้ใช้ประสบการณ์เดิมมาช่วย ใน การมองว่า สิ่งที่เห็นและได้กระทำ ในสถานการณ์ - การรู้คิดทางสังคม เป็น ความสามารถของบุคคลในการรู้คิด ต่อสถานการณ์ สังคมรอบตัว

เรื่อง ที่	ผู้วิจัย	ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม	กิจกรรมที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ ด้วยการรับใช้สังคม
5	สมจิตต์ สินธุชัย (2559)	การพัฒนา รูปแบบการเรียน การสอนตาม แนวคิดการเสริม ต่อการเรียนรู้ และการสะท้อน คิดการปฏิบัติ	ความสามารถ ในการ ตัดสินใจทาง คลินิก	- การวิเคราะห์ใช้ประสบการณ์เดิมมา ช่วยใน การมองว่า สถานการณ์นี้เป็น อย่างไรอะไรเป็นสิ่งที่ดี และไม่ เสนอทางเลือกใดทางเลือกหนึ่ง -สามารถประเมินสถานการณ์รอบๆ ด้าน และเป็นความสามารถในการ เข้าใจต่อ สถานการณ์ทางสังคม แล้ว แสดงออกหรือตอบโต้เป็นพฤติกรรม ในสถานการณ์ทางสังคม
6	ปิยพจน์ ตันตะพลิน (2559)	รูปแบบการเรียน ออนไลน์โดยการ สะท้อนคิด ร่วมกันด้วย กรณีศึกษา	ความ ตระหนักรู้ การกลั่น แกล้งทาง อินเทอร์เน็ต	- การสะท้อนคิดมีการแสดงความรู้สึก ต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้น เปรียบเทียบความรู้สึกที่ของตนเอง กับบุคคลอื่น - ความฉลาดทางสังคมในด้านการเห็นอก เห็นใจผู้อื่น (Empathy) เป็นวิธีการของ บุคคลที่ใช้ในการรับรู้และการสัมผัสความ เป็นจริงต่อความรู้สึก ประสบการณ์และ การรับรู้ของบุคคลอีกคนหนึ่ง
7	รัชนันท์ เพชรจำนง (2561)	การใช้รูปแบบ การสะท้อนคิดที่ แตกต่างกันผ่าน บล็อกในการ เรียนแบบ ผสมผสาน ตาม หลักการเรียนรู้ จาก ประสบการณ์	ความสามารถ ในการทำงาน เป็นทีม	- การสะท้อนคิดร่วมกันระหว่าง สมาชิกที่มี ความเกี่ยวข้องใน สถานการณ์นั้นๆ เพื่อเป็นการขยาย มุมมองต่างๆ -ความสามารถในการแสดงออกถึง ความชำนาญของ บุคคลในการเรียนรู้ ที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นด้วยการแสดงออก และการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคล อื่น

จากตารางที่ 13 การวิเคราะห์กิจกรรมที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ด้วยการประยุกต์การสะท้อนคิด ดังนี้ การรับรู้ใช้ประสบการณ์เดิม การวิเคราะห์ สถานการณ์นี้เป็น เสนอทางเลือก แสดงความรู้สึก ต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้น สะท้อนคิดร่วมกันระหว่างสมาชิกที่มีโดยใช้เครื่องมือบนเว็บต่างๆ

5. ความฉลาดทางสังคม

5.1 ความหมายของความฉลาดทางสังคม

คณิตพันธุ์ ทองสืบสาย (2552) ได้ให้ความหมายว่า ความสามารถของบุคคลในการที่จะอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคม มีการรับรู้เข้าใจและตระหนักรู้ถึงความต้องการของสังคม นำไปสู่การปฏิบัติตัวที่ถูกต้องเหมาะสมต่อสังคม เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลอื่นในสังคมมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสอดคล้องกับสถานการณ์ในสังคมทำให้สามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข

กรมสุขภาพจิต (2554) ได้นิยามความฉลาดทางสังคมว่า ความฉลาดทางสังคมเป็นความสามารถของบุคคลในการวางตัว แสดงท่าที การสร้างสัมพันธภาพหรือมนุษยสัมพันธ์ การรู้บทบาทหน้าที่ การเข้าสังคม การใช้ภาษาขณะพูดคุยกับผู้อื่นรวมถึงทักษะด้านอื่น ๆ อันเกี่ยวกับระเบียบวินัย เช่น ความตรงต่อเวลา ความซื่อสัตย์ ความจงรักภักดีต่อองค์กร เป็นต้น

กาญจน์กมล สุวิทยารัตน์ (2557) ความฉลาดทางสังคม หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงถึงความสามารถของบุคคลในการรับรู้ เข้าใจอารมณ์ ความรู้สึก ความคิดและพฤติกรรมของผู้อื่น เห็นอกเห็นใจผู้อื่น มีความรู้เรื่องราวของสังคม มีทักษะในการแสดงออกตามสภาพการณ์ได้อย่างถูกต้อง สร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ อยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข

ปวีศา ภาวเจริญผล (2559) ความสามารถในการตระหนักรู้และมีความสามารถในการรับรู้และเข้าใจบุคคลอื่นสามารถใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

Thorndike (1920) ให้ความหมายของความฉลาดทางสังคมว่า ความฉลาดทางสังคมเป็นความสามารถของบุคคลในการเข้าใจและจัดการกับผู้อื่นทั้งเพศหญิง เพศชาย เด็กผู้หญิง เด็กผู้ชาย และสามารถสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นได้อย่างชาญฉลาด

Vernon (1993) ให้ความหมายของความฉลาดทางสังคมว่าความฉลาดทางสังคมเป็นความสามารถของบุคคลในการเข้ากับบุคคลอื่นโดย ทั่วไป การมีเทคนิคทางสังคม หรือความง่ายในการเข้า... ความรู้เกี่ยวกับเรื่องราวของสังคม ความรู้สึกไวต่อสิ่งที่เกิดขึ้นจากสมาชิก

Buzan (2002) ให้ความหมายของความฉลาดทางสังคมว่า ความฉลาดทางสังคมเป็นความสามารถในการเข้าสังคมของบุคคล ทั้งการเข้าสังคมกับบุคคลแบบตัวต่อตัว คนกลุ่มเล็กไปสู่คนกลุ่มใหญ่ หรือกลุ่มคนจำนวนมาก

Goleman (2006) ได้ให้ความหมายของความฉลาดทางสังคมว่าความฉลาดทางสังคมเป็นความสามารถในการเข้าสังคม การอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างกลมกลืนและมีความสุข สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข รวมทั้งสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นในสังคมเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการ

Albrecht (2006) ได้ให้ความหมายของความฉลาดทางสังคมว่าความฉลาดทางสังคมเป็นความสามารถของบุคคลในการเข้ากับผู้อื่นได้ดี และทำให้ผู้อื่นให้ความร่วมมือ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น รวมทั้งการมีทักษะในการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นในทุกสถานการณ์

จากการพิจารณาความหมายของความฉลาดทางสังคม ประเด็นที่นักจิตวิทยาและนักการศึกษาให้ความสนใจสอดคล้องกัน ได้แก่ ความสามารถของบุคคลในการเข้าใจผู้อื่น การมีเทคนิคทางสังคม ความรู้สึกไวต่อสิ่งที่เกิดขึ้น ความสามารถในการเข้าใจอารมณ์ความรู้สึก ความคิดและพฤติกรรมของ สามารถแสดงออกในสิ่งที่ตนเองรู้สึกได้อย่างถูกต้อง เป็นทุนทางสติปัญญาด้านความรู้ของบุคคลเกี่ยวกับสังคมโลก อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างกลมกลืนและมีความสุข

ผู้วิจัยจึงสรุปว่า ความฉลาดทางสังคม หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข มีการรับรู้เข้าใจและตระหนักรู้ถึงความต้องการของสังคม นำไปสู่การปฏิบัติตัวที่ถูกต้องเหมาะสมต่อสังคม เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลอื่นในทุกสถานการณ์

5.2 องค์ประกอบของความฉลาดทางสังคม

Thorndike (1920) ซึ่งกำหนดความฉลาดของบุคคลออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ความสามารถในการเข้าใจและจัดการกับความคิดที่เป็นนามธรรม (Abstract Intelligence) ความสามารถในการเข้าใจและจัดการด้านรูปธรรม (Mechanical Intelligence) และความสามารถในการเข้าใจและจัดการกับบุคคล (Social Intelligence)

Kosmitzki (1993) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของความฉลาดทางสังคมหลายองค์ประกอบ ได้แก่ การรับรู้อารมณ์ความรู้สึกบุคคลอื่น (Perceptiveness of others' internal states and moods) ความสามารถทั่วไปในการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น (General Ability to Deal with other People) ความรู้ในกฎเกณฑ์ทางสังคม (Knowledge about Social Rules and Social Life) การหยั่งรู้และความรู้สึกไวต่อสภาพการณ์ทางสังคมที่ซับซ้อน (Insight and Sensitivity Complex Social Situations) การใช้เทคนิคทางสังคมเพื่อการเข้ากับผู้อื่น (use of social techniques to manipulate others) การมีทัศนคติในการรับรู้ผู้อื่น (Perspective Taking) การปรับตัวทาง สังคม (Social Adaptation)

Buzan (2002) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของความฉลาดทางสังคมว่าความฉลาดทางสังคมประกอบด้วย การรับรู้และใส่ใจในความสนใจความรู้สึกของผู้อื่น การเข้าใจเห็นใจ ห่วงใย คิดในแง่ดีต่อผู้อื่นอย่างแท้จริง การตั้งใจและสนใจฟัง การใช้ภาษากายแสดงความรู้สึกการสนทนาที่เหมาะสม การสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม การเจรจาต่อรอง ความสามารถในการจัดการกับความขัดแย้ง

Bar-on (2005) ได้กล่าวถึง ความฉลาดทางสังคมว่ามีองค์ประกอบ ดังนี้

1) องค์ประกอบด้านความสามารถระหว่างบุคคล (Interpersonal Component) ได้แก่

1.1) การเอาใจเขามาใส่ใจเรา (Empathy-EM) เป็นความสามารถในการตระหนักเข้าใจ และชื่นชมกับความรู้สึกของผู้อื่น ซึ่งต้องเป็นบุคคลที่ไวต่อความรู้สึกของผู้อื่น โดยรู้ว่าผู้อื่นกำลังรู้สึกอะไร อย่างไร และเหตุใดจึงรู้สึกเช่นนั้น การเป็นคนเอาใจเขามาใส่ใจเราหมายความว่ามีความรวมถึงความสามารถในการอ่านอารมณ์ผู้อื่นได้ ห่วงใยผู้อื่น แสดงความสนใจและเข้าไปเกี่ยวข้องกับผู้อื่น

1.2) ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal Relationship-IR) เป็นความสามารถที่จะสร้างและรักษาความพึงพอใจในความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันด้วยความใกล้ชิดการให้และการรับรู้ อารมณ์ความรู้สึก ความพึงพอใจซึ่งกันและกันนั้นรวมถึงการแลกเปลี่ยนทางสังคมที่มีความหมายเป็นสิ่งตอบแทนและทำให้มีความสุขได้ ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลบ่งบอกได้โดยความสามารถในการให้และการรับความอบอุ่นและอารมณ์ ความรู้สึก และความสามารถที่จะถ่ายทอดความใกล้ชิดสนิทสนมกับผู้อื่น องค์ประกอบนี้ไม่เพียงแต่จะเกี่ยวข้องกับการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นเท่านั้นแต่เชื่อมโยงกับความสามารถที่จะรู้สึกไร้กังวลและมีความสุขในความสัมพันธ์ อีกทั้งยังสามารถควบคุมคาดหวังทางบวกที่เกี่ยวข้องกับการติดต่อกันในสังคมด้วยทักษะทางอารมณ์ โดยทั่วไปจะต้องการความไวต่ออารมณ์ความรู้สึกของผู้อื่น ความต้องการที่สร้างความสัมพันธ์ และความรู้สึกพึงพอใจในความสัมพันธ์

1.3) การรับผิดชอบต่อสังคม (Social Responsibility-SR) เป็นความสามารถที่จะแสดงตนในการให้ความร่วมมือ ให้การสนับสนุน และสร้างสรรค์สมาชิกของกลุ่มสังคมของบุคคลนั้น เป็นความสามารถที่เกี่ยวข้องกับการกระทำที่จะแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม แม้ว่าบุคคลนั้นอาจจะไม่ได้รับผลประโยชน์โดยส่วนตัวก็ตาม ผู้ที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมจะมีจิตสำนึกต่อสังคมและเป็นห่วงเป็นใยผู้อื่นซึ่งเห็นได้จากความสามารถที่จะรับผิดชอบต่อจัดการปรับปรุงชุมชน องค์ประกอบนี้จะเกี่ยวข้องกับการทำสิ่งต่าง ๆ ร่วมกับผู้อื่น การยอมรับผู้อื่น ซึ่งการกระทำใด ๆ นั้นจะขึ้นอยู่กับจิตสำนึกและการสนับสนุนกฎเกณฑ์ทางสังคม บุคคลเหล่านี้จะมีความไวต่อความรู้สึกระหว่างบุคคลและเป็นผู้ที่สามารถยอมรับผู้อื่น สามารถใช้พรสวรรค์ในการเก็บเกี่ยวสิ่งดี ๆ ได้ บุคคลที่ขาดความสามารถในด้านนี้จะเป็นพวกที่มีทัศนคติต่อต้านสังคม ปฏิบัติตนในทางไม่ดีและเอาเปรียบผู้อื่น

2) องค์ประกอบด้านความสามารถในการปรับตัว (Adaptability Component) ได้แก่

2.1) ทักษะการแก้ปัญหา (Problem Solving) เป็นความสามารถในการอธิบายและบ่งชี้ถึงสาเหตุของปัญหา อันนำมาซึ่งแนวทางการแก้ไข และทำให้การแก้ปัญหานั้นประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ การแก้ปัญหาโดยทั่วไปแล้วเป็นงานที่มีความหลากหลายและรวมเอาความสามารถที่ต้องผ่านกระบวนการ ดังนี้

2.1.1) การตระหนักถึงปัญหา คือรู้สึกมีความมั่นใจและแรงจูงใจที่จะจัดการกับปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ

2.1.2) อธิบายและกำหนดปัญหาได้อย่างชัดเจนเท่าที่จะทำได้ ด้วยการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

2.1.3) สร้างแนวทางการแก้ปัญหาให้ได้มากเท่าที่จะทำได้ เช่น การระดมสมอง

2.1.4) ทำการตัดสินใจเพื่อที่จะนำการแก้ปัญหาไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การซึ่งน้ำหนักข้อสนับสนุนและต่อต้านของแต่ละแนวทางแก้ปัญหาและเลือกแนวทางปฏิบัติที่ดีที่สุดมาใช้ การแก้ปัญหาก็จะเกี่ยวข้องกับสติสัมปชัญญะ การฝึกฝน วิถีดำเนินการ และความเป็นระบบในความพยายามที่จะเข้าสู่ตัวปัญหา ซึ่งทักษะนี้จะเชื่อมโยงกับความต้องการของบุคคลที่จะเผชิญปัญหาให้ดีที่สุด มากกว่าการหลีกเลี่ยงปัญหา

2.2) การทดสอบความจริง (Reality Test) เป็นความสามารถในการประเมินความสอดคล้องระหว่างสิ่งที่เคยประสบกับสิ่งที่ปรากฏอยู่จริง ซึ่งความสามารถนี้เกี่ยวข้องกับการค้นหาหลักฐานเพื่อยืนยัน ตัดสินและสนับสนุนความรู้สึก การรับรู้ และความคิดต่าง ๆ ซึ่งการทดสอบนั้นจะเกี่ยวข้องกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างทันทีทันใด โดยมีเจตนาที่จะทำให้สิ่งต่าง ๆ อยู่ในมุมมองที่ถูกต้องตามความจริง โดยปราศจากจินตนาการหรือการฝันกลางวัน ซึ่งสิ่งสำคัญในองค์ประกอบนี้ ได้แก่ระดับของการรับรู้หลักฐานที่มีความชัดเจนต่อการประเมินและจัดการกับสถานการณ์ ซึ่งจะเกี่ยวข้องความสามารถในการเอาใจจดจ่อและการคิดพิจารณาเมื่อมีการทดสอบเกิดขึ้น การทดสอบตามสภาพที่เกิดขึ้นในทันใดนั้นจะแสดงถึงความชัดเจนในการรับรู้และกระบวนการคิด

2.3) การรู้จักยืดหยุ่น (Flexibility) เป็นความสามารถในการปรับอารมณ์ ความคิดและพฤติกรรมของบุคคล เพื่อเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขและสถานการณ์ต่าง ๆ องค์ประกอบนี้จะเกี่ยวข้องความสามารถโดยรวมของบุคคลที่จะปรับตัวเข้ากับสิ่งที่ไม่คุ้นเคย คาดเดาไม่ได้ และสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง ผู้ที่รู้จักยืดหยุ่นจะสามารถเปลี่ยนแปลงจิตใจของตนเองเมื่อหลักฐานที่มีอยู่แสดงให้เห็นว่าพวกเขาหาผิดพลาด โดยทั่วไปบุคคลเหล่านี้จะมีลักษณะเปิดเผยและใจกว้าง

3) องค์ประกอบด้านการจัดการกับความเครียด (Stress Management)

3.1) การอดทนกับความเครียด (Stress Tolerance-ST) เป็นความสามารถในการทนต่อเหตุการณ์ร้าย ๆ และสถานการณ์ที่ตึงเครียดได้ แม้ในสถานการณ์ที่ยากเข็ญก็ได้ถูกสิ่งเลวร้ายนั้นครอบงำ ซึ่งความสามารถในด้านนี้จะมีพื้นฐานจากสิ่งต่อไปนี้

3.1.1) ประสิทธิภาพในการเลือกวิธีที่จะจัดการกับความเครียด เช่น เป็นผู้ที่มีความรู้และประสิทธิภาพ สามารถเสนอวิธีการที่เหมาะสม และรู้ว่าจะต้องทำอะไรและอย่างไร

3.1.2) รู้สึกทางบวกต่อประสบการณ์ใหม่และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นโดยทั่วไปทั้งยังสามารถผ่านพ้นปัญหาได้สำเร็จ เช่น ความสามารถของบุคคลที่จะเผชิญและรับมือกับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ เป็นต้น

3.1.3) มีความรู้สึกว่าคุณสามารถควบคุม หรืออยู่เหนือสถานการณ์ตึงเครียดได้เช่น การทำให้ใจสงบ หรือสามารถควบคุมอารมณ์ได้ เป็นต้น

องค์ประกอบการอดทนกับความเครียดจะใกล้เคียงกับการอ้างถึง “จุดแข็งของตนเอง” (Ego Strength) และการจัดการทางบวก (Positive Coping) ต่อความเครียดได้อย่างเหมาะสมการอดทนต่อความเครียดนี้จะเกี่ยวข้องความสามารถในการผ่อนคลาย ตั้งสติ และเผชิญหน้ากับความยากลำบากได้อย่างสงบ โดยปราศจากอารมณ์ที่รุนแรง บุคคลที่ควบคุมอารมณ์ได้ดีจะเลือกที่จะเผชิญหน้ากับวิกฤตและปัญหามากกว่าการยอมแพ้และปล่อยให้ตนรู้สึกท้ออะไรไม่ถูกและสิ้นหวังหากองค์ประกอบนี้ในอีกวิธีหนึ่งที่ไม่เพียงพอก็จะเกิดการวิตกกังวลซึ่งมีผลต่อการแสดงออกเนื่องจากมีจิตใจจดจ่ออยู่ การตัดสินใจทำได้ยาก

3.2) การควบคุมแรงกระตุ้น (Impulse Control) เป็นความสามารถในการอดกลั้นและชะลอแรงขับ หรือสิ่งล่อใจที่จะให้เกิดการกระทำบางสิ่งบางอย่าง สามารถตั้งสติและควบคุมพฤติกรรมก้าวร้าว และการกระทำที่ไร้ซึ่งความรับผิดชอบ บุคคลที่มีปัญหาในการควบคุมแรงกระตุ้นสามารถดูได้จากมีความอดทนต่อความคับข้องใจ หุนหันพลันแล่น ควบคุมปัญหาด้วยความโกรธ ทำในสิ่งที่เป็นโทษ ขาดการควบคุมตนเอง และแสดงพฤติกรรมอย่างกะทันหันและไม่สามารถทำนายได้

Goleman (2006) ได้แบ่งความฉลาดทางสังคมออกเป็น 2 ประเด็น ดังนี้

1) การตระหนักรู้ทางสังคม (Social Awareness) ซึ่งในส่วนนี้รวมทั้งการรับรู้ถึงอารมณ์ความรู้สึก ความเข้าใจในสถานการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นในขณะนั้น เรียกได้ว่าเป็นเรื่องเกี่ยวกับการรับรู้เกี่ยวกับบุคคลและสังคมที่เราเข้าไปเกี่ยวข้อง มีองค์ประกอบย่อยอีก 4 ประการ ได้แก่

1.1) การเข้าใจความรู้สึกของบุคคล (Primal Empathy) มักจะเป็นการรับรู้ที่เกิดขึ้นตามสัญชาตญาณที่เราไม่รู้ตัว ดังนั้นเมื่อรับรู้แล้วก็เข้าสู่ประการที่สอง

1.2) การให้ความสนใจผู้อื่น (Attunement) เพื่อให้สมองของเราและคู่สนทนาสามารถที่จะเชื่อมต่อและส่งสัญญาณถึงกันได้อย่างเต็มที่ ความสามารถในการรับฟังอย่างสนใจและตั้งใจ เป็นความสามารถที่สำคัญทางสังคมอย่างหนึ่ง เพราะการฟังอย่างตั้งใจจริงจึงจะทำให้เราสามารถจับสัญญาณต่าง ๆ ที่มากับอวัจนภาษาได้มากขึ้นไม่ว่าจะเป็นน้ำเสียง สายตา หรือสีหน้า การฟังที่ดีจะทำให้เราเข้าใจในอารมณ์และความต้องการของคู่สนทนาได้มากขึ้น มีการกล่าวกันว่า ความสามารถและความสนใจในการฟังที่ดีนั้น เป็นตัวแปรที่สำคัญในการทำให้คนบางคนประสบความสำเร็จเหนือผู้อื่น เนื่องจากถ้าเราเป็นผู้ฟังที่ดีก็จะทำให้เราเข้าใจทั้งอารมณ์ ความรู้สึก และความต้องการของผู้พูดได้ดียิ่งขึ้น และที่สำคัญ การฟังอย่างตั้งใจยังช่วยให้อารมณ์ของทั้งผู้พูดและผู้ฟังเชื่อมโยงกันมากขึ้น

1.3) การเกิดความถูกต้องในการเข้าใจผู้อื่น (Empathic Accuracy) ซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นต่อเนื่องจากสองแนวคิดแรก โดยการอ่านหรือทำความเข้าใจที่ถูกต้องต่ออารมณ์ ความคิด และความมุ่งหวังของอีกฝ่ายถือเป็นปัจจัยที่สำคัญของความฉลาดทางอารมณ์

1.4) การรับรู้ทางสังคม (Social Cognition) ซึ่งในการรับรู้เกี่ยวกับสังคมนั้นจะส่งผลต่อ การแสดงปฏิกิริยาต่าง ๆ ในสังคม คนที่เก่งด้านการรับรู้เกี่ยวกับสังคมจะสามารถอ่านสถานการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นในขณะนั้นได้เป็นอย่างดีการรับรู้ต่อสังคมนั้นเป็นเพียงแค่ขั้นตอนแรก ถ้าเรามีแต่การรับรู้แต่เพียงอย่างเดียวโดยไม่มีการกระทำเกิดขึ้นก็จะมีประโยชน์แต่อย่างใด ดังนั้นในองค์ประกอบประการที่สองของความฉลาดทางสังคมคือ การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม

2) การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Social Facility) ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องเนื่องจาก ความสามารถในการรับรู้เกี่ยวกับผู้อื่นในสังคม นั่นคือเราจะต้องมีปฏิสัมพันธ์ที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เราสามารถอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข โดย Goleman (2006) ได้แบ่งการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Social Facility) ออกเป็น 4 ประการ ดังนี้

2.1) ความสามารถในการเข้าร่วมกับบุคคล (Synchrony) การที่คนสองคนมีปฏิกิริยาของร่างกายที่สอดคล้องไปในจังหวะเดียวกัน คนที่มีความฉลาดทางสังคมในด้านนี้จะสามารถจับปฏิกิริยาของคู่สนทนาได้ดี แต่บุคคลที่มีปัญหาในด้านนี้มักจะไม่สามารถอ่านปฏิกิริยาหรืออวัจนภาษาที่อีกฝ่ายสามารถแสดงออกมาได้

2.2) ความสามารถในการแสดงตนเอง (Self-presentation) ซึ่งเป็นเรื่องของการแสดงออกของแต่ละบุคคล คนบางคนเป็นผู้ที่มีความสามารถในการแสดงอารมณ์หรือถ่ายทอดอารมณ์ให้ผู้อื่นรับรู้ได้ดี ในทางกลับกันคนรอบข้างก็จะมีใจในอารมณ์ของคนเหล่านี้ได้ดีเช่นกัน เช่น นักแสดงที่เก่ง ๆ หรือนักพูดเก่ง ๆ หรือแม้กระทั่งอาจารย์เก่ง ๆ คนพวกนี้จะสามารถแสดงออกทางอารมณ์ที่เก่ง รู้จักที่จะแสดงอารมณ์ในแต่ละแบบในจังหวะเวลาที่เหมาะสม

2.3) ความสามารถในการชี้นำพฤติกรรมของบุคคล (Influence) ซึ่งเป็นทักษะที่ต่อเนื่องจากความสามารถในการแสดงตนเอง คนที่มีทักษะในด้านความสามารถในการชี้นำพฤติกรรมที่ดีจะมีความสามารถในการรับรู้ต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในขณะนั้น และใช้ความสามารถส่วนตัวในการชี้นำพฤติกรรมหรืออารมณ์ของบุคคลที่อยู่รอบ ๆ ตัว

2.4) ความสามารถในการคำนึงถึงผู้อื่น (Concern) เนื่องจากเมื่อเราได้รับรู้ในอารมณ์ความรู้สึกของผู้อื่นแล้ว เราจะพบว่าหลาย ๆ คนยังประสบกับปัญหาหรือมีเรื่องทุกข์ใจอยู่ ดังนั้นความฉลาดทางอารมณ์ประเภทสุดท้าย ก็คือการคำนึงถึงผู้อื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรู้จักที่จะช่วยเหลือผู้อื่นที่กำลังมีปัญหา

Albrecht (2006) ได้กำหนดองค์ประกอบของความฉลาดทางสังคมไว้ ดังนี้

1) การตระหนักรู้ในสถานการณ์ (Situational Awareness) หมายถึง ความสามารถของบุคคลใน การอ่านสถานการณ์และตีความในพฤติกรรมของผู้อื่นในสถานการณ์ต่างๆทั้งทางด้านอารมณ์ ความต้องการและความมุ่งหมายที่จะนำไปสู่การมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน

2) การแสดงออก (Presence) หมายถึง การแสดงออกทั้งในรูปแบบของวัจนภาษา(ภาษาพูด) และอวัจนภาษา (ภาษาท่าทาง) รวมทั้งสิ่งที่ปรากฏออกมาทั้งหมด ท่าทาง น้ำเสียง การเคลื่อนไหว หรือภาพรวมทั้งหมดที่บุคคลแสดงออก ซึ่งจะกำหนดภาพของบุคคลที่มีต่อผู้อื่น

3) ความจริงแท้ (Authenticity) หมายถึง สิ่งที่แสดงออกมาทางพฤติกรรมที่จะนำไปการตัดสินใจจากผู้อื่นว่าเป็นคนที่เปิดเผย ซื่อสัตย์ น่าเชื่อถือ จริงใจ เจตนาดี และเป็นความจริงแท้

4) ความชัดเจน (Clarity) หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการอธิบายความคิดเห็นของตนเองผ่านข้อมูลอย่างชัดเจนและถูกต้องแม่นยำ รวมทั้งกำหนดจุดมุ่งหมายในการปฏิบัติเพื่อสร้างความร่วมมือจากคนอื่น ๆ

5) ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (Empathy) หมายถึง ความรู้สึกร่วมกันระหว่างบุคคลและ เป็นความสามารถในการเชื่อมต่อกับผู้อื่นที่จะนำไปสู่พื้นฐานของของปฏิสัมพันธ์ที่ดีและความร่วมมือกัน

จากการศึกษาองค์ประกอบของความฉลาดทางสังคมจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า การตระหนักรู้ทางสังคม(Social Awareness) การรู้คิดทางสังคม(Social Cognition) และการมีทักษะทางสังคม (Social Skills) ดังตารางที่ 14

ตารางที่ 13 การศึกษาองค์ประกอบของความฉลาดทางสังคม

องค์ประกอบ	Thorndike (1920)	Kosmitzki (1993)	Buzan (2002)	Bar-on (2005)	Goleman (2006)	Albrecht (2006)
1. การตระหนักรู้ทางสังคม (Social Awareness)						
1.1 การรับรู้ผู้อื่น	-	✓	✓	-	-	-
1.2 การเข้าใจผู้อื่น	-	✓	✓	✓	-	-
1.3 การเห็นอกเห็นใจผู้อื่น	-	✓	✓	✓	-	✓
2. การรู้คิดทางสังคม (Social Cognition)						
2.1 การมีข้อสันนิษฐานทางสังคม	-	✓	-	-	-	-
2.2 การตัดสินสภาพการณ์ทางสังคม	-	✓	-	✓	-	✓
3. การมีทักษะทางสังคม (Social Skills)						
3.1 การแสดงออกทางอารมณ์	-	-	✓	-	-	✓
3.2 การแสดงออกทางสังคม	-	✓	✓	-	-	✓
3.3 การสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม	✓	✓	✓	-	✓	✓

จากตารางที่ 14 การศึกษาองค์ประกอบของความฉลาดทางสังคม พบว่า องค์ประกอบของความฉลาดทางสังคม มี 3 ด้าน คือ การตระหนักรู้ทางสังคม การรู้คิดทางสังคม และ การมีทักษะทางสังคม ดังนี้

- 1) ด้านการตระหนักรู้ทางสังคม พบว่า การเห็นอกเห็นใจผู้อื่น เป็นองค์ประกอบที่นักวิชาการเห็นด้วยมากที่สุด
- 2) ด้านการรู้คิดทางสังคม พบว่า การตัดสินสภาพการณ์ทางสังคม เป็นองค์ประกอบที่นักวิชาการเห็นด้วยมากที่สุด
- 3) ด้านการมีทักษะทางสังคม พบว่า การสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม เป็นองค์ประกอบที่นักวิชาการเห็นด้วยมากที่สุด

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณา 3 องค์ประกอบของความฉลาดทางสังคม พบว่า สอดคล้องกับองค์ประกอบของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสุขศึกษา กล่าวคือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสุขศึกษาด้าน

ความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติสอดคล้องกับองค์ประกอบของความฉลาดทางสังคม ด้านการรู้คิดทางสังคม ด้านการตระหนักรู้ทางสังคม และด้านการมีทักษะทางสังคม ตามลำดับ

5.3 การพัฒนาความฉลาดทางสังคม

5.3.1 คุณลักษณะของผู้ที่มีความฉลาดทางสังคม

วนิษา เรช (2550) ได้กล่าวถึงพฤติกรรมของผู้ที่มีความฉลาดทางสังคมไว้ว่า ผู้ที่มีความฉลาดทางสังคมจะมีเพื่อนหลายกลุ่ม กลุ่มละหลายคน ชอบพูดคุย สนทนากับผู้อื่นได้เป็นเวลานานๆ เพื่อนๆวางใจ หรือมักมาขอความคิดเห็น ชอบนั่งดูผู้คน ทักทายผู้อื่นก่อน เปิดโอกาสให้ผู้อื่นพูดคุยด้วยเสมอ สามารถทำให้ผู้อื่นสบายใจได้ สังเกตอารมณ์ของผู้อื่นได้อย่างรวดเร็ว ชอบให้ความช่วยเหลือผู้อื่น ทำให้ผู้อื่นคล้อยตามได้ เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นในสถานการณ์ต่างๆ ชอบทำงานกลุ่ม เพื่อนๆมักเข้ามาปรึกษาปัญหา ชอบงานอาสาสมัคร มักเป็นผู้วางแผนกิจกรรมสำหรับสมาชิกกลุ่ม ลักษณะเด่นอีกอย่างหนึ่ง คือ การเป็นผู้ฟังที่ดีความช่วยเหลือผู้อื่น ทำให้ผู้อื่นคล้อยตามได้ เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นในสถานการณ์ต่างๆ ชอบทำงานกลุ่ม เพื่อนๆมักเข้ามาปรึกษาปัญหา ชอบงานอาสาสมัคร มักเป็นผู้วางแผนกิจกรรมสำหรับสมาชิกกลุ่ม

Sternberg (1981) ได้สรุปผลการศึกษาลักษณะของความฉลาดทางสังคมจากกลุ่มบุคคลต่างๆพบว่า คุณลักษณะที่เป็นพฤติกรรมของความฉลาดทางสังคม ได้แก่ การยอมรับผู้อื่นตามที่เขาเป็น การยอมรับความผิดพลาด การแสดงถึงความสนใจในสังคมโลก การตรงเวลาในการนัดหมาย การมีความรู้สึกผิดชอบชั่วดี การคิดก่อนพูดและก่อนทำ การแสดงถึงความอยากรู้อยากเห็น การไม่ตัดสินใจอย่างฉับพลัน การตัดสินใจอย่างยุติธรรม การประเมินข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหาได้อย่างดี การรู้สึกไวต่อความรู้สึกและความต้องการของผู้อื่น การตรงไปตรงมาและซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น การแสดงถึงความสนใจต่อสิ่งแวดล้อม

Kosmitzki (1993) ได้กล่าวถึงลักษณะโดยส่วนใหญ่ของผู้ที่มีความฉลาดทางสังคมไว้ว่า เป็นผู้ que เข้าใจความคิด ความรู้สึกและความตั้งใจของผู้อื่นได้ดีสามารถจัดการกับผู้อื่นได้ดี มีความรอบรู้ครอบคลุมเรื่องกฎเกณฑ์และแนวปฏิบัติในสัมพันธภาพของบุคคล ให้ความสำคัญกับผู้อื่น ปรับตัวเข้ากับทุกสถานการณ์ได้ดี อบอุ่นและใส่ใจห่วงใยผู้อื่น เปิดรับต่อประสบการณ์ใหม่ ความคิดใหม่ และค่านิยมใหม่ ๆ

Buzan (2002) ได้กล่าวถึงลักษณะของผู้ที่มีความฉลาดทางสังคมว่า ผู้ที่มีความฉลาดทางสังคมจะเป็นผู้ที่มีความมั่นใจในตนเอง มีเป้าหมาย วิสัยทัศน์ ตระหนกอยู่เสมอกำลังมุ่งหน้าไปทางทิศใด รับรู้และใส่ใจในความสนใจและความรู้สึกของผู้อื่น เคารพให้เกียรติทุกคนเข้าใจเห็นใจผู้อื่นอย่างแท้จริง สามารถใช้ภาษาการแสดงความรู้สึกได้ รู้จังหวะว่าเมื่อใดควรพูด เมื่อใดควรฟัง มีทัศนคติที่ดี และจุดแข็งของผู้ที่มีความฉลาดทางสังคม คือ การเป็นผู้ที่รับฟังผู้อื่นพูดคุยชักทายผู้อื่นก่อน ใส่ใจความรู้สึกของบุคคลอื่น ขยายความคิดสร้างสรรค์ หรือความสามารถของตนเองมีความศรัทธาต่อตัวเอง มีความคิดในแง่ดีต่อผู้อื่น จัดการกับเรื่องประหลาด หรือนำอับอายได้อย่างมีมนวล สร้างมิตรไมตรีที่ดีกับผู้อื่น กล้าแสดงตนหรือเป็นผู้นำเมื่อมีข้อขัดแย้งกับสิ่งที่ตนเองคิดว่าถูกต้อง

Albrecht (2006) กล่าวว่า ผู้ที่มีความฉลาดทางสังคมจะมีพฤติกรรมที่เกื้อกูล (Nourishing behaviors) ได้แก่ การกระทำที่ทำให้ผู้อื่นรู้สึกมีคุณค่า มีความสามารถ ได้รับความรักความเคารพ ความชื่นชม บุคคลที่มีความฉลาดทางสังคมสูงจึงสามารถดึงดูดผู้อื่น ให้อยากเข้าใกล้ ในขณะที่บุคคลที่มีความฉลาดทางสังคมต่ำจะผลักไสให้ผู้อื่นออกห่าง เพราะจะมีพฤติกรรมเป็นพิษ (Toxic behaviors) หมายถึง การกระทำที่ทำให้บุคคลอื่นรู้สึกด้อยค่า รู้สึกไม่เก่ง หรือถูกดูถูกถูกข่มขู่ หรือเจ็บแค้น หงุดหงิด รู้สึกผิด บุคคลเหล่านี้ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่เปรียบเทียบกับผู้อื่น เป็นที่น่าสนใจว่า บุคคลที่มีพฤติกรรมเป็นพิษและมีความฉลาดทางสังคมต่ำจะเป็นผู้ที่ขาดการตระหนักรู้ในตน ในขณะเดียวกันบุคคลดังกล่าวมักจะหมกมุ่นในความเครียดของตนเอง และล้มเหลวในการแสดงพฤติกรรมกับผู้อื่น มักมีพฤติกรรมรุนแรงหรือบุคลิกภาพที่เปลี่ยนแปลงเมื่อต้องอยู่ในสังคมกับผู้อื่น

ตารางที่ 14 คุณลักษณะของผู้ที่มีความฉลาดทางสังคม

ข้อ	คุณลักษณะของผู้ที่มีความฉลาดทางสังคม	Sternberg (1981)	Kosmitzk i (1993)	Buzan (2002)	Albrecht (2006)	วนิษา เรซ (2550)
1	การยอมรับและเข้าใจผู้อื่น	✓	✓	✓	✓	✓
2	การยอมรับความผิดพลาด	✓	-	-	-	-
3	การไม่ตัดสินใจอย่างฉับพลัน	✓	-	-	-	-
4	ขาดการตระหนักรู้ในตน	✓	-	-	✓	-
5	การรู้สึกไวต่อความรู้สึก	✓	✓	-	-	-
6	ซื้อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น	✓	-	-	-	✓
7	สนใจต่อสิ่งแวดล้อม	✓	✓	✓	✓	-
8	การเป็นผู้ฟังที่ดี	-	✓	-	-	✓
9	ความช่วยเหลือ เกื้อกูลผู้อื่น	✓	✓	✓	✓	-
10	ทำให้ผู้อื่นคล้อยตาม	-	-	✓	✓	✓
11	อาสาสมัคร	-	-	-	-	✓
12	ความมั่นใจในตนเอง	-	-	✓	✓	✓

จากตารางที่ 15 คุณลักษณะของผู้ที่มีความฉลาดทางสังคม พบว่า ลักษณะของบุคคลที่มีความฉลาดทางสังคมจะเกี่ยวข้องกับการแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมต่อการเข้าไปสัมผัสอารมณ์ความรู้สึกของผู้อื่น สถานการณ์ทางสังคมและการแสดงออกที่เหมาะสมต่อผู้อื่น

แนวทางในการพัฒนาตนเองเพื่อความฉลาดทางสังคม

Buzan (2002) ให้ข้อคิดในการปฏิบัติตนเพื่อการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นและถือว่าเป็นการพัฒนาความฉลาดทางสังคม ดังนี้

1. สร้างความมั่นใจในตนเอง เป็นตัวของตัวเอง
2. ใช้ภาษากายเพื่อสื่อความคิดที่แท้จริง
3. ยิ้มให้กับผู้อื่น เข้าหาผู้อื่นด้วยรอยยิ้มที่เป็นธรรมชาติ ทักทายด้วยการยิ้ม
4. ใช้ภาษาท่าทางที่สอดคล้องกับสิ่งที่พูด ใช้ระยะห่างที่เหมาะสม
5. แสดงความสนใจผู้อื่นด้วยการฟังอย่างตั้งใจ
6. สนทนาด้วยท่าทีที่ตื่นตัว กระตือรือร้น ให้ความสำคัญกับผู้ที่สนทนาด้วย
7. ใช้การสบตาที่อบอุ่น เป็นมิตร
8. ไม่พูดคุยนินทาเรื่องราวของตัวเอง

9. หัดจำชื่อผู้อื่น

10. เมื่อมีการเจรจาต่อรองให้เคารพความคิดเห็นของผู้อื่น และทำความเข้าใจกับมุมมองของผู้อื่น

11. มีมารยาททางสังคม เช่น การกล่าวขอบคุณในเรื่องที่ผู้อื่นให้ความช่วยเหลือ การให้ของของขวัญผู้อื่นในโอกาสที่เหมาะสม เป็นต้น

12. แสดงความห่วงใย ปลอดภัย ช่วยเหลือเมื่อผู้อื่นได้รับความเดือดร้อน

Albrecht (2006) ได้เสนอแนวทางในการพัฒนาสัมพันธภาพเพื่อสู่การมีความฉลาดทางสังคมดังต่อไปนี้

1. ฝึกฝนตนเองในการอ่านสถานการณ์ทางสังคมอย่างสม่ำเสมอ (Read Social Situation) เพื่อให้ทราบสถานการณ์ตอนนี้เป็นอย่างใด สิ่งที่น่าสนใจ ความต้องการจำเป็น ความรู้สึกและความตั้งใจกับสิ่งที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์ด้วย

2. ให้ความเคารพนับถือผู้อื่น ให้เกียรติ รวมทั้งให้การยกย่องผู้อื่น ให้ความเมตตากรุณาต่อผู้อื่น คำนึงถึงประโยชน์ของผู้อื่น

3. เป็นผู้ฟังที่ดีและฟังอย่างตั้งใจ ฟังด้วยการให้เกียรติ พร้อมกับความตั้งใจที่จะเรียนรู้

4. ให้หยุดคิดก่อนที่จะตอบคำถามผู้อื่น ใช้เวลาและใช้ความคิดเพื่อการเลือกคำตอบที่เหมาะสม

5. ระลึกไว้ว่าการโต้แย้งเป็นทางเลือกที่มีประสิทธิภาพน้อยที่สุดในการเปลี่ยนความคิดของผู้อื่น อย่าพยายามที่จะเอาชนะเสมอไป

6. เมื่อไม่เห็นด้วยกับผู้อื่น ให้แสดงความเห็นด้วยกับสิ่งที่เขาคิดหรือการกระทำแล้วจึงเสนอ มุมมองหรือแนวคิดของตนเองอย่างสุภาพ

7. หลีกเลี่ยงที่จะโต้แย้งหรือไม่เห็นด้วยกับบุคคลที่มีพฤติกรรมเป็นพิษ ให้ปฏิบัติสิ่งต่าง ๆ อยู่รอบนอก

8. พยายามใช้คำถามมากกว่าการเผชิญหน้าในการเปลี่ยนความคิดของผู้อื่น

9. ไม่ดีใจหรือยินดีอย่างเข้มแข็งในการสนทนา

10. สนทนาในเชิงบวกและเพื่อให้กลับมาสนทนาเรื่องเดิม

สรุปได้ว่า ความฉลาดทางสังคมสามารถพัฒนาได้ด้วยการฝึกฝนตนเอง ในด้านการสร้างความมั่นใจในตนเอง เคารพผู้อื่น ถ้าแสดงความคิดเห็น รู้จักฟัง ใช้ภาษากาย ให้ความสำคัญกับผู้อื่นทั้งนี้เพื่อการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข

5.4 การวัดและการประเมินความฉลาดทางสังคม

ในการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวัดและการประเมินความฉลาดทางสังคมของวาซิลโวา (Vasilova, 2004) พบว่า นักการศึกษาวัดความฉลาดทางสังคมหลายรูปแบบ ดังนี้

1 การวัดความฉลาดทางสังคมโดยใช้ฐานของผลสัมฤทธิ์ทางคุณลักษณะ (Based on Achievement Characteristic) แบบวัดความฉลาดทางสังคมในลักษณะนี้ ได้แก่

1.1 แบบวัดความฉลาดทางสังคมของจอร์จ วอชิงตัน (George Washington Social Intelligence Test) (GWIST) ของฮัน, มอสส์, ออมเวคและวูดวาร์ด (Hunt. 1928, Moss.1931, Omwake. 1949 and Woodward. 1955) กำหนดมิติในการวัดความฉลาดทางสังคมประกอบด้วย ความสามารถของบุคคลในการตัดสินใจจากสภาพการณ์ทางสังคม (Judgment in Social Situations) การจำชื่อและหน้าตา (Memory for Name and Face) การสังเกตพฤติกรรมของบุคคล

1.2 แบบวัดความฉลาดทางสังคม 6 องค์ประกอบ (Six factors test of Social Intelligence) ของโอ ซันลิแวน (O'Sullivan. 1966) กำหนดมิติในการวัดความฉลาดทางสังคมประกอบด้วย ความสามารถของบุคคลในการรู้คิดด้านจัดกลุ่มของพฤติกรรม (Cognition of Behavioral Units) การรู้คิดในการจำแนกพฤติกรรม (Cognition of Behavioral Classes) การรู้คิดในความสัมพันธ์ของพฤติกรรม (Cognition of Behavioral Relations) การรู้คิดในระบบพฤติกรรม (Cognition of Behavioral Systems) การรู้คิดในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม (Cognition of Behavioral Transformations) การรู้คิดในสิ่งที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรม (Cognition of Behavioral Implications)

1.3 แบบวัดความสามารถสามด้านของสเติร์นเบิร์ก (Sternberg Triarchic Abilities Test) (STAT) ของสเติร์นเบิร์กและคนอื่นๆ (Sternberg et. al. 1993) กำหนดมิติในการวัดความฉลาดทางสังคม ประกอบด้วย ความสามารถของบุคคลในการวิเคราะห์ (Analytical Abilities) ความสามารถทางความคิดสร้างสรรค์ (Creative Abilities) ความสามารถในการปฏิบัติ (Practical Abilities)

2. การวัดความฉลาดทางสังคมโดยใช้ฐานการประเมินตนเอง (Based on Selfevaluation) แบบวัดความฉลาดทางสังคมในลักษณะนี้ ได้แก่

2.1 การประเมินทักษะทางสังคมในกลุ่มเด็กของแมทสัน (Matson Evaluation of Social Skills with Youngsters) (MESSY) ของแมทสัน โรตาโทริและเฮนเซล (Matson, Rotatori; & Helsel. 1983) กำหนดมิติในการวัดความฉลาดทางสังคม ประกอบด้วย ความสามารถของบุคคลในการแสดงความเหมาะสมของทักษะทางสังคม (Appropriate Social skills) การแสดงออกที่เหมาะสม (Appropriate Assertiveness) การถูกกระตุ้นและการกระทำที่ฝ่าฝืน (Impulsive

/Recalcitrant) ความมั่นใจในตนเองมากเกินไป (Overconfidence) การแยกตัว (Jealousy / Withdrawal)

2.2 แบบวัดประมาณค่าทักษะทางสังคม (Social Skills Rating System)(SSRS) ของเกรชแฮมและอีเลียต (Gresham; & Elliott. 1990) กำหนดมิติในการวัดความฉลาดทางสังคม ประกอบด้วย ความสามารถของบุคคลในการแสดงทักษะทางสังคม (Social Skills) แก้ปัญหาทางพฤติกรรม (Problem Behavior) มีสมรรถนะทางวิชาการ (Academic Competence) การสนับสนุนจากพ่อแม่ (Parent's support)

2.3 แบบวัดรายการทักษะทางสังคม (Inventory of Social Skills) ของลอว์ยูนิส และสเตฟิค (Lorr, Youniss; & Stefic. 1991) กำหนดมิติในการวัดความฉลาดทางสังคมประกอบด้วย ความสามารถของบุคคลในการแสดงทักษะทางสังคม (Social Skills) การเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (Empathy)

3. การวัดความฉลาดทางสังคมโดยใช้ฐานจากการประเมินโดยบุคคลอื่น (Based on Evaluation by others) แบบวัดความฉลาดทางสังคมในลักษณะนี้ ได้แก่

3.1 แบบประมาณค่าสมรรถนะทางสังคมฉบับผู้ปกครอง (Social Competence Scale-Parent Version) ของคอร์ริแกน (Corrigan. 2003) กำหนดมิติในการวัดความฉลาดทางสังคม ประกอบด้วย ความสามารถของบุคคลในการแสดงพฤติกรรมสังคม และความสามารถของทักษะในการสื่อสาร (Prosocial/Communication Skills) ทักษะในการควบคุมอารมณ์ (Emotional Regulation Skills)

3.2 แบบประมาณค่าความฉลาดทางสังคม (Peer-Estimated-Social-Intelligence) (PESI) ของบอร์ควิค ออสเตอร์แมนและคว์ไคเนน (Bjorkqvist, Osterman; & Kaukiainen.1995) กำหนดมิติในการวัดความฉลาดทางสังคม ประกอบด้วย ความสามารถของบุคคลการรับรู้บุคคลอื่น (Perception of others) การยืดหยุ่นในสังคม (Social Flexibility) ความสำเร็จตามเป้าหมาย (Successful Achievement of one's goal) และผลลัพธ์ของพฤติกรรมที่แสดงออก (Behavioral Outcomes)

3.3 แบบวัดความฉลาดทางสังคมของหว่อง,เดย์,แมกเวลล์และมีรา (Wong,Day, Maxwell; & Meara. 1995) กำหนดมิติในการวัดความฉลาดทางสังคม ประกอบด้วยความสามารถของบุคคลในการรับรู้สังคม (Social Perception) การหยั่งรู้สังคม (Social Insight) และความรู้ด้านสังคม (Social Knowledge)

4. การวัดความฉลาดทางสังคมโดยใช้ฐานการประเมินพฤติกรรม (Based on Evaluation of Behavior) ได้แก่

4.1 วิธีการประเมินความถี่ในการปฏิบัติ (Act Frequency Approach) (AFA)ของบัสเซ่และแคริก (Buss and Craik. 1983) กำหนดมิติในการวัดความฉลาดทางสังคม ประกอบด้วยความสามารถของบุคคลในการปฏิบัติทั่วไป (Generation of acts) การประเมินการปฏิบัติตามคำสั่ง (Evaluation of the nominative acts) การประเมินการปฏิบัติตามแบบอย่าง (Act-Prototypically Ratings) การประเมินโดยการรายงานตนเอง/การรายงานจากเพื่อน (Self-reported / peer reported Evaluation)

4.2 แบบวัดสมรรถนะทางสังคมด้วยวีดิทัศน์ (Video Test of Social Competence) ของฟังก์และชูเลอร์ และ เฮนดริค (Funke; & Schuler. 1998, Hendrick. 1969) กำหนดมิติในการวัดความฉลาดทางสังคม ประกอบด้วย ผลที่เกิดจากการแสดงออกของความพยายาม (Divergent production of cognitive units) ผลที่เกิดจากการแสดงออกของระดับชั้น(Divergent production of cognitive classes) ผลที่เกิดจากการแสดงออกของความสัมพันธ์เชื่อมโยง (Divergent production of cognitive relation) ผลที่เกิดจากการแสดงออกของการจัดระบบ (Divergent production of cognitive systems) ผลที่เกิดจากการแสดงออกของการถ่ายโยง (Divergent production of cognitive transformation) ผลที่เกิดจากการแสดงออกของสิ่งที่เกี่ยวข้อง (Divergent production of cognitive implications)

5.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางสังคม

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางสังคม 7 แหล่งข้อมูล รายละเอียดดังนี้

เรื่องที่ 1 การศึกษาของ คณิตพันธุ์ ทองสืบสาย (2552) เรื่อง การพัฒนาแบบวัดความฉลาดทางสังคมสำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อสร้างแบบวัดความฉลาดทางสังคมสำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิต 2) เพื่อตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดความฉลาดทางสังคมสำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิต และ 3) เพื่อสร้างเกณฑ์ปกติวิสัย (norms) สำหรับใช้กับแบบวัดความฉลาดทางสังคมของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต กลุ่มตัวอย่างที่ใช้การวิจัย คือนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตชั้นปีที่ 1-3 ปีการศึกษา 2552 จำนวน 1307 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบวัดความฉลาดทางสังคมประกอบด้วยแบบวัดชนิดมาตราประมาณค่า มีรูปแบบการตอบเป็นแบบมาตราประมาณค่า 3 ระดับ และแบบวัดสถานการณ์มีรูปแบบการตอบเป็นตัวเลือก จำนวน 3 ตัวเลือก โดยแบบวัดทั้ง 2 ชนิด มีเนื้อหาครอบคลุมองค์ประกอบของความฉลาดทางสังคมซึ่งประกอบด้วย 2 ด้าน และ 8 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) องค์ประกอบด้านการตระหนักรู้ทางสังคม มีตัวบ่งชี้ 4 ตัวบ่งชี้ คือ การเข้าใจความรู้สึกของบุคคล การให้ความสนใจผู้อื่น การเกิดความถูกต้องในการเข้าใจบุคคลอื่น การรับรู้ทางสังคม และ 2) องค์ประกอบด้านการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม มี 4 ตัวบ่งชี้ คือ

ความสามารถในการเข้าร่วมกับบุคคล ความสามารถในการแสดงตนเอง ความสามารถในการชี้นำ พฤติกรรมของบุคคล ความสามารถในการคำนึงถึงผู้อื่น และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์หาค่า ความสามารถในการจำแนก และค่าความเที่ยงของแบบวัดความฉลาดทางสังคมโดยใช้โปรแกรม B-Index และ SPSS for Windows และวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) ด้วยโปรแกรม LISREL ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1. ผลการสร้างแบบวัดความฉลาดทางสังคมสำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิต พบว่า ได้แบบวัดความฉลาดทางสังคมสำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิต จำนวน 2 ฉบับ ได้แก่ แบบวัดความฉลาดทางสังคมชนิดมาตรประมาณค่า มีจำนวนข้อคำถาม 59 ข้อ และแบบวัดความฉลาดทางสังคมชนิดสถานการณ์ มีจำนวนข้อคำถาม 43 ข้อ 2. ผลการวิเคราะห์คุณภาพของแบบวัดความฉลาดทางสังคมสำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิต พบว่า แบบวัดความฉลาดทางสังคมชนิดมาตรประมาณค่า มีค่าความสามารถในการจำแนก 0.68-0.66 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 มีค่าความเที่ยงของแบบวัดแยกแต่ละองค์ประกอบ พบว่า ด้านการตระหนักรู้ทางสังคม มีค่าความเที่ยง เท่ากับ 0.76 ส่วนด้านการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม มีค่าความเที่ยง เท่ากับ 0.79 และเมื่อพิจารณาทั้งฉบับ พบว่า มีค่าความเที่ยงทั้งฉบับ เท่ากับ 0.86 ส่วนแบบวัดความฉลาดทางสังคมชนิดสถานการณ์ มีค่าความสามารถในการจำแนกอยู่ระหว่าง 0.00-10.77 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 มีค่าความเที่ยงของแบบวัดแยกแต่ละองค์ประกอบ พบว่า ด้านการตระหนักรู้ทางสังคม มีค่าความเที่ยง เท่ากับ 0.73 ส่วนด้านการมีปฏิสัมพันธ์ ทางสังคม มีค่าความเที่ยง เท่ากับ 0.83 และเมื่อพิจารณาทั้งฉบับ พบว่า มีค่าความเที่ยงทั้งฉบับ เท่ากับ 0.87 เมื่อรวมข้อคำถามจากแบบวัดทั้งสองฉบับ พบว่ามีความเที่ยงรวมทั้งสองฉบับ เท่ากับ 0.90 และแบบวัดความสามารถมีความตรงเชิงโครงสร้างจากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง 3. การสร้างเกณฑ์ปกติในการแปลความหมายคะแนน โดยการแปลงเป็นคะแนนมาตรฐานที่ พบว่า แบบวัดความฉลาดทางสังคมชนิดมาตรประมาณค่ามีคะแนนมาตรฐานที่อยู่ในช่วง T16-T82 แบบวัดความฉลาดทางสังคมชนิดสถานการณ์มีคะแนนมาตรฐานที่อยู่ในช่วง T16-T84 และเมื่อพิจารณาแบบวัดความฉลาดทางสังคมทั้งสองชนิด พบว่า มีคะแนนมาตรฐานที่อยู่ในช่วง T16-T84

เรื่องที่ 2 กาญจน์กมล สุวิทยารัตน์ (2557) เรื่อง การศึกษาและพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาภาคใต้ วัดดูประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบของความฉลาดทางสังคมของ นักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาภาคใต้ 2) ศึกษาระดับความฉลาดทางสังคมของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาภาคใต้ 3) ศึกษาผลของการใช้โปรแกรมกลุ่มฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาภาคใต้ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เป็นนักศึกษาที่กำลังศึกษาชั้นปีที่ 1-4 ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ภาคใต้ กลุ่มตัวอย่างแบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มตัวอย่างที่ 1 เป็นนักศึกษาที่กำลังศึกษาในระดับชั้นปีที่ 1-4 จำนวน 900 คน ใช้ในการศึกษาองค์ประกอบของ

ความฉลาดทางสังคม กลุ่มตัวอย่างที่ 2 เป็นนักศึกษาที่กำลังศึกษาชั้นปีที่ 1-4 มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา จำนวน 20 คน สุ่มอย่างง่ายเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมละ 10 คน กลุ่มทดลองเข้าร่วมโปรแกรมกลุ่มฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม ส่วนกลุ่มควบคุมไม่ได้รับการฝึกอบรมใดๆ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบวัดความฉลาดทางสังคม มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .85 และโปรแกรมกลุ่มฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา ภาคใต้ มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.6-1.0 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน และการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1) การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของความฉลาดทางสังคมของนักศึกษาใน สถาบันอุดมศึกษาภาคใต้ พบว่า โมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของความฉลาดทางสังคม ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านการตระหนักรู้ทางสังคม มีตัวชี้วัด คือ การรับรู้ผู้อื่น การเข้าใจ ผู้อื่น การเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ด้านการรู้คิดทางสังคม มีตัวชี้วัด คือ การรู้คิดในพฤติกรรม การมีข้อสันเทศ ทางสังคม การตัดสินใจทางสังคม และการมีทักษะทางสังคม มีตัวชี้วัด คือ การแสดงออก ทางอารมณ์ การแสดงออกทางสังคม การสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมองค์ประกอบทั้งหมดนี้ มีค่า ความเหมาะสมพอดีกับข้อมูลเชิงประจักษ์ มีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานอยู่ในเกณฑ์สูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สามารถวัดองค์ประกอบของความฉลาดทางสังคมได้ 2) ความฉลาดทางสังคมของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาภาคใต้ จำนวน 900 คน อยู่ใน ระดับปานกลาง 3) ความฉลาดทางสังคมของนักศึกษากลุ่มทดลองที่เข้าร่วมโปรแกรมกลุ่มฝึกอบรมเพื่อ พัฒนาความฉลาดทางสังคมโดยรวมและรายองค์ประกอบ ก่อนการทดลอง หลังการทดลองและเมื่อ สิ้นสุดการติดตามผลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่า กลุ่มฝึกอบรมมีผลทำ ให้ความฉลาดทางสังคมของนักศึกษาเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น

เรื่องที่ 3 การศึกษาของ อีริคสัน วงศ์คุ้มสิน (2558) เรื่อง ความฉลาดทางสังคมและพฤติกรรมเอื้อต่อสังคมของนิสิต คณะสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษา ระดับความฉลาดทางสังคมและระดับพฤติกรรมเอื้อต่อสังคมของนิสิต คณะสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2) เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมเอื้อต่อสังคมของนิสิต คณะสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ตามปัจจัยส่วนบุคคล 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางสังคมกับพฤติกรรมเอื้อต่อสังคมของนิสิต คณะสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กลุ่มตัวอย่าง คือ นิสิต คณะสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จำนวน 616 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) นิสิต คณะสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์มีระดับความฉลาดทางสังคมและพฤติกรรมเอื้อต่อสังคมของนิสิต คณะสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์อยู่ในระดับค่อนข้างสูง 2) นิสิตคณะสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ที่มีเพศและภาควิชาแตกต่างกัน มีพฤติกรรมเอื้อต่อสังคม

แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ .01 ตามลำดับและนินิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ที่มีชั้นปี เกรดเฉลี่ยสะสม ภาคที่ศึกษา รายได้ของนินิต การเข้าร่วม กิจกรรม ลำดับการเกิดแตกต่างกัน มีพฤติกรรมเอื้อต่อสังคมไม่แตกต่างกัน 3) ความฉลาดทางสังคมมีความสัมพันธ์ทางบวกพฤติกรรมเอื้อต่อสังคมของนินิต คณะสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

เรื่องที่ 4 การศึกษาของ ปวริศา ภวเจริญผล (2559) เรื่อง การตรวจสอบกลุ่มตัวแปรความฉลาดทางสังคมที่ทำนายสุขภาพจิตทางบวกของครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาในจังหวัดปราจีนบุรี วัดอุปสมงค์ เพื่อ ศึกษาความสัมพันธ์พหุคูณระหว่างตัวแปรสุขภาพจิตทางบวก กับกลุ่มตัวแปรความฉลาดทางสังคม ได้แก่ การเอาใจเขามาใส่ใจเรา ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ความรับผิดชอบต่อสังคม ทักษะการแก้ปัญหา การทดสอบความจริง การรู้จักยืดหยุ่น ความอดทนต่อ ความเครียด และการควบคุมแรงกระตุ้นของครู และเพื่อสร้างสมการทำนายสุขภาพจิตทางบวกของ ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในจังหวัดปราจีนบุรี กลุ่มตัวอย่างเป็นครูใน จังหวัดปราจีนบุรี ปีการศึกษา 2555 จำนวน 240 คน ได้มาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือ ที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามตัวแปรความฉลาดทางสังคม กับตัวแปรสุขภาพจิตทางบวกของครู วิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร และวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณโดยใช้โปรแกรม LISREL ผลการวิจัยปรากฏว่า ตัวแปรความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (IPR) ตัวแปรทักษะการ แก้ปัญหา (PBS) และตัวแปรการรู้จักยืดหยุ่น (FXB) มีความสัมพันธ์กับตัวแปรสุขภาพจิตทางบวก (PPH) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) สามารถสร้างสมการทำนายสุขภาพจิตทางบวก

เรื่องที่ 5 การศึกษาของ สิริพัฒน์ เสวิกุล (2559) เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางสังคมและประสิทธิผลในการทำงาน ของตัวแทนขายบริษัทประกันภัยแห่งหนึ่ง วัดอุปสมงค์เพื่อ ศึกษา 1) ระดับความฉลาดทางสังคมของตัวแทนขายบริษัท ประกันภัยแห่งหนึ่ง 2) ระดับประสิทธิผลในการท างานของตัวแทนขายของบริษัทประกันภัยแห่ง หนึ่ง 3) ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางสังคมและประสิทธิผลในการท างานของตัวแทนขาย บริษัทประกันภัยแห่งหนึ่ง โดยใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากบุคลากรตัวแทนขายจำนวน 400 คน ด้วยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติ ค่าสถิติที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานด้วย ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการ วิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณ ผลการศึกษาพบว่า (1) ตัวแทนขายบริษัทประกันภัยมีระดับความฉลาดทางสังคมในภาพรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{x} = 3.81$, $SD = .428$) (2) ตัวแทนขายบริษัทประกันภัยมีประสิทธิผลในการทำงาน

ภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับสูง ($= 3.69$, $SD = .486$) (3)ความฉลาดทางสังคมมีความสัมพันธ์ กับ ประสิทธิภาพในการทำงาน มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .472 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 (4) ความฉลาดทางสังคมสามารถพยากรณ์ประสิทธิผลในการทำงานของตัวแทนขาย บริษัท ประกันภัยได้ ร้อยละ 48.80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เรื่องที่ 6 ทชชา สุริโย (2559) เรื่อง ผลของโปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่มที่มีต่อการ เสริมสร้างความฉลาดทางสังคม ในวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงต่อภาวะซึมเศร้า วัตถุประสงค์ของการศึกษา 1) เพื่อพัฒนาโปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่มที่มี ต่อการเสริมสร้างความฉลาดทางสังคมในวัยรุ่นกลุ่ม เสี่ยงต่อภาวะซึมเศร้า 2) เพื่อศึกษาประสิทธิผล ของโปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่มที่มีต่อการ เสริมสร้างความฉลาดทางสังคมในวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงต่อ ภาวะซึมเศร้า ก่อนและหลังการเข้าร่วม โปรแกรม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ วัยรุ่นซึ่งมีอายุเฉลี่ยระหว่าง 15-18 ปี เป็น นักเรียนที่กำลังศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) ซึ่งมี คะแนนประเมิน ภาวะซึมเศร้า CES-D สูงกว่า 22 คะแนน จำนวน 8 คน และวัยรุ่นที่มีคะแนน ประเมินภาวะซึมเศร้า CES-D ต่ำกว่า 22 คะแนน จำนวน 8 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selective) ตาม ความสมัครใจเข้าร่วมการวิจัย รวมเป็นจำนวน 16 คน จากนั้นสุ่ม อย่างง่าย (Simple Random Sampling) เป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม โดยแต่ละกลุ่ม มี สมาชิกที่มีคะแนนประเมินภาวะ ซึมเศร้า CES-D สูงจำนวน 4 คนและมีสมาชิกที่มีคะแนนประเมิน ภาวะซึมเศร้า CES-D ต่ำจำนวน 4 คน รวมเป็นกลุ่มละ 8 คน กลุ่มทดลองจะเข้าร่วมโปรแกรมการ ให้คำปรึกษากลุ่มเพื่อเสริมสร้างความ ฉลาดทางสังคม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ 1) แบบ วัดภาวะซึมเศร้า CES-D 2) แบบวัดความฉลาด ทางสังคมของวัยรุ่น 3) โปรแกรมการให้คำปรึกษา แบบกลุ่มที่มีต่อเสริมสร้างความฉลาดทางสังคมใน วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงต่อภาวะซึมเศร้า การวิจัยเป็น รูปแบบกึ่งทดลอง (Quasi-experimental research) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการ สังเคราะห์เอกสาร การสังเกต และการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะใช้ การวิเคราะห์เนื้อหาและสรุปข้อมูล (content analysis) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การ ทดสอบค่า t แบบกลุ่มตัวอย่างสอง กลุ่มไม่เป็นอิสระกันและสองกลุ่มเป็นอิสระกัน ผลการวิจัยพบว่า 1) โปรแกรมการให้คำปรึกษา กลุ่มที่มีต่อการเสริมสร้างความฉลาดทางสังคมที่ผู้วิจัยได้สร้าง ขึ้น จำนวน 12 ครั้ง ใช้เวลาในการเข้า ร่วมโปรแกรมครั้งละ 1.30 ชั่วโมงถึง 2 ชั่วโมง เป็นเวลา 5 วัน รวม 23 ชั่วโมง โปรแกรม ประกอบด้วยรายละเอียด 4 ด้าน ได้แก่ หัวเรื่อง วัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการ และ การประเมินผล โปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่มสามารถเสริมสร้างความฉลาดทางสังคมในวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงต่อภาวะ ซึมเศร้า และวัยรุ่นทั่วไปได้ เนื่องจากผู้วิจัยได้สร้างโปรแกรมที่มีคุณภาพสอดคล้องกับ วัตถุประสงค์ ของการพัฒนา รวมถึงเนื้อหา วิธีการ และระยะเวลาที่ใช้ในการจัดโปรแกรม ยังเป็น ช่วงเวลาที่มี

ความเหมาะสมในการที่จะพัฒนาวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงต่อภาวะซึมเศร้าต่อไปได้ 2. วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงต่อภาวะซึมเศร้าที่ได้เข้าร่วมโปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่มเพื่อเสริมสร้าง ความฉลาดทางสังคม มีความฉลาดทางสังคมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรมฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 3. วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงต่อภาวะซึมเศร้ากลุ่มทดลอง ที่เข้าร่วมโปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่มเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางสังคม และกลุ่มควบคุม มีความฉลาดทางสังคมหลังการทดลอง ไม่แตกต่าง กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4. วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงต่อภาวะซึมเศร้ากลุ่มทดลอง ที่เข้าร่วมโปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่มเพื่อ เสริมสร้างความฉลาดทางสังคม มีภาวะซึมเศร้าหลังการทดลอง ต่ำกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เรื่องที่ 7 การศึกษาของ ธนิตศักดิ์ ลิ้มสุวรรณภักดิ์ (2560) เรื่อง ผลการใช้ชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของกลุ่มผู้ต้องขังที่กระทำผิดวินัย เรือนจำกลางบางขวาง จังหวัดนนทบุรี เพื่อ 1) เปรียบเทียบความฉลาดทางสังคม ก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนว ของผู้ต้องขังที่กระทำผิดวินัยกลุ่มทดลอง 2) เปรียบเทียบความฉลาดทางสังคมหลังการทดลอง ระหว่างผู้ต้องขังที่ กระทำผิดวินัยกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม และ 3) ศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาความ ฉลาดทางสังคม รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงกึ่งทดลอง มีกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ตัวอย่างเป็นผู้ต้องขัง เรือนจำกลางบางขวาง แดน 6 จังหวัดนนทบุรี จำนวน 30 คน ที่มีคะแนนจากแบบวัดความฉลาดทางสังคมตั้งแต่ เปอร์เซ็นไทล์ ที่ 50 ลงมา และสมัครใจเข้าร่วมการทดลอง จากนั้นจึงสุ่มอย่างง่าย เพื่อแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่ม ควบคุม กลุ่มละ 15 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบวัดความฉลาดทางสังคม ที่มีค่าความเที่ยงเท่ากับ .84 2) ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม และ 3) แบบวัดความพึงพอใจต่อชุดกิจกรรมแนะแนว เพื่อพัฒนา ความฉลาดทางสังคม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที ผลการวิจัยปรากฏว่า 1) ภายหลังการทดลอง กลุ่มทดลองที่ใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาความฉลาด ทางสังคม มีความฉลาดทางสังคมสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) ภายหลังการทดลอง กลุ่มทดลอง มีความฉลาดทางสังคมสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 3) ความพึงพอใจต่อชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของกลุ่มทดลองอยู่ในระดับมาก

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความฉลาดทางสังคม จำนวน 7 แหล่งข้อมูลผู้วิจัยสามารถนำมาวิเคราะห์ได้ ดังตารางที่ 16

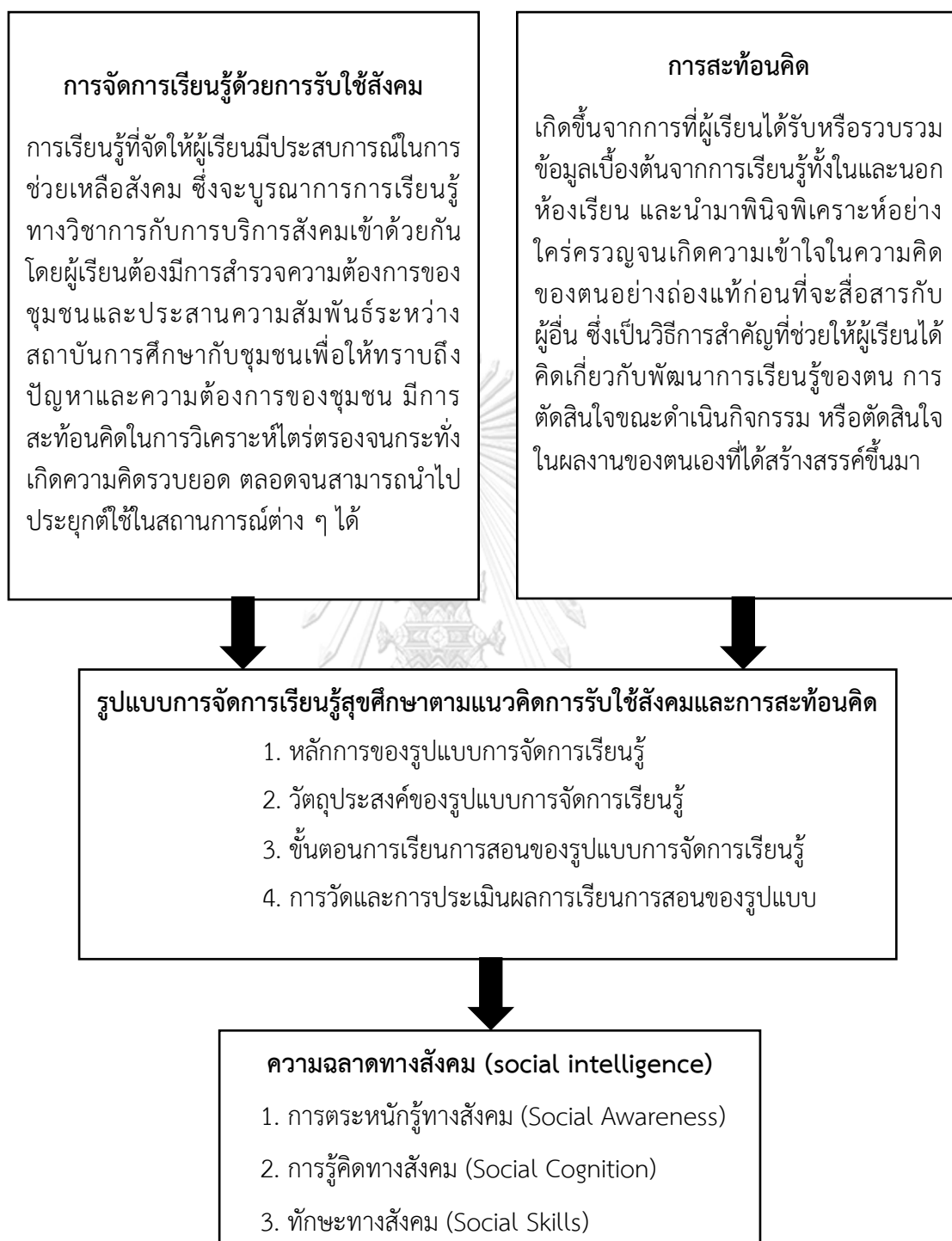
ตารางที่ 15 การวิเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความฉลาดทางสังคม

เรื่อง ที่	ผู้วิจัย	ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม	เครื่องมือ ที่ใช้ในการวิจัย	กลุ่มตัวอย่าง
1	คณิตพันธุ์ ทองสืบสาย (2552)	แบบวัดความ ฉลาดทาง สังคม	เกณฑ์ปกติ วิสัย	แบบวัดความฉลาดทาง สังคม -แบบประมาณค่า -แบบวัดสถานการณ์	นักศึกษา ปริญญา บัณฑิต
2	กาญจน์กมล สุวิทย์รัตน์ (2557)	โปรแกรมกลุ่ม ฝึกอบรม	ความฉลาด ทางสังคม	แบบวัดความฉลาดทาง สังคม -แบบประมาณค่า	นักศึกษา
3	ธีรพัฒน์ วงศ์คุ้มสิน (2558)	-	ความฉลาด ทางสังคม และ พฤติกรรม เอื้อต่อสังคม	แบบวัดความฉลาดทาง สังคม -แบบประมาณค่า	นิสิต
4	ปวีศา ภาเจริญผล (2559)	ตัวแปรความ ฉลาดทาง สังคมที่ทำนาย	สุขภาพจิต ทางบวก	แบบสอบถามตัวแปร ความฉลาดทางสังคม กับตัวแปรสุขภาพจิต ทางบวกของครู	ครู
5	สิริพัฒน์ เสวิกุล (2559)	ความฉลาด ทางสังคม	ประสิทธิผล ในการทำงาน	แบบสอบถาม	ตัวแทนชาย บริษัท ประกันภัย แห่งหนึ่ง
6	ทัชชา สุริโย (2559)	โปรแกรมการ ให้คำปรึกษา กลุ่ม	ความฉลาด ทางสังคม	1) แบบวัดภาวะ ซึมเศร้า CES-D 2) แบบวัดความฉลาด ทางสังคมของวัยรุ่น 3) โปรแกรมการให้	วัยรุ่นกลุ่ม เสี่ยงต่อ ภาวะ ซึมเศร้า

เรื่อง ที่	ผู้วิจัย	ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม	เครื่องมือ ที่ใช้ในการวิจัย	กลุ่มตัวอย่าง
คำปรึกษาแบบกลุ่ม					
7	ธนิตศักดิ์ ลิ้ม สุวรรณภักดิ์ (2560)	ชุดกิจกรรม	ความฉลาด ทางสังคม	1) แบบวัดความฉลาด ทางสังคม 2) ชุดกิจกรรมแนะแนว	ผู้ต้องขังที่ กระทำผิด วินัย

จากตารางที่ 16 การวิเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความฉลาดทางสังคม สามารถสรุปได้ดังนี้ งานวิจัยจะพัฒนาความฉลาดทางสังคม ทั้ง 7 เรื่อง โดยงานวิจัยเรื่องที่ 1 ได้การสร้างแบบวัดความฉลาดทางสังคมโดยมี แบบประมาณค่าและแบบวัดสถานการณ์ โดยมีการหาคุณภาพของเครื่องมือและนำไปเก็บข้อมูลเพื่อสร้างเกณฑ์ปกติวิสัย งานวิจัยเรื่องที่ 3 ได้ศึกษาความฉลาดทางสังคมและพฤติกรรมเอื้อต่อสังคมของนิสิต พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ งานวิจัยเรื่องที่ 4 ได้ศึกษาแปรความฉลาดทางสังคมที่ทำนายสุขภาพจิตทางบวกของครู โดยมีการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร และวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ และงานวิจัยเรื่องอื่นเป็นการทดลองเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม

6. กรอบแนวคิดการวิจัย

แผนภาพที่ 4 กรอบแนวคิดการวิจัย เรื่องการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย มีขั้นตอนดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย มีการดำเนินงานแบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขั้นที่ 2 การวิเคราะห์และกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้

ขั้นที่ 3 การวิเคราะห์สาระสำคัญของแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย และวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการในการพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อใช้เป็นกรอบในการสังเคราะห์สาระองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้

ขั้นที่ 4 การสังเคราะห์สาระขององค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

ขั้นที่ 5 การตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม

ระยะที่ 2 การประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

การประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย มีการดำเนินงานแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การเตรียมการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น

1.1 การกำหนดโรงเรียนและกลุ่มตัวอย่าง

1.2 การพัฒนาแผนการจัดการเรียนสอนและสื่อการเรียนการสอน

1.3 การพัฒนาเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1.4 การกำหนดแบบแผนการทดลอง

1.5 การติดต่อประสานงานก่อนการทดลอง

ขั้นที่ 2 การดำเนินการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น และเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นที่ 3 การดำเนินการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น การวิเคราะห์ข้อมูลสรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุป ขั้นตอนการวิจัยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น ดังแสดงในแผนภาพที่ 5
แผนภาพที่ 5 สรุปขั้นตอนการวิจัยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น

ระยะที่ 1 การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิด

ขั้นที่ 1 การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขั้นที่ 2 การวิเคราะห์และกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้

ขั้นที่ 3 การวิเคราะห์สาระสำคัญของแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย และวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการในการพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อใช้เป็นกรอบในการสังเคราะห์สาระองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยดำเนินการดังนี้

3.1 วิเคราะห์สาระสำคัญของแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม

3.2 วิเคราะห์ปัญหาและความต้องการในการพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

ขั้นที่ 4 การสังเคราะห์สาระขององค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายภายใต้กรอบองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ได้จากการสังเคราะห์ในขั้นที่ 2 และสาระสำคัญที่ได้จากการวิเคราะห์ในขั้นที่ 3 ประกอบกัน โดยดำเนินการต่อไปนี้

4.1 สังเคราะห์หลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้

4.2 สังเคราะห์วัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้

4.3 สังเคราะห์ขั้นตอนการเรียนการสอนของรูปแบบการจัดการเรียนรู้

4.4 สังเคราะห์แนวทางการวัดประเมินผลการเรียนการสอนของรูปแบบการเรียนรู้

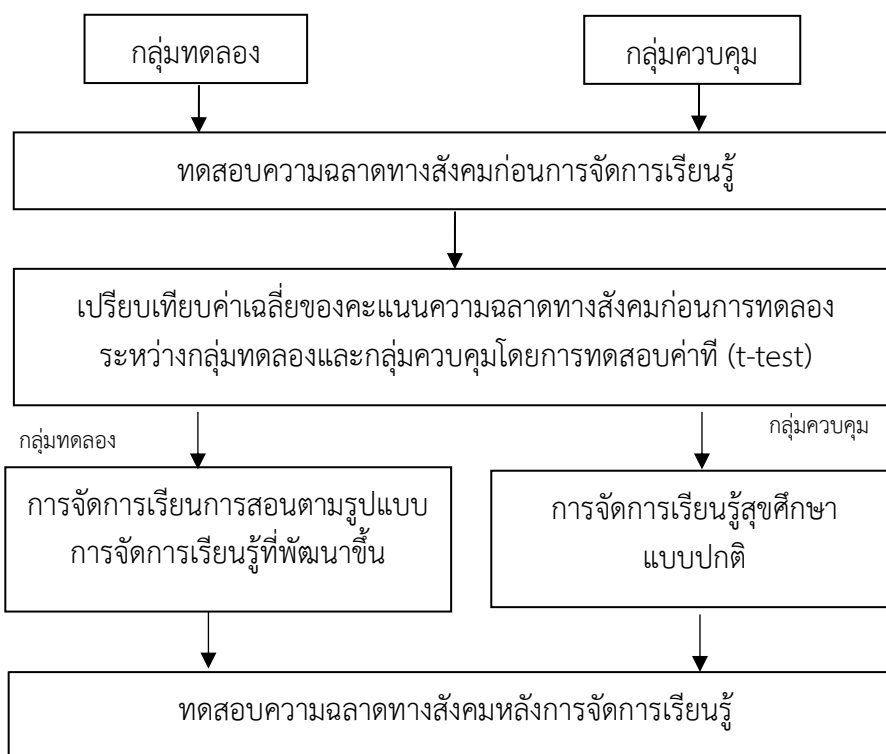
ขั้นที่ 5 การตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

ระยะที่ 2 การประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น

ขั้นที่ 1 การเตรียมการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น

- 1.1 การกำหนดโรงเรียนและกลุ่มตัวอย่าง
- 1.2 การพัฒนาแผนการจัดการเรียนสอนและสื่อการเรียนการสอน
- 1.3 การพัฒนาเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล
- 1.4 การกำหนดแบบแผนการทดลอง
- 1.5 การติดต่อประสานงานก่อนการทดลอง

ขั้นที่ 2 การดำเนินการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น

ขั้นที่ 3 การดำเนินหลังการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น

- 3.1 การวิเคราะห์ข้อมูล
- 3.2 สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล
- 3.3 ข้อเสนอแนะ

ระยะที่ 1 การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย มีการดำเนินงานแบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังรายละเอียดในบทที่ 2

ขั้นที่ 2 การวิเคราะห์และกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้

การวิเคราะห์และกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ดำเนินการโดยการศึกษานโยบายของนักการศึกษา ได้แก่ แนวคิดของทิตนา แคมมณี (2553) แนวคิดของ Joyce & Weil (2000) และแนวคิดของ Eggen & Kauchak (2012) ที่เกี่ยวกับองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ จากนั้นจึงได้นำแนวคิดของนักการศึกษาดังกล่าวมาผสมผสานแนวคิดที่สอดคล้องกันมาไว้เป็นองค์ประกอบเดียวกัน

ขั้นที่ 3 การวิเคราะห์สาระสำคัญของแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย และวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการในการพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อใช้เป็นกรอบในการสังเคราะห์สาระองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

การวิเคราะห์สาระสำคัญของแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย และวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการในการพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อใช้เป็นกรอบในการสังเคราะห์สาระองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย มีการดำเนินงานดังนี้

3.1 วิเคราะห์สาระสำคัญของแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดของนักการศึกษา และจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยนำแนวคิดที่ได้มารวบรวมและวิเคราะห์เป็นสาระสำคัญของแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

3.2 วิเคราะห์ปัญหาและความต้องการในการพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยดำเนินการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

3.2.1 วิเคราะห์จุดประสงค์และเนื้อหาหลักสูตรวิชาสุขศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา

3.2.2 วิเคราะห์ปัญหาและความต้องการในการจัดการเรียนรู้วิชาสุขศึกษาของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในการพัฒนาความฉลาดทางสังคม โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อเป็นแบบในการสัมภาษณ์ในประเด็นเกี่ยวกับเนื้อหาสาระในวิชาสุขศึกษา การดำเนินการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล ปัญหาในการเรียนวิชาสุขศึกษา และข้อเสนอแนะในการจัดการเรียนรู้ กับนักเรียน จำนวน 5 ท่าน

3.2.3 วิเคราะห์ปัญหาและความต้องการในการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนสุขศึกษาในการพัฒนาความฉลาดทางสังคม โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อเป็นแบบในการสัมภาษณ์ในประเด็นเกี่ยวกับเนื้อหาสาระในวิชาสุขศึกษา การดำเนินการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การวัด

และประเมินผล ปัญหาในการเรียนวิชาสุขศึกษา และข้อเสนอแนะในการจัดการเรียนรู้ กับครูผู้สอน วิชาสุขศึกษาจำนวน 3 ท่าน

ขั้นที่ 4 การสังเคราะห์สาระขององค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

การสังเคราะห์สาระขององค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย มีการดำเนินงานดังนี้

4.1 สังเคราะห์หลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยดำเนินการดังนี้

4.1.1 สังเคราะห์หลักการของการจัดการเรียนรู้ โดยนำสาระสำคัญของตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม ที่ได้จากการวิเคราะห์ในข้อ 3.1 มาสังเคราะห์เป็นหลักการของการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม

4.1.2 สังเคราะห์หลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยนำหลักการของการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดจากข้อ 4.1.1 และสาระสำคัญของปัญหาและความต้องการในการเรียนการสอนวิชาสุขศึกษาของนักเรียนและครูผู้สอน จากข้อ 3.2.2 และข้อ 3.2.3 มาสังเคราะห์เป็นหลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยนำหลักการของการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

4.2 สังเคราะห์วัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยนำหลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ได้จากข้อ 4.1.2 มาวิเคราะห์ผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นกับผู้เรียนภายใต้หลักการนั้น จากนั้นนำประเด็นที่ได้จากการวิเคราะห์มาสังเคราะห์วัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

4.3 สังเคราะห์ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยดำเนินการดังนี้

4.3.1 วิเคราะห์แนวทางในการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยการนำหลักการและวัตถุประสงค์ของรูปแบบจัดการเรียนรู้ที่ได้จากข้อ 4.1.2 และ 4.2 มาวิเคราะห์แนวทางในการจัดการเรียนรู้

4.3.2 สังเคราะห์ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยนำแนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่ได้จากข้อ 4.3.1 มาสังเคราะห์เป็นขั้นตอนการจัดการเรียนรู้

4.3.3 วิเคราะห์กิจกรรมการเรียนการสอน วิธีการสอน และเทคนิคการสอนของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยการนำขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้แต่

ละขั้นตอนที่ได้จากข้อ 4.3.2 มาวิเคราะห์แยกแยะกิจกรรมการเรียนการสอน และวิเคราะห์วิธีสอน และเทคนิคการสอนที่สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนการสอน

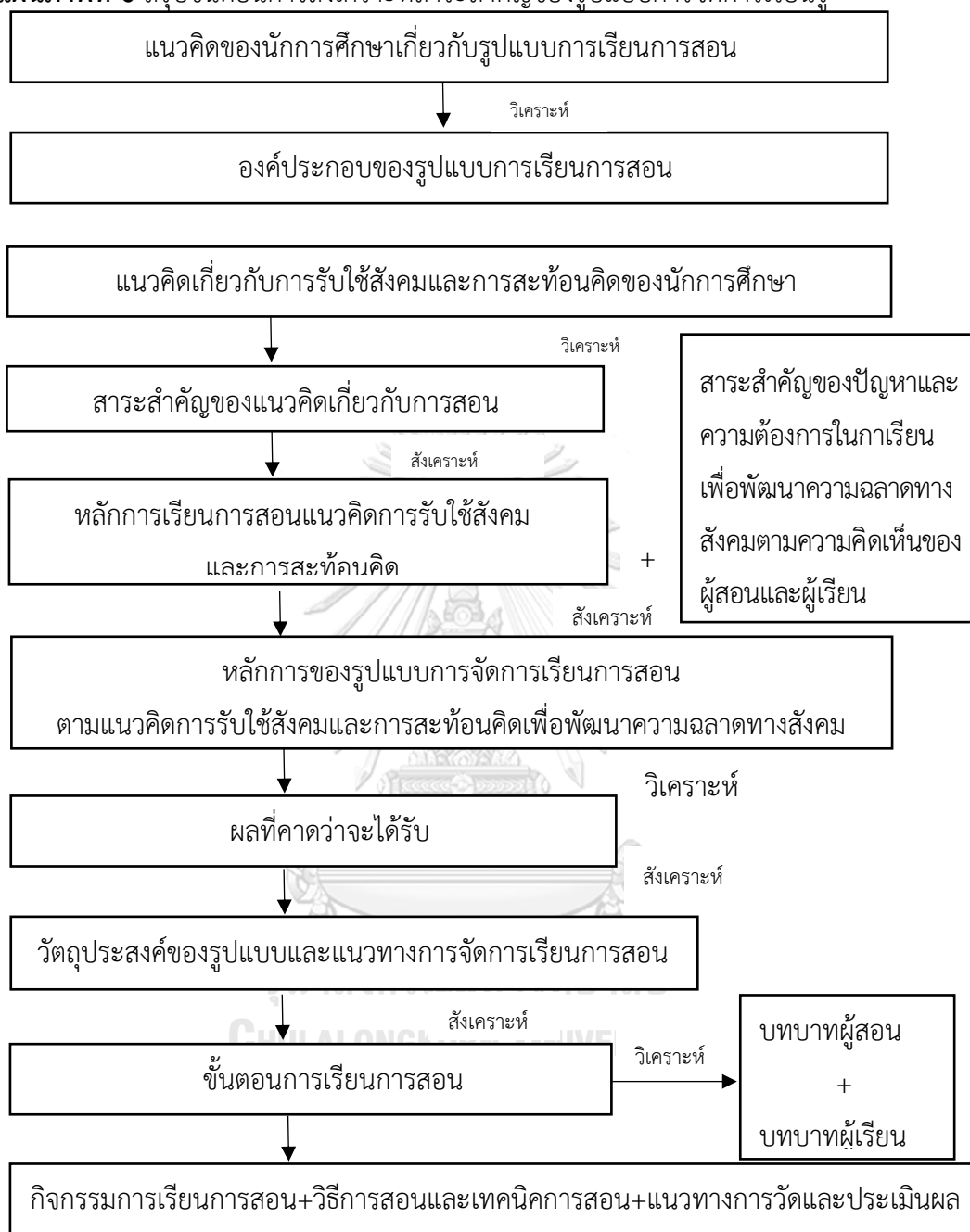
4.3.4 วิเคราะห์บทบาทผู้สอนและบทบาทผู้เรียนโดยนำกิจกรรมการเรียนการสอนในแต่ละขั้นตอนการเรียนการสอนของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่ได้จากข้อ 4.3.3 มาวิเคราะห์เป็นบทบาทผู้สอนและบทบาทผู้เรียนในแต่ละขั้นตอน

4.4 สังเคราะห์แนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยนำกิจกรรมการเรียนการสอนที่ได้จากการสังเคราะห์ในข้อ 4.3.3 มาสังเคราะห์เป็นแนวทางการวัดและประเมินผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้

สรุปขั้นตอนการสังเคราะห์สาระสำคัญของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ดังแผนภาพที่ 6

แผนภาพที่ 6 สรุปขั้นตอนการสังเคราะห์สาระสำคัญของรูปแบบการจัดการเรียนรู้

ขั้นที่ 5 การตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

การตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยมีเกณฑ์คัดเลือกข้อที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป (Rovinelli & Hambleton, 1977) ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องของรูปแบบการเรียนการสอนพัฒนาขึ้น ปรากฏดังตารางที่ 17

ตารางที่ 16 การวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องของรูปแบบการเรียนการสอนพัฒนาขึ้น

รายการการประเมิน	ค่า IOC	แปลผล
รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม	0.96	ใช้ได้
หลักการของรูปแบบการเรียนการสอน	1	ใช้ได้
วัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนการสอน	0.80	ใช้ได้
แนวทางการจัดการเรียนการสอน	0.98	ใช้ได้
ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอน	1	ใช้ได้
กิจกรรมการเรียนการสอน	0.97	ใช้ได้
วิธีสอนและเทคนิคการสอน	1	ใช้ได้
บทบาทผู้สอน	1	ใช้ได้
บทบาทผู้เรียน	1	ใช้ได้
การวัดและประเมินผลการเรียนการสอน	0.87	ใช้ได้

จากตารางที่ 17 การวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องของรูปแบบการเรียนการสอนพัฒนาขึ้น พบว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.96 และผลการพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้องขององค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอน พบว่า ได้ค่าดัชนีความ สอดคล้องอยู่ในช่วง 0.80 - 1.00 โดยค่าดัชนีความสอดคล้องของแต่ละองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอน มีค่า ดังนี้ หลักการของรูปแบบการเรียนการสอนมีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1 วัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนการสอนค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.80 แนวทางการจัดการเรียนการสอนค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.98 ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1 กิจกรรมการเรียนการสอนค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.97 วิธีสอนและเทคนิคการสอนค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1 บทบาทผู้สอนค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1 บทบาทผู้เรียนค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1 การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.87

ระยะที่ 2 การประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

การประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย มีการดำเนินงานแบ่งออกเป็น 4 ขั้น ดังนี้

ขั้นที่ 1 การเตรียมการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 ดำเนินการ ดังนี้

1.1 การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1.1 ประชากร เป็นนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

1.1.2 กลุ่มตัวอย่าง เป็น นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 60 คน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ การเลือกโรงเรียนตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) โดยมีเกณฑ์ดังนี้

- 1) เป็นโรงเรียนที่ผู้บริหารและอาจารย์ให้ความร่วมมือในการทดลอง
- 2) เป็นโรงเรียนที่นักเรียนมีระดับความสามารถและองค์ประกอบอื่น ๆ ไม่แตกต่างจากโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.)
- 3) การสุ่มห้องเรียนเข้ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ผู้วิจัยทำการสุ่มห้องเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) โดยการจับฉลากเพื่อกำหนดห้องเรียนกลุ่มตัวอย่าง 2 ห้อง เข้าเป็นห้องเรียนกลุ่มทดลองและห้องเรียนกลุ่มควบคุม

1.2 การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้และสื่อการเรียนรู้

การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

- 1) ศึกษาเอกสารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อเป็นแนวทางในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 8 คาบเรียน คาบเรียนละ 50 นาที
- 2) เขียนแผนการจัดการเรียนรู้ตามขั้นตอนของรูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายที่พัฒนาขึ้น ซึ่งครอบคลุมตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางสังคม
- 3) พัฒนาสื่อการเรียนรู้ที่ใช้ในแผนการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วยใบความรู้ เอกสารประกอบการสอน แบบฝึกหัด รูปภาพ และสื่ออื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
- 4) นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน โดยกำหนดคุณสมบัติของผู้ทรงคุณวุฒิ ต้องเป็นผู้ที่จบการศึกษาระดับปริญญาโทหรือปริญญาตรี สาขาวิชาสุขศึกษา หรือสาขาที่เกี่ยวข้องตรวจพิจารณาความตรงตามจุดประสงค์ความตรงตามเนื้อหาและความเหมาะสมของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยพิจารณาดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Congruence) กำหนดเกณฑ์ค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป ผลการพิจารณาได้ดัชนีความสอดคล้อง 1.00
- 5) นำแผนการจัดการเรียนรู้ไปทดลองใช้กับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อดูความเหมาะสมในเรื่องการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เวลาที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ นำมาปรับปรุงแผนการเรียนรู้ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นเพื่อนำไปใช้จริงต่อไป

1.3 การพัฒนาเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การพัฒนาเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบวัดความฉลาดทางสังคม เป็นลักษณะข้อคำถามเชิงสถานการณ์แบบ 3 ตัวเลือก มี 3 ตอน 40 ข้อคำถาม โดยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

- 1) กำหนดจุดมุ่งหมายในการสร้างแบบวัด โดยกำหนดเครื่องมือในการประเมินความฉลาดทางสังคมทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม
- 2) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ แบบวัดความฉลาดทางสังคม
- 3) กำหนดขอบเขตเนื้อหาที่จะสร้างแบบวัดความฉลาดทางสังคม
- 4) จัดทำตารางวิเคราะห์เนื้อหาที่ต้องการวัด ดังแสดงในตาราง 18

ตารางที่ 17 จำนวนข้อคำถามในแบบวัดความฉลาดทางสังคมจำแนกตามองค์ประกอบ

องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย	จำนวนข้อ
1) การตระหนักรู้ทางสังคม	1) การรับรู้อารมณ์ของผู้อื่น หมายถึง ความสามารถในการรับรู้ถึงอารมณ์ความรู้สึก เบื้องต้นของผู้อื่นซึ่งเกิดขึ้นในสถานการณ์ต่างๆ	5
	2) การให้ความสนใจผู้อื่น หมายถึง การสนใจและตั้งใจฟังผู้อื่นอย่างเต็มที่ เพื่อให้เราและคู่สนทนาสามารถเชื่อมโยงให้เกิดความเข้าใจกัน รับความรู้สึกถึงกันได้ ทำให้ เข้าใจอารมณ์ของผู้อื่นมากขึ้น	5
	3) การเห็นอกเห็นใจผู้อื่น หมายถึง การทำความเข้าใจใน ความคิด อารมณ์ของคู่สนทนา โดยการทำความเข้าใจในสิ่งที่ถูกต้องต่ออารมณ์	5
2) การรู้คิดทางสังคม	1) การมีข้อสนเทศทางสังคม หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการ ใช้ ข้อมูลเกี่ยวกับสังคม วัฒนธรรมและธรรมเนียมปฏิบัติ เพื่อการแสดง พฤติกรรมที่เหมาะสมใน สถานการณ์ต่างๆ	5
	2) การตัดสินใจทางสังคม หมายถึง ความสามารถของบุคคล ในการใช้ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจ คาดคะเนการแสดงพฤติกรรมของ ตนเองและผู้อื่นในสถานการณ์ต่างๆ	5
3) ทักษะทางสังคม	1) การแสดงออกทางอารมณ์ หมายถึงความสามารถของบุคคล ในการแสดงอารมณ์ที่เหมาะสมกับผู้อื่น การควบคุมอารมณ์ การแสดง อารมณ์เพื่อการกระตุ้นเพื่อให้ ผู้อื่นคล้อย	5
	2) การแสดงออกทางสังคม หมายถึง ความสามารถของบุคคล ในการสื่อสารกับผู้อื่น โดยการใช้ภาษาถ้อยคำ น้ำเสียง และภาษาท่าทางที่ เหมาะสม แสดงถึงความ มั่นใจ ชัดเจน และการรู้จักรับฟังผู้อื่น	5
	3) การสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม หมายถึง ความสามารถของบุคคล ในการสร้างและดำรงคงอยู่ของสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่น รู้จักช่วยเหลือผู้อื่น	5
รวม		40

5) กำหนดเกณฑ์แบบวัดความฉลาดทางสังคมเชิงสถานการณ์ มีเกณฑ์การให้คะแนน 1, 2 และ 3

ค่าเฉลี่ย	ระดับคุณภาพ
30 - 59	ความฉลาดทางสังคมในระดับต่ำ
60 - 89	ความฉลาดทางสังคมในระดับปานกลาง
90 - 120	ความฉลาดทางสังคมในระดับสูง

6) นำแบบวัดความฉลาดทางสังคม ที่สร้างขึ้นไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาความถูกต้องเหมาะสมของข้อคำถาม ภาษาที่ใช้

7) นำแบบวัดความฉลาดทางสังคม ที่แก้ไขแล้วให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน พิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์หรือเนื้อหา (Index of Item-Objective Congruence หรือ IOC) พิจารณาข้อคำถามที่มีค่าความสอดคล้อง ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป ผลการวิเคราะห์ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องรวมเท่ากับ 0.90 มีค่าดัชนีความสอดคล้องของทุกข้ออยู่ในช่วง 0.6 – 1.0

8) นำแบบวัดความฉลาดทางสังคม ไปทดลองใช้กับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อวิเคราะห์ค่าความเที่ยง (Reliability) โดยใช้สูตร Coefficient Alpha ของ Cronbach จากนั้นนำผลการทดสอบมาวิเคราะห์รายข้อ เพื่อหาค่าความเที่ยง โดยมีเกณฑ์ที่มีความเที่ยงตั้งแต่ 0.8 ขึ้นไป ผลการวิเคราะห์ได้ค่าความเที่ยง 0.85

1.4 การกำหนดแบบแผนการทดลอง

การประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi – Experimental Research) โดยแบ่งตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่กลุ่มทดลองได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 และกลุ่มควบคุมได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบปกติ มีแบบแผนการทดลอง ดังตารางที่ 19

ตารางที่ 18 แผนการทดลอง

กลุ่มตัวอย่าง	การวัดก่อนการทดลอง		วัดภายหลังการทดลอง
E	O ₁	X	O ₂
C	O ₄	-	O ₅

E = กลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิด

C = กลุ่มควบคุมที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบปกติ

X = รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิด

O₁, O₄ = ความฉลาดทางสังคมที่วัดได้ก่อนการทดลอง

O₂, O₅ = ความฉลาดทางสังคมที่วัดได้หลังการทดลอง

1.5 การติดต่อประสานงานก่อนการทดลอง

1.5.1 ติดต่อขอความร่วมมือในการทำวิจัยจากผู้บริหารโรงเรียน

1.5.2 ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ขั้นตอนการวิจัย และการประเมินผลแก่ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน และร่วมกันทำกำหนดตารางเวลาการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิด

ขั้นที่ 2 การดำเนินการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น และเก็บรวบรวมข้อมูล

การดำเนินการก่อนการทดลองการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิด ดังนี้

2.1 ทำการทดสอบความฉลาดทางสังคม ทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนทดลอง (Pre-test)

2.2 นำผลการทดสอบก่อนการทดลองมาทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยโดยการทดสอบค่าที (t-test) เพื่อทดสอบว่านักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีความฉลาดทางสังคมแตกต่างกันหรือไม่

2.3 ผลการเปรียบเทียบคะแนนค่าเฉลี่ยความฉลาดทางสังคมก่อนและหลังการทดลองของนักเรียนกลุ่มทดลองและนักเรียนกลุ่มควบคุม ดังตารางที่ 21

ตารางที่ 19 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความฉลาดทางสังคมก่อนการทดลองระหว่างนักเรียนกลุ่มทดลองกับนักเรียนกลุ่มควบคุม

กลุ่มตัวอย่าง	n	ก่อนการทดลอง		t	p
		Mean	SD		
กลุ่มทดลอง	30	83.78	9.40	0.73	0.24
กลุ่มควบคุม	30	81.42	6.93		

* $p < 0.05$

จากตารางที่ 20 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความฉลาดทางสังคมก่อนการทดลองระหว่างนักเรียนกลุ่มทดลองกับนักเรียนกลุ่มควบคุม พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนความฉลาดทางสังคมของนักเรียนกลุ่มทดลองและของนักเรียนกลุ่มควบคุมมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความฉลาดทางสังคมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักเรียนกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยของคะแนนเท่ากับ 83.78 คะแนน คือ มีความฉลาดทางสังคมในระดับปานกลาง และ นักเรียนกลุ่มควบคุมมีค่าเฉลี่ยของคะแนนเท่ากับ 81.42 คะแนน คือ มีความฉลาดทางสังคมในระดับปานกลาง

ขั้นที่ 3 การดำเนินหลังการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น

3.1 กลุ่มทดลองได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดที่สร้างขึ้น จำนวน 8 แผนการจัดการเรียนรู้ จัดการเรียนรู้สัปดาห์ละ 1 คาบเรียน คาบเรียนละ 50 นาที รวม 8 สัปดาห์

3.2 กลุ่มควบคุมได้รับการจัดการเรียนรู้โดยครูประจำโรงเรียนใช้แผนการจัดการเรียนรู้ตามปกติของครูประจำโรงเรียนสัปดาห์ละ 1 คาบเรียน รวม 8 สัปดาห์ สาระการเรียนรู้ของห้องควบคุมเหมือนกับห้องทดลอง

3.3 ทำการทดสอบความฉลาดทางสังคม ทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมหลังการทดลอง (Post-test)

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

3.4.1 วิเคราะห์หาค่า Reliability ของแบบวัดแบบวัดความฉลาดทางสังคม โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์

3.4.2 วิเคราะห์ข้อมูลหา ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์

3.4.3 ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของคะแนนความฉลาดทางสังคมระหว่างนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยการทดสอบค่าที (t-test) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์

3.5 สรุปผลการวิจัยและ อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่องเรื่องการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย และ 2. ประเมินประสิทธิผลรูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอผลการวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย มีผลการวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์และกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์สาระสำคัญของแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

ส่วนที่ 3 ผลการสังเคราะห์สาระขององค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

ส่วนที่ 4 ผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์รูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

ตอนที่ 2 ผลการประเมินประสิทธิผลรูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายที่พัฒนาขึ้น มีผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความฉลาดทางสังคมก่อนและหลังการทดลองของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้สุข

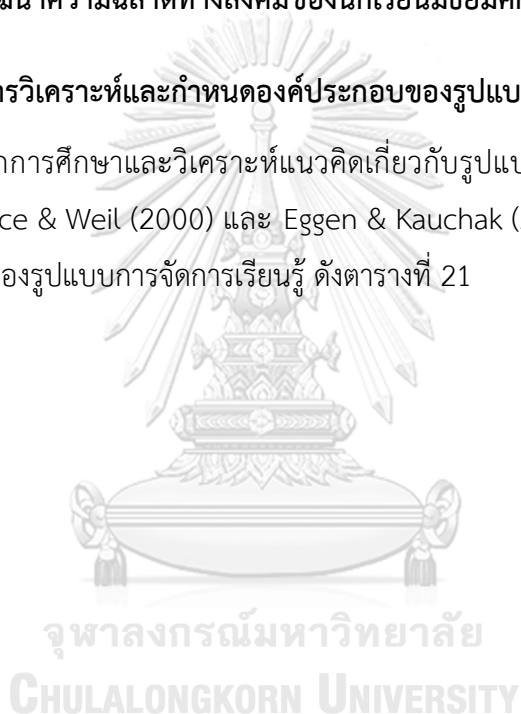
ศึกษาตามแนวความคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดและของนักเรียนกลุ่มควบคุมที่ได้รับการจัดการเรียนรู้สู่ศึกษาแบบปกติ

ส่วนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความฉลาดทางสังคมหลังการทดลองระหว่างนักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้สู่ศึกษาตามแนวความคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดกับนักเรียนกลุ่มควบคุมที่ได้รับการจัดการเรียนรู้สู่ศึกษาแบบปกติ

ตอนที่ 1 ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้สู่ศึกษาตามแนวความคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์และกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้

จากการศึกษาและวิเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ของทีศนา แชมมณี (2553) Joyce & Weil (2000) และ Eggen & Kauchak (2012) ได้ผลการวิเคราะห์และกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ดังตารางที่ 21

ตารางที่ 20 ผลการวิเคราะห์และกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้

แนวคิดนักการศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้	ผลการวิเคราะห์และกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้		
ทิตินา แชมมณี (2553)	Joyce & Weil (2000)	Eggen & Kauchak (2012)	กำหนดองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้
1) หลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เป็นส่วนที่กล่าวถึงความเชื่อและแนวคิดทฤษฎีที่เป็นพื้นฐานของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ หลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้จะเป็นตัวชี้้นำการกำหนดจุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรม และขั้นตอนการสอนใน รูปแบบการจัดการเรียนรู้	1) เป้าหมายของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 2) หลักการหรือแนวคิดที่เป็นพื้นฐานของรูปแบบ 3) รายละเอียดของขั้นตอนการสอนหรือการดำเนินการสอน 4) การประเมินผล	1 แนวทางการจัดการเรียนการสอน ที่แสดงให้เห็นถึงความมุ่งหมาย เป็นการเฉพาะ เช่น รูปแบบการสอนนั้นเป็นรูปแบบที่มุ่งพัฒนาการคิดระดับสูง 2) แนวทางที่ดำเนินการสอนอย่างเป็นระยะ หรือประกอบด้วยชุดของขั้นตอนต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุเป้าหมายเฉพาะของรูปแบบ 3) แนวทางการจัดการเรียนการสอนจะต้องมีพื้นฐานที่มาจากสิ่งสนับสนุนด้วยทฤษฎีหรือ การวิจัยด้านการเรียนรู้เป็นสำคัญ	รูปแบบการเรียนการสอนมีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ประการ ได้แก่ 1) หลักการของรูปแบบ เป็น แนวคิด ทฤษฎีที่เป็นพื้นฐานของรูปแบบซึ่งมีสาระสำคัญที่ยึดถือเป็นแนวปฏิบัติ 2) วัตถุประสงค์ ของรูปแบบคือสิ่งที่กำหนดเป้าหมายปลายทางที่ต้องการให้เกิดขึ้น หลังจากที่ได้ใช้รูปแบบการสอน 3) ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอน และบทบาทผู้เรียนบทบาทผู้สอน เป็นส่วนที่ช่วยให้ประสบความสำเร็จในการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้รวมไปถึงการ

ตารางที่ 21 (ต่อ)

แนวคิดนักการศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้			ผลการวิเคราะห์และ
ทิตินา แชมมณี (2553)	Joyce & Weil (2000)	Eggen & Kauchak (2012)	กำหนดองค์ประกอบของ รูปแบบการจัดการเรียนรู้
3) สารและ กระบวนการ เป็นส่วน ที่ระบุถึงเนื้อหาและ กิจกรรมต่าง ๆ ที่ใช้ใน การจัดการเรียนการ สอนเพื่อให้บรรลุ จุดประสงค์ของการ จัดการเรียนรู้			ส่งเสริมบรรยากาศในการ เรียนรู้เป็นส่วนที่ระบุ ลำดับการจัดกิจกรรม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ของรูปแบบ
4) กิจกรรมและขั้นตอน การดำเนินงาน เป็น ส่วนที่ระบุถึงวิธีการ ปฏิบัติในขั้นตอน ต่างๆ เมื่อนำรูปแบบ การจัดการเรียนรู้ไปใช้			4) การวัดและประเมินผล ระบุ วิธีการ เทคนิคใน การ เพื่อให้บรรลุตาม วัตถุประสงค์
5) การวัดและ ประเมินผล เป็นส่วนที่ ประเมินประสิทธิผล ของรูปแบบการเรียน			

จากตารางที่ 21 ผลการวิเคราะห์และกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้สรุป
ได้ว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้มีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ส่วนได้แก่ หลักการ วัดตามวัตถุประสงค์ ขั้นตอน
การจัดการเรียนการสอน และการวัดและการประเมินผล

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์สาระสำคัญของแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

ผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์มีดังนี้

2.1 ผลการวิเคราะห์สาระสำคัญของแนวคิดการรับใช้สังคม

จากการศึกษาแนวคิดการรับใช้สังคมของนักการศึกษาสามารถวิเคราะห์สาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายได้ดัง แผนภาพที่ 5 ผลการวิเคราะห์สาระสำคัญของแนวคิดการรับใช้สังคม

แผนภาพที่ 7 ผลการวิเคราะห์สาระสำคัญของแนวคิดการรับใช้สังคม

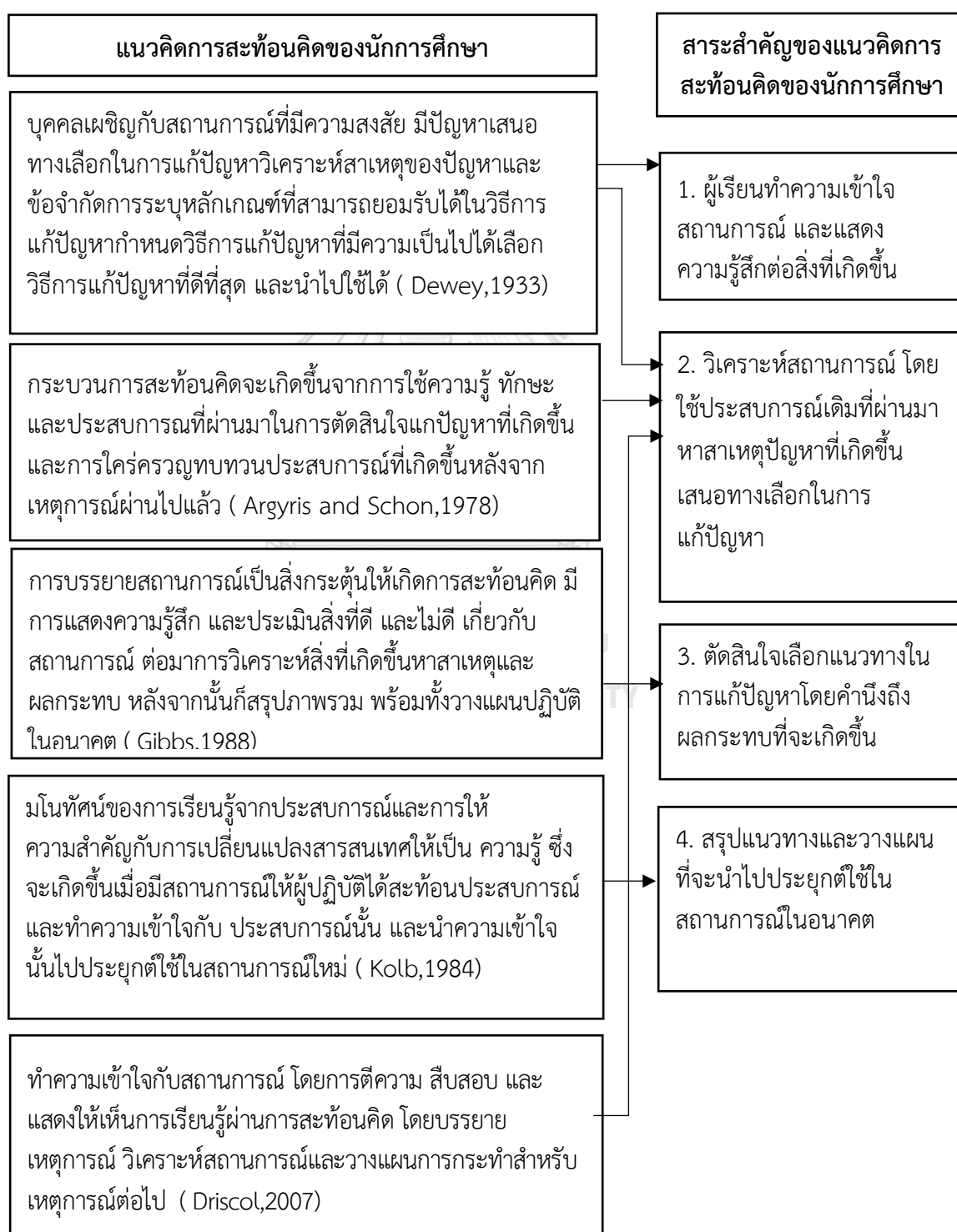
จากแผนภาพที่ 7 สรุปสาระสำคัญของแนวคิดเกี่ยวกับการรับใช้สังคมเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้ 6 ข้อ ได้แก่ 1. การรับใช้สังคมต้องมาจากความต้องการที่แท้จริงของสมาชิกในชุมชนนั้นเองเกิดโดยความร่วมมือกันระหว่างโรงเรียนและชุมชน 2. กิจกรรมมาจากจุดประสงค์ของรายวิชาที่เรียน บูรณาการกับหลักสูตรทางสังคมมีคุณค่าต่อผู้เรียนและชุมชน 3. กิจกรรมเกิดจากการบูรณาการการเรียนรู้ทางวิชาการกับการบริการสังคมเข้าด้วยกัน ผู้เรียนจะได้นำความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ในหลักสูตรที่ผู้เรียนมาใช้ในการบริการสังคม 4. ผู้เรียนมีโอกาสใช้ทักษะทางวิชาการและความรู้ในสถานการณ์จริงในชุมชนของตนเองเกิดการเรียนรู้นอกเหนือสิ่งที่เรียนในห้องเรียน 5. ผู้เรียนได้มีโอกาสในการพิจารณาตนเองในประสบการณ์การบริการสังคม 6. มีการสะท้อนคิดจากกิจกรรมรับใช้

2.2 ผลการวิเคราะห์สาระสำคัญของการสะท้อนคิด

จากการศึกษาแนวคิดการสะท้อนคิดของนักการศึกษาสามารถวิเคราะห์สาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายได้ดังแผนภาพที่ 8

แผนภาพที่ 8 ผลการวิเคราะห์สาระสำคัญของการสะท้อนคิด

จากแผนภาพที่ 8 ผลการวิเคราะห์สาระสำคัญของการสะท้อนคิด สรุปสาระสำคัญของแนวคิดเกี่ยวกับการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้ 4 ข้อ ดังนี้

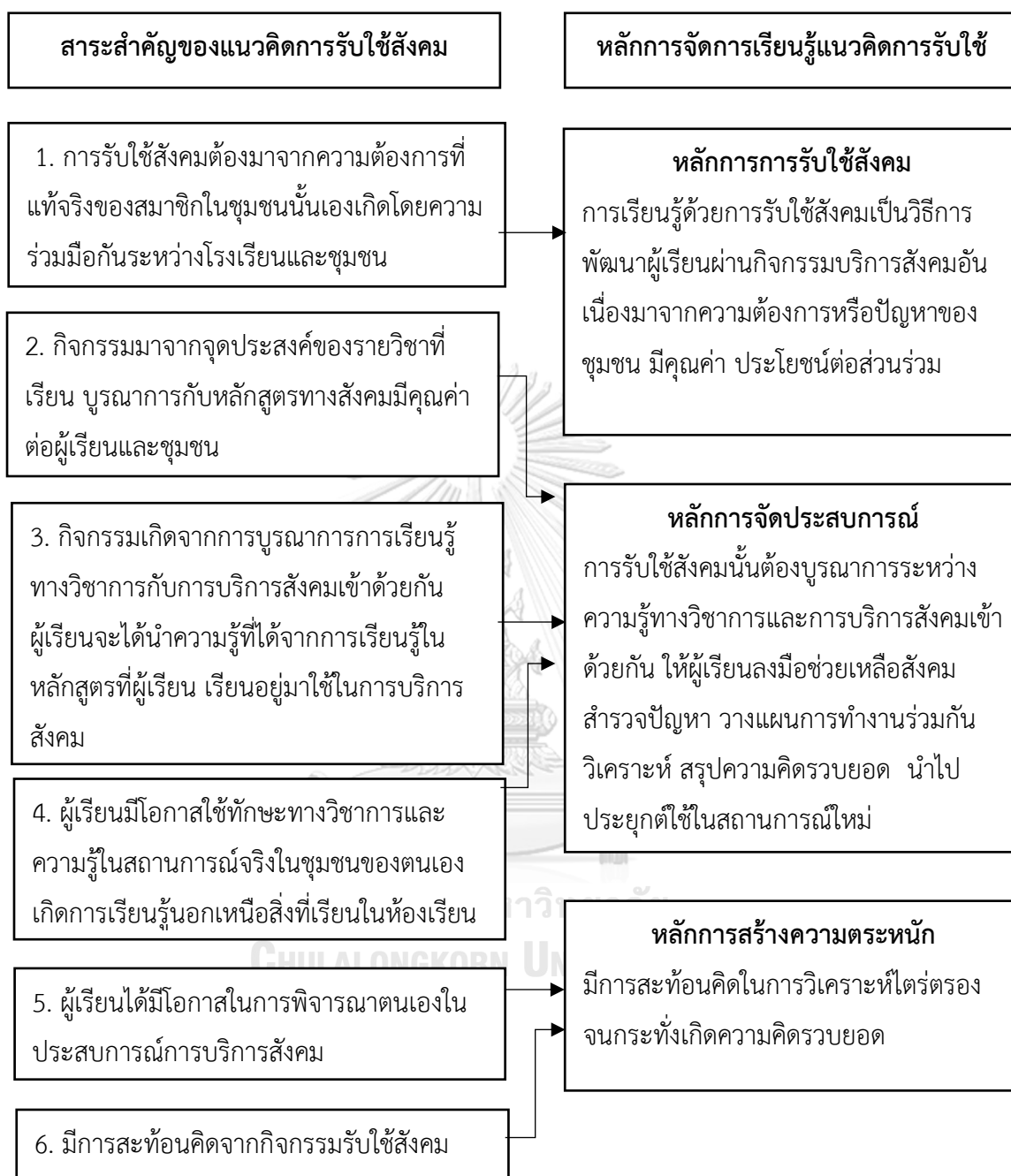
1. ผู้เรียนทำความเข้าใจสถานการณ์ และแสดงความรู้สึกต่อสิ่งที่เกิดขึ้น
2. วิเคราะห์สถานการณ์ โดยใช้ประสบการณ์เดิมที่ผ่านมาหาสาเหตุปัญหาที่เกิดขึ้น เสนอทางเลือกในการแก้ปัญหา
3. ตัดสินใจเลือกแนวทางในการแก้ปัญหาโดยคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้น
4. สรุปแนวทางและวางแผนที่จะนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ในอนาคต

ส่วนที่ 3 ผลการสังเคราะห์สาระขององค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

3.1 ผลการสังเคราะห์สาระขององค์ประกอบของ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งได้ดำเนินการภายใต้กรอบองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ได้จากการวิเคราะห์ในส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์และกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ และ ในส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์สาระสำคัญของแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ประกอบกัน โดยได้ผลการดำเนินการดังนี้

3.1.1 ผลการสังเคราะห์หลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม โดยนำสาระสำคัญของแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดที่ได้จากข้อ 2.1 มาสังเคราะห์เป็นหลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ดังแสดงในแผนภาพที่ 7

แผนภาพที่ 9 ผลการสังเคราะห์หลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้แนวทางการรับใช้สังคม

จากแผนภาพที่ 9 ผลการสังเคราะห์หลักการจัดการเรียนรู้แนวทางการรับใช้สังคม สรุปได้ว่าการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการรับใช้สังคม ประกอบด้วยหลักการ 3 ข้อ คือ

1. หลักการการรับใช้สังคม
2. หลักการจัดประสบการณ์
3. หลักการสร้างความตระหนัก

แผนภาพที่ 10 ผลการสังเคราะห์หลักการจัดการเรียนรู้ตามการสะท้อนคิด

จากแผนภาพที่ 10 ผลการสังเคราะห์หลักการจัดการเรียนรู้ตามการสะท้อนคิด สรุปได้ว่าการเรียนการสอนตามการสะท้อนคิด ประกอบด้วยหลักการ 2 ข้อ คือ หลักการการสอนสะท้อนคิด และหลักการประยุกต์ใช้

3.1.2 ผลการสังเคราะห์หลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยนำหลักการของการเรียนการสอนตามแนวคิดการรับใช้สังคม จากการสรุปของแผนภาพที่ 7 และหลักการของการเรียนการสอนตามแนวคิดการสะท้อนคิด จากการสรุปของแผนภาพที่ 8 และปัญหาและความต้องการในการเรียนการสอนของนักเรียนและครูผู้สอน มาสังเคราะห์เป็นหลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ดังแสดงในแผนภาพที่

แผนภาพที่ 11 ผลการสังเคราะห์หลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม

จากแผนภาพที่ 11 ผลการสังเคราะห์หลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม สรุปได้ว่า หลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม ประกอบด้วย หลักการ 4 ข้อคือ

1. ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อสร้างความฉลาดทางสังคม
2. ในกระบวนการเรียนการสอนผู้เรียนได้บูรณาการความรู้ ความสามารถมาใช้ในการปฏิบัติกิจกรรมที่มีคุณค่า
3. ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผน ลงมือปฏิบัติกิจกรรม และประเมินผล เป็นการทำงานร่วมกับผู้อื่นจากประสบการณ์จริงเพื่อพัฒนาทักษะทางสังคม
4. การสะท้อนคิดจากการปฏิบัติกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนได้ทบทวน ไตร่ตรอง เห็นคุณค่าจนเกิดความตระหนักรู้ทางสังคม

3.2 ผลการสังเคราะห์วัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

การสังเคราะห์วัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายโดยนำหลักการของรูปแบบการเรียนการสอนที่ได้จากข้อ 3.1.2 มาวิเคราะห์ ผลที่คาดว่าจะเกิดกับผู้เรียนภายใต้หลักการนั้น จากนั้นจึงนำผลการวิเคราะห์ที่ได้มาสังเคราะห์วัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนการสอนผลการสังเคราะห์วัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ดังแสดงในแผนภาพที่ 12

แผนภาพที่ 12 ผลการสังเคราะห์วัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

จากแผนภาพที่ 12 ผลการสังเคราะห์วัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย สรุปได้ว่าวัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนการสอน คือ เพื่อพัฒนาฉลาดทางสังคม ในด้าน การตระหนักรู้ทางสังคม การรู้คิดทางสังคม และทักษะทางสังคม

3.3 ผลการสังเคราะห์ขั้นตอนการเรียนการสอนของรูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยได้ผลการดำเนินการดังนี้

3.3.1 ผลการวิเคราะห์แนวทางในการจัดการเรียนการสอนของรูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายโดยการนำหลักการของรูปแบบการเรียนการสอนที่ได้จากข้อ 3.2.1 มาวิเคราะห์เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนดังแสดงในแผนภาพที่ 13

แผนภาพที่ 13 ผลการวิเคราะห์แนวทางในการจัดการเรียนการสอนของรูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

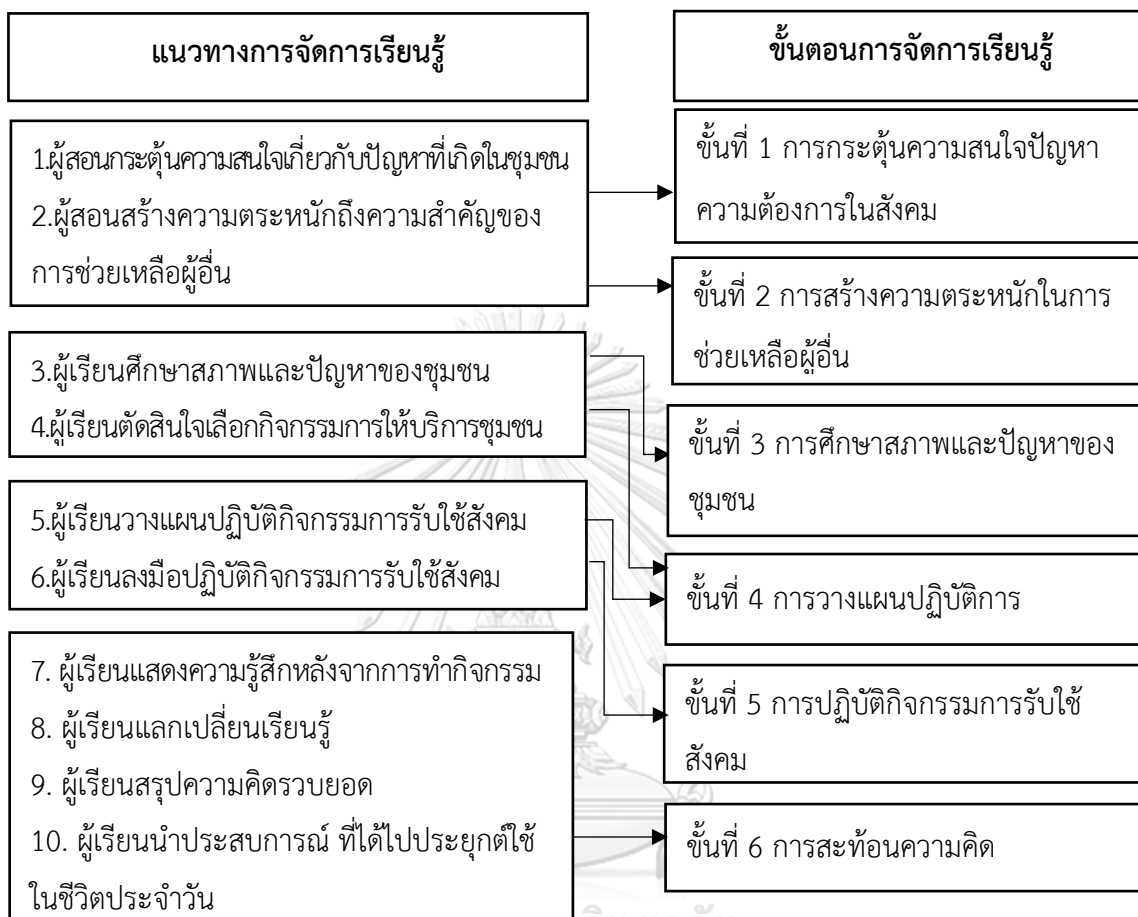

จากแผนภาพที่ 13 ผลการวิเคราะห์แนวทางในการจัดการเรียนการสอนของรูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย สรุปได้ว่าแนวทางการจัดการเรียนการสอนของรูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายมี 10 แนวทาง ได้แก่

1. ผู้สอนกระตุ้นความสนใจเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน
2. ผู้สอนสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการช่วยเหลือผู้อื่น
3. ผู้เรียนศึกษาสภาพและปัญหาของชุมชน
4. ผู้เรียนตัดสินใจเลือกกิจกรรมการให้บริการชุมชน
5. ผู้เรียนวางแผนปฏิบัติการกิจกรรมการรับใช้สังคม
6. ผู้เรียนลงมือปฏิบัติการกิจกรรมการรับใช้สังคม
7. ผู้เรียนแสดงความรู้สึกหลังจากการทำกิจกรรม
8. ผู้เรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้
9. ผู้เรียนสรุปความคิดรวบยอด
10. ผู้เรียนนำประสบการณ์ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

3.4 ผลการสังเคราะห์ขั้นตอนการเรียนการสอนของรูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยนำแนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่ได้จากข้อ 3.3.1 มาสังเคราะห์เป็นขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ ดังแสดงในแผนภาพที่ 14

แผนภาพที่ 14 ผลการสังเคราะห์ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนของรูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

จากแผนภาพที่ 14 ผลการสังเคราะห์ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนของรูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย สรุปได้ว่าขั้นตอนการเรียนการสอนของรูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายประกอบด้วยขั้นตอน 6 ขั้นตอนคือ

- 1.การกระตุ้นความสนใจปัญหาความต้องการในสังคม
- 2.การสร้างความตระหนักในการช่วยเหลือผู้อื่น
- 3.การศึกษาสภาพและปัญหาของชุมชน
- 4.การวางแผนปฏิบัติการ
- 5.การปฏิบัติการกิจกรรมการรับใช้สังคม
- 6.การสะท้อนความคิด

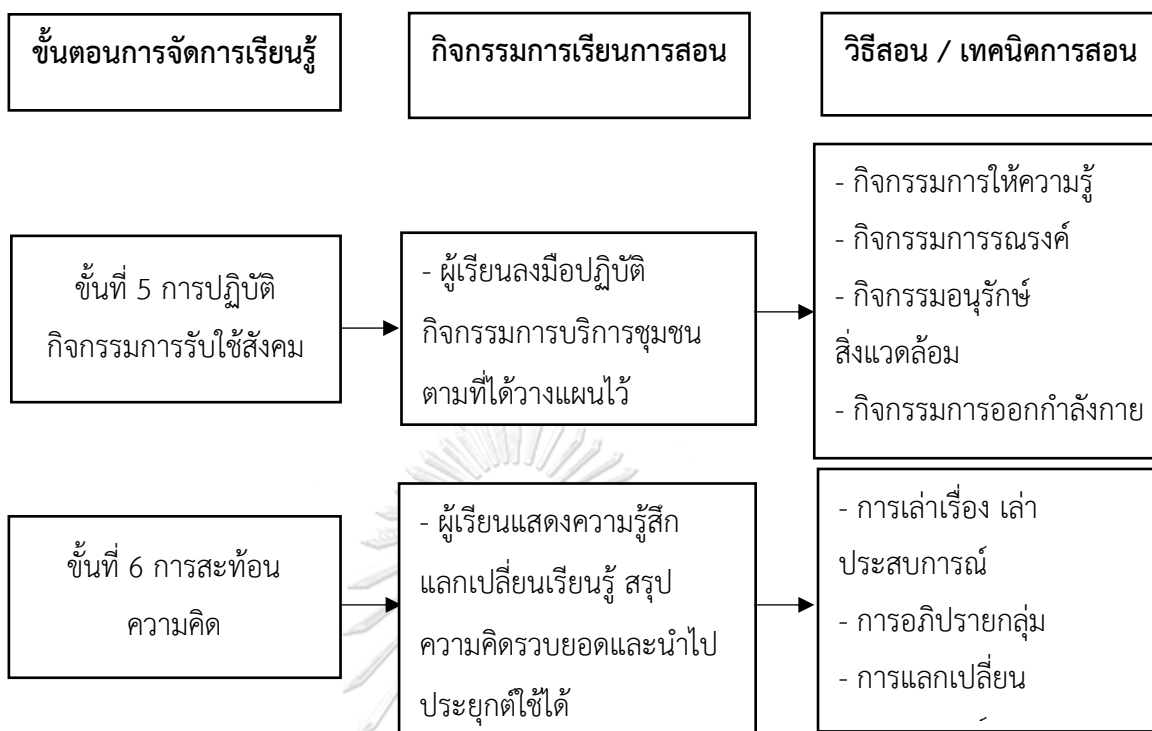
3.4.1 ผลการวิเคราะห์กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ วิธีสอน และเทคนิคการสอน สำหรับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

โดยการนำขึ้น ตอนการเรียนการสอนของรูปแบบการเรียนการสอนแต่ละขั้นตอนที่ได้จากข้อ 3.3.2 มาวิเคราะห์แยกแยะกิจกรรมการเรียนการสอนและวิเคราะห์วิธีสอนและเทคนิคการสอนที่สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนการสอน ดังแสดงในแผนภาพที่ 15

แผนภาพที่ 15 ผลการวิเคราะห์กิจกรรมการเรียนการสอน วิธีสอนและเทคนิคการสอนของ รูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

แผนภาพที่ 15 (ต่อ)

จากแผนภาพที่ 15 ผลการวิเคราะห์กิจกรรมการเรียนการสอน วิธีสอนและเทคนิคการสอน ของ รูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย สรุปได้ว่า ดังนี้

กิจกรรมการเรียนการสอน

- ผู้สอนกระตุ้นความสนใจที่เกี่ยวข้องกับปัญหาสุขภาพ หรือความต้องการทางสุขภาพในชุมชนของผู้เรียน

- ผู้สอนสร้างความตระหนักให้เกิดขึ้นถึงการให้ความช่วยเหลือผู้อื่นในสังคม

- ผู้เรียนร่วมกันศึกษาข้อมูล กำหนดขอบเขต ปัญหาของชุมชน และตัดสินใจเลือกกิจกรรม

การรับใช้สังคม

- ผู้เรียนร่วมกันวางแผนการปฏิบัติกิจกรรมการรับใช้สังคม

- ผู้เรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมการบริการชุมชนตามที่ได้วางแผนไว้

- ผู้เรียนแสดงความรู้สึกแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สรุปความคิดรวบยอดและนำไปประยุกต์ใช้ได้

วิธีสอนและเทคนิคการสอน

- ผู้สอน ยกกรณีตัวอย่างที่เป็นปัญหาและอธิบายถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นกับตัวผู้เรียนและ

ชุมชน

- ผู้สอนตั้งคำถามชวนคิด ใช้ ภาพ การชมวิดีโอทัศน์
- การใช้ภาพ การชมวิดีโอทัศน์
- การเล่าเรื่อง สถานการณ์จริง
- การอภิปราย แสดงความคิดเห็น
- การสำรวจ สภาพปัญหา
- แบ่งกลุ่มใช้ตารางวิเคราะห์สาเหตุและวิธีการแก้ไข
- อภิปรายสรุปเลือกกิจกรรม
- ให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่ม มีการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ในการจัดทำแผนงาน และ

กิจกรรมรวมถึงการประเมิน

- กิจกรรมการให้ความรู้
- กิจกรรมการรณรงค์
- กิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
- กิจกรรมการออกกำลังกาย
- การเล่าเรื่อง เล่าประสบการณ์
- การอภิปรายกลุ่ม
- การแลกเปลี่ยนประสบการณ์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

3.4.2 ผลการวิเคราะห์บทบาทผู้สอนและบทบาทผู้เรียนโดยนำขั้นตอนและ

กิจกรรมในแต่ละขั้นตอนการเรียนการสอนของรูปแบบการจัดการเรียนรู้สู่ศึกษาตามแนวคิดการ
รับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย
ที่ได้จากข้อ 3.3.3 มาวิเคราะห์เป็นบทบาทผู้สอนและบทบาทผู้เรียนในแต่ละขั้นตอน ดังแสดงใน
แผนภาพที่ 16

แผนภาพที่ 16 ผลการวิเคราะห์บทบาทผู้สอนและบทบาทผู้เรียนของรูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

แผนภาพที่ 16 (ต่อ)

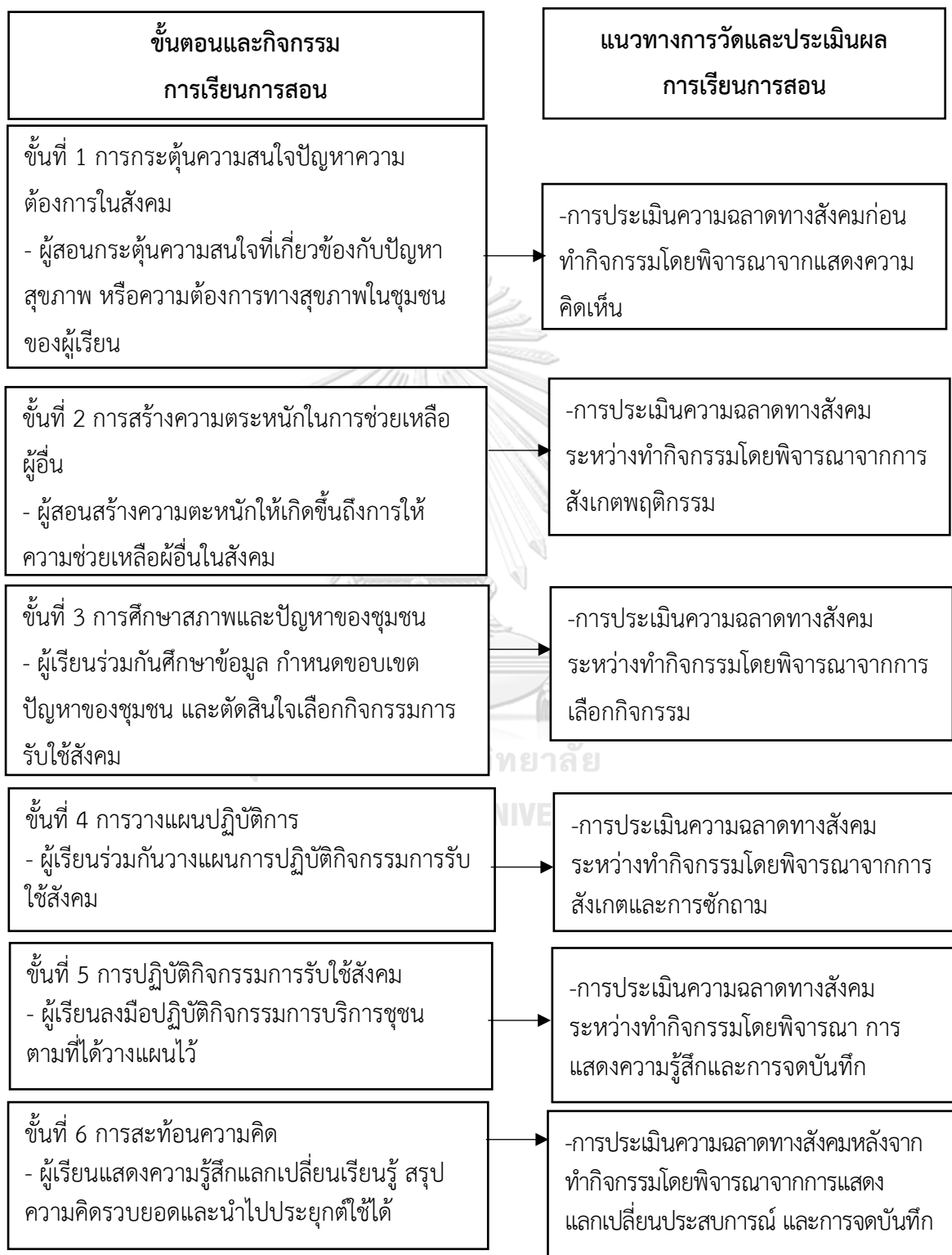

จากแผนภาพที่ 16 ผลการวิเคราะห์บทบาทผู้สอนและบทบาทผู้เรียนของรูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย แสดงให้เห็นถึง บทบาทผู้สอนและบทบาทผู้เรียนในแต่ละขั้นตอนและกิจกรรมการเรียนการสอน

3.5 ผลการสังเคราะห์แนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

โดยนำกิจกรรมการเรียนการสอนที่ได้จากการวิเคราะห์ในข้อ 3.3.3 มาสังเคราะห์เป็นแนวทางการวัดและประเมินผลของรูปแบบการเรียนการสอน ดังแสดงในแผนภาพที่ 17

แผนภาพที่ 17 ผลการสังเคราะห์แนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

จากแผนภาพที่ 17 ผลการสังเคราะห์แนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย สรุปได้ว่า แนวทางการวัดและการประเมินผลการเรียนการสอนตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย มีด้วยกัน 3 ลักษณะ คือ

1. ก่อนทำกิจกรรมโดยพิจารณาจากแสดงความคิดเห็น
2. ระหว่างทำกิจกรรมโดยพิจารณาจากการสังเกตพฤติกรรมและการซักถาม
3. หลังทำกิจกรรมโดยพิจารณาจากการจดบันทึกและการแลกเปลี่ยนความรู้สึก

ส่วนที่ 4 ผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์รูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

สรุปผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์รูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย สามารถตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายได้ ดังนี้

รูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

หลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้

รูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย มีหลักการสำคัญในการจัดการเรียนรู้ 4 ข้อ ดังนี้

1. ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อสร้างความฉลาดทางสังคม
2. ในกระบวนการเรียนการสอนผู้เรียนได้บูรณาการความรู้ ความสามารถมาใช้ในการปฏิบัติกิจกรรมที่มีคุณค่า
3. ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผน ลงมือปฏิบัติกิจกรรม และประเมินผล เป็นการทำงานร่วมกับผู้อื่นจากประสบการณ์จริงเพื่อพัฒนาทักษะทางสังคม
4. การสะท้อนคิดจากการปฏิบัติกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนได้ทบทวน ไตร่ตรอง เห็นคุณค่าจนเกิดความตระหนักรู้ทางสังคม

วัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้

วัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนการสอน คือ เพื่อพัฒนาผลทางสังคม 3 ด้าน ได้แก่

1. การรู้คิดทางสังคม
2. ทักษะทางสังคม
3. ความตระหนักรู้ทางสังคม

ขั้นตอนการเรียนการสอนของรูปแบบการจัดการเรียนรู้

รูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ประกอบด้วยขั้นตอนการเรียนการสอน 6 ขั้น ดังนี้

ขั้นที่ 1 การกระตุ้นความสนใจปัญหาความต้องการในสังคม เป็นขั้นที่ผู้สอนกระตุ้นความสนใจที่เกี่ยวข้องกับปัญหาสุขภาพ หรือความต้องการทางสุขภาพในชุมชนของผู้เรียน

กิจกรรมการเรียนการสอน

- ผู้สอนกระตุ้นความสนใจที่เกี่ยวข้องกับปัญหาสุขภาพ หรือความต้องการทางสุขภาพในชุมชนของผู้เรียน

วิธีสอนและเทคนิคการสอน

- ผู้สอน ยกกรณีตัวอย่างที่เป็นปัญหาและอธิบายถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นกับตัวผู้เรียนและชุมชน

- ผู้สอนตั้งคำถามชวนคิด ใช้ ภาพ การชมวิดีโอทัศน์

บทบาทผู้สอน

- การเร้าความสนใจ ใช้ท่าทางประกอบ ถ้อยคำและน้ำเสียง สื่อการสอนประกอบการตั้งคำถาม ยกตัวอย่าง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม

บทบาทผู้เรียน

- ให้ความสนใจ ตั้งใจฟัง ร่วมกิจกรรมและแสดงความคิดเห็น

ขั้นที่ 2 การสร้างความตระหนักในการช่วยเหลือผู้อื่น เป็นขั้นที่ผู้สอนสร้างความตระหนักให้เกิดขึ้นถึงการให้ความช่วยเหลือผู้อื่นในสังคม

กิจกรรมการเรียนการสอน

- ผู้สอนสร้างความตระหนักให้เกิดขึ้นถึงการให้ความช่วยเหลือผู้อื่นในสังคม

วิธีสอนและเทคนิคการสอน

- การใช้ภาพ การชมวิดีโอทัศน์
- การเล่าเรื่อง สถานการณ์จริง
- การอภิปราย แสดงความคิดเห็น

บทบาทผู้สอน

- ให้ผู้เรียนรับรู้ เห็นถึงความสำคัญ ตระหนัก ในประเด็นปัญหา โดยการใช้ สื่อการเรียนการสอน การใช้ภาพ การชมวิดีโอทัศน์ การเล่าเรื่อง สถานการณ์จริง

บทบาทผู้เรียน

- แสดงความรู้สึกรู้สึก
- รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
- สนทนา แลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่เคยพบมา

ขั้นที่ 3 การศึกษาสภาพและปัญหาของชุมชน เป็นขั้นที่ผู้เรียนร่วมกันศึกษาข้อมูล กำหนดขอบเขต ปัญหาของชุมชน และตัดสินใจเลือกกิจกรรมการรับใช้สังคม

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

- ผู้เรียนร่วมกันศึกษาข้อมูล กำหนดขอบเขต ปัญหาของชุมชน และตัดสินใจเลือกกิจกรรมการรับใช้สังคม

วิธีสอนและเทคนิคการสอน

- การสำรวจ สภาพปัญหา
- แบ่งกลุ่มใช้ตารางวิเคราะห์สาเหตุและวิธีการแก้ไข
- อภิปรายสรุปเลือกกิจกรรม

บทบาทผู้สอน

- ผู้แนะนำแนวทางในการศึกษา วิเคราะห์ ประเด็นปัญหา
- ผู้ช่วยเหลือให้คำปรึกษาในการตัดสินใจเลือกกิจกรรม

บทบาทผู้เรียน

- ทำการศึกษา ค้นคว้าหาข้อมูลจากชุมชน
- ร่วมกันวิเคราะห์ และตัดสินใจเลือกกิจกรรม
- อภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อให้เป็นที่ยอมรับของกลุ่ม

ขั้นที่ 4 การวางแผนปฏิบัติการ เป็นขั้นที่ผู้เรียนร่วมกันวางแผนการปฏิบัติกิจกรรมการรับใช้สังคม

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

- ผู้เรียนร่วมกันวางแผนการปฏิบัติกิจกรรมการรับใช้สังคม

วิธีสอนและเทคนิคการสอน

- ให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่ม มีการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ในการจัดทำแผนงาน และกิจกรรม ร่วมถึงการประเมิน

บทบาทผู้สอน

- แนะนำแนวทางการวางแผน และตัวอย่างกิจกรรมที่จะดำเนินการ
- สนับสนุนทรัพยากรที่ใช้ในการกิจกรรม

บทบาทผู้เรียน

- มีส่วนร่วมในการวางแผน
- แบ่งหน้าที่ตามความเหมาะสม
- แลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็น

ขั้นที่ 5 การปฏิบัติกิจกรรมการรับใช้สังคม เป็นขั้นที่ผู้เรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมการบริการชุมชนตามที่ได้วางแผนไว้

กิจกรรมการเรียนการสอน

- ผู้เรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมการบริการชุมชนตามที่ได้วางแผนไว้

วิธีสอนและเทคนิคการสอน

- กิจกรรมการให้ความรู้
- กิจกรรมการรณรงค์
- กิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
- กิจกรรมการออกกำลังกาย

บทบาทผู้สอน

- ส่งเสริมให้ผู้เรียนทำกิจกรรมด้วยตัวเอง
- มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้เรียนทำช่วยแก้ปัญหาให้ผู้เรียน
- มีการเสริมแรงให้กำลังใจในการทำกิจกรรม

บทบาทผู้เรียน

- มีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้มีความยินดีร่วมกิจกรรมทุกครั้งด้วยความสมัครใจ
- มีความสามารถในการนำความรู้มาใช้ในการปฏิบัติกิจกรรม
- ให้ความช่วยเหลือกันและกันรู้จักรับผิดชอบงานที่ตนเองทำอยู่และที่ได้รับมอบหมาย

ใจ

มอบหมาย

ขั้นที่ 6 การสะท้อนความคิด เป็นขั้นที่ผู้เรียนแสดงความรู้สึกละเอียดเปลี่ยนแปลงเรียนรู้ สรุปความคิดรวบยอดและนำไปประยุกต์ใช้ได้

กิจกรรมการเรียนการสอน

- ผู้เรียนแสดงความรู้สึกละเอียดเปลี่ยนแปลงเรียนรู้ สรุปความคิดรวบยอดและนำไปประยุกต์ใช้ได้

ได้

วิธีสอนและเทคนิคการสอน

- การเล่าเรื่อง เล่าประสบการณ์
- การอภิปรายกลุ่ม
- การแลกเปลี่ยนประสบการณ์
- การจดบันทึกความรู้สึก

บทบาทผู้สอน

- เปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ
- สร้างบรรยากาศเป็นที่เป็นมิตร เป็นกันเอง
- เชื่อมโยงความคิดเห็นและสรุปผลเพื่อผู้เรียนนำไปใช้ได้

บทบาทผู้เรียน

- แสดงความรู้สึกจริงใจจากการทำกิจกรรม
- แลกเปลี่ยน ประสบการณ์ที่ผ่านมา
- สรุปแนวทางของตนเอง

การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนของรูปแบบการจัดการเรียนรู้

รูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย มีการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนด้วยกัน 3 ลักษณะ คือ

1. การวัดและประเมินผลก่อนทำกิจกรรมโดยพิจารณาจากแสดงความคิดเห็น
2. การวัดและประเมินผลระหว่างทำกิจกรรมโดยพิจารณาจากการสังเกตพฤติกรรมและการซักถาม
3. การวัดและประเมินผลหลังทำกิจกรรมโดยพิจารณาจากการจดบันทึกและการแลกเปลี่ยนความรู้สึก

ตอนที่ 2 ผลการประเมินประสิทธิผลรูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายที่พัฒนาขึ้น

การประเมินประสิทธิผลรูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายที่พัฒนาขึ้นมีผลการดำเนินการ ดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความฉลาดทางสังคมก่อนและหลังการทดลองของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดและของนักเรียนกลุ่มควบคุมที่ได้รับการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาแบบปกติ

ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความฉลาดทางสังคมก่อนและหลังการทดลองของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดและของนักเรียนกลุ่มควบคุมที่ได้รับการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาแบบปกติ ปรากฏดังตารางที่ 22 และ 23

ตารางที่ 21 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความฉลาดทางสังคมก่อนและหลังการทดลองของนักเรียนกลุ่มทดลองและของนักเรียนกลุ่มควบคุม

กลุ่มตัวอย่าง	n	ก่อนทดลอง		หลังทดลอง		t	p
		Mean	SD	Mean	SD		
กลุ่มทดลอง	30	83.78	9.40	95.11	10.64	6.21	0.00*
กลุ่มควบคุม	30	81.42	6.93	80.67	8.72	0.00	0.50

* $p < 0.05$

จากตารางที่ 22 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความฉลาดทางสังคมก่อนและหลังการทดลองของนักเรียนกลุ่มทดลองและของนักเรียนกลุ่มควบคุม พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนความฉลาดทางสังคมของนักเรียนกลุ่มทดลองหลังได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพิ่มขึ้นกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยก่อนการทดลองมีค่าเฉลี่ยของคะแนนเท่ากับ 83.78 คะแนน คือมีความฉลาดทางสังคมในระดับปานกลาง หลังการทดลองมีค่าเฉลี่ยของคะแนนเท่ากับ 95.11 คะแนน คือมีความฉลาดทางสังคมในระดับสูง

ส่วนค่าเฉลี่ยของคะแนนความฉลาดทางสังคมของนักเรียนกลุ่มควบคุมหลังจากได้รับการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาแบบปกติไม่แตกต่างจากก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยก่อนการทดลองมีค่าเฉลี่ยของคะแนนเท่ากับ 81.42 คะแนน คือมีความฉลาดทางสังคมในระดับปานกลาง หลังการทดลองมีค่าเฉลี่ยของคะแนนเท่ากับ 80.67 คะแนน คือมีความฉลาดทางสังคมในระดับปานกลาง

ตารางที่ 22 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนองค์ประกอบความฉลาดทางสังคมก่อนและหลังการทดลองของนักเรียนกลุ่มทดลองและของนักเรียนกลุ่มควบคุม

กลุ่มตัวอย่าง	องค์ประกอบความฉลาดทางสังคม	ก่อนทดลอง n=30		หลังทดลอง n=30		t	p
		Mean	SD	Mean	SD		
กลุ่มทดลอง	การตระหนักรู้ทางสังคม	28.11	1.59	32.56	4.87	2.64	0.01*
	การรู้คิดทางสังคม	18.42	3.18	21.25	2.84	0.00	0.49
	ทักษะทางสังคม	37.25	5.27	41.32	3.14	2.24	0.03*
	รวม	83.78	9.40	95.11	10.64	6.21	0.00*
กลุ่มควบคุม	การตระหนักรู้ทางสังคม	30.12	2.80	31	2.82	0.22	0.42
	การรู้คิดทางสังคม	20.36	0.93	19	1.32	1.21	0.13
	ทักษะทางสังคม	30.45	1.58	31	1.73	1.55	0.08
	รวม	81.42	6.93	80.67	8.72	0.00	0.50

* $p < 0.05$

จากตารางที่ 23 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความฉลาดทางสังคมก่อนและหลังการทดลองของนักเรียนกลุ่มทดลองและของนักเรียนกลุ่มควบคุม พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนความฉลาดทางสังคมของนักเรียนกลุ่มทดลองหลังได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวความคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพิ่มขึ้นกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยก่อนการทดลองมีค่าเฉลี่ยของคะแนนเท่ากับ 83.78 คะแนน คือมีความฉลาดทางสังคมในระดับปานกลาง หลังการทดลองมีค่าเฉลี่ยของคะแนนเท่ากับ 95.11 คะแนน คือมีความฉลาดทางสังคมในระดับสูง

และเมื่อพิจารณาองค์ประกอบของความฉลาดทางสังคม พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนการตระหนักรู้ทางสังคม และทักษะทางสังคมของนักเรียนกลุ่มทดลองหลังได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวความคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพิ่มขึ้นกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในขณะที่ค่าเฉลี่ยของคะแนนการรู้คิดทางสังคมของนักเรียนกลุ่มทดลองหลังได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวความคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดไม่แตกต่างจากก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ส่วนค่าเฉลี่ยของคะแนนความฉลาดทางสังคมของนักเรียนกลุ่มควบคุมหลังจากได้รับการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาแบบปกติไม่แตกต่างจากก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยก่อนการทดลองมีค่าเฉลี่ยของคะแนนเท่ากับ 81.42 คะแนน คือมีความฉลาดทางสังคมในระดับ

ปานกลาง หลังการทดลองมีค่าเฉลี่ยของคะแนนเท่ากับ 80.67 คะแนน คือมีความฉลาดทางสังคมในระดับปานกลาง

และเมื่อพิจารณาองค์ประกอบของความฉลาดทางสังคม พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนการตระหนักรู้ทางสังคม การรู้คิดทางสังคม และทักษะทางสังคมของนักเรียนกลุ่มควบคุมหลังจากได้รับการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาแบบปกติไม่แตกต่างจากก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกองค์ประกอบ

ส่วนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความฉลาดทางสังคมหลังการทดลองระหว่างนักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดกับนักเรียนกลุ่มควบคุมที่ได้รับการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาแบบปกติ

ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความฉลาดทางสังคมหลังการทดลองระหว่างนักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดกับนักเรียนกลุ่มควบคุมที่ได้รับการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาแบบปกติ ปรากฏดังตารางที่ 24 และ 25

ตารางที่ 23 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความฉลาดทางสังคมหลังการทดลองระหว่างนักเรียนกลุ่มทดลองกับนักเรียนกลุ่มควบคุม

กลุ่มตัวอย่าง	n	หลังการทดลอง		t	p
		Mean	SD		
กลุ่มทดลอง	30	95.11	10.64	3.41	0.00*
กลุ่มควบคุม	30	80.67	8.72		

* $p < 0.05$

จากตารางที่ 24 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความฉลาดทางสังคมหลังการทดลองระหว่างนักเรียนกลุ่มทดลองกับนักเรียนกลุ่มควบคุม พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนความฉลาดทางสังคมหลังการทดลองของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักเรียนกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยของคะแนนเท่ากับ 95.11 คะแนน คือมีความฉลาดทางสังคมในระดับสูง ส่วนนักเรียนกลุ่มควบคุมมีค่าเฉลี่ยของคะแนนเท่ากับ 80.67 คะแนน คือมีความฉลาดทางสังคมในระดับปานกลาง

ตารางที่ 24 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนองค์ประกอบความฉลาดทางสังคมหลังการทดลองระหว่างนักเรียนกลุ่มทดลองกับนักเรียนกลุ่มควบคุม

องค์ประกอบ ความฉลาดทางสังคม	กลุ่มทดลอง n=30		กลุ่มควบคุม n=30		t	p
	Mean	SD	Mean	SD		
การตระหนักรู้ทางสังคม	32.56	4.87	31	2.82	1.30	0.03*
การรู้คิดทางสังคม	21.25	2.84	19	1.32	1.31	0.10
ทักษะทางสังคม	41.32	3.14	31	1.73	9.57	0.04*
รวม	95.11	10.64	80.67	8.72	3.41	0.00*

* $p < 0.05$

จากตารางที่ 25 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความฉลาดทางสังคมหลังการทดลองระหว่างนักเรียนกลุ่มทดลองกับนักเรียนกลุ่มควบคุม พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนความฉลาดทางสังคมหลังการทดลองของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดสูงกว่่านักเรียนกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักเรียนกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยของคะแนนเท่ากับ 95.11 คะแนน คือมีความฉลาดทางสังคมในระดับสูง ส่วนนักเรียนกลุ่มควบคุมมีค่าเฉลี่ยของคะแนนเท่ากับ 80.67 คะแนน คือมีความฉลาดทางสังคมในระดับปานกลาง

และเมื่อพิจารณาองค์ประกอบของความฉลาดทางสังคม พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนการตระหนักรู้ทางสังคม และทักษะทางสังคม หลังการทดลองของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดสูงกว่่านักเรียนกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนค่าเฉลี่ยของคะแนนการรู้คิดทางสังคมหลังการทดลองของนักเรียนกลุ่มทดลองกับนักเรียนกลุ่มควบคุมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย 2) ประเมินประสิทธิผลรูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย มีการดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย มีการดำเนินงานแบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ขั้นที่ 2 การวิเคราะห์และกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ขั้นที่ 3 การวิเคราะห์สาระสำคัญของแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย และวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการในการพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อใช้เป็นกรอบในการสังเคราะห์สาระองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ขั้นที่ 4 การสังเคราะห์สาระขององค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ขั้นที่ 5 การตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม ระยะที่ 2 การประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย มีการดำเนินงานแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 การเตรียมการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น ได้แก่ การกำหนดโรงเรียนและกลุ่มตัวอย่าง การพัฒนาแผนการจัดการเรียนสอนและสื่อการเรียนการสอน การพัฒนาเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล การกำหนดแบบแผนการทดลอง การติดต่อประสานงานก่อนการทดลอง ขั้นที่ 2 การดำเนินการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น และเก็บรวบรวมข้อมูล ขั้นที่ 3 การดำเนินการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น การวิเคราะห์ข้อมูลสรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

ผลการดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายตามที่ได้นำเสนอ สามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังต่อไปนี้

1. ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

รูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายที่พัฒนาขึ้น เป็นกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาจากการวิเคราะห์สังเคราะห์แนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิด ผ่านการตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ได้องค์ประกอบของพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1.1 หลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 1.2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 1.3 ขั้นตอนการเรียนการสอนของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ และ 1.4 การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยมีรายละเอียดผลสรุปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 1 ดังนี้

1.1 หลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายประกอบด้วยหลักการ 4 ข้อ ดังนี้

- 1) ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อสร้างความฉลาดทางสังคม
- 2) ในกระบวนการเรียนการสอนผู้เรียนได้บูรณาการความรู้ ความสามารถมาใช้ในการปฏิบัติกิจกรรมที่มีคุณค่า
- 3) ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผน ลงมือปฏิบัติกิจกรรม และประเมินผล เป็นการทำงานร่วมกับผู้อื่นจากประสบการณ์จริงเพื่อพัฒนาทักษะทางสังคม
- 4) การสะท้อนคิดจากการปฏิบัติกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนได้ทบทวน ไตร่ตรอง เห็นคุณค่าจนเกิดความตระหนักรู้ทางสังคม

1.2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาฉลาดทางสังคมในด้าน 3 ด้าน ได้แก่ 1) การตระหนักรู้ทางสังคม 2) การรู้คิดทางสังคม และ 3) ทักษะทางสังคม

1.3 ขั้นตอนการเรียนการสอนของรูปแบบการจัดการเรียนรู้

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ประกอบด้วยขั้นตอนการเรียนการสอน 6 ขั้นตอน ดังนี้

- 1) การกระตุ้นความสนใจปัญหาความต้องการในสังคม เป็นการกระตุ้นความสนใจเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน
- 2) การสร้างความตระหนักในการช่วยเหลือผู้อื่นเป็นสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการช่วยเหลือผู้อื่น
- 3) การศึกษาสภาพและปัญหาของชุมชน ที่มีผลกระทบต่อสุขภาพของตนเองและชุมชน

4) การวางแผนปฏิบัติการ เป็นการวางแผนและตัดสินใจเลือกกิจกรรมการรับใช้สังคม

5) การปฏิบัติกิจกรรมการรับใช้สังคมเป็นการลงมือปฏิบัติกิจกรรมการรับใช้สังคม

6) การสะท้อนความคิด เป็นการแสดงความรู้สึกหลังจากการทำกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สรุปความคิดรวบยอด และนำประสบการณ์ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

1.4 การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนของรูปแบบการจัดการเรียนรู้

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย มีการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ 3 ระยะ คือ

- 1) การวัดและประเมินผลก่อนทำกิจกรรมโดยพิจารณาจากแสดงความคิดเห็น
- 2) การวัดและประเมินผลระหว่างทำกิจกรรมโดยพิจารณาจากการสังเกตพฤติกรรมและการซักถาม
- 3) การวัดและประเมินผลหลังทำกิจกรรมโดยพิจารณาจากการจดบันทึกและการแลกเปลี่ยนความรู้สึก

2. ผลการประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

จากการนำรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้กับนักเรียนกลุ่มทดลองและนักเรียนกลุ่มควบคุม ผลปรากฏว่า รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นสามารถนำไปใช้จัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 ค่าเฉลี่ยของคะแนนความฉลาดทางสังคมหลังการทดลองของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 ค่าเฉลี่ยของคะแนนความฉลาดทางสังคมหลังการทดลองของนักเรียนกลุ่มควบคุมที่ได้รับการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาด้วยวิธีปกติ ไม่แตกต่างจากก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.3 ค่าเฉลี่ยของคะแนนความฉลาดทางสังคมหลังการทดลองระหว่างนักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม สูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมที่ได้รับการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาด้วยวิธีปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย มีประเด็นนำมาอภิปราย 2 ตอน คือ 1. รูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ ขั้นตอนการเรียนการสอน และการวัดและการประเมินผล ที่มีลักษณะเฉพาะเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย และ 2. รูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย มีประสิทธิผลในการพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ดังรายละเอียดการอภิปราย ดังต่อไปนี้

1. รูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ ขั้นตอนการเรียนการสอน และการวัดและการประเมินผล ที่มีลักษณะเฉพาะเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

รูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ ขั้นตอนการเรียนการสอน และการวัดและการประเมินผล ที่มีลักษณะเฉพาะเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1 สามารถอภิปรายในประเด็นต่าง ๆ ได้ ดังนี้

1.1 การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ

รูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบระเบียบเป็นขั้นตอน ในแต่ละขั้นตอนมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันครอบคลุมองค์ประกอบที่สำคัญ ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลพื้นฐานด้านแนวคิด ทฤษฎี ของนักการศึกษา ได้แก่ ทิศนา ขัมมณี (2553) Joyce & Weil (2000) และ Eggen & Kauchak (2012) เพื่อกำหนดกรอบองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้และวิเคราะห์สาระสำคัญของแนวคิดการรับใช้สังคม ได้แก่ ทิศนา ขัมมณี (2545) Weigert (1998) และ Mittlefehldt (1997) รวมทั้งวิเคราะห์สาระสำคัญของแนวคิดการสะท้อนคิด ได้แก่ Dewey (1933) Argyris and Schon (1978) Kolb (1984) Gibbs (1988) และ Driscoll (2007) เพื่อเป็นกรอบแนวคิดพื้นฐานในการสังเคราะห์สาระต่าง ๆ ขององค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ และวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาสุขศึกษา วิเคราะห์จุดประสงค์และเนื้อหาของหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับวิชาสุขศึกษา เพื่อนำมาเพื่อเป็นประเด็นร่วมในการสังเคราะห์สาระขององค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

การสังเคราะห์สาระขององค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสังเคราะห์สาระต่างๆ เชื่อมโยงองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ เริ่มจากหลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชื่อมโยงนำไปสู่การกำหนดวัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนการสอน ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ จากนั้นได้นำมากำหนดเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ และได้ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยผู้ทรงคุณวุฒิ นำมาปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปทดลองใช้กับกลุ่มนักเรียนที่มีความใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง สอดคล้องกับแนวคิดของทิตนา แคมมณี (2553) ที่สรุปไว้ว่า การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้จะต้องผ่านการจัดองค์ประกอบต่าง ๆ ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ให้เป็นระบบโดยคำนึงถึงข้อมูลพื้นฐานด้านแนวคิด ทฤษฎี และข้อค้นพบจากการวิจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน หรือปัญหาจากเอกสารผลการวิจัย หรือการสังเกตและการสอบถามผู้ที่เกี่ยวข้อง

กล่าวโดยสรุป จะเห็นได้ว่าผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายอย่างเป็นระบบ กล่าวคือ มีการกำหนดองค์ประกอบในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้และในแต่ละขั้นตอนของการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้มีความสัมพันธ์กันสามารถลำดับขั้นตอนของการพัฒนาได้ มีการศึกษาปัจจัยพื้นฐานจากแนวคิด ทฤษฎี และข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาสุขศึกษา มาวิเคราะห์และสังเคราะห์จนได้สาระสำคัญของรูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายและผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ จึงกล่าวได้ว่าขั้นตอนของรูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิด มีการพัฒนาอย่างเป็นระบบและมีลักษณะเฉพาะ คือ เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

1.2 องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมสอดคล้องกับแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิด

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย มีขั้นตอนการเรียนการสอนที่พัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนได้ เนื่องจากมีขั้นตอนการเรียนการสอนที่กระตุ้นความสนใจปัญหาความต้องการในสังคม สร้างความตระหนักในการช่วยเหลือผู้อื่น ศึกษาสภาพและปัญหาของชุมชน การวางแผนปฏิบัติการ การปฏิบัติกิจกรรมการรับใช้สังคมและการสะท้อนความคิด จึงกล่าวได้ว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายได้สอดคล้องกับ Albrecht (2006) ที่กล่าวถึงการพัฒนาความฉลาดทางสังคมไว้ว่า แนวทางในการพัฒนาสัมพันธภาพเพื่อสู่การมีความฉลาดทางสังคม ผู้เรียนจะต้องฝึกการอ่านสถานการณ์ทางสังคมอย่างสม่ำเสมอ เป็นผู้ฟังที่ดี ให้ความเคารพนับถือผู้อื่น ให้เกียรติ รวมทั้งให้การยกย่องผู้อื่น ให้หยุดคิดก่อนที่จะตอบคำถามผู้อื่น ใช้เวลาและใช้ความคิดเพื่อการเลือกคำพูดที่เหมาะสม ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1

กล่าวโดยสรุป จะเห็นได้ว่าองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย สอดคล้องกับแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิด โดยองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วย หลักการของรูปแบบ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย มีขั้นตอนการเรียนการสอนที่มีลักษณะเฉพาะ และมีการประเมินผลของรูปแบบ

2. รูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิผลในการพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

ในการประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้วิจัยได้นำรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้กับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ผลการประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของมัธยมศึกษาตอนปลาย มีประเด็นนำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

2.1 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความฉลาดทางสังคมของนักเรียนกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังได้รับรูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความฉลาดทางสังคมของนักเรียนกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังได้รับรูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนความฉลาดทางสังคมของนักเรียนกลุ่มทดลอง หลังจากได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมที่พัฒนาขึ้นสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2.1 ผลการประเมินประสิทธิผลที่ปรากฏดังกล่าวสามารถอภิปรายได้ในประเด็นดังนี้

รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น มีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ที่แสดงให้เห็นว่าส่งผลต่อความฉลาดทางสังคม ได้แก่

ขั้นที่ 1 ผู้เรียนได้กระตุ้นความสนใจที่เกี่ยวข้องกับปัญหาสุขภาพ ด้วยวิธีการที่ครูใช้คำถามชวนคิด ใช้ ภาพ การชมวิดีโอทัศน์ ยกกรณีตัวอย่างที่เป็นประเด็นในสังคม

ขั้นที่ 2 ผู้เรียนได้รับรู้ เห็นถึงความสำคัญ ตระหนัก ในประเด็นปัญหา โดยการใช้สื่อการเรียนการสอน การใช้ภาพ การเล่าเรื่อง สถานการณ์จริงที่เกิดขึ้น ขั้นตอนการสอนดังกล่าวเป็นการให้ผู้เรียนรับรู้ผู้อื่น เข้าใจผู้อื่น และเห็นอกเห็นใจผู้อื่น สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีการส่งเสริมความฉลาดทางสังคมของ Goleman (2006) ที่กล่าวไว้ว่า การตระหนักรู้ทางสังคม (Social Awareness) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญความฉลาดทางสังคม ซึ่งในส่วนนี้หมายถึง การรับรู้ถึงอารมณ์ ความรู้สึก ความเข้าใจในสถานการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นในขณะนั้น เรียกได้ว่าเป็นเรื่องเกี่ยวกับ

การรับรู้ของบุคคลและสังคมที่บุคคลเข้าไปเกี่ยวข้อง บุคคลจะมีความเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น การให้ความสนใจผู้อื่น และการเกิดการเข้าใจผู้อื่นอย่างถูกต้อง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ กาญจนกมล สุวิทยารัตน์ (2557) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง การศึกษาและพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาภาคใต้ โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของความฉลาดทางสังคมของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาภาคใต้ ผลการวิจัยพบว่า โมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของความฉลาดทางสังคม ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านการตระหนักรู้ทางสังคม มีตัวชี้วัด คือ การรับรู้ผู้อื่น การเข้าใจ ผู้อื่น การเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ด้านการรู้คิดทางสังคม มีตัวชี้วัด คือ การรู้คิดในพฤติกรรม การมีข้อสนเทศ ทางสังคม การตัดสินใจทางสังคม และการมีทักษะทางสังคม มีตัวชี้วัด คือ การแสดงออก ทางอารมณ์ การแสดงออกทางสังคม

ขั้นที่ 3 เป็นขั้นที่ให้ผู้เรียนศึกษาสภาพและปัญหาของชุมชน ผู้เรียนได้หาข้อมูลโดยใช้วิธีการสำรวจ เก็บรวบรวมข้อมูลหลังจากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาระบุปัญหา วิเคราะห์สาเหตุ มีการหาแนวทางในการแก้ปัญหา พัฒนาทางเลือก วิเคราะห์ทางเลือกและเลือกทางเลือกที่ดีที่สุด โดยครูให้ผู้เรียนได้แบ่งกลุ่มไปศึกษาสภาพและปัญหาของชุมชนในบริเวณโรงเรียนและที่อยู่อาศัยโดยรอบ

ขั้นที่ 4 การวางแผนปฏิบัติการ ผู้เรียนได้ร่วมกันวางแผนการปฏิบัติกิจกรรมการรับใช้สังคม มีการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ในการจัดทำแผนงานโดยผู้เรียนแต่ละคนจะต้องวิเคราะห์งานที่ได้รับมอบหมาย แบ่งหน้าที่ ผู้นำ ผู้ตาม ภาระงาน และวิธีการทำงาน ครูให้นักเรียนทำตารางงานระบุกิจกรรม สถานที่ วันเวลาและผู้รับผิดชอบ สอดคล้องกับแนวคิดของ Bar-on (2005) ได้กล่าวถึง ความฉลาดทางสังคมว่าองค์ประกอบด้านความสามารถในการปรับตัว (Adaptability Component) ได้แก่ ทักษะการแก้ปัญหา (Problem Solving) เป็นความสามารถในการอธิบายและบ่งชี้ถึงสาเหตุของปัญหา อันนำมาซึ่งแนวทางการแก้ไข และทำให้การแก้ปัญหานั้นประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ การแก้ปัญหาโดยทั่วไปแล้วเป็นงานที่มีความหลากหลายและรวมเอาความสามารถที่จะต้องผ่านกระบวนการดังนี้ 1) การตระหนักถึงปัญหา คือ รู้สึกมีความมั่นใจและแรงจูงใจที่จะจัดการกับปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ 2) อธิบายและกำหนดปัญหาได้อย่างชัดเจนเท่าที่จะทำได้ ด้วยการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง 3) สร้างแนวทางการแก้ปัญหาให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เช่น การระดมสมอง 4) ทำการตัดสินใจเพื่อที่จะนำการแก้ปัญหาไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชมภูณูช จันทรแสง (2558) เรื่อง ผลของการประเมินตนเองโดยใช้วิธีการสะท้อนคิดที่มีต่อความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่าความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของกลุ่มทดลองกลุ่มที่ 1 ซึ่งใช้การสอนประเมินตนเองโดยใช้วิธีการสะท้อนคิดแบบวงเดี่ยว และกลุ่มทดลองกลุ่มที่ 2 ซึ่งใช้การสอนประเมินตนเองโดยใช้วิธีการสะท้อนคิดแบบสองวง ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ขั้นที่ 5 เป็นขั้นที่ให้ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมการรับใช้สังคม ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมการบริการชุมชน กิจกรรมการณรงศ์ให้ความรู้และกิจกรรมการบริจาคของ ซึ่งเป็นฝึกทักษะการทำงานเป็นทีม มีทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การรับรู้อารมณ์ความรู้สึก ความพึงพอใจซึ่งกันและกัน ความสามารถในการเข้าสังคม การอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างกลมกลืนและมีความสุข สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข สอดคล้องกับ Goleman (2006) ได้กล่าวถึงความฉลาดทาง

สังคมไว้ว่า การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเป็นความสามารถในการเข้าร่วมกับบุคคล การที่คนสองคนมีปฏิริยาของร่างกายที่สอดคล้องไปในจังหวะเดียวกัน คนที่มีความฉลาดทางสังคมในด้านนี้จะสามารถจับปฏิริยาของกลุ่มสนทนาได้อย่างดี แต่บุคคลที่มีปัญหาในด้านนี้มักจะไม่สามารถอ่านปฏิริยาหรืออวัจนภาษาที่อีกฝ่ายสามารถแสดงออกมาได้ และความสามารถในการแสดงตนเอง ซึ่งเป็นเรื่องของ การแสดงออกของแต่ละบุคคล คนบางคนเป็นผู้ที่มีความสามารถในการแสดงอารมณ์หรือถ่ายทอดอารมณ์ให้ผู้อื่นรับรู้ได้ดี ในทางกลับกันคนรอบข้างก็จะมีใจในอารมณ์ของคนเหล่านี้ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของคณิตพันธุ์ ทองสืบสาย (2552) เรื่อง การพัฒนาแบบวัดความฉลาดทางสังคมสำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตต้องค้ประกอบด้านการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม มี 4 ตัวบ่งชี้ คือ ความสามารถในการเข้าร่วมกับบุคคล ความสามารถในการแสดงตนเอง ความสามารถในการชี้แนะพฤติกรรมของบุคคล ความสามารถในการคำนึงถึงผู้อื่น สอดคล้องกับ จารุพัฒน์ จำกิจ (2559) เรื่อง การประเมินการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีผ่านกิจกรรมการเรียนรู้โดยการรับใช้สังคม ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา ผลการวิจัยพบว่านักเรียนมีคะแนนที่ได้จากการประเมินการเรียนรู้หลังการจัดกิจกรรมรับใช้สังคม เพิ่มขึ้นทุกด้าน

ขั้นที่ 6 เป็นขั้นการสะท้อนความคิด ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ แสดงความรู้สึก แลกเปลี่ยนเรียนรู้ สรุปความคิดรวบยอด และนำไปประยุกต์ใช้ได้ โดยครูให้จดบันทึกความรู้สึกหลังจากที่ได้ทำกิจกรรมและเขียนเล่าประสบการณ์ มีการอภิปรายกลุ่มแสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนประสบการณ์ตรงและให้นักเรียนร่วมกันสรุปบทเรียน แนวคิดที่สามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ สอดคล้องกับ Argyris and Schon (1978) กระบวนการสะท้อนคิดจะเกิดขึ้นจากการใช้ความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ที่ผ่านมาในการตัดสินใจแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นและสอดคล้องกับ Gibbs (1988) ได้กล่าวว่า การสะท้อนคิดมีการแสดงความรู้สึกต่อสถานการณ์ มีการประเมิน นำสิ่งที่มีคุณค่ามาใช้ในการตัดสินใจ และสอดคล้องกับ Sternberg (1981) ได้สรุปผลการศึกษาลักษณะของความฉลาดทางสังคมจากกลุ่มบุคคลต่างๆพบว่า คุณลักษณะที่เป็นพฤติกรรมของความฉลาดทางสังคม ได้แก่ การแสดงถึงความสนใจในสังคมโลก การแสดงถึงความอยากรู้อยากเห็น ใฝ่ต่อความรู้สึกและความต้องการของผู้อื่น การแสดงถึงความสนใจต่อสิ่งแวดล้อม

2.2 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความฉลาดทางสังคมหลังการทดลองระหว่างนักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับรูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายกับนักเรียนกลุ่มควบคุมหลังได้รับการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาแบบปกติ

ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความฉลาดทางสังคมหลังการทดลองระหว่างนักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับรูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายกับนักเรียนกลุ่มควบคุมหลังได้รับการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาแบบปกติ พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนความฉลาดทางสังคมของนักเรียนกลุ่มทดลองสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2.2 ผลการประเมินประสิทธิผลที่ปรากฏดังกล่าวสามารถอภิปรายได้ในประเด็นดังนี้

รูปแบบการจัดการเรียนการสอนรู้ลึกศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายที่พัฒนาขึ้น มีหลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อสร้างความฉลาดทางสังคม ผู้เรียนได้บูรณาการความรู้ ความสามารถมาใช้ในการปฏิบัติกิจกรรมที่มีคุณค่า โดยมีส่วนร่วมในการวางแผน ลงมือปฏิบัติกิจกรรม และประเมินผล เป็นการทำงานร่วมกับผู้อื่นจากประสบการณ์จริงเพื่อพัฒนาทักษะทางสังคม อีกทั้งได้ฝึกการสะท้อนคิดจากการปฏิบัติกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนได้ทบทวน ไตร่ตรอง เห็นคุณค่าจนเกิดความรู้ทางสังคม อีกทั้งมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาฉลาดทางสังคมในด้าน 3 ด้าน ได้แก่

1. การตระหนักรู้ทางสังคมของนักเรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อคะแนนการตระหนักรู้ทางสังคมดังนี้

1.1 ขั้นที่ 1 การกระตุ้นความสนใจปัญหาความต้องการในสังคม ผู้สอนยกกรณีตัวอย่างการแพร่ระบาดโควิด-19 ในต่างประเทศ ที่มีจำนวนผู้ติดเชื้อสูงสุด 5 อันดับ นำ ภาพเหตุการณ์ วิดีทัศน์ การติดเชื้อของแต่ละประเทศมาให้ผู้เรียนได้ศึกษา

1.2 ขั้นที่ 2 การสร้างความตระหนักในการช่วยเหลือผู้อื่น ผู้สอนให้ผู้เรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นจาก ภาพเหตุการณ์ วิดีทัศน์ การติดเชื้อของแต่ละประเทศมา โดยผู้สอนจะกระตุ้นให้ผู้เรียนได้แสดงออกอย่างเต็มที่ด้วย การพูดและการเขียน จากความรู้สึกของตัวเอง

ทำให้การตระหนักรู้ทางสังคมของนักเรียนสูงขึ้นจากการสังเกตการจัดการเรียนรู้แบบปกติของกลุ่มควบคุมพบว่าการนำเข้าสู่บทเรียนเพื่อสร้างความสนใจแต่ยังขาดการที่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมและไม่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงออก

2. การรู้คิดทางสังคมของนักเรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อคะแนนการรู้คิดทางสังคมดังนี้

2.1 ขั้นที่ 3 การศึกษาสภาพและปัญหาของชุมชน ผู้สอนอธิบายวิธีการสำรวจปัญหาของชุมชนอย่างพร้อมยกตัวอย่างและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ซักถาม และแบ่งกลุ่มให้ผู้เรียนได้สำรวจปัญหาจากชุมชนโดยการสังเกต สอบถาม และสัมภาษณ์ จากบุคคลในชุมชน บริเวณรอบโรงเรียนและที่อยู่อาศัยของผู้เรียน และนำมาข้อมูลมาวิเคราะห์สาเหตุ และแนวทางในการแก้ปัญหา โดยผู้สอน ใช้ตารางการวิเคราะห์ ที่จัดลำดับความสำคัญของปัญหาและโอกาสความเป็นไปได้ในการแก้ไขปัญหา กระตุ้นให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์และตัดสินใจเลือกวิธีการแก้ปัญหาที่เหมาะสมที่สุด

2.2 ขั้นที่ 4 การวางแผนปฏิบัติการ ผู้สอนให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่มวางแผนการปฏิบัติกิจกรรม โดยแบ่งระยะการดำเนินการ ก่อนการปฏิบัติกิจกรรม ระหว่างการปฏิบัติกิจกรรมและหลังการปฏิบัติกิจกรรม ใช้ตารางในการวางแผนงาน มีการวิเคราะห์งานและแบ่งหน้าที่ ผู้เรียนได้อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น จากข้อมูลต่างๆ

สรุปได้ว่าการรู้คิดทางสังคมของนักเรียนสูงขึ้นแต่ยังไม่แตกต่างกันเนื่องจากระยะเวลาที่ให้ผู้เรียนได้ศึกษาสภาพปัญหาของชุมชนและวางแผนปฏิบัติการยังน้อยเกินไปรวมถึงการเตรียมข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์สาเหตุ และแนวทางในการแก้ปัญหา ควรเพิ่มกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้สร้างความรู้ด้วยการศึกษาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลายแล้วนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ สรุปเป็นองค์ความรู้ จากการสอบถามผู้สอนและผู้เรียนของการจัดการเรียนรู้แบบปกติของกลุ่มควบคุมพบว่าในกิจกรรมการเรียนรู้ผู้สอนจะเน้นการอธิบายให้ความรู้มากกว่าที่จะให้ผู้เรียนได้ศึกษาข้อมูลและสร้างความรู้ด้วยตนเองจึงทำให้เกิดการเรียนรู้ไม่มากเท่าที่ควร

3.ทักษะทางสังคมของนักเรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อคะแนนความทักษะทางสังคม ดังนี้

3.1 ขั้นที่ 5 การปฏิบัติกิจกรรมการรับใช้สังคม ผู้สอนให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมการบริการชุมชนเป็นการฝึกทักษะการทำงานเป็นทีม มีทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ผู้เรียนได้ลงพื้นที่บริเวณชุมชนใกล้โรงเรียน รณรงค์ วิธีป้องกันการแพร่ระบาด ล้างมือที่มีส่วนผสมหลักเป็นแอลกอฮอล์รักษาระยะห่างที่ปลอดภัยจากผู้ที่ไม่หรือจามและสวมหน้ากากอนามัย กับบุคคลในชุมชน บริเวณร้านค้า ร้านอาหาร สถานีรถไฟ และหมู่บ้าน ในบริเวณรอบโรงเรียนซึ่งผู้สอนจะต้องทำหน้าที่เป็นผู้ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือให้ผู้เรียนสามารถทำกิจกรรมได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ เนื่องจากในระยะแรกที่ลงมือปฏิบัติกิจกรรมผู้เรียนยังไม่รู้วิธีการเข้าถึงบุคคลในชุมชน การพูดคุย การสื่อสาร และการแสดงความจริงใจ ต่อมาในระยะที่ 2 เมื่อผู้เรียนได้ผ่านการทำกิจกรรมจะมีทักษะทางสังคมมากขึ้นก็ทำกิจกรรมได้สมบูรณ์แต่ก็ยังจะพบปัญหาจากการทำกิจกรรมอยู่บ้าง ผู้สอนจะต้องให้คำปรึกษา วิธีการแก้ปัญหาต่างๆ ซึ่งจะต้องให้ผู้เรียนนำไปประยุกต์ในการทำกิจกรรม และระยะที่ 3 เมื่อมีทักษะในการทำกิจกรรม ผู้สอนควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมอย่างเต็มที่ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการปฏิบัติกิจกรรม

3.2 ขั้นที่ 6 การสะท้อนความคิด ผู้สอนให้ผู้เรียนแสดงความรู้สึกหลังจากการทำกิจกรรมในแต่ละครั้งและภาพรวมหลังจากเสร็จสิ้นการทำกิจกรรมทั้งหมดโดยให้ผู้เรียน พูดแสดง

ความรู้สึกและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้เรียนคนอื่นๆ โดยความรู้สึกทั้งทางบวกและทางลบโดยผู้สอนจะต้องเสริมแรง โดยการชมเชยและการให้รางวัล กับผู้เรียนที่ทำกิจกรรมบรรลุตามวัตถุประสงค์และให้คำแนะนำสำหรับผู้เรียนที่พบปัญหา ร่วมกันถอดบทเรียนจากการทำกิจกรรมเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความรู้สึกจากสิ่งที่พบจากการทำกิจกรรม วิเคราะห์ และสังเคราะห์บทเรียน พร้อมทั้งเสนอแนะแนวทาง

ทำให้ทักษะทางสังคมของนักเรียนสูงขึ้นในขณะที่จากการสังเกตการจัดการเรียนรู้แบบปกติของกลุ่มควบคุมพบว่าผู้สอนให้นักเรียนทำกิจกรรมเป็นรายคนอันจะทำให้ผู้เรียนไม่ได้ฝึกทักษะทางสังคมเท่าที่ควรและผู้สอนจะเป็นผู้สรุปกิจกรรมมากกว่าที่จะให้ผู้เรียนได้สรุปด้วยตนเอง

บรรณานุกรม

- กษม ณะวงศ์. (2556). ผลของการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาเรื่องการดูแลสุขภาพส่วนบุคคลโดยใช้ทฤษฎีการกำกับตนเองที่มีต่อพฤติกรรมสุขภาพของนักเรียนประถมศึกษา. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาสุขศึกษาและพลศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กนกนุช ชื่นสกุล. (2544). การเรียนรู้โดยผ่านการสะท้อนคิด : การศึกษาและการปฏิบัติการพยาบาลในคลินิก. วารสารคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 9(2), 35-48.
- กรมสุขภาพจิต. (2552). *แนวทางการดูแลผู้ป่วยโรคซึมเศร้าระดับจังหวัด* (พิมพ์ครั้งที่ 4). นนทบุรี: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กรมสุขภาพจิต. (2554). *รายงานประจำปี กรมสุขภาพจิต ปี 2554*. กรุงเทพฯ: หจก.บางกอกบลิ๊ก.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กาญจน์กมล สุวิทยารัตน์. 2557. การศึกษาและพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาภาคใต้. วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการให้คำปรึกษามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- กานต์รวี บุญญานุสิทธิ์. (2554). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่ส่งเสริมจิตแห่งความเคารพและจิตแห่งจริยธรรมตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคมสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี. วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต วิจัยและพัฒนาหลักสูตร มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- กึ่งกาญจน์ กลิ่นจันทร์. (2556). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการบริการสังคม เรื่อง ปราบกฏการณ์ทางธรณีวิทยาและ ธรณีประวัติ สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. วารสารวิชาการ . Vol 6 No 3 (2013): ฉบับมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์และวิทยาศาสตร์ (กันยายน -ธันวาคม 2556).
- คณิตพันธ์ ทองสีบสาย. 2552. การพัฒนาแบบวัดความฉลาดทางสังคมสำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิต. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวัดและประเมินผลการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จารุพัฒน์ จำกิจ (2559) . การประเมินการเรียนเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีผ่านกิจกรรมการ

เรียนรู้โดยการรับใช้สังคม ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา .วารสารวิจัยและพัฒนาหลักสูตร ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2559.

จินตนา สราวุธพิทักษ์. (2561).โปรแกรมสุขภาพในโรงเรียน. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จินตนา สราวุธพิทักษ์. (2557). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการพัฒนาด้านจิตพิสัยเพื่อสร้างเสริมสุขภาพนักเรียนที่อยู่ในวัยเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น. วารสารครุศาสตร์. 42 (4) (ตุลาคม – ธันวาคม 2557) กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, หน้า 43-62.

เฉลิมลาภ ทองอาจ.(2558).การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนการเขียนโดยใช้ทฤษฎีกระบวนการเขียนเชิงปัญญาร่วมกับกลยุทธ์พุทธิปัญญาและอภิปัญญาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการเขียนรายงานการวิจัยของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น.วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต ภาววิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชนิกานต์ ดุลนกิจ .(2557).ผลของการใช้หนังสือการ์ตูนเรื่องโดราเอมอนร่วมกับการสะท้อนคิดเพื่อสร้างความตระหนักเรื่องความมุ่งมั่นในการทำงานของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6.วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชมภูษ จันทรแสง .(2558).ผลของการประเมินตนเองโดยใช้วิธีการสะท้อนคิดที่แตกต่างกัน ที่มีต่อความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการวัดและประเมินผลการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ดุจดือน เขียวเหลือง.(2556) . การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบการสะท้อนคิดเพื่อสร้างเสริมความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมทางการพยาบาลสำหรับนักศึกษาพยาบาล.วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวรปีที่ 15 ฉบับที่ 4 ตุลาคม – ธันวาคม 2556

ทัชชา สุริโย.(2559).การพัฒนาโปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่มเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางสังคมสำหรับวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงต่อภาวะซึมเศร้า.วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยศิลปกร ปีที่ : 9 ฉบับที่ : 1 เลขหน้า : 582-597 ปีพ.ศ. : 2559.

ทัศนีย์ เศรษฐพงษ์ .(2559).การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการอ่านจากต้นแบบและกลวิธีฝังสัมพันธ์ของความหมายเพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนิสิตนักศึกษาระดับอุดมศึกษา.วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต ภาววิชาหลักสูตรและการสอนคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทิตนา แหมมณี. (2553). ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทิตนา แหมมณี. (2548). ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

แทน ไพโรสิงห์.(2558).ผลของการจัดการเรียนรู้วิชาสุขศึกษาโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบตกผลึกที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนมัธยมศึกษาตอน

- ปลาย.วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาสุศึกษาและพลศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธนิตศักดิ์ ลิ้มสุวรรณภักดิ์ .(2560).ผลการใช้ชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของกลุ่มผู้ต้องขังที่กระทำผิดวินัยเรือนจำกลางบางขวาง จังหวัดนนทบุรี.วารสารพยาบาลตำรวจ ปีที่ : 9 ฉบับที่ : 1 มกราคม-มิถุนายน
- ธีรพล เพียรเพ็ง .(2557).ผลของการสะท้อนคิดด้วยวิธีทัศน์ตามแนวคิดวงจรกิบส์ในแฟ้มสะสมงานอิเล็กทรอนิกส์ที่มีต่อระดับการสะท้อนคิดของนักศึกษาครู .วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธีรพัฒน์ วงศ์คุ้มสิน. 2558. “ความฉลาดทางสังคมและพฤติกรรมเอื้อต่อสังคมของนิสิตคณะสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์”. วารสารสมาคมนักวิจัย. ปีที่ 20 ฉบับที่ 3 กันยายน - ธันวาคม
- นารท ศรีละโพธิ์.(2558).การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามรูปแบบข้ามทฤษฎีเพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต.วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต ภาววิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิชภา บุรีกาญจน์.(2556).ผลการจัดการเรียนรู้วิชาสุศึกษาโดยใช้แนวคิดแบบห้องเรียนกลับด้านที่มีต่อความรับผิดชอบและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น.วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาสุศึกษาและพลศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุษกร เฉลิมสินสุวรรณ.(2558).ผลของการจัดการเรียนรู้วิชาสุศึกษาโดยใช้การเรียนรู้ด้วยการทำงานที่มีต่อทักษะการดูแลตนเองและทักษะการสื่อสารของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 3.วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาสุศึกษาและพลศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปฐมาภรณ์ ธรรมเดชะ.(2558).การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดพื้นที่เสรีสำหรับการสานเสวนาและการสืบสอบเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์ด้านความเป็นพลเมืองและความสามารถในการวิเคราะห์ประเด็นทางสังคมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น.วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต ภาววิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประกอบ กรณีกิจ. (2550). การพัฒนาแบบแฟ้มสะสมงานอิเล็กทรอนิกส์โดยการประเมินตนเอง เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนิสิตนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู. (ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประสาธ เนืองเฉลิม.(2558). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยการบริการสังคมสำหรับนิสิตครูวิทยาศาสตร์. วารสารวิชาการ .วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธนบุรี; Vol 9 No 19 (2015): พฤษภาคม - สิงหาคม 2558; 30-39.
- ปวีรศ ภาเจริญผล.2559.การตรวจสอบกลุ่มตัวแปรความฉลาดทางสังคมที่ทนายสุภาพจิตทางบวกของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดปราจีนบุรี.วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางวิทยาการปัญญาวิทยาลัยวิทยาการวิจัยและวิทยาการปัญญา มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ปาริฉัตร บุญต่อม.(2558).ปฏิสัมพันธ์ระหว่างการสะท้อนคิดของผู้เรียนและการให้ข้อมูลย้อนกลับของผู้สอนในการพัฒนาแฟ้มสะสมงานอิเล็กทรอนิกส์ที่มีต่อการสร้างสรรค์งานคอมพิวเตอร์กราฟิก

- ของนักเรียน. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปิยพจน์ ตัณตะพลิน .(2559).รูปแบบการเรียนรู้ออนไลน์โดยการสะท้อนคิดร่วมกันด้วยกรณีศึกษาเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้การกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ตของนิสิตนักศึกษาครู.วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ผ่องพรรณ ตรัยมงคลกุล. (2543). การออกแบบการวิจัย(ฉบับปรับปรุง).กรุงเทพฯ. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พงษ์ศักดิ์ น้อยพยัคฆ์.กุมารแพทย์แนะเคล็ดลับเลี้ยงลูกอย่างไรให้ประสบความสำเร็จในชีวิต(ออนไลน์). (2559). สืบค้นจาก : https://www.matichon.co.th/lifestyle/news_72354 [1 ตุลาคม 2561]
- พลรพี ทุมมาพันธ์. (2545). ผลของการทำวิจัยปฏิบัติการที่มีต่อความสามารถด้านการคิดสะท้อนของ ครูระดับประถมศึกษา. (ปริญญามหาบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พัชรารณ พุทธิกุล.(2558).การพัฒนาแบบการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษาตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้หลักฐานและการอิงสถานที่เพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมของเด็กอนุบาล.วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต การศึกษาปฐมวัย คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พัชรารณ เอมมινόม.(2553). ผลของการเขียนบล็อกสะท้อนความคิดในกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเว็บเควสต์ที่ส่งผลต่อความคิดรวบยอดและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เพ็ญนิ บุญอาษา.(2558). การพัฒนาแบบการเรียนการสอนสุขศึกษา ตามแนวคิดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานผสมผสานกลวิธีเมตาคognition สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. วิทยานิพนธ์ดุษฎีวิทยาลัทธิและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ภาสกร จิตรไคร์ครวญ.(2553) .เทคโนโลยีของสื่อใหม่และการนำเสนอตัวตนต่อสังคมกับพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์.วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภาสุมดา ภาคาผล.(2556).ผลของการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานในวิชาสังคมศึกษาโดยใช้กิจกรรมการบริการสังคมที่มีต่อมโนทัศน์และพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาการสอนสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มนตา ตุลย์เมธการ (2561) . การพัฒนาภาวะผู้นำครู ของนิสิตการศึกษาบัณฑิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒโดยใช้โปรแกรมการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม .วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ปีที่ : 12 ฉบับที่ : 1 เลขหน้า : 133-141 ปีพ.ศ. : 2561
- เยาวนารถ โพธิ์มี. (2553). ผลของโปรแกรมส่งเสริมทักษะการคิด โดยใช้ข่าวและเหตุการณ์สำคัญในชีวิตประจำวัน ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคม ศาสนา และวัฒนธรรมที่มีต่อความสามารถในการคิดสะท้อน ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต), สาขาวิชาการประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัชนันท์ เพชรจำนงค์.(2561).การใช้รูปแบบการสะท้อนคิดที่แตกต่างกันผ่านบล็อกในการเรียนแบบ

ผสมผสาน ตามหลักการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่มีต่อความสามารถ ในการทำงานเป็นทีมของ นักศึกษาด้านสื่อสารมวลชน.วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น ปีที่ 11 มกราคม – มีนาคม 2561

รัชนิกร ทองสุดี. 2545. “บรรณนิทัศน์ : กิจกรรมเสริมการอ่าน-คิด-เขียนของครูสังคมศึกษา”, วารสารวิชาการ. 2(2) : 46-50.

เรวณี ชัยเชาวรัตน์.(2551).ผลของโปรแกรมส่งเสริมความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ตาม หลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมเน้นความเข้าใจวัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียงที่มีต่อ ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6.วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขา ประถมศึกษาคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วชิรวิทย์ ช้างแก้ว.(2560).ผลการจัดการเรียนรู้วิชาสุขศึกษาโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนเชิงผลิตภาพ ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการสร้างสื่อนวัตกรรมทางสุขภาพของ นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4.วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาสุขศึกษาและพลศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วนิษา เรช. (2550). อัจฉริยะสร้างได้. กรุงเทพฯ: ไทยยูเนียนกราฟฟิกส์.

วัฒนา ไตต่อผล.(2558) . หลักสูตรเสริมสร้างจิตสาธารณะตามแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคม ร่วมกับการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น .วารสาร ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ปีที่ : 17 ฉบับที่ : 2 เลขหน้า : 1-12 ปีพ.ศ. : 2558.

วิจารณ์ พานิช. (2558).เรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงกรุงเทพฯ : มูลนิธิสยามกัมมาจล.

วิมลรัตน์ จตุรานนท์.(25491).การบูรณาการเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคมในรายวิชา 404401 บูรณาการหลักสูตรและการสอนวิชาเฉพาะ : กรณีศึกษา สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และ สารสนเทศศาสตร์.ชลบุรี : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ศรัณยา หวังเจริญตระกูล.(2553) .พฤติกรรมในการใช้ แรงจูงใจ และการรับรู้ปัญหาจากการใช้เว็บไซต์ เครือข่ายทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตกรุงเทพมหานคร.วิทยานิพนธ์ มหาบัณฑิต สาขาวิชาวารสารสนเทศ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศุภวดี มีเพียร.(2559).การพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมตามแนวคิดการเรียนรู้ของผู้ใหญ่และการเรียนรู้ โดยการรับใช้สังคมเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะสำหรับทหารกองประจำการกองทัพไทย. วิทยานิพนธ์ดุขฎิบัณฑิต การศึกษานอกระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.

ศูนย์คุณธรรม. (2562). 10 ปราบฏการณั คุณธรรม จริยธรรมในสังคมไทย. กรุงเทพฯ : ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน).

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. (2560). ปัญหาอาชญากรรมของสังคมไทยในปัจจุบัน. สืบค้น 13 ธันวาคม 2560 <http://nidapoll.nida.ac.th/index.php?op=polls-detail&id=556>

สมจิตต์ สินธูชัย.(2559).การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการเสริมต่อการเรียนรู้และการ สะท้อนคิดการปฏิบัติเพื่อส่งเสริมความสามารถในการตัดสินใจทางคลินิกของนักศึกษาพยาบาล. วิทยานิพนธ์ดุขฎิบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอนคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.

- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.(2562).เปิดวิดีโอออนไลน์...เด็กไทยกับภัยใกล้ตัว สืบค้น 10 กันยายน 2563 , จาก <https://www.thaihealth.or.th/Content/50692>
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560).แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 . กรุงเทพฯ : บริษัท พรักหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สำนักยุทธศาสตร์. (2560). รายงานผลสำรวจพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปี 2560 . กรุงเทพฯ : สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน).
- สิตา ทายะติ.(2556) .ผลของโปรแกรมส่งเสริมความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมเน้นความเข้าใจวัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียงที่มีต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6.วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาประถมศึกษาคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สิตา ทายะติ.(2556). การบูรณาการเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคมเพื่อการสื่อสารภาษาอังกฤษ ในชุมชนรอบมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น จังหวัดเชียงใหม่. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น. Vol 7 No 1 (2013): มิถุนายน 2556 - พฤศจิกายน 2556.
- สิริพัฒน์ เสวิกุล .(2559).ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางสังคมและประสิทธิภาพในการทำงาน ของตัวแทนขายบริษัทประกันภัยแห่งหนึ่ง.การประชุมวิชาการระดับชาติ ด้านบริหารธุรกิจราชชมงคลพระนคร และการนำเสนอผลงานวิจัยเชิงสร้างสรรค์.
- สุขภาพคนไทย, (2559) . นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุรางค์ ไคว์ตระกูล. (2541). จิตวิทยาการศึกษา. ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โสภา ช้อยชต .(2560).ผลการจัดการเรียนรู้วิชาสุขศึกษาโดยใช้ปัญหาเป็นฐานและทฤษฎีประมวลสารสนเทศทางสังคมที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาพฤติกรรมการเล่นแกล้งทางโลกออนไลน์ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2.วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาสุขศึกษาและพลศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เอนอชมา วัฒนบุรณนธ์ และสุชาติ โสมประยูร .(2553). เทคนิคการสอนสุขศึกษาแบบมีอาชีพ. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : ดอกหญ้าวิชาการ

ภาษาอังกฤษ

- Albrecht, K. (2006). *Social intelligence: The new science of success*. John Wiley & Sons.
- Alden, K, R. & Durham,C,F. (2012). Integrating in Simulation:Structure, Content, and Processes. In G,D.Sherwood &S.Horton-Deutsch.(eds.),*Reflective Practice: Transforming Education and Improving Outcomes*, pp.149-165. Indianapolis: Sigma Theta Tau Timternational.
- American Association of Higher Education (AAHE). (1997). *Series on Service – Learning in the Disciplines*. 3 Washington D.C. American Association of College for Teacher Education.
- Anderson, T. P. (1997). Using models of Instruction. In C. R. Dills and A.J. RomisZowski

- (eds.), *Instructional development paradigms*. Englewood Cliffs, NJ : Education Technology Publications.
- Argyris, C., & Schon, D. (1978). *Organizational Learning: A Theory of Action Perspective*: Addison-Wesley.
- Atkins, S;&Murphy,K. (1993). Reflection: A Review of the Literature. *Journal of Advanced Nursing*. 18(8):1189.
- Bar-on, R. (2005). The impact of emotional intelligence on subjective wellbeing. *Perspectives in Education*, 23, 41-61.
- Bar-on, R., Handley, R., & Fund, S. (2005). The impact of emotionally and social intelligence on performance. In V. Druskat., F. Sala., and Mount Gerald (Eds.), *Linking emotional intelligence and performance at work: Current research evidence*. Mahwah. New Jersey: Lawrence Erlbaum.
- Barry, K., & King, L. (2008). *Beginning teaching and beyond*. Social Science Press: Cengage Learning.
- Boyd, E. M., & Fales, A. W. (1983). Reflective learning key to learning from experience. *Journal of Humanistic Psychology*, 23(2), 99-117.
- Braxton, S., Bronico, K., & Looms, T. (1995). *Instructional design methodologies and techniques*. Dead web page cited by Qureshi.
- Buss, D. M., & Craik, K. H. (1983). The act frequency approach to personality. *Psychological Review*, 90(2), 105.
- Buzan Tony. (2002). *The Power of Social Intelligence*. London: Martins. Ltd.
- Corrigan, P., Markowitz, F. E., Watson, A., Rowan, D., & Kubiak, M. A. (2003). An attribution model of public discrimination towards persons with mental illness. *Journal of health and Social Behavior*, 162-179.
- Coverdell, P.D. (2002). What is service-learning?. Available from: <http://www.peacecorps.gov/www/service/whatservice.htm>.
- Delve, I. Cecilia; Suzanne, D. Mintz; & Greig, M. Stewart. (1990). *Community Service as Values Education*. New Direction for Student Services. 50 (Summer) San Francisco: Jossey – Bass.
- Dewey, J. (1933). *How we think: A restatement of the Relation of Reflective Thinking to the Education Process*. Boston: Houghton Mifflin.
- Driscoll, J. (2007). *Practising Clinical Supervision: A Reflective Approach for Healthcare Professionals*. Edinburgh: Baillière Tindall/Elsevier.
- Eggen, P., & Kauchak, D. (2012). *Strategidan model pembelajaran mengajarkan konten dan keterampilan berpikir*. Jakarta: Indeks.
- Freire, P. (1979). *Conscientização: teoria e prática da libertação: uma introdução ao*

- pensamento de Paulo Freire. Cortez & Morales.
- Funke, U., & Schuler, H. (1998). Validity of stimulus and response components in a video test of social competence. *International Journal of Selection and Assessment*, 6(2), 115-123.
- Gibbs, G. (1988). *Learning by doing : a guide to teaching and learning methods*. London: Further Education Unit
- Goleman, Danial. (1995). *Emotional Intelligence*. New York: Bantambooks.
- Goleman, Danial. (2006). *Social Intelligence*. London: The Random House Group.Limited.
- Gresham, F. M., & Elliott, S. N. (1990). *Social skills rating system: Manual*. American Guidance Service.
- Grout, R. E. (1969). Interim Assignment Report on the Development of a Program in Family Life Education for the Ministry of Health.
- Hannafin, M. J., & Peck, K. L. (1988). *The Design, Development, and Evaluation of Instructional Software*, McMillan.
- Johns,C. (2007). *Becoming a Reflective Practitioner*. London: Blackwell Science.
- Joyce, B, & Weil, M. and Showers, B. (1992). *Model of teaching*. 4th ed. Boston : Allyn and Bacon : A Divison of Simon & Schuster, Inc.
- Joyce, B. R., & Weil, M. (2000). *Role Playing; Studying Social Behavior and Values. Models of teaching*.
- Joyce, B., Weil, M., & Calhoun, E. (2011). *Models of Teaching: Model-model Pengajaran*. terj. Achmad Fawaid dan Ateilla Mirza. Yogyakarta: Pustaka Pelajar.
- Kolb, D. A. (1984). *Experiential learning : experience as the source of learning and development*: Englewood Cliffs, N.J. : Pretice-Hall, c1984.
- Kosmitzki, C., & John, O. P. (1993). The implicit use of explicit conceptions of social intelligence. *Personality and individual differences*, 15(1), 11-23.
- Lorr, M., Youniss, R. P., & Stefic, E. C. (1991). An inventory of social skills. *Journal of personality assessment*, 57(3), 506-520.
- Matson, J. L., Rotatori, A. F., & Helsel, W. J. (1983). Development of a rating scale to measure social skills in children: The Matson Evaluation of Social Skills with Youngsters (MESSY). *Behaviour Research and therapy*, 21(4), 335-340.
- Mezirow, J. (1990) . How critical reflection triggers transformative learning. In pages 1-20 of J.Mezirow (Ed). *Fostering Critical Reflection in Adulthood*.Jossey-Bass Publishers. San Fransisco.
- Mittlefehldt, D. W., & Lindstrom, M. M. (1997). Magnesian basalt clasts from the EET 92014 and Kapoeta howardites and a discussion of alleged primary magnesian

- HED basalts. *Geochimica et Cosmochimica Acta*, 61(2), 453-462.
- Moon, J. A. (2013). *Reflection in learning and professional development: Theory and practice*. Routledge.
- Noffke, S., & Brennan, M. (1991). Action research and reflective student teaching at the university of wisconsin-madison: Issues and examples. *Issues and practices in inquiry-oriented teacher education*, 186-201.
- Prilla, M., Herrmann, T., & Degeling, M. (2013). Collaborative Reflection for Learning at the Healthcare Workplace. In S. P. Goggins, I. Jahnke, & V. Wulf (Eds.), *Computer-Supported Collaborative Learning at the Workplace: CSCL@Work* (pp. 139-165). Boston, MA: Springer US.
- Rhoads, Robert A.; & Jeffrey, Howard, P.F. (1998). *Academic Service Learning : A Pedagogy of Action and Reflection*. New Directions for Teaching and Learning. San Francisco: Jossey Bass.
- Schon, D. (2011). *The reflective practitioner: How professionals think in action*. London: Ashgate- Publishing.
- Sherwood & Horton-Deutsch. (2012). Turning Vision Into Action: Reflection to Build a Spirit of Inquiry. In G.D.Sherwood & S. Horton-Deutsch. (eds.), *Reflective Practice: Transforming Education and Improving Outcomes*, pp.1-39. Indianapolis: SigmaThetaTau International.
- Sherwood & Horton-Deutsch. (2012). Turning Vision Into Action: Reflection to Build a Spirit of Inquiry. In G.D.Sherwood & S. Horton-Deutsch. (eds.), *Reflective Practice: Transforming Education and Improving Outcomes*, pp.1-39. Indianapolis: SigmaThetaTau International.
- Sternberg, R. J. (1993). Sternberg triarchic abilities test. Unpublished test.
- Sternberg, R. J., Conway, B. E., Ketron, J. L., & Bernstein, M. (1981). People's conceptions of intelligence. *Journal of personality and social psychology*, 41(1), 37.
- Theory. New Jersey: Prentice – Hall.
- Thorndike, E. L. (1920). *Intelligence and its uses*. Harper's magazine.
- Vasilová, K., & Baumgartner, F. (2005). Why is social intelligence difficult to measure. *Internetový časopis Človek a spoločnosť*, 8(4).
- Vasilová, K., & Bendžalová, K. (2004). Rozdiely medzi nezamestnanými a zamestnanými vo vybraných komponentoch sociálnej kompetencie. *Psychologie a nezamestnanost. Zkušenosti a praxe* (str. 39–45). Brno: Masarykova universita.
- Vernon, D. T., & Blake, R. L. (1993). Does problem-based learning work? A meta-analysis of evaluative research.

- Vora, P. (2009). Web application design patterns: Burlington, MA Elsevier, c2009.
- Weigert, Kathleen Maas. (1998). Academic Service Learning : It's Meaning and Relevance. Academic Service Learning : A Pedagogy of Action and Reflection. New Directions for Teaching And Learning. San Francisco: Jossey Bass.
- Winkelen, C. V., & McKenzie, J. (2011). Knowledge works: the handbook of practiceal ways to identify and solve common organizational problems for better performance: Chichester : Wiley.
- Wong, C. M. T., Day, J. D., Maxwell, S. E., & Meara, N. M. (1995). A multitrait-multimethod study of academic and social intelligence in college students. Journal of Educational Psychology, 87(1), 117.
- Xie, Y., Ke, F., & Sharma, P. (2008). The effect of peer feedback for blogging on college students' reflective learning processes. The Internet and Higher Education, 11(1), 18-25.
- Yukawa, J. (2006). Co-reflection in online learning: Collaborative critical thinking as narrative. International Journal of Computer-Supported Collaborative Learning, 1(2), 203-228.

ภาคผนวก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

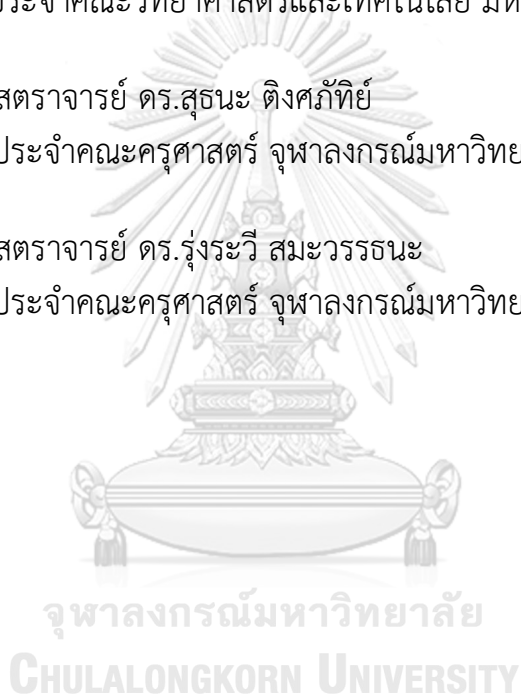
ภาคผนวก ก
รายนามผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

1. ศาสตราจารย์ ดร.एमอ์ชมา วัฒนบุรานนท์
อาจารย์พิเศษคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. รองศาสตราจารย์ ดร.บัญชา ชลาภิรมย์
อาจารย์พิเศษคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อะเค็๋อ กุลประสูติติก
อาจารย์ประจำคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุธนะ ตังศภัทย์
อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รุ่งระวี สมะวรรณนะ
อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข

แผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความ
ฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

แผนการจัดการเรียนรู้

ชื่อหน่วยการเรียนรู้ การสร้างเสริมสุขภาพชุมชน

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง การสำรวจปัญหาและความต้องการของชุมชนในการสร้างเสริมสุขภาพชุมชน

ชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 4 เวลา 1 คาบ

มาตรฐาน พ 4.1

เห็นคุณค่าและมีทักษะในการสร้างเสริมสุขภาพ การดำรงสุขภาพ การป้องกันโรค และการสร้างเสริมสมรรถภาพเพื่อสุขภาพ

ตัวชี้วัด

- 1.วางแผนและปฏิบัติตามแผนการพัฒนาสุขภาพของตนเองและครอบครัว
- 2.มีส่วนร่วมในการส่งเสริมและพัฒนาสุขภาพของบุคคลในชุมชน

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนสามารถอธิบายปัญหาและความต้องการของชุมชนในการสร้างเสริมสุขภาพชุมชน
2. นักเรียนตระหนักความสำคัญของปัญหาและความต้องการของชุมชนในการสร้างเสริมสุขภาพ ชุมชน
3. นักเรียนสามารถสำรวจปัญหาและความต้องการของชุมชนในการสร้างเสริมสุขภาพชุมชน

สาระสำคัญ

การสำรวจปัญหาและความต้องการของชุมชนในการสร้างเสริมสุขภาพชุมชนเป็นการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะและสภาพต่างๆในชุมชนที่ส่งผลต่อสุขภาพ เพื่อ นำข้อมูลเหล่านั้นมาวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของชุมชน เพื่อวางแผนพัฒนาชุมชนให้ สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการนั้นทางด้านสุขภาพ

สาระการเรียนรู้

- 1.การสำรวจปัญหาและความต้องการของชุมชนในการสร้างเสริมสุขภาพชุมชน
- 2.การออกกำลังกาย
- 3.สิ่งแวดล้อม
- 4.การดูแลผู้สูงอายุ

กระบวนการจัดการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 การกระตุ้นความสนใจปัญหาความต้องการในสังคม

- 1.ครูยกตัวอย่างการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19
- 2.ครูบอกสถิติการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19
- 3.นักเรียนตั้งใจฟังตัวอย่างและสถิติการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19

ขั้นที่ 2 ความตระหนักในการช่วยเหลือผู้อื่น

1. ครูให้นักเรียนเขียนตัวอย่างการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19
2. นักเรียนเขียนอธิบายตัวอย่างการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ที่ตนเองสนใจ
3. ครูให้นักเรียนนำเสนอตัวอย่างการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19
4. นักเรียนพูดแสดงความคิดจากตัวอย่างที่ตนเองเขียนอธิบายตัวอย่างการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19

ขั้นที่ 3 ศึกษาสภาพปัญหาของชุมชน

1. ครูอธิบายความหมายการสำรวจปัญหาและความต้องการด้านสุขภาพในชุมชน
2. ครูให้นักเรียนหาข้อมูลปัญหาและความต้องการด้านสุขภาพในชุมชน
3. นักเรียนค้นคว้าหาข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตและอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล
4. นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์

ขั้นที่ 4 การวางแผนปฏิบัติการ

1. ครูให้นักเรียนสำรวจปัญหาและความต้องการของชุมชนในการสร้างเสริมสุขภาพชุมชน
2. นักเรียนแต่ละกลุ่มอภิปรายแลกเปลี่ยนผลการสำรวจปัญหาและความต้องการของชุมชนในการสร้างเสริมสุขภาพชุมชน
3. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลการสำรวจปัญหาและความต้องการของชุมชนในการสร้างเสริมสุขภาพชุมชน
4. นักเรียนร่วมกันนำเสนอผลการสำรวจปัญหาและความต้องการของชุมชนในการสร้างเสริมสุขภาพชุมชน
5. ครูและนักเรียนร่วมกับอภิปรายแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการของชุมชนในการสร้างเสริมสุขภาพชุมชน

ขั้นที่ 5 การปฏิบัติกิจกรรมการรับใช้สังคม

1. ครูให้นักเรียนสรุปปัญหาและความต้องการของชุมชนในการสร้างเสริมสุขภาพชุมชน
2. นักเรียนให้อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและนำมาสรุปปัญหาและความต้องการของชุมชนในการสร้างเสริมสุขภาพชุมชน
3. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอสรุปปัญหาและความต้องการของชุมชนในการสร้างเสริมสุขภาพชุมชน
4. นักเรียนให้ความร่วมมือและกระตือรือร้นนำเสนอสรุปปัญหาและความต้องการของชุมชนในการสร้างเสริมสุขภาพชุมชน

ขั้นที่ 6 การสะท้อนความคิด

1. ครูให้นักเรียนบันทึกการเรียนรู้ จากการนำเสนอปัญหาและความต้องการของชุมชนในการสร้างเสริมสุขภาพชุมชน
2. นักเรียนเขียนบันทึกการเรียนรู้ผลการนำเสนอปัญหาและความต้องการของชุมชนในการสร้างเสริมสุขภาพชุมชน
3. ครูให้นักเรียนร่วมกันสรุปอภิปรายสรุปปัญหาและความต้องการของชุมชนในการสร้างเสริมสุขภาพชุมชน

4.นักเรียนแสดงความคิดเห็นอภิปรายสรุปปัญหาและความต้องการของชุมชนในการสร้างเสริมสุขภาพชุมชน

5.ครูมอบหมายให้นักเรียนไปศึกษาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการสร้างเสริมสุขภาพชุมชนที่ตรงกับปัญหาและความต้องการของชุมชน

6.นักเรียนรับผิดชอบงานที่ครูมอบหมายและศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม

สื่อและแหล่งเรียนรู้

1. รูปภาพ ปัญหาและความต้องการของชุมชนในการสร้างเสริมสุขภาพชุมชน
2. วีดิทัศน์ ปัญหาและความต้องการของชุมชนในการสร้างเสริมสุขภาพชุมชน
3. ใบความรู้ เรื่อง การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19

การวัดและประเมินผล

1. ประเมินจากการตอบคำถามของนักเรียน
2. สังเกตพฤติกรรมการร่วมกิจกรรม
3. ประเมินจากการนำเสนอผลการสำรวจปัญหาและความต้องการของชุมชนในการสร้างเสริมสุขภาพชุมชน

ใบความรู้ เรื่อง การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19

เรื่องควรรู้... COVID-19

อาการ : ไข้ ไอ น้ำมูก เจ็บคอ เหนื่อยหอบ
พื้นที่เสี่ยง : จีน ฮองกง มาเก๊า ไต้หวัน สิงคโปร์ ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ อิตาลี อิหร่าน ฝรั่งเศส เยอรมนี ณ วันที่ 01/03/63

ศูนย์ปฏิบัติการ
ภาวะฉุกเฉิน-1422

สายด่วน
กรมควบคุมโรค
1422

กรมควบคุมโรค
Department of Disease Control

 ไม่มีอาการ	 ไม่มีประวัติเดินทาง ไปประเทศกลุ่มเสี่ยง	 ไม่ได้ใกล้ชิดกับ ผู้มีความเสี่ยง	โอกาสเสี่ยงน้อยมาก สามารถดูแลตนเองเบื้องต้นได้ดังนี้ <ul style="list-style-type: none"> • หมั่นล้างมือด้วยน้ำและสบู่หรือเจลแอลกอฮอล์ • สวมหน้ากากอนามัย • หลีกเลี่ยงที่แออัด
 มีอาการ	 ไม่มีประวัติเดินทาง ไปประเทศกลุ่มเสี่ยง	 ไม่ได้ใกล้ชิดกับ ผู้มีความเสี่ยง	มีโอกาสเสี่ยงน้อย สามารถดูแลตนเองเบื้องต้นได้ดังนี้ <ul style="list-style-type: none"> • หมั่นล้างมือด้วยน้ำและสบู่หรือเจลแอลกอฮอล์ • สวมหน้ากากอนามัย • หลีกเลี่ยงที่แออัด อาจเป็นโรคอื่น เช่น ไข้หวัด ไข้หวัดใหญ่ หากยังไม่ดีขึ้นใน 48 ชั่วโมง ควรไปพบแพทย์
 ไม่มีอาการ	 มีประวัติเดินทาง ไปประเทศกลุ่มเสี่ยง	 ใกล้ชิดกับ ผู้มีความเสี่ยง	มีโอกาสเสี่ยง <ul style="list-style-type: none"> • กักตัวเองไว้ที่บ้าน 14 วัน และไม่ใช้ของใช้ร่วมกับผู้อื่น • หมั่นล้างมือด้วยน้ำและสบู่หรือเจลแอลกอฮอล์ • สวมหน้ากากอนามัย • หลีกเลี่ยงที่แออัด หากเริ่มมีอาการควรรีบไปโรงพยาบาลทันที
 มีอาการ	 มีประวัติเดินทาง ไปประเทศกลุ่มเสี่ยง	 ใกล้ชิดกับ ผู้มีความเสี่ยง	มีโอกาสเสี่ยงสูงมาก <ul style="list-style-type: none"> • หลีกเลี่ยงการใกล้ชิดผู้อื่น • สวมหน้ากากอนามัย • ล้างมือก่อน-หลังสวมหน้ากากอนามัยด้วยน้ำและสบู่หรือเจลแอลกอฮอล์ รีบไปโรงพยาบาลทันที!!

 รู้กัน กันโรค

แบบวัดความฉลาดทางสังคม

ตอนที่ 1 การตระหนักรู้ทางสังคม

1. ในขณะที่เพื่อนกำลังรายงานหน้าชั้นเรียน นักเรียนก็คุยเสียงดังและโธ่ร้อง หลังจากรายงานจบ นักเรียนจะปฏิบัติตัวอย่างไร

- ก. ทำเฉยๆ เหมือนไม่มีอะไรเกิดขึ้น
- ข. เดินหนีไปเพราะรู้สึกผิดกับสิ่งที่ทำ
- ค. เข้าไปขอโทษที่แสดงมารยาทไม่สุภาพ

2. รัตนากับเพื่อนไปซื้อของที่ตลาด แม่ค้าขายผักชวนคุย ถ้านักเรียนเป็นรัตนาก็จะทำปฏิบัติตัวอย่างไร

- ก. บอกแม่ค้าว่าจะรีบไป
- ข. ไม่ฟัง รีบเดินหนีออกไป
- ค. สบสายตาดูแม่ค้าที่กำลังพูด

3. อรอนงค์ ทะเลาะกับเพื่อน เกิดความเข้าใจผิดในการทำรายงาน ทำให้เพื่อนในกลุ่มไม่พูดกับอรอนงค์ ถ้านักเรียนเป็นเพื่อนของอรอนงค์ จะทำอย่างไร

- ก. ไม่สนใจทำเหมือนไม่มีอะไรเกิดขึ้นกับอรอนงค์
- ข. ชวนอรอนงค์ ไปทานข้าวและพูดคุยเรื่องที่เกิดขึ้น
- ค. ทำเฉยๆ ไม่เข้าไปยุ่ง เพราะไม่ได้อยู่ในกลุ่มรายงาน

ตอนที่ 2 การรู้จักทางสังคม

1. ในขณะที่ครูเดินสวนกับนักเรียนที่ห้างสรรพสินค้า นักเรียนจะปฏิบัติตัวอย่างไร

- ก. จับมือทักทาย
- ข. ยกมือไหว้ กล่าวคำว่า "สวัสดี"
- ค. พุดกับครู ว่า "มาเที่ยวบ่อยไหม"

2. นักเรียนไปหาเพื่อนที่บ้านและนั่งคุยกัน เพื่อนดูนาฬิกาข้อมือหลายครั้ง นักเรียนจะปฏิบัติตัวอย่างไร

- ก. ขอตัวกลับบ้าน
- ข. ชวนเพื่อนไปทานข้าว
- ค. นั่งคุยต่อไปโดยไม่คิดอะไร

ตอนที่ 3 ทักษะทางสังคม

1. วิมลกลับบ้านด้วยความเหนื่อยล้า หลังจากที่ยืนมาทั้งวันและยังเรียนพิเศษตอนเย็นอีก เมื่อกลับมาถึงบ้านพบว่าเพื่อนมาช่วยไปเที่ยวงานปิดทองประจำปี วิมลบอกปฏิเสธเพื่อนเพราะเหนื่อยมาก ถ้านักเรียนเป็นวิมลจะแสดงอาการอย่างไรวิมลหรือไม่

- ก. แสดง เพราะ ไม่อยากฝืนความรู้สึกตัวเอง
- ข. แสดง เพราะ เพื่อนจะได้เข้าใจว่าเราเหนื่อยจริงๆ
- ค. ไม่แสดง เพราะ เกรงใจเพื่อนที่ตั้งใจมาชวน

2.ก่อนมาโรงเรียนสุดารัตน์โดยแม่บอกว่าไม่ตั้งใจเรียน คะแนนสอบไม่ค่อยจะดี สุดารัตน์รู้สึกอารมณ์เสีย หงุดหงิด จนไม่อยากคุยกับใคร แต่เมื่อมาถึงโรงเรียนเพื่อนเข้ามาถามการบ้าน ถ้านักเรียนเป็นสุดารัตน์จะอย่างไร

- ก. ทำเฉยๆไม่ตอบเพื่อน
- ข. ไล่เพื่อนไปไกลๆ อารมณ์ไม่ดี
- ค. ยิ้มแย้มและพูดกับเพื่อนแบบปกติ

3.พิทักษ์เห็นเพื่อนผู้หญิงกำลังทำยกลหนังสือกองใหญ่ ถ้านักเรียนเป็นพิทักษ์จะอย่างไร

- ก. ทำเป็นมองไม่เห็น
- ข. ช่วยยกลหนังสือครึ่งกอง
- ค. ถามเพื่อนว่าจะยกลหนังสือไปที่ไหน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหารโรงเรียน

1.1.1 ผู้บริหารและผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ควรพิจารณาสนับสนุนให้นำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาหรือเนื้อหาสาระวิชาอื่นๆ ที่เกี่ยวกับความฉลาดทางสังคมในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อเป็นการส่งเสริมความฉลาดทางสังคมของนักเรียน

1.1.2 ผู้บริหารและผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ควรพิจารณาสนับสนุนให้มีการวิจัยเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมในวิชาอื่นๆ ในระดับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา เนื่องจากนักเรียนระดับมัธยมศึกษาอยู่ในช่วงวัยรุ่นที่ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาความฉลาดทางสังคม

1.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้สอน

1.2.1 ครูผู้สอนที่นำรูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม ไปประยุกต์ใช้ควรศึกษาหลักการและวัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ให้เข้าใจเพื่อเป็นหลักยึดหรือแนวทางในการจัดการเรียนรู้

1.2.2 การศึกษา ทำความเข้าใจวิธีสอน และเทคนิคการสอนต่าง ๆ ในแต่ละขั้นตอนการเรียนการสอน จะช่วยให้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เกิดประสิทธิผลสูงสุด โดยผู้สอนจะต้องดำเนินการสอนตามขั้นตอนที่รูปแบบการจัดการเรียนรู้ได้ระบุไว้ เพื่อให้การจัดการเรียนรู้บรรลุผลตามต้องการ

1.2.3 ในแต่ละขั้นตอนการเรียนการสอน ผู้สอนควรใช้วิธีสอนและเทคนิคการสอนที่หลากหลายเข้ามาเสริมเพิ่มเติมในกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้กิจกรรมการเรียนการสอนน่าสนใจเหมาะกับผู้เรียน เนื้อหา สาระของวิชา และสภาพการณ์ที่เป็นจริง ซึ่งจะเป็นการเพิ่มประสิทธิผลของการสอนให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนยิ่งขึ้น

1.2.4 การนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดไปประยุกต์ใช้ ควรให้ความสำคัญกับสื่อที่นำไปใช้ประกอบการสอนในแต่ละขั้นตอนด้วย ทั้งนี้เพื่อช่วยในการสร้างความสนใจของนักเรียน

1.2.5 การเลือกประเด็นปัญหาหรือสถานการณ์ปัญหาที่เกี่ยวกับสังคมเพื่อให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายนั้น ควรเลือกประเด็นปัญหาหรือสถานการณ์ปัญหาสังคมหรือปัญหาการดำเนินชีวิตที่นักเรียนประสบอยู่เพื่อให้นักเรียนเกิดความฉลาดทางสังคมที่ถูกต้องเหมาะสมและนำไปสู่การปฏิบัติ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาติดตามความคงทนความฉลาดทางสังคมของนักเรียนหลังจากที่ได้เรียนรูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิด

2.2 ควรศึกษาผลการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดการรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมไปใช้กับนักเรียนมัธยมศึกษาในระดับอื่น

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นายยอดแก้ว แก้วมหิงสา
วัน เดือน ปี เกิด	11 มิถุนายน 2533
สถานที่เกิด	กรุงเทพมหานคร
วุฒิการศึกษา	ปริญญาตรี ศษบ.(พลศึกษาและสุขศึกษา) (เกียรตินิยมอันดับ 2) คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ปีการศึกษา 2555 ปริญญาโท ค.ม. (สุขศึกษาและพลศึกษา) คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2557
ที่อยู่ปัจจุบัน	89/9 หมู่ 6 ตำบล ตะกุด อำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี

